

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SZOROZAT

2. szám.

harmadik év

1943/44.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámra száma: 51,576.

•

A PAPI LELKISÉG KÖTETEINEK ÁRA 4 P (AZ ELSŐ KÖTET ÁRA 5 P).

•

Jelen kötet főtárgya a *természetfölötti* papi vonatkozásban.
A következő kötet főtémája lesz: *természet és természet-
fölötti küzdelme.*

•

Egyházi jóváhagyással

Krisztus követségében . . .

Szüntelenül hangzik a hivatkozás és panaszkodás a nehéz, sőt egyenesen válságos időkre. Nem alaptalanul, hiszen mindig fokozódóan súlyosodik ránk az idők járása. A feljajduló zokszó és aggodás ilyen viszonyok között minden áldozatkészség mellett is érthető, emberi. Semmiképen sem szabad azonban engedni azt, hogy a kivételesen súlyos idők, ha mégoly szélsőségesen válságosak és mégoly bizonytalanok, lemondókká tegyék az embereket. Legkevésbé szabad ilyenekké tenniük minket, az Úr papjait. Küzdhetünk mindenféle, szinte legyőzhetetlennek tűnő nehézséggel, akadállyal, hivatásunk gyakorlásában nem lehet, nem szabad kitérnünk feladataink odaadó, sőt a keserű időkhöz mért fokozottan buzgó teljesítése elől azzal, hogy a bizonytalan, veszedelmekkel, egyenesen pusztulással fenyegető időben úgysem lehet, úgysem érdemes dolgozni, gyötrődni, alkotni. Minket, akik Krisztus küldetésében járunk, kell, hogy mindig, tehát most is inspiráljon isteni Mesterünk szava: „*bizzatok, én legyőztem a világot*” (Jn. 16, 33.). A mi munkánk számára a krisztusi megváltás győzelme óta le van győzve a világ, tehát megvan állandóan a talaj, az alap, az indokoltság és a szükségesség e tevékenységhez, akkor is, sőt akkor még fokozottabban, amikor a világ evilági győzelemért, mint a múltban már annyiszor, most ismét az eddigieket messze felülmúlóan, oly borzasztóan viaskodik. Az üdvösséges munkálkodásra nekünk külön elhivatottságunk van. Ez a munka szent kötelességünk. Ebben nincsen, nem lehet szünetelés, még alábbhagyás sem.

Hogy ezt a feladatunkat kitartóan, jól végezhessük, szent hivatásunkat erősen ébren kell tartani, ápolni, gondozni és a veszedelmektől óvni.

Mindenekelőtt állandóan annak tudatában kell lennünk, minő kincs a papi szent hivatás. Halljuk magától az Úrtól: „Már nem mondalak benneteket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit mível az Ura, hanem *barátainknak* mondottalak titeket, mert *mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek*. Nem ti választottatok engem, hanem *én választottalak titeket*, és *én rendeltelek, hogy elmenvén, gyümölcsöt teremjetek és a ti gyümölcsötök megmaradjon.*” (Jn. 15, 15—16.) — Az Úr Jézus külön kiválasztott minket, barátaiává tett és az Atyjától hallottakat mind ránk bízta azzal a meghatalmazással a küldetéssel, hogy „*követségében járjunk, mintha Isten buzdítana általunk*”. (II Kor. 5, 20.) — Lehet-e, képzelhető-e ennél nagyobb kitüntetés és kincs a gyarló ember számára, amelyet minden pap az Istentől ingyen ajándékkal kap? — Aranyszájú Szent János mondja: „A papok itt a földön járnak, ebben a romlandó testben élnek, de az égi kegyelmek osztogatására nyertek megbízást s olyan hatalmat kaptak, amelyet Isten

sem az angyaloknak, sem az arkangyaloknak meg nem adott. (De sacerd. I. 3. c. 5.) Megremegtető nagy és szent hatalom!

Nem könnyű dolog ez. Az Úr ezt a szent hivatást gyarló embe-
reknek adta. Ezért a papok soraiban is mindig voltak ingadozások,
hullámzások, botlások, esések, hűtlenkedések, sőt — fájdalom —
egészen konok hűtlenségek is. Elég a konok hűtlenség tekintetében
az apostoli kollégium Júdására, az elesés szempontjából Péterére
hivatkozni. Mivel a papi hivatásnak, melynek fönségét a tizenkilenc
századon keresztül elhangzott annyi magasztalás, buzdítás és elmélke-
dés kimeríteni nem tudta és a világ végezetéig sem fogja tudni, most
is, a jövőben is esendő emberek lesznek boldog részesei és betöltői,
a veszedelem állandóan leselkedik és fog leselkedni Krisztus papjaira.
Tehát mindig résen kell lennünk. Kinek-kinek gyarló önmagát fel kell
vértéznie a fenyegető veszedelmekkel szemben és komolyan mun-
kálnia önmegszentelését az isteni kegyelem felhasználásával. Az állandóan
ébren levő és növekvő önmegszentelési törekvés mindig foko-
zottabban fog alkalmasakká és méltókká tenni a szent hivatás üdvös
hordozására és betöltésére.

Az egyházi törvény (124. can.) külön hangsúlyozza azt, ami kü-
lönben magától értetődő, hogy a klerikusokra kötelező a *sanctior prae
laicis interior et exterior vita* és a *virtute et recte factis* példaadás. Van
tehát különbség, mely megkülönbözteti, kell, hogy megkülönböztesse
a papot az embertársaktól, még a hívőktől is. A szent hivatásnak, a
papi rendnek nagy megkülönböztető valóságát, jellegét, hatását, kö-
vetelményeit és következményeit sohasem szabad szem elől tévesz-
tenünk. Nem azért, hogy azzal vagy annak alapján büszkélkedjünk,
hanem azért, hogy a jó Isten és a lelkek szolgálatában felolvadjunk;
nem csábíthat ez a megkülönböztető jelleg önmagunk kiemelésére,
hanem önkimerítésre és a szent szolgálatban önzetlen önfeláldozásra
fog ösztönözni.

A mai korszellem mintha különösen és fokozottan is elfakítóan
és elszíntelenítően hatna a papi hivatásokra. Nehéz kimerítően meg-
jelölni, mi segíti ezt most fokozottan elő? Talán az egyenlőségnek és
egyenlősítésnek egészen szélsőséges hangoztatása, erőltetése és a
szociális nivellálásnak az a határt ismerni nem akaró sürgetése, mely
az anyagiak egyenlősítésének szorgalmazásában nem gondol vagy
nem eleget gondol az egyéb — szellemi és lelki — értékekkel. Talán
az újabb faji elméleteknek és öntudatnak határtalan büszkélkedése
és az emberi erők kifejlesztésébe vetett túlzó bizakodás. A modern
életnek sok mindenféle szövevénye és az ezzel járó sok kísértés.
Mindez alkalmas homályosítani azt a papi külön kötelezettséget, a
sanctior vitá-t. Nagy a kísértés minden gátlás nélkül beilleszkedni
akarni a világba, amiből azután következik a szent hivatás külön nagy
kötelezettségének elhomályosulása, elszíntelenedése.

Minél nagyobb a veszedelem, annál fokozottabbnak kell lennie
az óvakodásnak, a védekezésnek. Ez pedig a papi szent hivatásnak és
követelményeinek állandó szem előtt tartása és a hozzá való becsü-
letes alkalmazkodás. Az a szentpáli: „*szítsd fel magadban az Isten
kegyelmét*”. (II Tim. 1, 6.) A papi hivatásnak állandó, naponkinti tuda-
tosítása magunkban, a papi lelki életre, a *prae laicis sanctior vita*-ra

való állandó és következetesen ellenőrzött törekvés az, mely megtart és megment.

Hogy ebben a *sanctior vita-ra* törekvésünkben mi segít, tömören megmondja az egyházi törvénykönyvnek *De obligatione clericorum* fejezete, főképen annak 124—129., 133., 134., 136. és 140. canonjai, valamint azok az előírások, amelyek a papi tevékenység egyes teendőit és azok buzgó végzését szabályozzák (szentmise, zsolozsma, egyéb lelkipásztori teendők). Tegyük mindezeket a pontokat időről-időre elmélkedésünknek és gyakori önszámonkérésünknek tárgyává. Ezek részletes fejtegetésébe itt nem bocsátkozom, kiki a maga számára a legüdvösebben tudja ezt elvégezni.

Nagy általánosságban csak egy-két dolgot szeretnék hangsúlyozni. Mindenekelőtt azt, hogy papi életünk legyen igazán természetfeletti, imádságos élet. Hassa át mindegyikünket mélyen az a tudat, az a meggyőződés, hogy *Deus est, qui incrementum dat*. Ez az *incrementum* kell egyéni papi életünknek, kell papi tevékenységünknek, kell híveinknek s ezért a papnak elsősorban imádkozó papnak kell lennie, aki önmagáért, népéért és Egyházának diadaláért imádkozik és vezet. Imádkozik, vagyis társalog, összeköttetésben van a jó Istennel, hódol, hálálkodik és esdekel Előtte. Az imádságnak szellemét, vágyát, áhítását, a rászorultságnak átérzését, egyszerűen szeretetét kell kinevelnünk magunkban. Azt a mindenekfelett szükséges *incrementumot* nem tudjuk másképen, még munkában való megszakadásunk árán sem megszerezni. A mai időkben oly könnyen színtelenedő hivatásunkat tehát tartjuk meg élénk színében, fokozzuk gyönyörű színességüvé az imádság és annak kegyelmei révén.

Becsüljük és szeressük nagyon a papi hivatást magunkban és paptestvéreinkben. Keressük és szeressük a papi közös életet, a papi közös asztalt és a papi együttlétet. Használjuk fel ezt egymás támogatására, vigasztalására, felemelésére és közös okulásra. Hogy nagyon sok előnye mellett vannak vagy lehetnek ennek is bizonyos nehézségei? Hát ki valósítsa meg az utasítást: *alter alterius onera portate*, ha nem mi, papok?

Szeressük és becsüljük a papi hivatást minden velejárójával együtt, ha az mégoly csekélységnek látszik. Így becsüljük meg és hordjuk e hivatás külső jelét, a papi ruhát, a talárist. E ruhának megbecsülése megvan nálunk. Nem túlzás nálunk annak megállapítása, hogy aki szereti letenni azt, valahogyan el akarja terelni papi mivoltáról a figyelmet, el akarja színteleníteni mások előtt papi hivatását. Szoktuk idézni, hogy *vestis non facit monachum*, de azért nem engedik meg a szerzetes elöljárók azt, hogy szerzeteseik ne szerzetesi ruhában járjanak. A reverenda viselése magában még nem tesz krisztusi pappá, de nélküle népünk, híveink előtt valahogyan hiányzik valami paposságunkból. Különben nálunk erre a papokat külön is hangoztatott egyházi rendelkezések sürgetően kötelezik.

Becsüljük és szeressük papi hivatásunkat úgy is, hogy megbarátkozunk és nagy lélekkel viseljük, betartjuk azokat a korlátokat, amelyeket ez a hivatás nekünk fellépésben, társalgásban, szórakozásban, általában minden vonatkozásban diktál, akár van rá pozitív rendelkezés, akár nincsen. Ne azt keressük, hogy meddig lehet és szabad még elmennem súlyos veszedelem nélkül, hanem mit lehet még meg-

tennem, hogy már pusztá papi viselkedésemmel is a hitnek, a vallásos életnek hirdetője, terjesztője, ajánlója és védelmezője legyek. Ha e téren engedményeknek keresője és kiérvelője vagyok, hivatásom veszedelmes szintelenedését szolgálom.

Becsüljük, szeressük és a legnagyobb lelkiismeretességgel végezzük szent hivatásunk és küldetésünk összes teendőit. Legyünk mindenkinek mindene. Az aktivitás mai korában itt sincsen minden hibák nélkül. Sokan — Istennek hála — rengeteget önzetlenül és önmagukat szinte felemészítve dolgoznak. De vannak, akik kerülgetik a munkát, válogatnak benne, ügyesen csoportosítanak, elkenősen sopánkodnak és panaszkodnak, debachálnak, hogy szinte ettől nem is jutnak komoly munkához. Természetes, hogy azután ezzel is szintelenedik igazi papi életünk. Dolgozzunk tehát mindig becsületesen!

Ha az előadottak szellemében fogjuk élni a papi életet és fogunk dolgozni szent hivatásunkban, amihez a jelenben is, a közelebbi és távolabbi magyar multban is oly sok ragyogó papi példát találunk, akkor megtettük kötelességünket és hathatósan közreműködünk abban, hogy ne győzedelmeskedjenek a mai apokaliptikus idők a lelkeken, hanem az igazi hitből élő és Istenbe vetett bizalomtól eltelt papok és általuk vezetett hívek meggyőzzék a mostani legyőzhetetleneknek tűnő időket is.

Szívleljük meg mindnyájan a szent intelmet: „*Vigilate et orate, ne intretis in tentationem*” (Márk 14, 38.).

Dr. Drahos János

A Fej és a tagok közös élete.

πάντας νόους θεοῦ παταρτίσαι θέλων καὶ τοὺς πάντας ἁγίους εἰς ἓνα τέλειον ἐνθρωπον καλῶν.

S. Hippolytus, De Antichr. 3.

Az Isten Fia megtestesült, hogy bennünket az istengyermekség közösségébe emeljen. Az istengyermekek együtt — Krisztus a Nagyobbik Testvér, az Egyszülött, és mi az ő kisebb testvérei, a keresztségben újjászülettek — alkotjuk azt a csodálatos közösséget, melyet Római Szent Hippolyt egyetlen nagy „Istengyermeknek”, Szent Pál pedig „Krisztus testének” nevez. Mit jelentenek ezek a titokzatos szavak? Hogyan lehet azokat a józan magyar gondolkozáshoz alkalmazni? Miként lehet azokat a hívekkel is megismertetni? Ilyen és hasonló lelkipásztori problémák fordulnak meg XII. Pius pápa legújabb nagy enciklikájának megjelenése óta a magyar papság fejében.

Kétségtelen, hogy híveinket foglalkoztatja a kérdés. Nemrég egy válogatott társaságban az elnöklő egyetemi professzor — világi ember — megnyitó beszédében a Corpus Christi mysticumról beszélt. Nemrég egy férfit hívő keresett föl azzal a kéréssel, hogy magyarázzam meg neki a misztikus Krisztus és az eucharisztikus Krisztus közti kü-

lönbséget. A multkor egyik paptestvérem panaszkodott, hogy egy triduumon az ünnepi szónok állandóan „misztikus Krisztusnak” nevezte az Oltáriszentséget. Egyetemi hallgatók kívánták, hogy a szabadegyetemi előadások programjába vegyék föl a Corpus Christi mysticum tárgyalását. Még folytathatnám a felsorolást annak bizonyítására, hogy ez a téma ma valóban időszerű, szinte a „levegőben van”, sok félreértésnek kitéve magyarázatra szorul, megértése nehézségekbe ütközik. Tehát tenni kell valamit. Meg kell kísérelnünk a kérdést gyakorlatilag megfogni s valahogy a hitélet (elsősorban saját lelki életünk) szempontjából hasznosítani.

A katolicizmus lényege.

Mind többet hallunk a távoli Japánról. Mind jobban megismerjük ezt a vitéz népet, s mind jobban elmélyítjük egymás között a rokoni kapcsolatot. Sokszor hallottunk arról is, hogy a japánok egyik legnagyobb erőforrása, mely hősiességüket is magyarázza, az *ősök tisztelete*. S valóban, az a nemzet, amely méltó akar lenni elődeihez s eszményképen követi nagyjait, az mindig maradandót fog alkotni az emberiség történetében. Ha egy futó összehasonlítást teszünk a vallással, szinte szemünkbe ötlök az a gondolat, hogy a katolicizmust is az ősök tisztelete, s mivel az Egyház a szentek közössége, így kiemelt a *szentek tisztelete* emeli minden más vallás fölé, ez nagyságának titka, s mint a sas szárnyalja túl az apró verébgyülekezeteket és felekezeteket.

Pedig a dolog nyitja mélyebben rejlik.

Mi katolikusok tudjuk, hogy Isten gyermekei vagyunk (I Jn. 3, 1.) Szentjeinkben megdicsőült hős testvéreinket, égi közbenjáróinkat látjuk s bizonyoságát annak, hogy mint Isten gyermekei valóban legyőzhetjük a gonoszt. A katolikus lelkiség lényege azonban *Krisztus követése*. Tehát Krisztus az egyedüli legfőbb eszményünk. A katolikus vallás lényege *Krisztus jelenléte*. Tehát Krisztus a mi istentiszteletünk egyedüli középpontja. A katolikus élet lényege pedig *Krisztus közössége*. Az Isten gyermekeinek életközössége egyetlen titokzatos testben az Isten Fiával. Tehát Krisztus a mi egyedüli Mesterünk és Vezetőnk, „az Út, az Igazság és az Élet” (Jn. 14, 6.). Ime itt van a katolicizmus igazi titka s erőforrása. Mi tudjuk, hogy Krisztus, az Isten Fia, nemcsak az igaz vallást, az egyedül üdvözítő Egyházat adta nekünk, hanem azt is, hogy miután Egyházát megalapította, vérével megszentelte, — föltámadott s bár test szerint fölment a mennybe, mégis *velünk él*, közöttünk van, mert megígérte: „Ime, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig.” (Mt. 28, 20.)

Eucharisztikus és misztikus Krisztus.

Mikor az Ige megtestesült, a földre jött, három évtizedig élt az emberek között, csodákat művelt, tanított, örült és szenvedett, vitatkozott, dolgozott s életét adta értünk. Ez a három rövid évtized Krisztus Urunk *történeti* élete itt a földön. Dokumentumaink vannak róla, a tényről minden más történeti ténynél hitelesebb adatokkal rendelkezünk, mindez bement a történelembe, sőt a történelem középpontja

lett. — Krisztus azonban most is él. Föltámadott, megdicsőült, az Atya jobbán uralkodik mindörökkön-örökké. Ugyanakkor valósággal és lényegileg jelen van „test szerint” is az Oltáriszentségben. Köztünk van a Szentlélek által az Egyházban, titokzatos testében, melyet immár kétezer esztendő óta Lelke által sugall, irányít, éltet és vezet.

Megismétlem mégegyszer. Krisztus Urunk földi élete — a bölcsőtől a Golgotáig — a tudomány nevében az Úr *történeti alakját* mutatja be nekünk. Krisztus Urunk föltámadása után többé meg nem hal (Róm. 6, 9.), örökké él és uralkodik az Atyával és Szentlélekkel együtt. Most tehát a *megdicsőült Krisztus* a mi örök királyunk és mesterünk. Ez a megdicsőült *élő* Krisztus van jelen az Oltáriszentségben (az „eucharisztikus Krisztus”) és azonosítja magát titokzatos, vagyis természetfölötti módon az Egyházzal (a „misztikus Krisztus”). Csak egy Krisztus van. Krisztus mint Isten mindenütt jelen van. De számunkra ez a jelenlét gyümölcsössé és mintegy foghatóvá válik két valóságban: az Eucharishtiában és az igaz Egyházban.

Mi a kettő között a különbség? Az egyik Krisztus *fizikai* teste, a másik pedig *misztikus* teste. Mást jelent ez. Fizikai test alatt értjük a húsból, vérből, idegekből, sejtekből, mirigyekből, szívből, tüdőből, velőből alkotott eleven egységet, melyet a lélek és személyi énünk fog össze. Vagyis az egyént. Krisztusnak csak egy ilyen egyéni teste van, az, amely a földön járt, szenvedett, meghalt, föltámadott, fölszállt az égbe és szentségi módon jelen van az Oltáriszentségben. — A misztikus test egészen más. Az mindazoknak a közössége, akik meg vannak keresztelve, Isten gyermekei lettek, Krisztus tanítását követik, s az Eucharishtiában vele találkozni és töltekezni kívánnak. Vagyis a katolikus Egyház.

Hasonlat és valóság.

Miért nevezzük ezt is „testnek”? Erre a kérdésre Szent Pállal vagy magával az őt sugalmazó Szentlélekkel kell válaszolni. *Maga az Úr adta nekünk ezt a nevet* „Iamvero ad definiendam describendamque hanc veracem Christi Ecclesiam nihil nobilius, nihil praestantius, nihil denique divinius invenitur sententia illa, qua eadem nuncupatur mysticum Iesu Christi Corpus” (XII. Pius).

Mindenekelőtt szögezzük le, hogy *hasonlatról* van szó. Ha nem volna hasonlat, akkor a misztikus test azonos volna a fizikai testtel. De ugyanakkor szögezzük le azt is, hogy ez a hasonlat *valóságot* fejez ki. S mivel a Szentlélek választotta ezt a hasonlatot, föltételezhetjük, hogy minden más analógiánál jobban fejezi ki és szemlélteti a természetfölötti valóságot.

Szent Hildegárd „Sci Vias” c. hatalmas művében megkísérelte új képekben rajzolni meg az Egyházat. Hatalmas ezüsthegynek képzelet, melynek csúcsán a Gondviselés szárnyai fehérlenek s piros patakokban öntözi az isteni kegyelem (PL. 137, 385.). Nagyszerű kép, színes és beszédes, mégsem mond annyit, mint a Corpus Christi analógiája.

Ez a hasonlat fejezi ki ugyanis a legtökéletesebben azt, hogy az Egyház egy csodálatos *egységet*: valóságos életközösséget alkot Krisztussal. A Fej élete irányítja, mozgatja, áthatja a tagokat. Nincs ebben

a testben „külön élet”, nem lehet eltokosodnia valahol egy szögletben a keresztény hívőnek. Csak egy keresztény élet van: a Krisztus élete. Ime ez az élet az a természetfölötti valóság, amit a hasonlat kifejez.

Sokan „egy ember”.

Másképp nézi a testet a kémikus, az anatómus, az ethnológus, az orvos, a jogász, a bölcseész, a gazdász, a háziasszony, — jaj, mit adunk neki enni — és ismét másképp nézi az Isten. Mivel a Corpus Christi hasonlata Istentől jön, Isten szemével kell néznünk a testet.

A Teremtő a porból gyúrta az első testet, saját kezének szépséges alkotását, lelket lehelt belé, s így lett az ember. — Por és hamu vagyunk. Belőlünk gyúrja most is a Megváltó Isten az „új testet”, a *nova creatura* testét, melybe elküldi pünkösdi Lelkét és Krisztus testének nevezi. Ezért mondja Szent Pál: vetkőzzetek ki a régi emberből és a cselekedeteiből, s öltözzetek föl abba az újba, aki megújult a Teremtő képmásának megfelelő ismeretre. Itt már nincs pogány, nincs zsidó, nincs körülmetélkedés s körülmetéletlenség, nincs barbár és szkíta, nincs szolga és szabad, hanem minden és mindenben Krisztus (Kol. 3, 9—11.).

Mikor Isten ezt a jelen világot elgondolta s a mindenség teremtését elhatározta, akkor nem valami *chaos* lebegett szemei előtt, hanem tökéletes és csodálatos *egység*, a Krisztusban megszentelt boldogok lelkes közössége, a titokzatos Krisztus-test, amely Krisztus, a Fő vezetése alatt egy egész örökkévalóság hódolatát fogja Isten trónjánál zengeni.

Szent Pál az evezusiakhoz írt levelében kifejti, hogy a keresztények egy egészet, „egy embert” alkotnak (2, 15.). Az Egyházon kívül az ember magában áll és ellensége egymásnak. Krisztus újjáteremti és új embert gyúr belőle. Mindenki megőrzi a maga személyiségét s mégis olyan közösséget alkotunk, mint a tagok a testben. Az „új ember”, akiről az Apostol beszél, nem az egyén, hanem a *közösség*. Mert ez a közösség erősebb egység, tökéletesebb, mint az esendő emberi személy. Ezt a testet ugyanis, tagoknak egységét, nem teremtett személyiség, hanem az Ige személye tartja össze (STh. III. 49, 1.). „Ezért az Egyház teljesebben Egy, mint a közönséges egyedek. Az Egyház egy Krisztusban, az ő vére és keresztje által (Ef. 2, 13—15.), aki megszüntet minden ellentétet, mely oly könnyen megoszlast szül az emberek között.” (Ef. 4, 24—25.)*

A család és a test.

Az újkor legnagyobb hittudósa, Scheeben Mátyás a következő egyszerű szavakban határozza meg az Egyház mivoltát: „Az Isten Fia a megtestesülés által az egész emberiséget szent Testének közösségébe hívta. Azokat, akik *távol* voltak, — távol Istentől és távol egymástól — isteni Személyével *közel* hozta és egy Testté, saját Testévé, kapcsolta össze. Egy nagy emberi közösséget épített önmagára s

* Mersch, *Le corps mystique du Christ* 1936, I. 183; v. ö. Wikenhauser, *Die Kirche als der mystische Leib Christi nach dem Apostel Paulus* 1937, 182—183; Schmidt, *Leib Christi*, 149.

önmagában, s annak egyszerre alapja és feje lett, amelyet éltet és vezet, hogy az embereket saját magával és a mennyei Atyával szoros egységbe vonja. Ime ez a közösség az Egyház" (Mysterien, 442—443.).

A megtestesülés által Krisztus mindnyájunk testvére lett s természetes egységbe lépett az egész emberiséggel. Ezzel megteremtette a természetfölötti egység lehetőségét, s ezt nevezi Scheeben a titokzatos testbe való „meghívásnak" (v. ö. Denz. 1940. a). Mivel pedig Krisztus már a megtestesülés percében magában hordotta a kegyelemnek minden teljességét, így elmondható, hogy a Szűzanya méhében hordozott mindannyiunkat, akiknek természetfölötti élete már ott dobogott Krisztusban (X. Pius, Ad diem illum, ASS 1904, 543.). Hogy azonban ez az élet valóban a miénk lehessen, Krisztus a kereszten föláldozta magát, s ezáltal a mennyei Atyát kiengesztelte, az ellentéteket megszüntette s nekünk az új életet kiérdemelte. Föltámadott, hogy közöttünk lehessen mindennap a világ végezetéig s tagjait személyesen megszentelje. A Szentlélek küldésével lett tulajdonképpen az egész titokzatos Test tényleges és tevőleges Feje, aki immár szüntelenül árasztja tagjaiba a kegyelmeket.

Krisztusban a kegyelem végtelen, mert magában foglalja a kegyelmi lét minden tökéletességét s nincs korlátozásnak kitéve (STh. III. 7, 11.). A kegyelemnek ezen egyedüli teljessége nemcsak Krisztus Urunk emberi természetét szenteli meg (gratia personalis), hanem ugyanaz a kegyelem a mi megszentelésünknek is forrása (gratia capitis). Aquinói Szent Tamás világos szavai szerint: „eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est iustificata, et gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiae iustificans alios" (STh. III. 8, 5.). Ebből következik, hogy a megszentelő kegyelem, vagyis az egész természetfölötti élet *specifíce* azonos Krisztusban és bennünk, azonos a Fejben és a tagokban. „A capite autem Christo in omnia membra eius gratiae et virtutis plenitudo derivatur" (STh. III. 69, 4.).

Sokkal egyszerűbb volna azt mondani, hogy az Egyház egy nagy természetfölötti *család*, melyben a családfő Krisztus, a családtagok pedig az Egyház fiai. A kép bizonyára kifejező, könnyen megérthető, helyes gondolatot fejez ki. Csak épp azt nem szemlélteti: miként élteti Krisztus az ő tagjait. Mert igaz ugyan, hogy a családfő is „éltetője" bizonyos értelemben a családnak, hiszen ő keresi meg — véres veritékkel — a mindennapi kenyeret és azt a sok éhes szájnak az édesanya készíti el abból, amit a családfő szerez. Szépen fejezi ki azt a gondolatot, hogy az Egyház készíti el nekünk s találja mintegy azt a sok természetfölötti adományt, amit Krisztus Urunk szerzett számunkra a keresztfán. Ezt a gondolatot se hanyagoljuk el. De valamiképp meg kell értenünk azt a másikat is, hogy Krisztus — bár láthatatlanul, de mégis — személyesen ott van az Egyház minden cselekményében (szentségeiben), s közvetlen kapcsolatba lép mindenegyes hívővel. S amit az Egyház így ad nekünk, az nem „Isten pénzén vásárolt eledel", hanem maga a *krisztusi élet*, az Úr szent teste, vére, kegyelme. Ezt a valóságot pedig csak a „misztikus test" analógiája képes kifejezni.

A tordai talicskások.

Tordán, szentmise után, jó néhány esztendeje megállottunk a plébánossal a templom és a plébánia között. A keskeny közben tágitották az utat s a munkások talicskán a köveket hordozták. A plébános bikaerejű ember volt, Isten nyugosztalja, s türelmetlenül nézte, hogy a munkások olyan ernyedttel lassúsággal tologatták az alig félig telt talicskákat. Nekigyürkőzött, megrakta az egyik talicskát színültig s frissen nekilendült, mondván: így csináljátok emberek. Mikor kiürítette rakományát, a munkások körülvették s a legöregebb így szólt: ha mi is ilyen erősek volnánk, mi is megtöltenők a talicskát, de hát nem bírjuk el. A plébános szomorúan nézett a vékony legényekre. Erőt nem önthetett beléjük . . .

Mikor az Isten emberré lett, leereszkedett közénk, mintegy nekigyürkőzött, hogy megmutassa, milyennek szeretné látni a mi munkánkat, életünket, erőben és lelkesedéssel járt előttünk. De mi is véznák, gyengék és betegek vagyunk. Nem azt mondhatjuk-e mi is: Uram, ha olyan erősek volnánk, mint Te, akkor diadalmaskodnánk a kísértések felett. Krisztus azonban nem szomorúan, hanem biztatóan néz szemünkbe. Ő meg tud erősíteni minket. Át tudja önteni erejét, belénk tudja árasztani kegyelmét.

Nem olyan ez az erősítés, mint amikor az orvos vitamint fecskendez a beteg testbe. Vérátömlesztés? Annál is sokkal több. Aki saját vérét adja, hogy beteg embertársának életét megmentse, az csak *átadja* a kívánt vérmennyiséget, de az a vér elveszti vele az eleven kapcsolatot, átalakul a másik test törvényei szerint. Nem közös a vérük, nem közös az életük, mely ott cirkulálna mindkettejük ereiben s dobogna mindkettejük szívében. Egyedül Krisztus tudja azt megtenni, hogy olyan eleven kapcsolatba lépjen embertársával, — minden megváltott s megkeresztelt hívével — mint a fatörzs a beléje oltott venyigével, mint a fej az alája rendelt tagokkal. (V. ö. Denz. 197; 809.)

„Nosza János, gyürkőzz János!” Nem volna-e érdemes szellemileg is egy kicsit nekigyürkőzni, hogy ezt a csodálatos isteni titkot jobban megértsük, megvalósítsuk és újra a magyarság közkincsévé tegyük?!

Nunquam separari!

Pázmány Péter a „Kalauz” nyolcadik könyvében felsorolja azokat a szebbnél-szebb neveket, amelyeken az Irás az Egyházat nevezi. Egyszerre mintha felcsendülne a hangja, emelkedetten folytatja: „Másutt az Ecclesia Krisztus *testének* nevezetik. Ebből értenünk adatik, hogy *Krisztustól* el nem szakadhat az ő teste, hanem tőle — mint a tagok a főtől — szünetlen vezéreltetik és mennyei ajándékok nedveségével öntöztetik.”

A nagy magyarságmentő bíboros tanításából kettős igazság tűnik ki: 1. a főigazság, hogy az igaz Egyház soha el nem szakadhat Krisztustól, és 2. a gyakorlati igazság, hogy mi pedig csak akkor léphetünk eleven kapcsolatba vele, ha szent Egyházában vagyunk. Az egyedüli *biztos életközösség Krisztussal*: a katolikus Egyház. Ezért mondja Szent Pál, hogy amint egy az Úr, úgy a hit és a keresztség — amely

által Krisztus tagjai leszünk — szintén csak egy. Krisztus közülünk ment föl az égbe, miután itt a földön megalapította Egyházát, most fejként föléje emelkedett, hogy betöltsön mindent s fölépítse saját teljességének mértéke szerint az egész titokzatos Testet. Szükséges azonban, hogy a tagok eleven kapcsolatban legyenek Krisztussal, mindjobban „hozzánövekedjenek” a Fejhez és „közreműködjenek” a nekik kimért tevékenységben (Ef. 4, 5—16.).

Ugyanezt a csodálatos életközösséget az Udvözítő a szőlőtőről mondott példabeszédben világítja meg. „Én vagyok a szőlőtő. Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, mely énrajtam gyümölcsöt nem hoz, lemetsz, és minden gyümölcstermőt megtisztogat, hogy többet teremjen.” (Jn. 15, 1—2.) Vagyis azokat a tagokat, akik nem nőnek a Fejhez s nem akarnak közreműködni vele, mint élettelen, beteg ágakat, mint fölösleges cafrangokat, levágja az Úr, kiveti a Testből. Azokat pedig, akik hűségesen közreműködnek a kegyelemmel és a jócselekedetek, a nemes lelkiület gyümölcszeivel ékeskednek, azokat „megtisztítja”, mégpedig úgy, mint az aranyat: tűzben, megpróbáltatásokban és szenvedésekben, de mindig szeretettel és a legnagyobb szeretetből, azért, hogy „többet” teremjenek.

„Maradjatok énbennem és én tibennetek. Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: úgy ti sem, ha énbennem nem maradtok.” (Jn. 15, 4.) Milyen egyszerű és világos. A venyige leszárad, meghal, mihelyt elveszti az eleven kapcsolatot a törzssel. A lélek sem tud megélni Krisztus nélkül. „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők — mondja az Úr. — Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nálam nélkül semmit sem tehettek. Ha valaki énbennem nem marad, kivetik azt a szőlővesszőt és elszárad; és összeszedik és tűzre vetik és elég. Ha énbennem maradtok és az én igéim tibennetek maradnak, amit csak akartok, kérjétek és meglesz nektek. Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok és tanítványaim lesztek.” (Jn. 15, 5—8.)

Szent Ambrus a keresztyényeket *Krisztus virágainak* (flores Christi) nevezi. Krisztus virágai vagyunk, virág, szőlővirág Krisztus titokzatos testén, az igaz szőlőtőkén. Legfőbb gondunk és törekvésünk: nehogy valaha is elszakadjunk Krisztustól! Ahogy a misekönyv gyönyörű imájában kérjük minden szentáldozás előtt: *et a te nunquam separari permittas*. Ne legyünk sohasem letépett virágok, vázában hervadó, gyümölcsöt nem ígérő, csupán a pillanatnak illatozó szobai virágok. Az Úr szőlőjében örök a tavasz, s nem ismer hervadást a benne hívó és belőle élő papi lélek.

A csodálatos kör.

„A capite foedet piscis.” Ezt a kicsit banális közmondást fordítva is alkalmazhatjuk. A fejtől jó minden nemes indítás, jó gondolat, igazabb élet. Így van ez a kis emberi társadalmakban, de így van a plébánián, így van Krisztus Testében is. „És mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk malasztra malasztot.” (Jn. 1, 16.)

Ahogy a fő romlása megváltoztatja az egész testet s az minden ízében rothadásnak indul, úgy fordítva is. A nemesebb fő *megnemesíti* a tagokat, új életet önt beléjük, saját képére és hasonlatos-

ságára alakítja át azokat. „A jó ojtóágnak az a természete, hogy ha megannyira vad alanyba ojtják is, erősebb természetével legyőzi amazt, annak keserűségét átváltoztatja a maga édességébe és nemeségébe, és a maga természetének megfelelő jó gyümölcs természetére készíti; így Krisztus teste, amint belénk száll, fölemel a maga kiválóságának színvonalára s készíti, hogy a maga igazságának lombjait, virágait és gyümölcseit teremjük.” (V. ö. Schütz II. 517.)

A hit és a keresztség által leszünk Krisztus titokzatos testének tagjai. A *hit* szellemileg az istengyermekség magaslatára emel, oly gondolatokat s meglátásokat ad, amelyek emberi elmében nem születnek, hanem Istentől valók. Az élő hit megláttatja velünk a természetfölötti világ szépségét s eljegyezi a krisztusi életnek. A *keresztség* mint jegyközlő és alapvető szentség ontológiailag is beiktat Krisztus Testébe, megnyitja számunkra a kegyelmi élet áramát s ereinkbe vezeti a krisztusi élet löktetését. De a tulajdonképeni találkozás és embervoltunkhoz illő személyes egyesülés Krisztussal az *Eucharishtiában* valósul meg. Az Oltáriszentség a Corpus Christi — és vele az egész természetfölötti élet — tényleges középpontja. A hit célja, hogy Krisztust minél jobban megismerjük, és jelenlétét az Oltáriszentségben boldogan és tudatosan magunkévá tegyük. A keresztség célja is az, hogy képessé tegyen a szentmise és szentáldozás részesezésére, a Krisztussal való áldozat- és asztalközösségre. Az egyházatyák szebbnél-szebb képekben szokták kifejezni azt, hogy az Oltáriszentség az egész titokzatos Krisztus-testet egyesítő, s mind szorosabb kegyelmi életközösségre kapcsoló misztérium. „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (I Kor. 10, 17.)

Ugyancsak a szentatyák gyakran szemléltetik azt a már említett igazságot, hogy Krisztus, „mint magasabbrendű élő” a szentáldozásban asszimilálja az embert önmagával. „Id enim interest inter corporis cibum et animi, quod ille in nos convertitur, hic nos in se convertit, qua de re Christum ipsum Augustinus loquentem inducit: Nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuae, sed tu mutaberis in me.” (XIII. Leo, *Mirae caritatis*, 1902, v. ö. S. Aug. Conf. VII. 10.)

A *természet és a kegyelem* viszonyát nem szabad úgy képzelnünk, mintha azok egymásra épülnének, mint földszint és emelet. Szerves és élő egységről van szó, melyben a természetfölötti, vagyis magasabbrendű lét asszimilálja és megneemesíti a természetet. Krisztusban a két természet egyesülése, a *gratia unionis*, magával hozta az emberi természet megszentelését. Mivel pedig Krisztus emberi természete lényegénél fogva nem isteni, azzá lett részesedés által, vagyis a kegyelem teljével (STh. III. 7, 1 ad 1.). Ebből a kegyelemből árasztja el tagjait is, akik tehát Krisztus szent emberségén keresztül egyenesen az istenséggel jutnak összeköttetésbe, vagyis részesei lesznek az isteni természetnek. Ezt a fenséges kört, mely Istentől indul s miniket átkarolja fölemel trónjához, a következő tömör mondatokban írja le az Oltáriszentség teológiájának egyik legjobb ismerője. „Descendit utique efficacia vitalis ex natura divina in naturam assumptam; sed per naturam assumptam ad nos pertingit. Huic adhaeremus, huic cohaeremus, huic inhaeremus et quidem integrae non solum constanti ex anima, sed etiam ex corpore per animam vegetato vegetanteque

animas nostras. Ita ut nihil simus in ordine gratiae nisi incrementum quoddam dominicae humilitatis: assumente domino per unius vitae commercium eos in semetipso, qui in seipsis illum tota aviditate mentis susceperint.” (de la Taille, *Mysterium Fidei*, 482.)

A derűlátás forrása.

Mi mindannyian egy nagy közösséget alkotunk: Krisztus titokzatos testét. Olyan szoros kapcsolatban vagyunk Urunkkal, mint a test tagjai, a szív, a kéz, a gerinc a fejjel. Ez a kapcsolat *szervezetet* és *életet* jelent. Szervezetet jelent, vagyis hierarchiát, mert minden tagnak megvan a maga kiszabott helye és feladata. (Róm. 12, 3—8; I Kor. 12, 1—31; Ef. 4, 7—16; Kol. 2, 19.) Ugyanakkor életet jelent, vagyis a természetfölötti életet, mely Krisztusból árad tagjaiba, hogy Istenhez emelje s hasonítsa azokat.

Lelki életünk számára két nagy igazság következik ebből a tényből: 1. Egyrészt Krisztus érdemeit, imáit, erényeit *magaménak mondom*, azokra hivatkozhatom s a magam nevében is följánlhatom a mennyei Atyának. Ime ez a mi katolikus derűlátásunknak legmélyebb forrása. Egy test vagyunk Krisztussal, s amit mi a magunk erejéből nem tudnánk megtenni, azt Krisztus kegyelmével megtehetjük. „Omnia possum in eo, qui me confortat.” (Phil. 4, 13.) Most már megértjük, miért kíván tőlünk a jó Isten sokszor emberfelettit. Mert mi azt is meg tudjuk tenni Krisztusban, aki mint Fő megerősíti a tagokat. — 2. Másrészt a magam cselekedeteit, imáimat, jó törekvéseimet, áldozataimat, sikereimet is *mint Krisztusét* mutathatom be, mert hiszen „mint Krisztus tagja” vittem végbe azokat. Tehát végtelen értékű minden cselekedetem a kegyelem állapotában s kedves Isten színe előtt. Most már megértjük az Úr Jézus csodálatos szavait az Evangéliumban: „Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiái közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.” (Mt. 25, 40.) Mikor Pascal halálos ágyán feküdt s janzenista barátai nem akarták megáldoztatni, arra kérte őket, vigyék a szegények közé, hogy utolsó percében legalább a misztikus Krisztussal lehessen, ha az eucharisztikus Krisztust nem vehette magához.

Ez a két nagy gondolat kizár a lelki életből minden kicsinyeséget, minden alanyi beskatulyázást, minden kicsinyhitúséget. Erőt, bizalmat, felelősségtudatot ébreszt bennünk. Minden, amit teszünk *jelentős*, világfontos, az egész univerzumra kihat, egy egész örökkévalóság fénytűzésében áll.

Ez a gondolat ma kiváltképpen időszerű. *Egyén és közösség* viszonya végletekbe csapó tévtanítások fertőiben erjed. Az igazi és szükséges közösségérzet alapját csakis a katolikus hitvalóság teremtheti meg. Azt a közösségérzést, amely épít, kulturális és szociális előhaladást s egyben személyes és erkölcsi emelkedést jelent. Míg a divatos nagyhatalmi jelszavak, jobb- és baloldali áramlatok tömegsírokba kergetik az emberek millióit s romba döntik századok alkotását, addig Krisztus Urunk mindig a föltámadást és az életet jelenti: összegyűjt titokzatos testébe, a szentek közösségébe, hogy itt a földön emberhez méltó, sőt mindjobban Krisztushoz emelkedő életet, az örök

boldogságban pedig föltamadott s megdicsőült testben a legtökéletesebb étletteljességet biztosítsa testvéreinek.

„És Rómának dobog szíve.”

Lisieuxi Szent Teréz, akinek mély isteni titkokról s különösen a szentek közösségéről oly csodálatos megvilágosításai voltak, hogy a szenttéavatás alkalmával XI. Pius ezt külön kiemelte, a népszerű Szent beszéli nekünk, miként kereste, kutatta a maga helyét a Krisztus-testben. S amint írja, a szeretet megmutatta neki az utat.

Megértettem, — mondja — megértettem, hogy az Egyháznak mint Krisztus titokzatos testének szíve is van. Mert hiszen hogyan is hiányozhatna épp ez, a legszükségesebb, a legnemesebb szerv a krisztusi testben? Az Egyháznak szíve van s ebben a szívben szeretet lobog s ez a szeretet kényszeríti a tagokat tevékenységre — caritas urget. És boldog voltam, mert megtaláltam helyemet ott az Egyház szívében, s a hivatásomat: szeretni!

Bár találnók meg mi is hivatásunkat s helyünket Krisztus titokzatos testében. A történelem folyamán többször tapasztalhattuk, hogy mi magyarok egészen közel vagyunk Krisztus szívéhez, vagyis — ami ugyanazt jelenti — az Egyház szívéhez, amely Rómában dobog. A teológusok véleménye szerint a titokzatos Krisztus-testben Mária tölti be a szív szerepét. Máriához pedig mindig közel állott a magyar. A Nagyboldogasszony oltalmazza külső ellenséggel szemben népét, de mint a kegyelmek közvetítőjét kérjük: árássza el mindjobban Krisztus kegyelmével magyar fiait, hogy amint már most Krisztus fősége alatt vitézkednek a végeken, úgy majdan Krisztussal együtt örvendezenek az örök mennyországban:

Nos per lumen gratiae
Duc ad lumen gloriae
Fulgida Maria.

Dr. Eröss Alfréd

A pap természetfölötti élete.

Nem szeretnénk olyat állítani a címben, ami nem nyer kielégítést az alább mondandók folyamán. Ezért talán a fogalmakat tisztázzuk először. A pap természetfölötti életéről s nem a lelki életről lesz szó; alapelvekről s nem gyakorlati módozatokról. Azután: mit jelent a *pap* természetfölötti élete? Más-e az, mint a komoly lelki életet élő világi embereké? Fogalmazzuk egészen élesen a kérdést: belső tartalmát, szerkezetét tekintve különbözik-e a pap természetfölötti élete azokétól, akik nem kapták a szentelés karizmáját? Vagy csupán külsőleg, az életmód és speciális helyzete alakítja, színezi másként belső életét? Azt föltételezzük, hogy van specifikus természetfölöttiség, mely minden megszentelt lélekben azonos, amint beszélünk specifikus

emberi természetről, mely mindegyikünkben egyforma. Ugyancsak igaz az is, hogy e természetfölöttiség mindenegyben emberben egyedivé válik. Ezért nincs két egyforma kegyelmi élet, amint nincs két egyforma emberi egyéniség sem. Kérdésünk most már pontosan így hangzik: *van-e a kettő között, az általános, specifikus természetfölötti élet s az egyes ember különleges kegyelmi élete között valami, ami belsőleg, természetfölötti elvénél fogva különbséget tesz a pap és nem pap természetfölötti élete között?*

A kérdés ezzel világos. Szeretném elkerülni, hogy a kedves olvasót nehéz elméleti megfontolásokon keresztül vezessem a távolból idecsillanó felelet felé. Ha ez nem is sikerül majd teljesen, a cél öröme s a fölismerés boldogsága kárpótolni fogja fáradságunkat. Hogy ugyanis feleletünk ne tűnjék szubjektív vágyalomnak, merész egyéni ötletnek vagy romantikus túlzásnak, nem kerülhető el az elméleti megalapozás. Hiszem, hogy a legfölségesebb igazságokat is lehet higitás nélkül, és mégis közérthető formában tárgyalni. Nem a kedves olvasó lebecsülése diktálja e szavakat, hanem a tudat, hogy elsősorban lelki fölüdülést igényel e lapokon.

A kegyelem csodája.

Nézzünk először szembe az alapvető kérdéssel: *mit jelent a természetfölötti élet?* A görög szentatyák ajtaján kell kopogtatnunk, ha kifejező hasonlatra akarunk találni. Istent nagyon szívesen gondolják el Napnak, amely, legbelsőbb lényegét tekintve, tisztán izzó tűz. Minden tűznek, tehát Neki is, kétféle megnyilatkozása van: *világít és melegít.* Amikor szellemi lényeket teremtett, azokat is saját lényé távoli analógiájára apró tüzeknek alkotta. Nem az isteni tűz egy szikrája a szellem, de tagadhatatlanul fényérzékegy vele szemben. Nem képes magában az isteni tüzet előcsíholni, de képes befogadni (potentia ad fieri, sed non ad facere, mondanák a teológusok). Ha aztán egyszer az isteni Napnak fénye tényleg ráirányul a lélekre, ez is kétféle megnyilvánulási módja szerint történik: megvilágítja és melegíti.

Hogy továbbra is ennél a hasonlatnál maradjunk, azt kell mondanunk: ez maga a léleknek még csak külsőséges érintése, a fény is, meg a meleg is kívülről közelít hozzá, nem sajátja. Amikor azonban a lélek e tüzet magába bocsátotta és maga is tüzessé izzott, akkor nyugodtan mondhatjuk, hogy rendelkezik valamivel, ami ugyanolyan, ha nem is olyan fokban, mint a fényforrásban. Fényt és meleget bocsát ki ez is. A Naptól való, de most már az övé. Isten természetének részesedése, mely második természet lett benne. A belőle áradó fény és meleg nem kívülről jó, nem idegen tőle, hanem legbelsőbb tulajdona.

Máskor vasdarabnak mondják a lelket. Amikor a tüzet magába fogadja, valamit megőriz és valamit elveszít magából. Bármennyire tüzesedjék is át, megőrzi saját természetét változatlanul. Tüzes vas, de vas. Ugyanakkor azonban elveszíti eddigi hidegségét, merevségét; ruganyossá, formálhatóvá és tüzessé válik. Ime, a legtisztább isteni fény és legnemesebb tűz behatol a lélek legbelsőbb elágazásaiba, oda is, ahol a testtel érintkezik, ahol az érzékekkel mintegy összefonódik. Az egész embert átjárja, de nem összetörve, hanem egy magasabb

rendbe fölemelve. Ez a természetfölötti élet rövid foglalata: *két természet él egy alanyban.*

Isten édes gyermekei leszünk.

Döntően fontos következő kérdésünk: *mi ez a tűz, melyet Isten önt a lélekbe?* Erre nézve sem hagynak semmi kétséget az atyák. Amikor azt állítják, hogy az isteni Nap természete szeplőtelenül ragyogó és izzó tűz, s a természetfölötti életben lelkünkben is ez a tűz jelenik meg, akkor azt tanítják, hogy magának Istennek természetében részesülünk. Az a kis láng, ami bennünk van, nem Istenből szakadt ki, nem azonos vele. De mert mégis csak tűz, a legbensőbb hasonlóságban és rokonságban van a Tűzzel. Ugyanolyan a természete. Márpedig az isteni természet tiszta szellemiséget jelent, mely két módon nyilatkozik meg: *megismer* (fényesség) és *szeret* (melegség). Igen, de az emberi természet már önmagában is, formai oldalról nézve, szellemiség, melynek ugyancsak e két megnyilatkozását ismerjük: *megismer* és *szeret*. *Tehát a természetfölötti élet bennünk nem más, mint természetes szellemünknek fölemelése magának az isteni szellemiségnek síkjára.* Az isteni tűz (megszentelő kegyelem) átizzítja természetünket s két szellemi erő árad ki belőle: isteni világosság ragyogja be értelmünket (hit), és isteni melegség járja át akaratumkat (szeretet). Az isteni értelem és isteni szeretet részesei leszünk. *„Quomodo omnia nobis divinae virtutis suae . . . donata sunt, . . . ut per haec efficiamini divinae consortes naturae.”* (II Pet. 1, 4.)

Most jutottunk el a kinyilatkoztatás legnagyobb titkához, legboldogítóbb valóságához, amelyet nem hinnénk, amelyről álmodni se mernénk, ha nem a Szentírás mondaná nekünk. Nem lehet elégszer leírni s az élet nem elég, hogy átélmélkedjük. A szentek ekstázisba estek, ha rá gondoltak. *Istennek valóságos gyermekei vagyunk.* Hiszen természetét hordozzuk magunkban, úgy, ahogy a gyermek a földi atya vérét. *„Videte, qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus.”* (I Jn. 3, 1.) Nemcsak neveztetünk, hanem azok is vagyunk, mert legbensőbb természetében részesültünk megszentelésünk pillanatában. Földi atyánktól kaptuk emberi természetünket, a mennyei Atyától pedig természetfölötti életünket. *„Quod natum est ex carne, caro est, et quod natum est ex Spiritu, spiritus est.”* (Jn. 3, 6.)

Aki erre rásejt, rögtön érzi, mennyire keveset mond ez a szó: *fogadott fiúság.* Csupán jogi kapcsolatot, morális egységet fejez ki: jogot az örökségre. Emberi használat szerint a fogadott fiú pont a fiúság lényegében nem részesül: az atyával való közös természetben. A fogadott fiú a valóságban igazán csak nevezetik fiúnak, de nem az. Szent János pedig éppen az ellenkezőjét állítja. Tehát ismét hangsúlyozni kell: ahogy apánk természete van bennünk a földi születés által, ugyanúgy az Atya természete van bennünk a természetfölötti fölemelés által. Sőt! Kimondhatatlanul jobban és bensőségesebben, mert életünk fogamzásunk pillanatában elválik a földi atyától, természetfölötti életünkben azonban az Atya folyton jelen van, fönttartja és szítja a tüzet.

„Ego hodie genui te . . .“

Mi más tehát a természetfölötti élet, mint az örök Ige születésének mása a lelkünkben. Magunkba vesszük Isten természetének képét, hasonlók leszünk hozzá. Nem jelent ez ugyanannyit, mint a Fiú képmásává válni? Tehát e csodálatos titok a magyarázata, hogy a Fiú már nemcsak *egyszülött*, hanem *elszülött* is, a lélek pedig édes testvére. „*Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*“ (Róm. 8, 29.) Nem szabad azonban lelkünkben úgy képzelni Isten képét, mint ahogy az uralkodó arcát ütik a pénzdarabra. Az halott, merev és mozdulatlan kép. Inkább maradjunk a tűz hasonlatánál, mely élő s amelyből folyton világosság és melegség sugárzik. Itt is állandóan áradnia kell annak az életnek, amely a Szentháromság ölen folyik titokzatosan: az Atya fénye a Fiúban tükröződik, s mikor így örökre egymásra néznek, kettőjükől örökre árad egymás felé a szeretet, s ahol e két szeretet összetalálkozik, az a Szentlélek. Ehhez hasonlóan lelkünk mélyén a megszentelő kegyelemben az Atya szemléli örök Fiának képét. Az Atya nézéséből szeretet árad képmássá lett lelkünkre, onnét a Fiú szeretete árad vissza az Atyára. E két áradás a Szentlélek műve.

Bocsánatot kérek a kedves olvasótól, hogy közismert tényeket emlegetek. De ha erről írni is alig lehet mély meghatódás nélkül, hiszem, hogy mindig boldogság forrása, valahányszor csak hallunk róla. „*Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in coelis et in terra nominatur.*“ (Ephes. 3, 14.)

A természetfölötti élet tehát nem más, mint a lélek újjászületése Isten természetére. Isten fiává való válás, melyet nyomon követ az Atya és Fiú legbensőbb szeretet-viszonya, egymás felé való áradása. A lélek belső magánya megszűnik, az egyéniség árvasága föloldódik, s végtelenül boldog, bensőséges érintkezés alakul ki Isten és ember között. A megszentelő kegyelem először hasonlóvá teszi természetünket Istenhez (*unio conformitatis*). Majd belőle, mint élő tűzből folytonosan világosság és melegség árad el értelmünkben és akaratunkban, s a megismerés és szeretés tudatosan is egyesül vele (*unio conjunctionis*).

Krisztus-kép a lelkünk.

Ezzel oda is kanyarodtunk kérdésünk lényegéhez. Minden megszentelt lélek több-kevesebb tökéletességgel ezt az életet éli. *Mármost van-e ezen túl még valami, ami a papi lélek természetfölötti életét sajátossá, a többtől különbözővé teszi?* Igennel kell felelnünk. Dehát lehet-e az istenfiúságon túl találni egyéb mozzanatot is? Hasonlaltal felelünk. Krisztusban csupán egyetlen fiúság állítható, de joggal beszélhetünk kettős születéséről. Öröktől fogva születik az Atyától, s az időben születik a földi Anyától. A fiúság a személyre vonatkozik, ez csak egy van Krisztusban, a születés a természet vonalán mozog, ez pedig kettő. Talán ennek az analógiájára mondhatjuk: *a megszentelő kegyelem által a lélek az Atya természetét kapja, fiává válik s az*

örök Atya keblén pihen; a fölszentelés papi jegye által pedig a megtestesült Krisztus papi vonásait ölti magára s az Egyház anyai ölné pihen. Tehát a papi lélekben is bizonyos értelemben az egyetlen fiúság mellett két születésről beszélhetünk.

Szeretnék a szentségi jegyről néhány szót szólni. Általában az *alak, forma* és *alkat* kategóriájába sorozzuk, de egészen fölületesen gondolkodunk róla. Vele kapcsolatban az emberi arcvonásokra, viaszba nyomott pecsétre szoktunk gondolni. Könnyen elfeledjük, hogy a szentségi jegy is természetfölötti, tehát szintén *szellemi valóság* s nem is anyagba, hanem lelkünk lényegébe mélyed. Mi következik ebből? Az, hogy *lelki alkatot, új lelki vonásokat kölcsönöz a megszentelt léleknek*. Amikor családi vonásokról beszélünk, ma már akkor sem külső jellegzetességekre gondolunk, hanem öröklött belső tulajdonságokra. Ezek az alkati mozzanatok egész lelki-szellemi életünket színezik, temperamentumunkat különlegessé teszik, lelki magatartásunkat is, stílusunkat is családi, faji karakterrel látják el. Mármost a szentségi jegyet is ilyen szellemi alkatnak kell elképzelnünk a természetfölötti rendben.

Benne is azt a kettősséget találjuk, amit már föntebb tapasztaltunk. Először lelkünkbe vési Krisztus papi lelkeségének képét, alkatát s ezzel papi szíve szerint is hasonlók leszünk hozzá (*unio conformitatis*). Azonban ezt sem szabad holtnak, merevnek elképzelnünk. Belőle mint ontológiai gyökérből a megfelelő szentségi kegyelmek áradnak a lélekbe s örök Főpapunkkal egyesítenek az ismeret és szeretet boldogságában (*unio conjunctionis*).

Vessünk egy pillantást mind a három szentségi jegyre, hogy logikus kapcsolatukat megérthessük a megfelelő szentségi kegyelmekkel. Mindegyik létrendi valóság lévén, akárcsak a megszentelő kegyelem, Krisztus egy-egy fontos és jellegzetes arcát üti a lelkünkbe, s ezzel hozzá hasonlóvá, másoktól különbözővé tesz (*signum configurativum et distinctivum*). *Kereszteléskor* a gyermek Jézus tekint vissza a lélekből. Ha látni tudnánk, ezt olvasnánk benne: *Hát nem tudjátok, hogy abban kell lennem, ami Atyámé?* Az Atya háza, az Egyház lett édes otthonává, melynek mindennapi kenyeréhez ezután joga van. *A bérmáláskor* Krisztus nagykorúságára érik a lélek. Ha olvasni tudnánk benne, ezt látnánk: *Én arra születtem, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról*. E jegyből erők áradnak, hogy farizeusok és írástudók, evilági bölcsek ellenében is megtanúsítsuk az Atya igazságát. Végül a *papszentelés* Krisztus papi arcát itatja belénk, mint Veronika kendőjébe. Ha egyszer beeláthatnánk egy konszekrált lélekbe, ezt olvasnánk le róla: *Ez az én vérem kelyhe, mely értetek és sokakért kiontatik*. Ezzel a lélek maga is fölvetetik az áldozat rendjébe, lelke drága kehely lesz, melyből mások számára is megváltó élet fakad.

Ime, mindegyik jegy Krisztushoz formál, de mindazoktól, akikben nincs ugyanaz a jegy, elkülönít. Csodálatosan szemlélhető itt a természetes és természetfölötti rend hasonlósága. Minden emberben ott az *emberi lélek* legbelül, ez ragyog keresztül és formálja át a *faji és családi vonásokat*. Ennélfogva ezek is élővé, lelkivé válnak. Végül vannak olyan vonások, amelyek *egészen egyediek* s az én különleges belső életemet adják. Ilyenképpen a megszentelt lélekben legbelül van

a megszentelő kegyelem (lélek), mely átragyog a megfelelő szentségi jegyen (faji és családi vonás), ezt is élővé teszi. Végül az egyes állapotnak megfelelő szentségi kegyelmek (egyéniség) zárják le a sort.

Tehát hangsúlyozni kell, hogy a szentségi jegy is, mint minden természetfölötti valóság: élet. Ha Krisztus papságának jegye van bennünk, s lelkünk a megszentelő kegyelem állapotában van, akkor Krisztus papi lelkisége árad szét folyton a lelkünkben. Ime, célhoz is értünk. Ezekután mondhatjuk, hogy a pap természetfölötti élete annyit jelent, hogy a szentségi jegy által nemcsak a fiúság kegyelmében, hanem Krisztus papi szívében és papi lelkiségében is részesedik (signum practicum et dispositivum). Most már nemcsak a fény sugárzik vissza a Fényre, nemcsak a fiú szeretete árad vissza az Atyára, hanem valami más is történik. A megszentelt papi lélekre rá van rajzolva, bele van írva Krisztus papi lelkének szeretete és szívének áldozatos izzása a lelkek iránt. Amikor visszaragyog az Atyára, ezeket is mind reá tükrözi. Nem újabb fiúság jött létre, hanem újabb születés. Imádása, hódolata, szeretete változatlanul száll az Atyához, de most már papi szívből a lelkekért. S amikor az Atya visszanéz reá a lélek mélyén, változatlanul látja benne örök Fiának képét, de még valamit: *Krisztus papi arcát is, papi szívét is és benne a lelkeket, akiket neki adott.* S kettőjük között a belső áradás és visszaáradás kimondhatatlan boldogsága tart szüntelen. Itt meg kellene állnunk és hosszú ideig elmerülni e titok édességében. Ezért érdemes volt e fárasztó utat megtenni.

Mit jelent tehát a pap természetfölötti élete? Nem papi ténykedések lelkiismeretes végzését, nem sajátos papi áhítatgyakorlatok szeretetét, nem külön papi stílust a lelki életben. Nem e gyakorlatok, hanem ezek gyökere, kegyelmi élete maga sajátosan papi: *Krisztus papi szívével és papi lelkével egyesülni az Atyával.* Ez nemcsak gyakorlatainkat, hanem egész életünket átítatja. Nemcsak amikor misézünk vagy breviáriumozunk, hanem akár eszünk, akár iszunk, mindig papok vagyunk.

Krisztus papi lelke.

Csak még arra kell néhány percet szentelnünk, hogy közelebről megvilágítsuk: *mit is jelent Krisztus papi lelkiségének lényege?* Egyetlen szó elég és mindent megmondottunk: *Odaadatott.* „Obiatus est, quia ipse voluit.” Odaadta magát nekünk, mikor földre jött és megtestesült. Odaadta magát az Atyának a kereszten, mikor életével fizette meg a bért. Odaadja magát azóta is az Atyának, mikor oltárainkon fölmutatjuk. És odaadja magát nekünk, mikor szívünkbe tér. Odaadatott. Nem a magáé, hanem örök vándor az Atya és a lelkek között. Ha bele akarunk tekinteni papi lelkébe, olvassuk el a kedves jelenetet Szent Márk evangéliumában: „*Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat.*” (1, 35.) Szent Lukács pedig hozzáteszi: „*et turbae requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum, et detinebant illum ne discederet ab eis.*” (4, 42.) Ime, Krisztus legbensőbb imádsága idején sem tud elszakadni a lelkektől. Engedi, hogy belépjenek belső csendjébe, abba a boldog magányba, ahol egyedül van az Atyával. Ott sorakoznak tudatélete peremén. Sőt,

detinebant eum. Megragadják és magukhoz láncolják Őt, mert az övék! De ugyanakkor mehet a kánai menyegzőre, beléphet Zacheus házába, letelepedhetik Lévi asztalához, járhatja Jeruzsálem zajos utcáit: odabent mindig az Atya arcának fényében fürdik a lelke.

A pap természetfölötti életéről is ezt kell mondanunk. Ha a hívek között van, azért teszi, hogy megmutassa nekik az Atyát. Ha az Atyával beszél, minden mondatának az alján ez ágaskodik: *Pater sancte, serva eos, quos dedisti mihi!* Legegyénibb imádságainak horizontján is ott sorakoznak a hívek. Két faluja között magánosan bandukolva az ázott fák alatt, mikor a kis madár is némán, társtalanul gunnyaszt a görcsös ágon, papi szíve akkor is beszél. Nincs egyedül, az Atya van vele. Két gyóntatás közötti félpercben sincs magánosan, mert ennyi is elég, hogy az Atyára vesse meleg tekintetét. És mint *Charles de Foucauld* viheti papi szívét a sivatagba, ott is a lelkek lüktetését hallja az Atya csendjében. És építheti az égis árva oszlopát, mint *stilíta Szent Simon*, a messi mélyben odalent akkor is ezrek gyűlnek imádságának árnyékában. Vagy világvárosok istennélküli légkörében, csörömpölő villamosok szögletében meghúzódva, idegen eszmék pokoli kavargásában sem veszíti el a belső békét. *Mert nem a külső munka az, ami szétszór, hanem az, amikor a léleknek nincs már középpontja.*

Ma reggeli elmélkedésemben e szavakra esett tekintetem: „*Factum est autem, cum turbae irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth.*” Nem lehet megilletődés nélkül szemlélni Krisztust ott a tengerparton. Egyik oldalon a Tenger: az Atya, akivel egylényegű, ezért tud elmerülés nélkül járni benne. Másik oldalon a milliók, akikkel szintén egy természetű, ezért fér el a kicsinyke csónakban. Két világ, mind a kettő az övé s mind a kettő magáénak tudja Őt. „*Ascendens autem in unam navim, quae erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.*” (Lc. 5, 1—4.) Beszáll egy papi lélek törékeny csónakjába, bevez vele a Tengerbe s onnét tanítja híveit. Homiliás ízű magyarázat, de nem röstellek az atyákhoz járni iskolába. E csónak mindig kedves szimbolum nekem. A papi lélek, ha a kegyelem állapotában él, tehát halad, a Tengerrel van kapcsolatban. Fölszenteléskor Krisztus szállt be sajkánkba, bevez velünk egy keveset s onnét általunk, velünk, bennünk tanítja a tömeget. Mi is két világban élünk, két végtelent kapcsolunk egybe: a végtelen Irgalmat s a végtelen nyomorúságot. Peremlényeknek kell lennünk, mert mindkettő kedves nekünk.

Hiszem, hogy valamennyien papok így látjuk Mesterünket és önmagunkat, s ezt nemcsak papi neveltségünk okozza. Azt a merész állítást merném megkockáztatni, hogy Krisztus egyéniségének legmélyebb titkát igazán csak mi papok értjük meg. Miért? Mert a megismeréshez kettő szükséges: *tárgyi valóság* és *alanyi fölkészültség*. Oktalan állat elé hiába tartom az Evangéliumot. Csak fekete betűket és fehér közőket lát benne. Hitetlen ember kezébe is hiába adom, mert csak egy mérhetetlenül vonzó ember alakját ismeri föl benne. Hiába ragyog a tárgyi igazság előtte, ha szeme nincs hozzá! Igazán csak hívő ember kezében nyílik meg a Biblia, de ott sem egyszerre. Amint az Apokalipszis titokzatos könyvének hét pecsétje fokozatosan

oldódik meg a történelem folyamán, ugyanezt az utat az egyes hívőknek is végig kell járnia. Minden évben végigmélkedhetjük az Úr életét, aztán kezdhethetjük előlről, s eddig nem látott vonásokra bukkanunk. Nem mintha a tárgyi valóság növekedett volna, hanem a mi szemünk tisztult, látásunk mélyült s a lelkünk befogadóbb lett. De szilárd meggyőződésem, s ezt akartam mondani: *van valami Krisztusban, amit igazán és egészen, már amennyire emberileg lehetséges, csak mi papok látunk meg. Mert egyedül nekünk van hozzá papi szemünk, papi szívünk és papi lelkiségünk: azt a töviskoszorús Papot, aki odaadta magát másokért s akinek egyedüli eledele az Atya akaratja, aki nem önmagáé, illetőleg, akinek önmaga volta annyi, hogy egyszerre lehet az Atyáé és a lelkeké.*

E látáshoz papi szentelésünk adta meg a képességet. Ennek kifejlesztése és elmélyítése a szentségi kegyelmek segítségével tőlünk függ, reánk van bízva. Ez a mi természetfölötti életünk, ez a mi aszkézisünk, a mi utunk. Látszólag circulus, a valóságban azonban szinte végnélküli tökéletesedés forrása: *minél jobban kirajzolódik bennünk Krisztus papi lelkülete, azaz minél inkább hasonlónak válunk Hozzá, annál tökéletesebben ismerjük meg az Evangéliumban felénk táruló alakjának mélységeit. E megismerés nyomán még inkább Hozzá hasonlónak alakíthatjuk papi életünket. Amikor pedig tökéletesebb lesz közöttünk e hasonlóság, tökéletesedik látásunk is. Ebből újabb tökéletesedés fakadhat az élet vonalán... és így tovább, egészen az utolsó napig.*

Odaát is pap.

De ne álljunk meg a feleúton. Kövessük a pap természetfölötti útját a sírontúlra is. Amikor a lélek elválik a testtől, először látja közvetlenül önmagát. Ha útja a tisztító tűzbe vezet, az Isten arca színről-színre még nem ragyog föl benne. Mégis tudja, hogy üdvözült, mert látja a lelkébe tapadt természetfölötti valóságokat. Ezek fényében először pillantja meg magában a papi jegyet: Krisztus töviskoszorús arcát. De talán úgy, ahogy Szent Pál hályogos szemei látták a damaszkuszi úton. És úgy is hallja: *Én voltam, akit te üldöztél, mert minden bűn, amely a te lelkedet torzította, az én papi arcomat gyalázta benned.* És talán, mert a papi karakter ott sem halott, hiszen a lélek kegyelem állapotában él, tisztuló könnyeit ott is hívei lelkének szánja termékenyítő imádságul. (Azért mondom: talán, mert a legkisebb kérdésben sem szeretnék Szent Tamásnak, nevelő mesteremnek ellentmondani.)

Ha pedig az elkárhozottak életébe is vetünk egy pillantást, egyetlen természetfölötti mozzanatot találunk ott: a szentségi jegyet. Élet azonban nem árad többé belőle. Csupán halotti maszok. Kihűlt vonások, mint Isten természetfölötti fönntartó tevékenységének végpontjai. Krisztust megölte magában e lélek, de vonásait nem tudta eltörölni. Ott maradnak rettenetes emlékek és emlékeztetőnek (bizonyos értelemben még signum configurativum et distinctivum, de már nem practicum et dispositivum). Szeretné kitépni magából e képet, de ezzel is csak önmagát marcangolja.

Térjünk csak vissza tisztuló paptestvérünk lelkéhez. A kegyelem

természetfölötti fényében látja Krisztus papi arcát saját lényébe írva. E Krisztus-kép előtt sírja el hosszú monológját, bűnbánati zsolozsmáját. Közben a Krisztus-arc mindjobban tisztul, papi lelkisége mindjobban hasonlít az eredetihez. Az utolsó pillanatban az örök dicsőség fénye ragyog föl benne. Saját lelkének tükrében színről-színre látja meg az Igét, az Atyát, s kettejük között áradó Szentlelket. De meglátja az örök Főpapot és annak arcát is önmagában, mert a dicsőség fénye nem oltja ki a papi jegyet sem, sőt lángolóvá teszi. Ezért az első antifóna, ami a megdicsőült pap lelkéből kiszakad, mert ott is pap marad mindörökké Melchisedek rendje szerint, papi zsolozsma lesz: *„Amint most már Atyám én tebenned és Te énbennem vagy, úgy ők is egyszer egyek legyenek bennünk! . . . A dicsőséget, amit nekem adtál, mikor pappá pecsételtél engem, közöltem velük, hogy egyek legyenek ők is, miként mi most egyek vagyunk.“*

II.

Nehéz a csúcstről ismét lefelé kanyarodni, nem szívesen monduk búcsút a fönséges kilátásnak. Amíg azonban távol zarándokolunk az Úrtól, a fényt folyton éjtszaka oltja el. Ilyenkor elő kell vennünk gyenge mécsesünket, következtető és összehasonlító értelmünket, s annak segítségével keresni a tájékozódást arrafelé, amit a csúcson megpillantottunk. Kíséreljük meg mi is, talán egy-két igazság nyomára bukkanunk. A pap természetfölötti életéről, annak lényegéről beszélünk. Bontjuk föl lényeges alkotóelemeire. A természetfölötti élet jelent elsősorban *életet*, azután *természetfölötti nézést*, *természetfölötti szeretetet* és *természetfölötti imádságot*. Ezekről akarunk a következőkben néhány szót szólni.

Természetfölötti élet.

Egyik modern írónál, aki nagyon jól ismeri korunkat, ezeket a sorokat olvasom: „Mi túlságosan dolgoztatott és hiányosan nevelt emberek korát éljük; olyan korban élünk, ahol az emberek annyira szorgalmasak, hogy a végén egészen elbutulnak.“ Valami igazság lapang e szavak alján. Azonban inkább így kellene megfogalmazni: olyan korban élünk, ahol az emberek annyira tevékenykednek, hogy miatta nem érnek rá élni. Ne értsen félre senki, rögtön megmagyarázom szavaim értelmét. *Az élet olyan belső mozgalmasság, melynek elve és végpontja benne marad az alanyban. A természetfölötti élet szintén olyan belső mozgalmasság, melynek életelve, a kegyelem, s végpontja, Isten hívő megismerése és szeretete, a megszentelt lélek mélyén folyik le.* Mivel pedig a természetfölöttiség nem külön szubsztancia bennünk, hanem természetes lényünkre épül, azért bizonyos értelemben annak létmódjában is osztozik. Amint a természetes élet nem befejezett, hanem alakuló, bontakozó élet, ugyanúgy a természetfölötti is. A mondottak alapján ez nem lehet más, mint a hívő Istenismerés és természetfölötti szeretet folytonos fejlődése, növekedése, gazdagodása.

Világos, hogy az élet, természetes és természetfölötti egyaránt, külső tevékenységekbe lendül, cselekedetekben bontakozik ki. De, és

ezt ha lehetne, háromszorosan aláhúznám: *magá a külső tevékenység nem azonos az étellel. Minden külső munkánk és tevékenységünk már a belső életnek folyománya, kiáradása.* A természetes rendben ez nem is lehet másként. Nem tudunk elképzelni olyan élő tevékenységet, amely nem életből fakadna. Sajnos, a természetfölötti életben látszatok és csalódások áldozataivá válhatunk. Az igaz, itt is megdönthetetlenül áll az elv: *omne vivum ex vivo. Természetfölötti tevékenység csak természetfölötti életelvből fakadhat.* Igen, de miből állapíthatjuk meg, hogy egy cselekedet valóban természetfölötti? Mert akkor gyökere is az. Fizikai bizonyosságot ezen a téren nem szerezhetünk. Mégis van olyan szabály, amely gyakorlatilag eligazít bennünket: *Hogy cselekedeteim valóban természetfölöttiek s nem lázas aktivizmus bódulatában élek, abból állapíthatom meg, ha mögöttük gazdag belső élet dobog.* Megfordítva is érvényes: *Hogy valóban természetfölötti a belső életem s nem csupán beteges illúzió, az mutatja meg, ha természetfölötti cselekedetekben, gyakorlatokban nyilatkozik meg.* Ennek logikus következménye pedig így hangzik: *minél jobban belesodródik életem a külső tevékenységbe, annál inkább mélyíteni kell a belsőt, és minél mélyebbre jutok befelé, annál szolidabb érényekben kell megnyilatkoznia.*

A modern élet szelleme, ritmusa sokkal inkább a külső szétszóródás veszélyét hordja magával, s ez nekünk papoknak is legnagyobb kisértésünk. Benne van tragikumunk is. Mert az orvos, hivatalnok, kereskedő és cipész munkája akkor is produktív, ha tisztán természetes sikon mozog, a pap tevékenységének azonban semmi értelme sincs, ha nem természetfölötti. Egyszer életünkben valamennyien saját bőrünkön tapasztaljuk meg e dilemmát. Emberileg annyira érthető, hogy minél több lesz az elfoglaltság és külső teendő, annál kevesebb idő, s vele arányosan annál kevesebb összeszedettség, érdeklődés, készség a belső életre. Évekkel ezelőtt valaki ezt a tanácsot adta: úgy kell berendezni életünket, hogy a munkás esztendőt a dolognak szenteljük, a vakációt pedig az imádságnak; évközben megnyitjuk a tartályt, év végén pedig ismét hozzálátunk a töltekezéshez, lelki életünk tatarozásához. Már akkor sem tudtam elfogadni e tanácsot, ma pedig egész világosan látom lélektani tarthatatlanságát. Mire a belső életre kerülne a sor, a lélekben már nem lesz meg a fogékonyság, igény és belső vágy, ami nélkül a fárasztó munkás év után nem a természetfölötti elmélyülést, hanem az üdülésben való teljes feloldódást fogja választani.

A tűznek nem szabad kialudni, ez az egyik magyar regény címe. Minden pasztorális könyvnek is ilyen című fejezettel kellene kezdődnie. Legtöbbször ott követjük el a hibát, nem ritkán szándékunkon kívül, amikor erről megfeledkezünk. Azért mondom: szándékunkon kívül, mert időnkint a munkába kilépő fiatal papot és szerzetest úgy megrakják munkával, hogy lelki élete sínyli meg. Ma a szociális gondoskodás korát éljük, lassan mindenütt törvényesen biztosítják a létminimumot. Papok és szerzetesek esetében fölötteseiknek a *lelki létminimumról* is gondoskodni kellene. Vannak természetesen olyanok is, akik túlfűtött érvényesülési vágyból vetik bele magukat a munkába, ezek hamar elvesztik lábuk alatt a talajt. Itt inkább azokra gondolunk, akik őszinte fiatalos hévvel, apostoli tűzzel sodródnak a lázas

tevékenység áradatába. *Mihelyt észreveszik, hogy belső életük nem tud lépést tartani a külső megterheléssel, azonnal biztosítani kell az egyensúlyt.* Mert különben csak eredményeik lesznek, ha lesznek, sikereik nem. A külső eredmények talán elkápráztatják őket, Isten azonban a belső sikertelenséget látja. Legtöbbször az idő kéréseivel a munka helyes organizálásával lehet segíteni a kezdődő bajon.

Még egy szempontra fel kell hívnunk a figyelmet. Előző cikkünkben az egész kérdést a természet oldaláról bogyoztuk s azt igyekeztünk megmutatni, hogy a természetfölötti nem ellensége a természetnek. Tehát nem az a célja, hogy a természetet gátolja, elnyomja, hanem, hogy kibontakoztassa. Ezzel elutasítottunk minden olyan lapangó törekvést, mely manicheus-buddhista irányban az élet tagadásával kacérkodnék. A jelen eszmélődés keretében viszont rá kell mutatni egy másik, nem kevésbé veszélyes magatartásra is: *ma mind gyakrabban találkozunk katolikus elvi alapon is természetfölötti naturalizmussal.* Fából vaskarikának látszik, pedig sajnos, papok életében is veszedelmesen elharapóznak.

Arról van szó, hogy lehet a természetfölöttiséget úgy is fölfogni, mintha lényegesen az volna a föladata, hogy sérült természetünket *meggyógyítsa.* Kétségtelen, ez is egyik föladata. De végtelenül téved, aki a kegyelmet csupán mankónak fogja föl bukdácsoló emberi természetünk hóna alatt. Szánalmas lenne az a papi élet, amelyben a gyóntatószék jelentené a legfőbb kegyelmi forrást.

Azután úgy is el lehet gondolni a természetfölöttiséget, mint a természetes erők belső mozgatóját, melynek legfőbb feladata a *természetes erők kibontakoztatása.* Ebben is van igazság, egész előző cikkünk ebből a szempontból vizsgálta e problémát. Az utolsó szó azonban nem lehet ez. Ahogy a lélek sem azért van bennünk, hogy vegetatív-testi életünket tökéletesítse. Ha valaki csak ennyi szerepet szán a természetfölöttinek, annak fogalma sincs a természetfölötti élet fölségéről. *Az ilyen magatartást aszkétikus naturalizmusnak lehet nevezni.* Ha mélyére nézünk, azt látjuk, hogy nem a természetet állítja a kegyelem szolgálatába, hanem megfordítva, a természetfölöttit a természetnek rendeli alá.

A korszellem különösen kedvez ennek a magatartásnak. Tudomány és technika egyformán azt tűzte ki feladatának, hogy ezt a földi életet széppé, élvezetessé tegye. És még csak nem is bűnös élvezeteket hajszol eme törekvésében, hanem szellemi szórakozásokat tesz tömegcikké. Olyan dolgokra gondolunk, amelyekben magában véve semmi rossz sincs. Közvetve azonban veszélyt is jelentenek: *elvonják a figyelmet a belsőről, a lelket kiüresítik.*

Sokan így képzelik el: a kegyelem arra van hivatva, hogy távol tartson bennünket a bűntől, óvja meg életünket a kisiklástól s állítsa be egész valónkat az örök cél felé. Ezen túl magát az életet, ami a végcélon innét van, természetes örömök, szórakozások, emberi és kulturális javak élvezése töltse ki. Különösen városban élő fiatal papokat fenyeget a veszély, hogy színház, mozi és egyéb szórakozások fojtják el lelkükben a belső élet csiráit. Nincs törés bennük, de az élet egyetlen szép emberi szórakozásáról sem szeretnének lemondani. *Ez az aszkétikus naturalizmus, mert a büntelenség még nem természet-*

fölötti élet, s a természet nemes élvezése, képességeink és igényeink kielégítése semmivel sem haladja felül a természetes rendet. (Egyik kedves olvasóm arra kért levelében, hogy írjak a „nem krisztusi” keresztényekről. Jövő alkalommal a természet és természetfölötti küzdelméről lesz szó, ennek keretében teszünk eleget kérésének.)

Az első papi évtized elmúltával az a veszély fenyeget, hogy Istent távoli célnak tekintjük. Vele majd csak akkor találkozunk, amikor számadásra kerül a sor. Ami addig van, szürke papi munka, minden különösebb lelki élmény nélkül. A természetfölöttinek annyi szerepet szánunk, mint a levélborítéknak vagy pénzesutalványnak. Rávezetjük nevünket, aláírjuk a rendeltetési helyet: *Mennycsország*. Aztán e két szót: *Poste restante*. Előreküldjük megszolgált bérünket. Isten barátaitól hovatovább Isten országának házőrző komondoraivá szürkülünk. Nem marad másunk, csak a hűségünk. Igaz, ez is nagy dolog, de végtelenül többre hívtunk. Alapjában véve milyen lehangoló, amikor később már annak is örülnünk kell, ha a jegyesből legalább az öregebres ideálját őriztük meg magunknak, aki rendben tartja Ura házatáját.

A Szentírást sehol sem szabad egyoldalúan magyarázni. Itt is áll e szabály. A virrasztó szolgál és éber szűzek példája csak az egyik oldalt mutatja. Meg kell látnunk a másik oldalt is, e hűség belső tartalmát: Isten már most is jelen van bennünk és eláraszt szeretetével: *„Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja, és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzá megyünk és lakást veszünk nála.”* (Jn. 14, 23.) Ezért a természetfölötti élet kimondhatatlanul több, mint a hűséges szolgáló várakozása. *„Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljete, hanem a gyermekkéfogadás lelkét, amelyben ezt kiáltjuk: Abba, Atyánk!”* És hogy semmi kétség se maradjon bennünk, Szent Pál világosan megmondja, hogy ennek az életnek a szeretet állandó belső áramlásában kell állnia: *„Maga a lélek tesz tanúságot lelkünkkel együtt, hogy Isten fiai vagyunk.”* (Róm. 8, 15—16.)

Természetfölötti látás.

Miként a tűz világít és melegít, úgy a belső élet is természetfölötti látásban és szeretetben valósul. A papi jegy bennünk papi kegyelmeket áraszt magából, s Krisztus képére formálja tudatunkat. Ha egyszer átéljük saját titkunkat, akkor lassankint egészen másként tekintünk önmagunkra. Nevelődésünk folyamán megszoktuk, hogy természetfölötti szemmel nézzünk mindenre. Vajjon sikerül önmagunkat is így szemlélni? Latin országokban a papnövendékeket szinte áhítatos tiszteletre nevelik a papokkal szemben. Nagy kérdés, tudunk-e saját papságunk iránt ilyen tiszteletet tanúsítani? Azt szokták mondani: az uralkodónak legkevesebb a tekintélye tulajdon inasa előtt. Mert a méltóság mögött meglátja a gyarló embert is. Mi papok is ebben a veszélyben forgunk. Legtöbbször nem is gondolunk erre, pedig a lélektani elemzés meg tudná mutatni, hogy sok papi csőd útja e kapun keresztül vezetett.

Közvetlenül, belső tapasztalata alapján csalódott a legszentebb eszményben, saját papi ideáljában. Külső papi ténykedései elszakadnak a belsőtől, nem folynak belőle szervesen. Meghasonlott embert lát

magában s ezen keresztül veszíti el a papi méltósággal szemben hitét. Gondoljuk csak el, hogyan konszekrál az, aki nem Krisztus lelkével hajol a kehely fölé? Hogyan oldoz föl bűnöst, ha nem Krisztus Szíve vezeti kezét? Hogyan mondja breviáriumát, ha nem Krisztus érzelmeivel akarja dicsőíteni az Atyát? S abban a pillanatban, amikor nem tudja többé önmagában tisztelni a papot, észre fogja venni, hogy mások sem tisztelik. Amikor erőszakkal kell kivívnia hívei tiszteletét, akkor már önmagában rendült meg valami.

Viszont, ha a belső élet áramlása nem szűnt meg, akkor négy fal között és zárt ajtó mögött is a papot látja magában. Valami egészen csodálatos dolog valósul meg benne. Ma már tudjuk, hogy nemcsak a testi adottságok ütik rá bélyegüket a szellemre, hanem megfordítva, lelki mozzanatok is befolyásolják külsőnket. Nos, az ilyen pap természetfölötti élete is nemcsak lelkében rajzolja ki a krisztusi vonásokat, hanem lassan elömlik testén, járásán, viselkedésén, beleíródik arcvonásaiba, szemeinek csillogásába. A természetfölötti jegy, majdnem azt mondanám, láthatóvá válik.

Gyakran kell arra is gondolnunk, hogy nemcsak mi, hanem *magá Istén is így tekint reánk*. Krisztus képét, papi lelkét látja bennünk s ezért ebben a mértékben *minket is Krisztusra irányuló rendkívüli gondviselésének részesévé tesz*. Hiszen milliók közül választott ki a lelkek vezéréivé. Életünket sok lélek örök üdvösségével hozta kapcsolatba. Ha a természetes rendben különlegesen gondoskodik azokról, akiket nagy dolgok végrehajtására rendelt, mennyivel inkább számíthatunk mi reá.

Mussolini néhány éve, egyik merénylet után állítólag ezt a kijelentést tette: Hiába kísérleteznek, ameddig föladatomat be nem fejeztem, nem érnek célt ellenségeim. *Wagner*, a nagy zenész, viharos fiatal éveiben öt párbajba keveredik. Mind az öt ellenfele rendkívüli körülmények folytán távol kénytelen maradni, egyik szerencsétlenül jár, a másik életét veszti. Majd anyja egész özvegyi nyugdíjával leül kártyázni határozott szándékkal: ha veszít, örökre elbujdosik, ha nyer, végleg búcsút mond a szenvedélynek. Leül és veszít rendületlenül. Lassan minden pénze elvándorol. Már csak egyetlen tallért szorongat a markában. Végül fölteszi azt is, de olyan izgatott, hogy ki kell mennie, mert rájött a hányás. Mire visszajön, tétje megduplázódott, azután négyszeresére nőtt. Megfordult „szerencséje”. Minden újabb nyereségét benthagyja, mert tudja, hogy most dől el jövője. Folyton újra nyer. Mikor zúgó fejjel kitámolyog, egész vagyont visz a zsebében. De ennél is sokkal többet: új életet. Később emlékirataiban írja: „Ettől kezdve a kísértésnek nem volt többé hatalma rajtam.”

Azonban mi ez mind együttvéve!? *Szent Tamás* szerint egyetlen megkeresztelt gyermek lelkében levő kegyelem többet ér, mint az egész világmindenség. Ehhez képest *Mussolini* összes műve csak fű, mely ma van, holnap pedig a tűzre vettetik, és *Wagner* zsenijének minden zenei alkotása nem nyom annyit, mint a pap egyetlen napi munkája, ha kegyelmet közvetít. Ha a pap így tud tekinteni önmagára, akkor tud hinni küldetésében. *Nem arról van szó, hogy vessük bele magunkat meggondolatlan istenkísértésekbe, aztán várjuk a Gondviselés csodáját, hanem éppen megfordítva: először adjuk át magunkat egészen hivatásunknak s amilyen mértékben egyesülünk örök Fő-*

papunk szándékaival, olyan fokban tapasztaljuk életünk fölött gondviselő kezét. Tökéletesen bizonyos, hogy amennyire valaki le tud mondani önmagáról s ki tud állni Isten országának gondjaiért, olyan mértékben Isten veszi magára az ő gondjait. Nekünk, magyar papoknak ritkán forgott kockán egész létünk s ezért különösen fontos, hogy megszokjuk a természetfölötti nézést, mert különben lelkiségünk megreked az anyagi alapok biztosításánál, földi összeköttetések szövögetésénél és közéleti befolyásunk érvényesítésénél.

Természetfölötti szeretet.

A belső tűzből állandó melegség árad: a természetfölötti szeretet. Vele kapcsolatosan néhány szóval szeretnénk rámutatni, hogy *a papi nőtlenségnek is természetfölötti gyökerei itt fakadnak.* Vagy ennek a természetes folyamánya, vagy pedig célját tévesztett, értelmetlen rendelkezés. Éppen ezért tisztán pozitív, jogi berendezésként nem lehet fölfogni. A törvény csupán egy belső, lelki magatartást kodifikál.

Sajnos, a világi hívők legtöbbször félreértik. Hallottam már komoly katolikus embertől, hogy a szüzi élet egyedül a szerzeteseket kötelezi, mert ők megfogadták. Világi papoknak csak a nősülés tilos, hogy a vagyon együtt maradjon. Mi papok is legtöbbször csupán apologetikus oldalról nézzük: aki egészen Isten országának akar élni, az nem kötheti le magát egyetlen család mellé. Rögtön az az érzésünk, hogy e megokolás fölületen mozog. Mert abban a pillanatban, amikor a celibátus csak negatív-tiltó törvény lesz valamelyikünk életében, éppen sajátos célját nem éri el. *Az ember ugyanis mindent valakinek a kedvéért tesz. Szeretet mozgatja a világot.* Ma is így van, bármennyire furcsán hangzik. Ha nem a tiszta szeretet, akkor az önszeretet. Reánk alkalmazva ezt az igazságot: vagy a „*caritas Christi urget nos*”, vagy egészen finom formában az önzés lesz cselekedeteink rúgója. Ha nem Krisztus lángoló szeretete sugallja apostoli életünket, akkor a celibátus lesz a legjobb alkalom arra, hogy agglégény-izú kényelmeskedéssel béleljük ki papi életünket.

Jó időnkint szembenézni saját celibátusunkkal. Minden ember hajlamos arra, hogy önmagát sajnálja. Mi a celibátust használjuk föl arra, hogy a tragikus hősök pózában jelenjünk meg időnkint az emberek előtt. Elvárjuk, hogy a világ folyton levett kalappal ismerje el áldozatunk nagyságát. Úgy érezzük, ezzel megfizettük adónkat az áldozat oltárán s véglegesen megszereztük a jogot, hogy minden egyéb lemondástól mentesüljünk. Van azonban másik oldala is az éremnek. Való igaz, hogy lemondtunk a családi életről, de vele együtt a családi gondok tenger szenvedéseiről is. Bizony, magánosan kell élnünk, de nem is kell alkalmazkodnunk mások szeszélyeihez. Kemény önfegyelmézést vállaltunk, de cserébe akkora szellemi szabadságot kaptunk, amihez nincsen hasonló a földön. Ha valamiről, hát erről el lehet mondani azt a bizonyos, sokat emlegetett „centuplumot”.

Bármelyik oldalról nézzük is a kérdést, nem jó nyomon járunk. Mert egészen kevés, kivételes lelki alkatú embert leszámítva, mindenki ott a természetes vágy a szeretet után. A fiatal években ez általában rendetlen indulatokkal együtt, mint valami zavaros ár, jut a fölszínre. Akkor csak kísértésnek látszik, mellyel meg kell küzdeni.

Paradoxonnak tűnik, pedig így van: amikor egészen megtisztul, akkor lesz a legveszélyesebb. Mert elutasíthatatlanul, szellemi formában jelentkezik az örök emberi igény a „másik” után. Azt hiszem, mindenki aláírja: celibátusban sokkal nagyobb teherpróba a *magánosság*, a *szeretethiány*, mint az önmegtartóztatás. Az első papi években a fiatalos tevékenységi láz elhitheti az emberrel, hogy a „lelkek szeretete” fűti. Később jön rá, hogy lélektanilag ez nem elég az apostoli élethez. Nem elég magának az apostolnak, de nem elég a híveknek sem. Mert csak az akarat uralma alatt áll. Tényleg a „lelkek szeretete” vezeti, de ebből a „szeretetből” éppen a legnagyobb titok marad ki, az, ami nemcsak akarat és célkitűzés, nemcsak munka és áldozat, hanem valami egyéb: a *szeretet*. Pedig ez az egyetlen varázsigé, lelkeket mással megnyitni nem lehet.

A fiatal évek illúziói után először érezzük, hogy nem élhetünk egyedül az akarat nyomása alatt. A munka sem minden, a siker se, az eredmény se. Ahhoz, amit úgy hívunk: élet, valami más is szükséges. A „*szeretném, ha szeretnék*” Ady óta szállóigévé lett. Pedig talán, ha tovább ásunk, tapasztaljuk, hogy ennél is mélyebb, tisztább emberi igény bennünk: „*szeretném, ha szerethetnék*”. Nemcsak a hivatásomat, nemcsak a „lelkeket”, nemcsak híveimet, hanem megkülönböztetetten is valakit, egyet. Egészen szellemi formában jelentkezhetik ez a vágy, hogy lelkünknek legyen valaki élettársa.

Megengedem, hogy sokan vannak, akiknek életében sohasem érett problémává ez a kérdés. Akaratemberek. Sokunkat meg éppen nevelődésünk tett érzéketlenekké. Sajnos, ennek később éppen a *pasztoráció* látja kárát. Talán furcsán hangzik: *oly kevés pap tud igazán szeretni*. Miért? Mert fiatal korában a tisztaságért folytatott küzdelemben megszokta mindig gyanús szemmel nézni az érzelmeket. Lelki vezetőitől is egyre azt hallotta, hogy az akaraton fordul meg minden. Lassan aztán a belső melegség, az érzelmek gazdagsága, a szív érzékenysége kihál belőle. *Pedig az eszményi pap mégis csak az, aki tiszta tud maradni és ugyanakkor meleg a szíve, boldog az élete*.

Rögtön hozzá kell tenni: e három együtt elképzelhetetlen a természetes síkon. Akinek nincsen mélyebb kedélye, az talán elég vigaszt talál kártyában, társaságban, tisztességes szórakozásban. Magányát benépesítheti rádióval, könyvekkel. A szív mélységeiről mégsem fog tudni. A mult alkalommal utaltunk a *barátság* nagy áldására is. Azóta *Mauriacnál* olvastam *Lacordaire* és *Montalambert* csodálatosan szép kapcsolatáról. Valóban hajlandó az ember elhinni, hogy ez az emberi öröm és vigasztalás annak is osztályrésze lehet, aki lemondott a világról, mert ezt a végső lemondást legtöbbször Isten sem kívánja. Azonban *Mauriac* is kénytelen megjegyezni: legszeretettebb barátaink csak a későbbi korban jönnek. S mi lesz addig? És ha sohasem jönnek?

Erre csak a kegyelmi élet képes feleletet adni. *Az a belső szeretet egyszerre forrása a tisztaságnak, meleg kedélynek és boldogságnak is*. Olvassuk nagy misszionáriusaink és apostolaink életét. Mielőtt a lelkek szeretete kigyulladt bennük, előtte már volt Valaki az életükben, akit kimondhatatlanul szerettek. Merészen azt mondhatnánk: *a természetfölötti élet személykettőzés*. Amíg csak természetes életet éltem, magam erővel birkóztam. Most egy más Valaki ereje is az enyém. Magam voltam magányommal, most egy másik lélek is nyitva

áll előttem. Magam voltam szomorúsággal, most van, aki vigasztal. Magam voltam örömmel, most Valaki együtt örül velem. Magam voltam a szívemmel, most pedig tele van Vele. *Szent Bernát* atyánk olyan szépen írja: *Verus amor se ipso contentus est*. E miatt nemrég megrótták érte. Pedig, aki szeret, tudja, hogy igaza van, mert a szeretet maga a boldogság. A boldogságon túl pedig mást nem kívánunk, ezért önmagának elégséges. A celibátus tehát elsősorban nem a hívekért, nem a munka sikeréért van, hanem a belső szeretet természetes következménye. Annak a belső papi jegynek külső jele. De ez sem holt jegy, hanem *signum practicum gratiae*. Szeretettől fakad és szeretetet hoz létre. Jelzi, hogy odabent a szeretet csodája kivirágzott.

Természetfölötti imádság.

Eddig azt néztük, hogy a belső tűz hogyan árasztja fényét és melegét a lélekre. Most nézzük az ellenkező oldalról: miként kell nekünk fönntartanunk e tüzet, hogy fénye ki ne lobbanjon, tüze el ne hamvadjon. Legbiztosabb mód erre a természetfölötti imádság. A név ne zavarjon bennünket, nem misztikus imádságra gondolunk. Inkább azt jelöljük vele, amit a lelki írók *virtuális imádságnak* szoktak nevezni.

Főtebb említettük már, hogy a papi lelkiség lényege: *egyszerre lenni Istené és a lelkeké, az Atya ölében pihenni s ott is a lelkekért könyörögni, emberek közé menni s ott is mindig az Atyát sugározni*. Lehet, hogy tévedek, de az a benyomásom, hogy mi magyar papok ebből a szempontból egyoldalúak vagyunk. Már nevelődésünk folyamán főként praktikumokkal foglalkozunk: megismerkedünk a mozgalmakkal, bekapcsolódunk a cserkész- és levante-intézménybe. Később ránk szakad híveink egész szociális és társadalmi elesettsége. Vállaljuk és sokat teszünk ezen a téren. Mindez helyes. Bárcsak a nyugati országok papjai is kivették volna részüket belőle, talán másként állna Európa sorsa. De, és ezt nem szabad elhallgatnunk, papságunk másik arculata nem rajzolódik ki ilyen élesen. *Az Isten felé vezető belső út iránt nem vagyunk ilyen fogékonyak*. Sokszor már nevelődésünk folyamán elrajzolódik bennünk, vagy ki sem rajzolódik a belső élet képe. Azzal a homályos tudattal lépünk ki az életbe, hogy az a bizonyos „belső várkastély” csak lelki luxus, amit a szemlélődő szerzetesek megengedhetnek maguknak, de nem a lelkipásztoroknak való. A kegyelmi életet csupán mint „*conditio sine qua non*”-t képzeljük a papi ténykedések mögé. Tévedésben vagyunk. Hiszen minden élet értelme önmagában van s nem csupán külső tényekért. Éppen megfordítva: a külső cselekedetek már csak a belső gazdag életnek megnyilvánulásai.

A természetfölötti élet folytonos személyes találkozást jelent a személyes Istennel, ki a lelkünkben lakik. Mivel azonban csak kifelé figyelünk, nem is tud kialakulni a belső gazdag élet. Gondoljunk csak arra, hogy az a papi jegy (*signum practicum*) nemcsak papi kötelességeink irányában sugároz szentségi kegyelmeket lelkünkbe, hanem a másik irányban is: hogy Krisztus papi lelkével közeledjünk az Atyához. Sajnos azonban errefelé legtöbbször akadályba ütközik. Ne higgyük, hogy csak a halálos bűn lehet „obex”. A teljesen kifelé tü-

remlő s munkában maradéktalanul föloldódó magatartás is gátolhatja a papi lelkiség teljes kibontakozását.

Hogy tehát munkánk közben is megőrizhessük Isten jelenlétének belső örömét, az állandó imádságot kell gyakorolnunk. Rögtön világossá válik ennek lényege, ha megint segítségül hívjuk a tűz hasonlatát. Amikor kályhánkban izzik a parázs, jóleső meleg tölti el szobánkat. Nyugodtan dolgozunk íróasztalunknál, serényen ég kezünk alatt a munka. Valami kifejezhetetlen kellemes érzés árad el rajtunk. Időközönként fölszítjuk a lángot, rádobunk egy hasábot, aztán újra elmerülhetünk munkánkba. A példa nagyon kifejező. Egyrészt nem ülhetünk egész nap a kályha mellett, mert akkor munkánk marad. Másrészt nem hagyhatjuk teljesen magára se a tüzet, mert akkor meg kialszik és megbénul a munkánk. A tűz ég magától, csak gondoznunk kell. Ha közben nem is gondolunk kimondottan rá, lelkünk mégis titkos tudatával állandóan kapcsolatban van vele, mert belőle származik állandó jóérzése.

Vagy gondoljunk vissza gyerekkorunkra. Békés otthonunk szeleme végigkíséri életünket. Ott kuporogtunk lámpánk szelíd fénye tövében s vesződtünk a betűk titkaival. Anyánk az asztal másik szögletén szintén a maga munkája fölébe hajolt. Csend volt. Csak az óra ketyegett éberen a kettőnk feje fölött. Mindegyikünk a maga munkájába mélyedt, és mégis . . . tudatunk szélén virrasztott anyánk jelenléte. Szemünkkel a betűket bogoztuk, eszünk is ott égett szemeink hegyén. Lelkünk közben mégis mindig vele volt. Belőle áradt békénk, biztonságunk és észrevétlen boldogságunk. Ő volt az otthon. Néha egy-egy szót váltottunk, néha kérdőn, néha bocsánatkérően szemébe néztünk s nem sejtettük, hogy ezekért az órákért egész életünkön át hálások leszünk néki.

E két példa eleget beszél. Pedig mindegyik csak távoli képe annak az otthonnak, amelyben a Szentháromság vett lakást magának. Odabent a természetfölötti szeretet melege árad. Munkánk között nem gondolunk reá, pedig benne élünk, vagyunk és mozgunk. De két keresztlevél között, ha fáradtan tesszük le a tollat, tekintetünk Vele találkozik. „*Sicut oculi ancillae in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum . . .*”

*

Közben megkondult a harang. Hív a zsolozsmára. Talán a templomszentelés matutinuma juttatja eszembe hirtelen Szent Pál apostol szavait. Mikor a megtestesülésről elmélkedik, görög szövegében ezt írja: az Ige közöttünk ütötte föl sátorát. Hát ha valaki, mi papok igazán elmondhatjuk, hogy az Ige szentsátrai vagyunk, az örök Főpap vett lakást bennünk. Nélkülünk hiába az oltár, hiába a tabernákulum. A szent tűz, melyet Ezdrás esdett az égből, mi vagyunk: életünk élteti az örökmécsest. Mikor pappá szenteltek, ez volt a legszebb templomszentelés. Ennek antifónájával köszöntsük most lelkünk édes Vendégét:

Exultemus Domino Regi summo
Qui suum sanctificavit tabernaculum.

P. Halász Pius S. O. Cist.

A hitből való élet.

Nem fogjuk valakire azt mondani, hogy hússal él, pusztán azért, mert hetenkint egyszer pecsenye kerül az asztalára, sőt csodálkozni fogunk azon, hogy ilyen kevéssel beéri. Hasonlóképpen nem hitből való élet az, ha valaki vasárnap elmegy szentmisére, egyébként is megtartja Isten és az Anyaszentegyház törvényeit, és abban az esetben, ha pap, lelkiismeretesen elvégzi minden kötelességét. Ez igen szép az ő részéről, de nem elég ahhoz, hogy azt a nagy dicséretet kiérdemelje, vagyis, hogy rámondjuk: ez a pap valóban a hitből él. Mert, nézetem szerint, ez igen-igen nagy szó. Látnunk kell őt élete legkülönbözőbb körülményei között. Mert hiszen még csak az kellene, hogy az oltárnál se éljen a hitből, vagy egyéb papi teendői közepette! Meg kell figyelniük az asztalnál, a társaságban, főleg pedig reá nézve kellemetlen körülmények között. Ilyenkor bújik ki ugyanis a szeg a zsákból! A bajok közepette tűnik ki, vajjon milyen mély és milyen gyakorlati az ő hite. Papi ténykedéseiből csupán akkor vonhatunk reá következtetést, ha azok messze felülmúlják a köznapi szintet és a hősiesség határán mozognak. Ilyen volt például az Isteni Ige Társulat szent emlékezetű tartományi főnökénél, Páter Hansen-nél az eset, mikor fiatal pap korában, betegellátás alkalmával egy tifuszbeteg kihányta a Szentostyát, ő pedig azonnal kikapta az undokságból, és magához vette. Megfontolás nélkül történt, a szeretet hevében, ami mentiségére szolgál; mert azért ilyesmit nem szabad tenni. Ő is annyira elkapta a fertőző betegséget, hogy majdnem belehalt. Vannak arra pontos előírások, hogy mit kell a papnak ilyen esetben cselekednie. Mindazontáltal őnála csakugyan a hitből való életnek volt ez bizonyítéka, szent halála pedig rányomta a hitelesítő pecsétet.

Fölösleges volna bizonyítgatni, hogy a papnak mindig a hitből kellene élnie, mert hiszen ez a kötelezettség még a világi hívőre nézve is fennáll. Azonban én azt hiszem, hogy ha valaha, úgy a mai körülmények között a papnak erre még a rendesnél is nagyobb szüksége van. Olyan időket élünk, melyekben valamennyi életkörülményünk és a pasztorációnak módja máról-holnapra megváltozhatik. Azok az elvek és módszerek, amelyek most vannak gyakorlatban, mához egy esztendőre esetleg egyáltalában nem lesznek alkalmazhatók. Nekünk tehát elsősorban természetfölötti életerőnk fenntartására kell gondot fordítanunk és annak vitaminjából, a hitből, kell bőségesen táplálkoznunk. Ma a plébános dolgavégeztével a templomból bemegy kényelmesen berendezett lakásába, reggelizik, pipára gyujt. Fourier Szent Pétert pedig szentmiséje után hívei az udvaron lévő trágyadombba ásták be, hogy megmentsék életét üldözőitől, akik nyomában voltak.

Egész pasztorációja ilyen bujkálás és örökös halálveszedelem közegette folyt le. Adja Isten, hogy ne következzenek be nálunk is ilyen állapotok, de hogy kell eshetőségükkel számolnunk, azt csak nagy optimizmus tagadhatja. Márpedig, ha bekövetkeznek, akkor vagy a hitből élünk, vagy megtagadjuk azt. Megalkuvás nem lesz lehetséges. Akkor mindegyikünkön megvalósulnak Lavigerie bíborosnak alattvalóihoz, az afrikai fehér atyákhoz intézett szavai: „A missziósoknál, akiket már maga a hivatásuk is hősiesszínvonalra helyez, nincs középút az életszenség vagy legalábbis az arra irányuló komoly és kitartó törekvés és a tökéletes megromlás között.” A missziósoknak mindenre készen kell lennie, még a vértanúi halálra is. Márpedig, ha azok az idők bekövetkeznek, akkor valamennyien missziósok leszünk vagy pedig nyomorultul elpusztulunk.

A missziósoknak egész élete hitből való élet, s viszont a hitből való életet éppen őrajta tanulmányozhatjuk a legjobban. Mivel pedig nekem bőségesen volt alkalmam a missziósról, ezt a végtelenül rokonszenves papi típust megismerni, most, mikor a hitből való életéről kell beszélnem, hadd vegyem a példákat őroluk. Annyit mondhatok, hogy soha életemben nem ismertem papot, illetve papi típust, mely az Isten szolgájáról alkotott fogalmi eszményképemet jobban megközelítette volna, mint a párizsi missziós társulat, a Société des Missions Étrangères-nek Japánban működő tagjai, kiknek közelében és gyakori társaságában három esztendőt töltöttem. Ki sem mondhatom, mekkora hálaival vagyok irányukban eltelve. Mindig és mindenütt úgy fogadtak, mintha édes testvérük lettem volna és segítségemre siettek minden nehézségemben.

Nem én vagyok az egyetlen, aki így vélekedik róluk. François Coppée, a híres költő és író, a francia tudományos akadémia tagja, szintén rajong értük. Mikor egy súlyos betegség, mely, hajszálon múlt, hogy ki nem oltotta életét, visszavezette Istenhez, akit ifjúságában elhagyott, írt egy igen szép művet, melynek címe: „La Bonne Souffrance”, amit körülbelül így kellene magyarra fordítani: „Az az áldott betegség.” Ez cikksorozat foglalt magában, mely egy párizsi heti közlönyben jelent meg s az író lassú lelki átalakulását tünteti fel. Az egyik cikk éppen a misszionáriusokról szól. „Ott találom őket, — mondja — ezeket a missziós papokat, emlékezetemnek leghátsó zugában, mert ebben a Saint-Germain külvárosban, ahol 56 esztendeje születtem, s ahol most is lakom, sokszor találkozik az ember velük a Sèvres-út széles járdáján, vagy pedig a Bac-útnak nyüzsgő sokasága között. Kiskoromban a legmagasabb fokra csigázták gyermeki kíváncsiságomat. Annyira különbözőknek találtam őket a többi papoktól. Napsütötte arcuk, hosszú szakálluk, gyors és erőteljes lépteik, melyek csak úgy suhogtatták a reverendájukat, s az a nem tudom milyen férfias, sőt katonás fellépésük csodálkozást gerjesztett bennem. Egyeseken — mert hiszen azokban a távoli missziókban nagy szolgálatokat tesznek Franciaországnak — még rendjelek is voltak láthatók, akárcsak a katonákon. Olykor-olykor az egyik papi külsejű épület előtt megállt egy kocsis és kiszállt belőle egy öreg püspök, arannyal vegyes zöld zsinórral római kalapja körül s mellén aranykeresztel, mely keresztül csillogott pátriárkához illő hosszú fehér szakállán. A

környék lakói pedig tisztelettel sugdosták egymásnak ennek az exotikus főpapnak nevét és egyházmegyéjét, ott lent a feketéknél, a szomorú Afrikában, vagy a sárgáknál, abban az ijesztő Ázsiában." Igen, a misszióknak egész lényét és hivatását valami sajátságos poézis környékezi és itatja át. Az a körülmény, hogy ők az Anyaszentegyháznak élharcosai, akiknek élete folytonos küzdelem, s akiknek a körülmények olyan gyakran nyujtottak a multban és nyujtanak a jelenben is alkalmat a vértanúságra: ez nyomja reájuk azt az elszánt, férfias, katonás jelleget, mely a francia akadémikusnak már gyermekkorában a szemébe tűnt, s amely olyan ellentétben van az itthoni papság egynémely tagjának szinte nőiesen puha fellépésével és modorával. Nálunk magyaroknál, úgylátszik, ez a jelleg a rendesnél is jobban ki van fejlődve. Ezt abból következtettem, hogy innsbrucki teológus koromban minket magyarokat — voltunk körülbelül tizenöten — a németek maguk közt úgy csúfoltak, hogy „Konviktsdamen“, a konviktus hölgyei. Nem tartanám utolsó papi teendőnek, hogy ezt a jelleget, ha megvan, magunkról eltüntessük s legyünk férfias férfiak.

Igen, a misszióknak legszembetűnőbb vonása, hogy kemény ember, férfi a talpán.

Swakopsmund előtt, Afrika nyugati partján vetett horgonyt a hajónk, mikor Dél-Afrikába utaztam. Rossz volt a tenger, úgyhogy egy nagy, több embert befogadó kosárfélében eresztettek le bennünket a csónakba, s úgy jutottunk ki a partra. Német gyarmat volt, s végtelenül sivár. Úttalan utak a városban, nagy szikladarabok mindenfelé, melyeken úgy kellett átmászni, vigyázva, hogy az ember ki ne törje a lábát. Nagynehezen vergődünk el a misszióig. A missziós éppen akkor kelt ki ágyából hosszú tifuszbetegség után, s egy fiatalabb rendtársa volt mellette. Maga a missziós eredetileg orvos volt, s egy hónappal azelőtt éppen megállapította önmagán a tifuszt, mikor hírül hozták neki, hogy néhány órányi lovaglásnyira egy öreg néger katechumén van életveszélyes állapotban. Negyven felé volt a láza, de természetesen az a gondolat, hogy nem megy, még csak fel sem merült az agyában. Nagynehezen felült a lóra s el is jutott a négerhez. Éppen hogy meg tudta keresztelni, áldoztatni és a szentkenettel ellátni. Akkor újra lóra és vissza a sivatagon keresztül, mert hiszen az egész környéken fűszálat sem látni. Egyideig csak ment a dolog, de végre is eszméletlenül fordult le a lóról s elterült a forró homokon. Ott feküdt ki tudja meddig, a lóva pedig hűségesen ott maradt mellette. Végre visszanyerte az eszméletét és sikerült hazavergődni. Ott azután ágyának esett és nyomta azt egy egész hónapig. A legjobb a dologban az, hogy a missziósok között az ehhez hasonló önfeláldozások egyáltalában nem keltenek feltűnést, s még csak különösebb épülésre sem szolgálnak, mert annyira természetesnek találja ezeket mindenki. Hogyan is tehetne másképp egy pap, aki hisz!?

A katolikus misszióknak egyik kísérő jelensége a szegénység. Sokat jártam köztük, de jómódút csak kettőt találtam; az egyik egy francia mágnáscsaládnak volt a tagja, a másik bankárból lett pap és missziós. Sajátságos, hogy éppen ez a kettő nem volt a többinek színvonalán. A mágnás viselkedése nem volt teljesen kifogástalan, s az apostoli munkában nem is lehetett hasznát venni, úgyhogy a misszió

anyagi ügyeit bízták reá; a bankár pedig tele volt eredetiségekkel és végre megtévelyodott. Mintha csak éppen az lett volna a baj mindkettőnél, hogy nem voltak szegények.

A missziós végletekig vendégszerető, mert hiszen jól esik neki fehér emberrel találkoznia, s megosztaná vendégével mindenét: azonban ez a minden igazán nem sok. Mikor egyszer Japán belsejében utazgatva töltöttem rövid szabadságomat, egy Páter Rousseau nevű misszióshoz szálltam. Annak a jó embernek földi vagyona majdnem csak arra az egy kakasra szorítkozott, melyet az én tiszteletemre leötletett. A szegény állat vén volt, húsa kemény lett volna, még a legjobb elkészítés ellenére is, így azonban, mikor a külseje szénné volt égetve, a benseje pedig nyers maradt, igazán nem volt kívánatos eledel. S mégis, milyen jó étvággal ette azt a jó páter. Látszott rajta, hogy még ilyen jóban sincsen gyakran része.

Egy másik missziós pedig, mikor éjjelre ágyat készített nekem, nem tudott mást adni, mint két pokrócot, az egyiket a földre terítve derékaljnak, a másikat takarónak, vánkosul pedig egy rizzsel töltött kis zsákot. Kitűnően aludtam rajta. Mozdótálul a magáét adta oda: közönséges konyhai lábas volt, valami huszonöt centiméter átmérőjű. „Ebbe szoktam én — úgymond — minden reggel belefeküdni.”

Ugyanez a missziós egy megkapó esetet mondott el nekem, melyben úgy az ő, mint egy hívének élő hite csodaszépen nyilvánul. Egy közeli városban élt egy fiatalember, aki szüleitől tekintélyes vagyont örökölt, melyből kényelmesen megélhetett volna. Mivel azonban teljesen hitetlen volt, úgy gondolkozott, hogy az élet csak egy bizonyos korig ér valamit s azon túl legjobbat az eldobni. Tehát úgy osztotta be vagyonát, hogy az csupán ifjú éveinek végéig fusson. Mikor azután eldorbézolta és felélte az egészséget, elindult a vasút felé, hogy a gyorsvonat elé vesse magát.

Várt, várt, de a vonat csak nem jött. Valami földrengés okozhatta közlekedési zavart. Hiszen Japánban átlag minden hétre jut egy. Megúnta a várakozást; eszébe jutott egy jóbarátja, akitől illenék levélben elbúcsúzni; hazament, megírta a levelet, s újra indult a vasút felé. Azonban mindezek a készülétek, úgylátszik, mégis csak nagy belső izgalommal járhattak, mert alighogy átlépte háza küszöbét, eszméletlenül összeesett. Agyvérzés volt az ok, a következmény pedig teljes bénultság.

Az én missziósom hallott róla s elment hozzá a kórházba. A beteg igen szívesen fogadta, de mikor a vallásról akart neki beszélni, tiltakozott a tárgy ellen. Az ilyesmi őt nem érdekli. A missziós mindazonáltal hetenkint meglátogatta, imádkozott és imádkoztatott érte. Végre, talán egy félesztendő mulva felengedett a jég. A beteg, amint később maga mondta el, azon kezdett gondolkozni, mi indíthatja azt a papot arra, hogy hetenkint eljöjjön hozzá, s őt egy óra hosszat mulattassa? Hiszen jól tudja, hogy vagyontalan koldussal van dolga. Talán mégis lehet abban valami, amiről a legelső alkalommal kezdett beszélni, de amiről ő nem akart hallani. Ő maga hozta tehát szóba a vallást, s az eredmény az lett, hogy a missziós hamarosan felvehette őt katechumenjei közé, s attól kezdve heti látogatásainak célja a vallási oktatás lett.

Japában nem sietnek a keresztséggel. A katechumenátus eltart egy esztendeig is. Ezen idő folyamán a mi inaszakadtunk egyszer csak azt hallja, hogy az a barátja, akinek ő öngyilkossági tervének végrehajtása előtt azt a búcsúzó levelet írta, halálosan beteg. Tudta róla, hogy hitetlen: mi lesz a lelkével? Ez a gondolat nem engedte nyugodni. Pénze nem volt, hogy kocsit fogadhasson; mozogni csak négykézláb tudott; így nem eresztik ki a kórházból. Megvárta tehát, míg mindenki aludni tért, s akkor az éj sötétjében kimászott a kórházból és négykézláb csúszva reggelre eljutott a barátjához. El lehet képzelni, milyen állapotban: keze, térde csupa vér. Jókor érkezett, önfeláldozása pedig meghatotta barátját és megszerezte számára a megtérés kegyelmét. Ő, ki maga még meg sem volt keresztelve, megkeresztelte barátját, s az mint hívő keresztény halt meg az ő karjaiban.

Ime ez a hitből való élet, amelyben az ember a jót és a rosszat a szentély súlyaival mérlegeli és oda se néz még a legnagyobb földi érdekeknek sem, ha azoknak feláldozását akár másoknak, akár saját magának lelki üdvössége, sőt akár a legkisebb lelki előnye kíváná.

Páter Ernő

Az új világ Hajnalpírja.

Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens? (Cant. 6, 9.) Ki az, aki előjön, mint a hajnal pírja?

A katolikus Egyház életében egyik legcsodálatosabb jelenség a Boldogságos Szűz Mária. Annyira rányomja bélyegét egész lelkiségére, hogy a kívülállók is mindenütt vele találják magukat szemben. Neki van a legtöbb ünnepe, az egész egyházi év be van velük hintve, mint a tavaszi rét virágokkal. Még külön hónap is van tiszteletére szentelve, éspedig égövünk legszebb hónapja. A vallásos zene legszebb, legsikerültebb énekei róla szólnak. A művészek zsenijének próbaköve is rendszerint egy-egy sikerültebb Mária-kép vagy szobor. Alig van valamire való keresztény művész, aki meg ne próbálkoznék vele... Az egyik francia Páter (Père Munière) egy gazdag belga hercegnő támogatásával beutazta a keresztény világot még a háború előtt azon célból, hogy a Szűzanya jelentősebb képeiről és szobrairól felvételeket készítsen... Eljutott Moszkvába is, sőt cári támogatással a szent Athos-hegyre is... Úgy hallatszott, hogy közel 10.000 felvétellel fejezte be 8—10 éves vándorlását... Mária-ünnepek alkalmával e gyűjtemények képeiből szoktak egy sorozatot annakidején kiállítani az enghieni rendház folyosóján. Végig kellene mennünk az emberi élet mindenemű megnyilvánulásán, hogy a Szent Szűz szereplésének bámulatos gazdagságáról csak némi fogalmat is alkothassunk magunknak.

Nevezik őt Földünk Asszonyának is, nagyon találóan, mert Ő a földön a legismertebb asszony. Az újabb időkben, mint a lourdesi bar-

langok többé-kevésbé sikerült szobrokkal ábrázolt szépséges asszonya szerepel a világ minden táján.

Ki ez az asszony? „Quae est ista?” Egyik legszebb leírást Dante adja róla a Paradiso utolsó énekének elején, Szent Bernát ajkára adva a szót. A keresztény világ e legnagyobb és legrokonszenvesebb költője Őt úgy mutatja be, mint az ellentétek asszonyát. Mindig két örvényt állít szembe, hogy mélységük beszéljen, ahol az emberi nyelv tehetetlen... Szűz és Anya; Leánya — a Te Fiadnak; alázatosabb és magasztosabb minden teremtménynél; Te vagy az, aki az emberi természetet annyira megnemesítetted, hogy ezen természet alkotója nem átalott ennek a természetnek teremtményévé lenni... Lehetne-e jobban megközelíteni a Szűz nagyságát, mint az ellentmondások útján, amelyek legjobban kifejezik az emberi értelem kínlódását... Emlékezzünk csak, hogy Istent is tagadással tudjuk inkább megközelíteni, mint állítással; azt nem tudjuk megmondani, hogy mi Ő lényegében, csak azt mondhatjuk, hogy nem az, nem ilyen, hanem valami végtelesenül szebb, nagyobb. Így vagyunk az Ő remekművével, a Boldogságos Szűz Máriával is.

Talán egy szikrányit fogunk haladni ez alkalommal is a megismerésében, ha Dante módszerével azt mondjuk róla, hogy Ő a legismeretesebb és legismeretlenebb asszonya a földnek...

Főntebb céloztunk rá, hogy mennyire ismert mindenki felett. Alighogy eszünk nyiladozott, már megismerkedtünk vele... Próbáljunk kissé visszamenni eszünk nyiladozásának idejére s megkeresni, mikor és mit hallottam először a Szűzanyáról? Talán egy kép a szobában? Az édesanyánk vagy egy derék cseléd áhítata? A búcsúsok éneke? A hajnali misék? A májusi ájtatosság? Mikor először kaptam rózsafüzért? Az Úrangyalára való harangozás, amikor az emberek szépen levették a kalapjukat...? Valahogy talán ilyenek voltak az első ismeretség szálai... Azután lassan felnőttünk s bizonyára nem egyszer gyerekesnek, maradinak, babonáskodónak és vénasszonyosnak gondoltuk magunkban mindazt, amit hajdan láttunk, hallottunk. A tanulásba való belekóstolás, a kultúra varázsa, majd a szemünk előtt mind feltűnőbb módon szereplő földi asszonyok és leányok képe mindjobban elhomályosították ennek az eszményi asszonnak szépséges, de nagyon is titokzatos és így messzebb levő alakját... Küzdelem indult meg a kétféle szépség között s a főhelyet lelkünkben rendszeren az elevenebb, csábítóbb, az e világból való foglalta el... Hovatovább észre kellett vennünk, hogy a Szűzanya lénye merő fogalomná lett, melynek tartalmát földi képek, földi elgondolások töltötték ki. Alkottunk magunknak egy Szűz Máriát, akiről azt mondtuk, hogy igen jól ismerjük már gyermekkorunk óta és gyakorta imádkozunk is hozzá. Sok imádság, ezer kép, ének és költemény ismeretes előttünk, amik mind Róla szólnak, tehát nagyon-nagyon ismerjük őt... Ha ellenben ugyanakkor valaki bele tudott volna nagyon mélyen nézni a lelkünk titkos rejtelseibe, csodálkozva látta volna, hogy ott a Boldogságos Szűz képe egyáltalán nem szerepel s az egész nagy ismeretség csak merő külsőség. Ha egyszer megpróbálnánk nagyon őszinték lenni, — ami egyáltalán nem szokás az emberek közt — akkor beismernők, hogy az egész Szűz Mária-tiszteletet kissé erőltetettnek tartjuk, amely

inkább bizonyos kedélyeknek felel meg csak, a férfias, egészen józan és felvilágosodott elme nemigen veszi be. Mert elvégre is vannak tények, amiket letagadni nem lehet. Ilyen tény, hogy Szűz Mária is csak teremtmény, hogy emberileg véve egyszerű falusi leány volt és rengeteget belemagyaráznak az életébe és lényébe, amiről bizonyára Ő magának sem volt még sejtelve sem...! Ilyen és hasonló megfontolások — hisz egyénenként más a beállítottságunk — nemcsak a protestánsok lelkében merülnek fel, hanem műveltebb katolikusok, sőt papok, szerzetesek lelkében is. És nem a rosszakról, a méltatlanokról van csak szó, hanem néha még jobbak is hasonlóan gondolkodásúak. Emlékezetes marad az egyik papi lelkigyakorlat esete, amikor egy résztvevő okosabb, buzgóbb pap — viselkedéséből legalábbis az látszott — őszintén elmondta, hogy ő az Egyházban dívó Mária-tiszteletet túlzottnak tartja, sőt annyiban veszélyesnek is, hogy ezzel elvonjuk a hívek figyelmét a lényegtől: az Istentől, az Oltáriszentségtől. Ezért, tette hozzá, én mise alatt nem engedek Mária-énekeket énekelni, hanem csak mise után, mint a Hímnuszt... Ez a derék pap legalább őszinte volt és igyekezett megoldani a lelkében felmerült kételyeket... Legtöbbször a kérdést nem is tartják lényegbevágóan fontosnak s megelégszenek holmi látszatsmegoldással. Ez abban áll, hogy a külső körülmények kényszerítő hatása folytán nem emelnek kifogást a Mária-tisztelet ellen, maguk is megteszik a megszokásosabb ájtatossági gyakorlatokat, de szívükben közömbösebbek maradnak. E felvilágosultak mentségére legyen felhozva az a közismert tény, hogy a nép ösztönös jámborsága gyakran túlzó és babonás formában nyilvánítja ki a Szűzanya iránti ájtatosságát, aminek semmi köze az igazi Mária-tisztelethez. Nem is késtek a tudósok párhuzamba vonni a néplélek e túlzásait, egyes pogány vallások, az izlám vagy bármely egyéb vallás keretében megnyilvánuló babonás szokásokkal. A ferde szándék azonban nyilvánvaló: kikezdeni az Egyházat e szerintük legsebezhetőbb oldalán. Nem csoda azután, ha még mi is ösztönösen húzódozunk minden feltűnőbb külső megnyilatkozástól a Szűz Mária-tiszteletben is és szívesen átengedünk mindent a népnek.

Bizonyos túlzott józanság tapasztalható a szentek és a Szűzanya képek, szobrok alakjában való tiszteletével szemben is. Udvös azért néha ezen a téren is lelkiismeretvizsgálatot tartanunk. Talán sok olyan kis alkalmat elhanyagolunk vagy túl kevésre becsülünk, ami éppen a gyermekded hit növelésére nagyon alkalmas lenne s nagyobb kegyelmek forrását nyitná meg. Némi alázatosság kérdése lényegében az egész s ezért nem tesszük meg.

Lássuk most már a legismeretlenebb Asszonyt kissé közelebbről is.

Induljunk ki abból a tényből, hogy az Egyház nem szűnik meg a századok folyamán Őt mindjobban dicsérni és magasztalni, sőt újabb, általánosan kötelezővé tett hitigazságok meghatározásával Őt mind világosabban állítja eléink követésre. Más szóval: nem kell tartanunk attól, hogy a Mária-tisztelet a katolikus Anyaszentegyházban valaha is divatját fogja múlni. Mi lehet e nagy tiszteletnek oka? Semmi más, mint az Isten kifejezett akarata. Tehát mindennél fontosabb, hogy ezt jól megértsük: a Szűzanya tisztelete nem holmi mellékes ügy, ami

minden hívőnek szabad tetszésére van bízva, hanem Isten akarata, hogy mindnyájan lehető nagy fokban gyakoroljuk s teljes erőnkkel résztvegyünk belőle. Hogy ezt szívből megtehessük, vegyünk teljes revízió alá az Isten Anyjáról alkotott gyermekes fogalmainkat. Elsősorban is értsük meg, hogy Őt csak nagyon kevésbé ismerjük s legtöbb elképzelésünk róla alacsony, sőt hamis. Az a sok gyenge festmény — még ha Raffael készítette is — semmi a valósághoz képest! A sok áradó írás, ének és egyebek még megközelítőleg sem adják vissza Őt. Hiszen mindezek csak emberi remekművek, Ő pedig Isten remekműve. Minő sajnálatraméltó lélek az, akit megkap az emberi tudás vagy művészet és nem igyekszik magasabbra, hogy az isteni Tudás és Művészet emberfeletti mélységeibe is bepillantasson éppen Szűz Máriában és Mária által?! Szórjak ki a fejemből és szívből minden naív elképzelést, amit emberi gyarlóságunk: a falusi, zsidó és szegény leány, tanulatlan názareti munkásasszony és hasonló fogalmakhoz önkénytelenül hozzákapszol. Mi a magasztost és nemeset csak ízlésesen bútorozott úriszobához, a zongorához, érettségihez vagy diplomához és egyéb, magunk által nemességnek tartott fogalmakhoz kapcsoljuk s azért a Szűz egyszerű, sőt túl egyszerű lénye egyáltalán nem tudja lekötni a képzeletünket. Ezért, hogy régi előítéleteink ne zavarják meg szüntelen lelkünk áhítatát, a Boldogságos Szűz képét teljesen új alakban kell megalkotnunk.

Józan, okoskodó eszünk előtt talán már azért is idegenszerű a Szűzanya képe, mert egészen kiválik közülünk, gyarló emberek közül: Ő a kiváltságok asszonya. Már fogantatásában is elüt tőlünk és sokszor talán titkos irigységgel gondolunk rá, hogy könnyű volt a Szűzanyának, hogy olyan nagy életszentségre jutott, hiszen már készen kapta. Mindíg szeplőtelen volt. Került volna csak olyan nehéz körülmények közé, mint mi, ilyen gyarló, terhelt lélekkel, akkor bizonyára Ő sem maradt volna szeplőtelen... Igen! Könnyű volt neki... — gondoljuk magunkban, ha nem is merjük másokkal közölni a lázadó gondolatokat... Az ilyen megfontolások is csak azt mutatják, hogy bennünk üres, fantáziánk szülte Mária-kép van, mert az igazi éppen az ellenkezője. Az igazi nem annyira irigylésre, mint legmélyebb emberi részvétünkre méltó... E legboldogabb Szűz ismét az el'entétek asszonya, Ő volt a legnagyobb kínok, a legkeservesebb élet hordozója is. Ezért bátran mondhatjuk, hogy mindnyájan bizonyosan szentek lennénk, ha annak a testi-lelki szenvedésnek csak egy századrészét is magunkra vállalnók, amiben a Boldogságos Szűznek része volt. Alighogy alázatos lélekkel vállalta az istenanyaságot, elfogadta azt is, hogy az emberek előtt talán úgy tűnjék fel, mint a legbűnösebb nők egyike. Tudjuk, hogy ez az elgondolás nem légből kapott, hiszen Szent József lelki gyötrődéséről a Szentírás is világosan megemlékezik. Szent József ugyan egy pillanatra sem gondolt a Szűzanya bűnösségére, de ott volt előtte is a kínos talány: hogyan történt mindez? A Szűzanya hősiessen vállalt mindent, hiszen tudta, hogy Istentől van az egész és Isten majd gondoskodik mindenről úgy, ahogy Szent Fölségének tetszik. Hogy mindehhez mekkora hit és alázatosság kellett, azt megítélhetjük, ha elgondoljuk, hogy másvalaki hogyan viselkednék hasonló esetben. Tegyük fel pl., hogy egy nagyon erényes, jó családból való leánynak

Isten nagy kegyelmet ígérne, de azon az áron, hogy az emberek előtt becstelennek fog látszani... Bizonyosra vehetjük, hogy ijedve mondana le a kegyelemről a leány és megelégednék kisebb tökéletességgel, hogy a megaláztatást elkerülje. Arra is nem egy esetet találunk, hogy nagyon buzgó, mélyebb lelki életet élő szülők sem tudták elviselni a szegényt, hogy bűnös útra tévedt leányuk törvénytelen anya legyen az emberek szemében, inkább ők is bűnrészesek lesznek a szörnyű cselekedetben, amit az Egyház átokkal sujt. Nem is emlékszem, hogy hallottam volna esetet, amikor a hozzátartozók keresztényi megadás-sal vállalták volna a szegényt a világ előtt, hogy megmentsék a legnagyobb kincset bűnös gyermekükben: a lelket... Az ellenkezőre — sajnos! — gyakran találunk megdöbbentő példákat...

Megértjük és csodálattal szemléljük a szűzek Szüzét, a tisztaság Anyját, aki önként vállalta magára az esetleges külső szegény minden megaláztatását és lelki gyötrelmét, hogy azután majd segítője és anyja lehessen még azoknak is, akiknek csak kívülről van becsületük s belül megölt magzatok vére kiált átokért fekete lelkekre... Most már jobban megértjük, miért tündöklük olyan mennyei fényvel a Szűzanya szent tisztasága... Nem gyenge, melegházi növény gyanánt kapta Ő azt, hanem az erős asszony gyémántköve csiszolódott ki benne a szenvedések gyötrelmes súrlódásaiban...

Azután anya lett szándéka ellenére és részesült a legszebb emberi örömökben Fiacskája szeretete által. De milyen áron volt ez is! Liguori Szent Alfonz mondja egy helyen, hogy „rettenetes egy Kisdéd ez a Jézuska, ha az ember egyszer befogadta, kifosztja mindenéből...” Pedig senki még oly teljesen be nem fogadta a Kisdedet, mint szűzi Édesanyja, s azért soha senkit nem fosztott ki annyira mindabból, ami földi, ami gyarló, ami pusztán emberi. A Gyermekek elvette csendes, elmélkedő magányát, szegényes életét egyidőre még szegényebbé tette, elvette tőle évekre szülőházáját is és Egyiptom bálványimádói közt kellett napszámos munkával keresnie jegyesével együtt a szűkös kenyeret... Mindezek felett tudta még azt is szüntelen, hogy a legnagyobb szenvedések hátra vannak, hogy még valami szörnyűséges, szívettépő felvonás betöltésre vár életéből... Egyszóval: átélt mindent, amit a mának szegénysorsú asszonya is átél gyermekeiért. Hiszen, ha valaha, most is a gyötrelmek forrása egy-egy gyermek, különösen, ha nem a második vagy az egyetlenről van szó. A gazdagabbnak gyötrellem, mert nevetségesnek, maradnak, ostobának tartják érte, ha több gyermeket is elfogad; a szegényebbnek még nagyobb gyötrellem, mert az anyagi gondok is vészes fellegként jelennek meg az újszülött bölcsője felett. De azért bizonyosak lehetünk, hogy egynek sem került még távolról sem annyiba, mint a betlehemi Kisdéd szűzi Édesanyjának...

Az ellentét úgy tűnik ki legjobban, ha elképzeljük az anyagi üdvözlet jelenetét egy-egy mai asszonnyal, akár a vallásosabbak közül is... Évente most is hány ezer és ezer helyre küldi el Isten az őrző-angyalt, hogy megsúgja egy-egy asszonynak: Isten akarata, hogy gyermeket foganj... Vele lesz az Úr kegyelme. Megáldja majd gyermekedet... Sok lesz vele az áldozat, de ez fog téged is, őt is megszentelni s a gyermek majdan Isten embere lészen s áldása lesz csa-

ládodnak s az emberiségnek... Ne félj...! A modern anya ijedten hallgatja az üdvözetet és zavarodva feleli: „De angyal, tudod-e, hogy már kettő van: egy szép kisfiú és egy leány... Úgy szeretem így őket... Az angyal ráfeleli: „Tudom... Másnak több is van... Régebben mindenkinek több volt...” „Igen, angyal, — védekeznek tovább az asszony — de azt talán nem gondoltad meg, hogy már kettőt sem tudunk rangunk szerint nevelni és iskolázni...” „De meg-gondoltam, — válaszolja az angyal — hiszen a Szűzanya sem tudta a kis Jézust rangja szerint nevelni és iskolázni...” Erre a világ leánya még jobban zavarba jön s idegesen kioktatja az angyalt, hogy ő ezek-hez nem ért, hogy ő a mai helyzetet nem ismeri. Végül azt is kétségbe vonja, hogy valóban Isten küldte-e az angyalt ilyen üzenettel, mert ilyen lehetetlenséget az Isten sem kívánhat az asszonytól... Megbor-zadva az áldozattól s maga elé képzelve a szép, kényelmes, örömteli strandéletet meg a zsúrokat, ijedve utasítja vissza az angyal üdvöz-letét és mosolyogva néz a tükörbe, mondva: „Ime a világ, az öröm szolgálóleánya, legyen nekem az ő igéje szerint...” Szegény, nem is gondol rá, hogy ezt is bátran mondhatta volna: „Ime, a Sátán szolgáló-leánya...”

Ezért nincsenek igazi Szűz Mária-tisztelők, ezért van hihetetlen távolság a világ leányai és Isten kedvelt Leánya közt, mert Ő az áldozat, a kötelesség és a hősiesség Asszonya, emezek meg a kénye-lem, a gyönyör és a megalkuvás hívei.

Csodálat fog el bennünket, ha meggondoljuk, hogy mennyi kínos helyzeten ment át az Isten Anyja, és ha magáért nem is lett volna annyira nehéz, kétszeresen gyötrelmes volt, hogy Gyermekeit is nélkü-lőzésben látta. A legcsodálatosabb mégis az, hogy nem imádkozott e nehéz helyzetben azért, hogy Isten könnyítsen rajta. Mennyire meg-felel a mi gondolkodásunknak, hogy helyén lett volna nem egy esetben a Szűzanya biztos meghallgatást nyerő imája: pl., hogy az istálló helyett legalább egy szegényes lakás jusson számukra, vagy egyál-talán, hogy az Úr Jézus ne kis családi otthonuktól távol szülessék... Hogy ne kelljen Egyiptomba menekülniök vagy legalább ne éjjel... Hogy Názáretben ne legyen akkora szegénység... De mindezt még be tudjuk venni, hisz minden jóra fordult, a Gyermekek nem lett különösebb baja... A kinszenvedésnél azonban már elhagy a józan-ságunk, ott már lázadozunk. Ha mi ott lettünk volna józan, emberies felfogásunkkal, igen valószínű, hogy kétségbe vontuk volna Isten jóságát és irgalmát, hogy a szegény anyát ily gyötrelmeknek engedte kitenni... Nem régen mondta egy zárdába készülő lélek, hogy hozzá-tartozói, főleg közeli rokonai azóta folyton átkozzák a papokat és templomba sem mennek, amióta megtudták, hogy ő kész zárdába lépni s elhagyni kényelmes, gondtalan jövőt ígérő társadalmi helyzetét... Mit csinálnának az ilyenek a Keresztfá tövében...?! Éppen ilyenekkel szembeállítva tűnik ki a Szűzanya emberfeletti nagysága, aki ott áll Fia kivégzésénél s bár tudja, hogy szívből jövő imájával megakadá-lyozhatná a szörnyű halált: nem teszi. Képzelnék csak el a földi anyá-kat imádott gyermekük halálos ágyánál... Van-e olyan, aki nem ostromolná az Eget, hogy anyai akaratát kierőszakolja Istentől?! Sőt, valljuk be, nem is tartanók anyának és józan eszűnek, aki máskép

cselekednék... Mi a Szűzanyát inkább elítélni tudjuk, mint megérteni... Pedig most már tudjuk, most már nagynehezen megértjük, hogy azért nem imádkozott akkor Fia életéért, hogy meg ne akadályozza a megváltó Halált... Inkább Vele együtt áldozta Szívét, anyai szeretetének minden gyötrelmét... Ő azért nem akadályozta meg imájával a Gondviselés terveit, ha mégoly fájdalmasak voltak reá nézve, mert tudta, hogy a Gyermeke, akivel mindez történik, maga az Isten, a gondviselés Ura. Márpedig Isten mindent a legjobban végez... Ezért nem volt Ő neki külön akarata, még a keresztfá alatt sem... Ezért volt Ő nemcsak testben, hanem lélekben is Anyja az Üdvözítő Istennek... „Ki az én Anyám, kik az én testvéreim?” „Aki Atyám akaratát cselekszi, Ki a mennyekben vagyon, az nekem testvérem, nővérem és Anyám...” És itt tudunk mi is belekapcsolódni a Szűzanya példájának követésébe... Ő nemcsak testileg volt Anya, sőt éppen ez volt a kevésbé magasztos része életének, amivel a testben anyáknak adott példát... De az Ő lelki anyasága ezerszer magasztosabb... Ezzé tette Őt az áldozat, a kinszenvedés anyasága... Az angyal jelentette neki a testi anyaságot a csendes názáreti házban, az igazi nehéz élet kezdetén; a megfeszített Isten a haldoklás gyötrelmeinek tetőfokán üdvözölte Őt a Keresztről, mint a lelkek édesanyját: „Asszony, ime a Te fiad...” E pillanattól kezdve lettünk mi is képesek a lelki gyermekségre a Szűzanyával szemben és lelki atyaságra sokak lelkével szemben. Mert azóta nincs különbség férfi és nő között, amint a Szűzanya igaz gyermeke, Szent Pál mondja s ugyancsak tőle halljuk azt is, hogy sokakat szült Krisztusban.

Ez a titokzatos szülői hivatás a mi eszményünk is, akik az Úr szorosabb követésére vállalkoztunk és ezt időközönként újabb fölajánlással is megújítjuk... Fogadjuk ilyenkor, hogy lemondunk mindörökre a testi atyaságról s nem gyűjtünk mulandó kincseket sem magunknak, sem utódainknak. Ellenben rálépünk a Szűzanya által kijelölt lelki szülők útjára, az áldozatos türelem, az Isten akaratán való tökéletes megnyugvás útjára. Mi is hisszük, hogy Aki olyan valósággal jelen van mellettünk, mint amilyen valósággal ott volt a Szűzanyával emberi alakban, az nem más, mint maga a gondviselés Istene... Tehát mi sem fogunk szüntelen beleavatkozni önző imáinkkal a Gondviselés felséges terveibe a lelkek üdvözítésére. Mi is erősen hinni fogjuk, hogy velünk egész különösen törődik az Úr, hiszen állandóan Vele vagyunk, szembe állandóan rajtunk s naponta a legközelebről találkoznak Vele. Tehát nem fogjuk Őt állandóan kritizálni imádság örve alatt s nem fogjuk neki előírni, hogy mi lesz jobb a mi üdvösségünkre...

Aki nem ismeri a Szűzanyát, az nem hisz komolyan Isten irántunk való szeretetében, abban az Ige sohasem lesz testté, hanem csak távoli Igéje marad az Atyának... Örökös ígéret, ami soha be nem teljesedik, a konok zsidók örökös ádventje, melynek sohasem lesz karácsonya... Krisztus szent embersége az első lépcsőfok, amelyen Isten leszállt hozzánk az Égből, a második lépcsőfok, hogy az Istenember egy emberben fogantatott: ez a Szűzanya...

Megértjük így némileg, miben áll a Szűzanya igazi tisztelete, mi által juthatunk el minél teljesebb megismerésére. Ez az út nem más,

mint életének lehetőleg hűséges követése. Az sem okoz már fennakadást, hogy a Szűzanyát elsősorban mint Isten-Szülőt kell utánoznunk. Könnyen ment a világ bűnös asszonyainak leleplezése, amikor fönn-
tebb velük játszottuk el az angyali üdvözlés szerepét. Most próbáljuk meg, hogyan ütne ki az egész, ha mi magunk volnánk a főszereplők. De nem is kell sokat képzelődnünk, hiszen mindjárt észrevesszük, ha a valóságot idézzük vissza.

Amikor világosan éreztük a jó Isten hívását a papi életre, mi más volt ez, mint titkos angyali üdvözlés egyenesen a mi számunkra. Nekünk is azt mondta az angyal: lélekben fogansz s majd megszületik benned a Krisztus. De keserves ára lesz annak, ha Őt egészen lelkedben akarod hordozni. Egyszerű lakás többedmagaddal, szegénység, egyszerűség, názáreti életstílus. Az emberek kevésre értékelnek és ha igazán hűségesen csinálsz mindent, sokszor még társaid is lebírálnak. Aztán majd jönnek a nehézségek a tisztaság terén. Nem fogod tudni biztosan, hányadán vagy magaddal...

Ha kitartasz, megnő és nagygyá lesz benned a Kisded, a Szűzanya Fia.

Kezdetben örömmel fogadtuk az üdvözlést és ígértünk mindent. Hogyisne, oly szépnek látszott úgy messziről minden... Majd aztán jött az apró hűtlenségek sorozata...

Esküvel ígértük, hogy úgy fogunk Vele bánni, mint a Szűzanya, hogy biztosítjuk számára a betlehemi istállót... Hogy mindig egyszerűek leszünk ételben, italban, ruhában, szórakozásban, vágyakban, tervezgetésekben. Ígértük, hogy Szent Józsefet is állandóan mellette tartjuk szent tisztaságunk fogadalma által, s így hűséges másai leszünk a szűzek oltalmazójának és atyjának. Hiszen az isteni Gyermekek egyedül Szent József tudta méltóképen nevelni és védelmezni...

Aztán részenként vontuk vissza az esküt. Vagy talán nagy egészben?!

Bárcsak érvényesülne papi életünkben a Szűzanya lelki anyaságának életet adó ereje s tudnánk első hűségünk vonalán megerősödve betölteni a nagy hivatást, mellyel Isten a Szűz Fiának utódaivá és munkatársaivá tett bennünket!

K. J.

Valaki felelős!

Szélcsend.

Nagy vihar előtti szélcsendben sokan azt hiszik, hogy minden a legjobb rendben van és gondtalanul élvezik a perzselő napsugár melegét, nem is sejtik, hogy néhány perc múlva a legnagyobb szélvész törhet ki. Amikor mi is pillanatnyi nyugodtságot, pillanatnyi csendet élvezünk, azt hisszük, hogy minden a legjobb rendben van és csupán sötétenlátó pesszimisták látnak rémképeket.

Az élet külső színe szerint, legalább nálunk, sokan azt hiszik,

hogy a kor mindjobban közeledik Isten gondolatához. Sokan azt hiszik közülünk, hogy az erkölcsi élet állandó emelkedőben van. Hiszen a külsőség színe szerint csendes és békés minden. Az emberek kénytelenek belátni, hogy Isten nélkül nem élhetnek!

Pedig ez csak pillanatnyi szélcsend, mely a legnagyobb vihart előzi meg. Máshol ez a vihar már ki is tört, s legnagyobb áldozatait szedi. A vihar pedig sajnos a legmélyebb alapjaiban rendíti meg a vallásos és erkölcsi életet. A legmélyrehatóbb forrongások, lázadások, kitörések felkavarják és végveszéllyel fenyegetik a krisztusi élet lehetőségeit!

Korunk aposztáziája.

Korunk aposztáziája még ott is megállapítható, ahol a külső színek szerint megőrizték a vallásosság jellegét. Ha nálunk beszélnek is még szentistváni hagyományokról, szellemről, ha látszólag a világi hatalom segíti is a lelkit, mégis hol jár a mai korszellem Szent István életfelfogásától? Milyen messze tévedt a keresztény élet ideáljától?! . . . Kétségtelen, hogy a mai közerkölcs, a vallásos élet belső tartalma nagyon megfogyatkozott. Amíg mi nyugodtan elégedünk, a romlottság, az erkölcsi lazaság, a hamisság és hazugság, élvhajzászat és anyagiasság mindenfelé átjárta az élet idegcsálait és sok olyan bűn és véték szívódott fel életfelfogásunkba, mely Krisztus erkölcsi törvényeivel merően ellenkezik.

Romlott kornak gyermekei vagyunk! Úgy vagyunk, mint a régi római birodalom a késői császárok korában. A kultúra haladásával az erkölcsi lazaság is mindjobban elterjedt és aláásta az erős világbirodalmat. Mindenki látta a bajt és a romlottságot, de segíteni nem tudott. Ma is így vagyunk! Sóhajtozunk, panaszkodunk, s ez még a jobbik eset, mert legalább nem hűnyjuk be szemünket, nem tagadjuk a kor aposztáziáját, a lelkek Krisztushoz való hűtlenségét.

Megdöböntő helyzet.

Ha őszintén be akarjuk vallani a helyzet komolyságát, megdöbbenünk! Hová tűnt a nép rétegeiből a krisztusi erkölcs? Hová tűnt az emberek lelkéből a kegyelmi élet? Mivé zsugorodott a krisztusi életesszeme a földön? A sok millió nép között parányi kis sziget a kereszténység, s a keresztények között mennyi az igazán kegyelmi életet élő, Istennel egybeforrott lélek?

Valaki felelős mindezért!

Ha a kor aposztáziáját, bűnökbe és vétkekbe való süllyedését őszintén bevalljuk és nem csukjuk be előtte szemünket, elemi erővel tör elő lelkünkéből a keserű kérdés: Ki felelős mindezért? Valaki felelős, hogy az erkölcsi élet, a krisztusi élet még nem találta meg azt a formát, melyet az Úr Jézus szabott meg neki! Valaki felelős, ha a keresztény népek erkölcsi messze kanyarodnak Isten törvényeitől!

Ki a felelős?

Korunk erkölcsi süllyedését és katasztrófáját látva, el nem nyomhatjuk lelkiismeretünk szavát: Ki a felelős?! Nem vagyok-e én is oka ennek, legalábbis részben?!

Korunk erkölcsi süllyedése valóságos tetemrehívás! Bizonyos, hogy sok-sok okot találhatunk, ami közreműködik a kor erkölcsi süllyedésének előidézésében.

A gazdagok?

Hibáztathatjuk a gazdagokat, akik vagyonukkal, pénzüikkel, anyagiasságukkal, élvezethajhászásukkal nem kis okai a bűnök terjedésének, az erkölcsi romlottságnak! A jómód mindig melegágya volt a bűnöknek, bűnös életfelfogásoknak. A gazdagok minden időkből súlyos erkölcsi lazulást, romlottságot okoztak, mert azt hitték, hogy vagyonukkal minden örömhöz, minden élvezethez jogot szerezhetnek maguknak. Nem is csoda, ha még a pogány népek bölcsei is sokszor undorodva fordultak el tőle.

A hatalmasok?

Hibáztathatjuk a hatalmasokat is! A világi hatalom, az uralomvágy sokszor elragadja azt, aki előtt mindenki meghajol! A hatalom élén állók sokszor elkapatták magukat és azt hitték, hogy a hatalom korlátlan jogot ad nekik az emberek élete, sőt lelkiismerete felett is! Minden időkből láttunk példát arra, hogy ha a hatalom olyan ember kezébe került, aki erkölcsi felfogásában lealacsonyodott, akkor azt nem arra fordította, hogy népét felemelje és erkölcsösebbé tegye.

A népek, nemzetek?

Okolhatjuk az erkölcsi süllyedésért az egyes népeket, nemzeteket, hol a romlottság elterjedt és sajtó, irodalom, népszokások és közfelfogás mind-mind az erkölcsi lazaságot és szabadosságot hirdeti. Csakugyan voltak művelt és a civilizáció élén járó népek és nemzetek, melyek a legnagyobb erkölcsi romlottság melegágyai voltak és megrontottak más népeket, nemzeteket, melyek hatása alá kerültek! Irodalmuk, szellemi életük az erkölcsi, a vallási, a szociális, állami és politikai miazmákat terjesztették mindenfelé s erősen hozzájárultak ahhoz, hogy korunk mindjobban hajótörést szenvedjen vallásos és erkölcsi felfogásában és életében.

Magunkban keressük az okot!

De akármit legyen is a dolog, egy mégis bizonyos! Legkevesebbet gondolunk arra, hogy az okot magunkban keressük! Legkevésbé gondolunk arra, hogy mi is hozzájárultunk ahhoz, hogy e kor ide került, ahol most borzadva látjuk! Nem kell ahhoz túlzónak lenni, ha a lelkiismeretünket mi is komoly vizsgálat alá vetjük!

Valaki felelős! Elősorban az felelős, akinek szent hivatása és életküldetése az emberek és a kor erkölcsi életének megszentelése! Ez pedig a krisztusi papság szent kötelessége és hivatása! *A papság felelős!*

„Corruptio optimi . . .!”

Kétségtelen, hogy minden időkből érvényben marad a közmondás: *Corruptio optimi pessimal!*

Ha az élen állók példája botrányos, akkor mit várjunk azoktól, akik rájuk vannak bízva?! Kétségtelen, hogy a romlott papság rom-

boló hatása erkölcsi, vallási és közélet terén minden egyéb tényezőnél nagyobb és kétségbeejtőbb! A bűnös, a hivatásának magaslatáról lecsúszott pap soha nem egyedül süllyed, hanem magával rántja a lelkek, a hívek ezreit, sőt sokszor millióit, népeket, nemzeteket is! A papság Krisztus papságában való részesedés! Krisztus hatalmát, Krisztus küldetését kapja. Ez őt minden tekintély és hatalom fölé helyezi! Ez őt a megváltás és az emberek megszentelésének művében élre állítja! De ha erről a magaslatról lezuhan, akkor már nem Krisztust képviseli, nem Krisztus küldetését tölti be, nem a kegyelmet közvetíti, hanem éppen ellenkezőleg! A hivatása magaslatáról lecsúszott pap Krisztus elleneinek szolgálatába áll és annak művét segíti, a sátán szekerét tolja, akarva, nem akarva!

A legnagyobb csatavesztés.

Korunk sok-sok aposztátája, erkölcsi vagy világnézetében, hitében megtántorodott papja a kereszténység legnagyobb csatavesztése. Nagyobb baj, mint sok-sok, más, millió és millió lélek elszakadása Istentől. Mert ezek példája mindig biztatás és jogcím azok részére, akik akár erkölcsükben meggyengültek, akár hitükben megfogyatkoztak. Ezek mindig újabb és újabb bátorságot és erőt adnak Krisztus elleneinek, hogy annál ádagabb és megátalkodottabb küzdelmet folytassanak Krisztus nyája ellen!

Belső tűz emésztő láza.

De nemcsak ezek az árulók okai a mai kor romlottságának és aposztáziájának. Okai azok is, akik ha nem is nyíltan pártoltak el az Úrtól, mégis bűnös életük, titkos vagy nyilvános bűneik miatt a sátán táborához tartoznak. A papi botrányok mindenkor a bűnösök biztatására, a bűneikben való megátalkodottságra szolgáló alkalmak voltak! Még akkor is, ha bűneik nem voltak nyilvánosak és tudottak, maguk körül a bűnt, a romlottságot sugározták. A bűn éppenúgy sugárzik és terjed, mint a tűz, még akkor is, ha annak lángja még nem csapott fel. Nagy paloták is azért égnek le oly sokszor megmenthetetlenül, mert a tűz előbb belsejében, láng és füst nélkül terjedt a falak éghető részeiben és mikor már belülről eléggé áttüzesített, átizzított mindent, egyszerre lángba boríthatta az egész épületet!

A jókat is tetemre hívjuk.

És bár ezek mind-mind felelősek a kor bűnös süllyedése, aposztáziája miatt, mégis tovább megyek és tetemre hívom még a jókat is! Én nem is annyira a bukott, az áruló és a bűnös papságot szeretném tetemre hívni, hanem éppen a jókat! Valaki felelős! Vajjon ez a felelőség nem terhel-e minket is? Nem vagyunk-e okai annak, hogy a kor annyira elromlott és lesüllyedt? Igen, mi is, a jók is okai vagyunk! Nem menthetjük ki magunkat egészen! A felelőség minket is terhel!

Hogyan: Hát nem túlzás ez?

Nem túlzás!

Nem túlzás! A felelőség terhe rajtunk! Mi is okai vagyunk!

Vajjon nem láttuk-e már a kereszténység történetében, hogy süllyedő korok megmentése gyakran egyetlenegy ember lelki erején,

nagyságán múlt! Nem láttuk-e, hogy Szent Ferenc kordája megállította a gazdagság és vagyon miatt süllyedésbe jutott középkort? Nem láttuk-e, hogy VII. Gergely kemény és szigorú életszentsége megmentette az Egyházat a világi hatalom túlkapásaitól és felemelte papságát az erkölcsi romlottság mocsarából? Nem láttuk-e, hogy Szent Ignác harcos kereszténysége az Egyháznak új élharcosokat adott, kik a protestantizmus minden erőlködését és erőszakosságát visszazorították? Nem láttuk-e, hogy Kis Szent Teréz lelki finomsága és gyengédsége a vallásos szellem és lelkiesség reneszánszát hozta az Egyház életébe éppen napjainkban? Vagyis egy-egy szent elég népek és nemzetek, sőt egész korok megtérítésére, erkölcsi felemelésére és megszentelésére! Ha tehát akkor elég volt egy-egy ilyen kimagasló életszentség, akkor miért ne volna elég ma is!

Életszentség magaslatán.

Igen, ma is így vagyunk! Nem elég ma sem jónak lenni! Ma is, mint minden időkben, Krisztus igazi követőinek az életszentség életét kellene élnie! A krisztusi papság minden időkben az életszentségre van kötelezve! És ha ezen a magaslaton állna, megszentelné övéit, megszentelné nemcsak a reá bízottakat, hanem egész nemzetét, egész korát.

Min múlik?

Nem a tehetségen múlik, mert ismerünk a papság soraiban Vianney Szent Jánosokat is! Nem a hatalmon és befolyáson múlik, mert ismeretlen és a világ elől rejtett papi életek is éppen úgy sugároznak, mint az élen ragyogó csillagok! Nem a szónoki képességeken múlik, mert a ragyogó nagy szónokok mellett mindig a De Paul Szent Vincék és Hofbauer Szent Kelemenek egyszerű, de belső tűztől áthatott szavai gyújtják a krisztusi szeretet tűzét! Élet és benső szentség kell!

Ha minden pap a krisztusi életszentség magaslatán állna, akkor csakhamar megszentelődnék a világ! Megszűnnék az erkölcsi baj és botlás, megállna a lélekzuhanás és olyan erkölcsi újjászületés kezdődne, amilyen még nem volt talán soha!

Az engesztelő áldozat paténáján.

De tovább megyek! Még ez is kevés! Az életszentség is csak akkor tud sugározni, ha az engesztelő áldozat paténáján áldozzuk Istennek. Az engesztelés mindenkor a szentek kiváltsága volt! Mindenkor éppen azoknak köszönhető Isten büntető ostorának megszűnése, a bűnösök megtérése, akik magukat, életüket engesztelő áldozatul adták Istennek! A szentek érdemei, közbenjáró imádsága volt mindig a világ megszentülésének forrása.

Megelőzni a büntetést!

A világ bűneiért, nagy és mérhetetlen gonoszságaiért ma is meg kell engesztelni Istent! Ma is elégtételt kell nyújtani a tengernyi sok vétékért Istennek! Hiszen Isten egyetlen bünt sem hagy büntetlenül! Népek és nemzetek bűnei sem maradnak megtorlás nélkül! Ha azt vesszük észre, hogy sokasodik a bűn, legyünk meggyőződve, hogy

nagy és súlyos istenbüntetés fog érte jönni! Nemcsak odaát, a más-világon kell számot adni érte, hanem már itt is! Minden bűn magában hordja büntetését a földi élet viszonylatában is! Tehát meg kell előz-nünk a büntetés bekövetkeztét! Ezért kell engesztelnünk!

És éppen itt találom én a papságot vétkesnek! Ha látja a hívek romlását, ha olvassa a nagy bűnök és gonoszságok özönét, tud meg-botránkozni, sópánkodni, tud pattogni és kifakadni, de vajmi kevésnek jut eszébe engesztelni! Pedig Isten várja a mi engesztelésünket. A papság hivatása elsősorban kiengesztelni Istent a népek bűneiért!

Az életszentség jegyében.

Minél rosszabbnak és bűnösebbnek látjuk tehát híveinket, a reánk bízottakat vagy korunk gyermekeit, annál jobban kell engesztelnünk! Minél messzebb szakadnak Istentől, annál bensőségebben kell ra-gaszkodnunk Istenhez és egyesülni vele. Az életszentségnek éppen ez a lényege, hogy a legbensőbb egyesülésben él Istennel. Egybeforr élete Isten életével. Ezért minden engesztelő áldozat, melyet a bűnő-sökért felajánlunk, a szentség jegyét viseli magán.

Tisztaság jegyében.

Minél többször látjuk, hogy a modern kor romlottsága mindjob-ban az érzékiség és testiség jegyét viseli magán, annál jobban kell az engesztelő áldozatnak a tisztaság jegyét viselnie magán. Az anyagiak-hoz és érzékiekhez tapadt korszellemmel szemben a papságnak az osz-tatlan szívvel Istennek adott élet tisztaságát kell engesztelő áldozatul adnia cserébe. A papi élet tisztasága és érintetlensége tehát annál erősebb, annál ragyogóbb, minél jobban süllyed tisztaságban a kor.

A szeretet jegyében.

S ha tapasztaljuk lépten-nyomon, hogy az emberek a gyűlölség szenvedélyétől elragadtatva nemcsak egymás ellen fordulnak, hanem Istent is gyűlölettel üldözik, annál nagyobb szeretettel kell nekünk Isten engesztelnünk. A sátán szelleme mindig gyűlölködés, Isten szel-leme a szeretet, s ezért az engesztelő áldozat akkor kedves Isten előtt, ha a mind nagyobb szeretet éleszti. Ez a szeretet aztán mindig jobban és jobban emeli a lelket a tökéletesség útján felfelé, Isten felé. A papi élet mindenkor a szeretet törvényének alapján áll, mely sürgeti és ösz-tönzi, hogy mindig jobban törekedjék a tökéletesség útján a mennyei Atya tökéletességének eszményét elérni, megvalósítani!

Ez az engesztelés szelleme.

Ime, ez az engesztelésnek a szelleme!

Szentségben, tisztaságban, szeretetben kell engesztelő életáldo-zatunkat Istennek felajánlani! S ha a szeretet mindjobban sürget engesztelő áldozatunkat még nagyobbá, Isten előtt még kedvesebbé tenni, akkor nem elégedhetünk meg azzal, hogy a mi papi engesztelésünk csak egy kis imaformában, egy-két önmegtagadásban, vezeklésben merüljön ki! Többre törekszünk! Az engesztelés szelleme életáldoza-tot kíván, mint Krisztus Urunk engesztelése is! Ő is életét áldozta fel érettünk, hogy bűneinkért kiengesztelje a mennyei Atyát, nekünk is egész életünket kell engesztelésül odaadni Istennek. Egész életünket,

mert senkinek akkora szeretete nincs, mintha életét adja barátaiért. Nagyobb szeretet nincs, mintha életünket egészen az engesztelés művének szenteljük: szentségben, tisztaságban, szeretetben!

Engesztelő életáldozat.

A kor romlottságának, erkölcsi süllyedésének a legjobb orvossága, a legbiztosabb gyógyszere éppen ez az engesztelő életáldozat! Ha majd ilyen engesztelő áldozatok nem lesznek ritkaságok a papság sorában, hanem mindannyian megértjük, hogy Krisztus Urunk, az örök Főpap példájára mindannyiunknak ilyen engesztelő áldozatoknak kell lennünk, akkor megfordul a világ folyása. Akkor majd megelevenedik a Lélek a mi papi lelkünkön át s megszenteli a bűnös világot! Akkor elkövetkezik a népek és nemzetek megtérése és a béke, melyet a világ nem adhat, mert azt Krisztus hozta nekünk és csak nála találhatjuk meg újra!

Dr. Erdey Ferenc

Krisztus-követésünk.

Mikor Krisztus követéséről beszélünk, akkor rendszerint az Ő elvei szerint való életre gondolunk. Onmegtagadás, kereszthordozás nélkül lehetetlen ez az élet. Aki az Úr elvei szerint akar élni ezen a világon, nap-nap után föl kell vennie keresztjét. Előképe ennek a kereszthordozásnak maga Krisztus: fölvitte a Golgotára keresztjét s arra fölfeszítve nyitotta meg végre az Istenhez vezető utat. Aki Krisztus nyomában Istenhez akar jutni, — más út nem is vezet oda — annak készséggel kell a keresztény aszkézis keresztútjára lépnie. Ez a tanítás világosan áll az evangéliumokban (Szent Máté 16, 24; Szent Lukács 9, 23.) és Szent Pál is félreérthetetlenül hirdeti.

Kétségtelen azonban, hogy ennek az erkölcsi vagy aszkétikus Krisztus-követésnek föltétele is van. Ez a föltétel nem más, mint a Krisztussal való természetfölötti közösség. Nem indulhat Krisztus útján, akit nem szentelt meg az Úr lelke. Gyümölcstelen az az aszkézis, amely nem a szentségekből, elsősorban a legszükségesebből, a keresztiségből fakad. A keresztiség hozza létre ugyanis a mi természetfölötti életközösségünket Krisztussal. A többi szentség teljessé teszi ezt az életközösséget. Ez az életközösség az Ősegyház fölfogása szerint a *szentségi* Krisztus-követés, melyből egyedül hajthat ki az *erkölcsi* Krisztus-követés szent virága.

Manap kevésbé gondolunk a kettő lényeges és szerves összefüggésére és gyakorlati aszkézisünkben nem sokat törődünk a szentségi Krisztus-követéssel, pedig kétségtelen, hogy lelki életünket tartalmasabbá, krisztusibb szelleművé tenné.

Krisztus erkölcsi követéséről az a fölfogásunk, hogy abban lényeges szerep jut egyéni tevékenységünknek: szabadakaratlaltal élünk Krisztus elvei szerint és tesszük akaratát. Ez a tevékenység természetesen eredménytelen Isten segítő kegyelme nélkül, azzal kell, hogy

együttműködjék. Tudjuk ezt, de a hangsúly mégiscsak a személyes teljesítményen van. A szentségi kegyelem ezzel szemben „ex opere operato”, magának a szentségnek a vételével működik, lényegében függetlenül személyes teljesítményeinktől. E szembeállítás következtében Krisztus követését tisztára dinamikusan értjük, a szentségi kegyelmet ellenben statikusan. A „követés” fogalmában foglaljuk össze mindazt a munkát és törekvést, aszketikus gyakorlatot, amely — Krisztus példájának megfelelően — elvezet bennünket az Atyához. Elfeledkezünk azonban arról, hogy ezeknek a cselekedeteknek ontológiai, létrendi alapjai kell hogy legyenek: természetfölötti képességekből kell fakadniok, különben Isten előtt értéktelenek. A természetfölötti képességeket — erényeket — a természetfölötti étellel kapjuk a keresztségben. Ez az új élet tehát új képességeket ad, az új képességekből azonban új cselekvések is fakadnak. A szentségi kegyelem tehát nemcsak magasabb fokra állít a létrendben, természetfölötti élet-erőt ad, — ez a statikus fölfogása — hanem magasabbfokú élettel-kenységre is képesít, természetfölötti cselekedeteket hoz létre — ez a dinamikus fölfogása. Ha így dinamikusan gondoljuk el a szentségi kegyelmet, akkor világos, hogy Isten segítő kegyelme se ettől függetlenül, hanem ezen keresztül működik, mint egy-egy kellő pillanatban érkező megvilágosítás vagy jóra és állhatatosságra indító erő.

Az Ósegyház a szentségi kegyelmet és az erkölcsi cselekedeteket, Krisztus szentségi és erkölcsi követését mindig együtt gondolta. Jó példa erre Szent Pál keresztségről szóló tanítása a rómaiakhoz írt levelének 6. fejezetében. Vizsgáljuk meg ezt a tanítást a következőkben.

Szent Pál a levél 5. fejezetében arról a két útról beszél, amelyek közül az egyikén Ádám a bűn által a halálba vezette az emberiséget, a másikon Krisztus — a második Ádám — a kegyelem által az életre viszi híveit. A második Ádám és az Ő kegyelme azonban minden vonatkozásban fölülmúlja az elsőt és annak a bűnét következményeivel együtt. Isten kegyelme erősebb a bűnnél. Szabad-e azonban arra következtetnünk ebből, hogy a keresztény ember maradjon hát meg csak a bűnben, hogy annál fölségesebb erővel mutakozzék meg Isten kegyelme? Szent Pál a 6. fejezetben éppen a keresztény életre avatás szentségéből, a keresztségből bizonyítja ennek a fölfogásnak tarthatatlanságát.

„Akik meghaltunk a bűnnek, mikép élünk továbbra is benne? Vagy nem tudjátok, hogy mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg? (A görög szó jelentése szerint „merítettünk belé”.) Eltemítettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége föltámasztotta Krisztust a halottaiból, éppúgy mi is élünk új életet.” (6, 2—4.)

A kereszténnyé avatás szentségében tehát a Krisztus-hívő meghalt a bűnnek és új élet kezdődik meg benne. Az áteredő bünt esti a személyi bűnre való hajlamot Ádámtól örökölte. Most elszakadt testi mivoltának és az ebben örökölt bűnnek ösatyjától — meghal a bűnnek — és a második Ádámmal, Krisztussal lép természetfölötti életközösségbe, belémerül Krisztusba.

Nem szabad azonban szem elől veszítenünk, hogy ez az életközösség — a Krisztusba-merülés — úgy jön létre, hogy a Krisztus-hívő

érintkezésbe jut valamiképpen az Úr megváltó halálával. Ha a keresztség ősi szertartására, a vízalámerítésre gondolunk, könnyen megérthetjük Szent Pál gondolatmenetét. A vízalámerítés Krisztus halálát jelképezi, ez az ő halálának „hasonlósága” (homoioioma), ahogyan a következő sorban mondja. Nem üres kép vagy hasonlat ez, hanem Isten akaratából hatásos, kegyelmet tartalmazó és közlő jel. Mikor a Krisztus-hívő víz alá merül (vagy a fejét éri a keresztvíz) és a pap a keresztes szavait mondja fölötte, akkor „eltemettetik Krisztussal együtt a halálba”, vagy ahogyan a következő sor mondja: „egybenő vele halálnak hasonlatosságába”. Részesül tehát Krisztus megváltó kereszthalálában oly módon, hogy ennek a kereszthalálnak jelképezése és hatóereje által a keresztség lesz az ő kereszthalála. A keresztség mély értelme e szerint, hogy végbeviszi az emberen Krisztus megváltó kereszthalálát.

De nem ez a keresztség teljes értelme. „Ha ugyanis egybenőttünk vele halálának hasonlatosságában, úgy majd a föltámadásában is.” A krisztusi halál csak átmenet a megdicsőült, külső megnyilvánulásaiban is isteni életbe. A mi keresztségi halálunk se végcél, hanem csak föltétele az új életnek. „Tudjuk, hogy a mi régi emberünk azért feszítettet meg vele együtt, hogy a bűn teste lerontassék s ne szolgáljunk többé a bűnnek. Mert aki meghalt, az fölszabadult a bűn alól.” Régi emberünkön, áteredő bűnben született, bűnnel kapcsolatban álló emberi mivoltunkon ment végbe a keresztségi halál, hogy „amint az Atya dicsősége föltámasztotta Krisztust a halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet”: a megigazult ember életét.

A keresztvízből kiemelkedő keresztény új életre támadt. A bűnnel szennyezett ember halálából ártatlan istengyermek kelt életre, megigazult ember. Annyi azonban bizonyos, hogy ez a keresztségi feltámadás nem azonos Krisztus feltámadásával, mint ahogyan a keresztségi halál sem azonos végeredményben a kereszthalállal, hanem annak „hasonlatossága”. A kereszthalál következménye a megdicsőült testben történő feltámadás volt. A vízkeresztségben bekövetkező halálnak nincs meg az az ereje, hogy közvetlenül erre a feltámadásra vezessen. Egyedül a vérkeresztség — a martirium, mely teljes azonosulás Krisztussal, s ezért a tökéletes Krisztus-követés — visz egyenesen az örök hazába, de ez is csak a lélek megdicsőülését s nem a test feltámadását jelenti egyelőre. Ezért is használja Szent Pál a „hasonlatosság” kifejezést.

A keresztség szentségében lejátszódó természetfölötti történés — az együttthalás és együttkelés új életre Krisztussal — kétségkívül csak alapját és kezdetét jelenti a keresztény életnek, melynek eszménye a megdicsőült testben feltámadt Krisztus. A megkeresztelt ember nem lép ki testi mivoltából. Ha meg is halt a bűnnek, testében hordozza a bűn „maradékát”, a rosszra való hajlamot. A keresztségből származó súlyos kötelezettség ennek a rosszrahajló természetnek „mortifikálása”, halálra adása, hogy a bennünk született istengyermek, mely egykor megdicsőült testben akar Krisztus mellé állani, nap-nap után jobban kifejlődjék bennünk. Az aszkézis, amíg ennek a munkának áll szolgálatában, elengedhetetlen eszköze a megszentelődésnek. A valóságban nem más, mint a szakramentális (szentségi) halálnak és

a Krisztusban történő újjászületésnek továbbfolytatása. Ebből könnyen megérthető, miért tartotta a szerzetesség az aszketikus életet és később már pusztá megkezdését is keresztségnek, vértanúságnak (v. ö. Diadochus de Photice Keph. 82.) és miért ruházta rá a tökéletes aszketára a feltámadott ember tulajdonságait. Ezzel szemben viszont nehezen érthető, miért akarunk mi keresztények szentségi életet élni aszkézis nélkül. Szemléletünk alaphibája az, hogy ezt a két dolgot egymástól elszakítva látjuk. A szentséget nem tekintjük olyan forrásnak, amelyből az előbuzogó élő víz — a kegyelem — az aszkézis fegyelmező partjai között kell hogy fusson. A szentségi kegyelem egyenesen gyümölcstelenné lesz, ha nem fejtődik ki a keresztény életben aszkézis formájában. Ezzel azonban nem mondjuk, hogy a szentségek hatékonysága csak az aszkézis területére szorul. Az önmegtagadás csak negatívumot jelent, a pozitívumot a Krisztusba-öltözködés adja meg.

Térjünk vissza a főgondolathoz. A keresztségben Krisztushoz hasonló sorsot szenvedtünk el. Hasonlót, mert mindaz, amit Krisztus átélt és ami Őt megváltásunk mintaképévé tette, csak csíraszerűen teljesedett rajtunk, csak utánpótlás volt az Ő sorsának. A halál valóban végbement a „belső emberen”: megtört a bűn szolgasága bennünk, nem vagyunk többé kiszolgáltatva a gonosznak. A feltámadás életének teljességét azonban még nem birtokoljuk, mert meg kell törnünk még tagjainkban a halál törvényét. Így szószerint igaz, hogy „mi, akik élünk, mindig halálra adatunk Jézusért, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen életünkben. Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal együtt élni is fogunk (6, 8.): Isten országában, de csak azért, mert ezt az életet megkezdjük földi vándorlásunkban.

Ebben az értelemben buzdít az Apostol: „Ekként ti is úgy tekintsetek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (6, 11.)

Szent Pál bizonyításának ez a mondat a záróköve. A keresztény embernek — ha hűséges akar lenni önmagához — kerülnie kell a bűnt, mert a keresztség szentségében visszavonhatatlanul szakított vele, hogy Krisztus életének részesévé legyen. Az ő életfeladata „élni Istennek Krisztus Jézusban, a mi Urunkban”. Az Apostolnak erről a közismert kifejezéséről egész irodalom alakult ki. Elég itt annyit megjegyezni, hogy a szöveg összefüggéséből kiolvashatóan — természetfeletti, valós életközösséget jelent a megdicsőült Úrral. A bűn hatósugarából megkeresztelkedésünk által a megdicsőült Krisztus hatósugarába léptünk: Szentlelkének erőkörébe, az Egyházba, mely Krisztus titokzatos teste. Mint a titokzatos test tagjai Krisztus életét éljük: a tökéletes istengyermek életét a mennyei Atya színe előtt.

Megfontolásunk eredményeit összegyűjtve a következőket mondhatjuk: A keresztség szentsége Krisztus sorsának utánpótlása bennünk. Ezzel az utánpótlással csak részben valósul meg bennünk az, ami Krisztuson végbement, de általa lehetővé válik mégis az, hogy Isten országában elérjük a megdicsőült Krisztus állapotát. A keresztség szentsége ezért az első lépés Krisztus követésében: a megváltó halál és feltámadás szentségi lefolyása bennünk, ennek azonban tovább kell folytatódnia egész földi életünkön át.

Krisztus szentségi és erkölcsi követése tehát úgy függ össze, hogy egyrészt az erkölcsi követés feltételezi a szentségi követést, mert erkölcsi cselekedeteivel csak akkor képes az ember Krisztust utánozni, ha ő ennek belső feltételét — a hozzá való belső hasonulást a szentségi kegyelemmel megteremtette; másrészt a szentségi követés követeli az erkölcsit, mint az emberi szabadakarat önkéntes és személyes közreműködését, mely nélkül nem alakulhat ki összhangzó istengyermeki egyéniség.

P. Vönöczki Fábián O. S. B.

Jézus él bennem.

A lelki életben egy csodálatos, új mozgalom indult meg. Mert nemcsak a kultúrában, technikában van haladás. A Verbum mindig többet mond ki magából. Most egy eddig figyelembe kevésbé vett tanítást ad mind szélesebb körben: „Jézus él bennem.”

A tanítás tulajdonképpen nem új. A Szentírásban van. Szent Pál lépten-nyomon beszél Jézusnak bennünk éléséről, a Jézussal való azonosulásról.

Sokak számára bizonyára meglepetést, de sokaknak biztosan nagy örömet jelentett P. Plus-nek: „Jézus Krisztusban” című könyve, amely — mint a szerző a bevezetésben mondja — „azt tárgyalja, hogy hogyan, milyen mértékben és milyen kihatásokban legyünk Jézussá”. A tan merészségéért a Szentírást, a Szentatyákat, sőt magát az Úr Jézust teszi a szerző felelőssé.

E könyv olyan alapossággal fejti ki e tant, hogy mellette feleslegessé válik minden más érvelés. E kis cikk nem is azért íródott, hogy a tanítás létjogosultságát bizonyítsa. Célja csupán az, hogy felhívja azok figyelmét, akik eddig talán még nem döbbsentek rá e tanítás rendkívüli fontosságára, boldogító valóságára és emberileg kiszámíthatatlan hatásaira.

Lássuk előbb a tant magát. Azután feltesszük a kérdést: „Miért hangsúlyozza most ezt Jézus?”

1. Jézus bennem él. Tehát nemcsak egyszerűen bennem van a megszentelő kegyelem folytán, hanem Ő él, imádkozik, dolgozik bennem. Ha olyan tökéletesen átadom magam Neki, mint az ostya, akkor minden tettem világmegváltó értékű lesz, mert nem az én tettem már, hanem a bennem élő Jézusé.

A különbség köztem és az ostya között az, hogy az ostya nem állhat ellen Jézusnak, de én akadályozhatom bennem élését. Aztán az ostyában nem fejlődhetik, növekedhetik Jézus, bennem azonban igen, mindig többet fejez ki bennem Magából.

Csodálatos egy élet ez! A lélek tudja, hogy Jézus benne él. Ő (Jézus) akar benne jó, szelíd, szolgálatkész, tiszta, szegény, engedelmes, alázatos lenni. Nem akarja tehát a lélek, hogy ellenállásával megkösse Jézus tevékenységét. Hagyja, hogy éljen, dolgozzék, szenvedjen benne. Jézus aztán mindent elintéz. A lélektől csak azt várja, hogy hagyja Őt cselekedni.

2. Miért akar Jézus így élni bennünk?

A Szentháromság végtelen jóságában embereket teremtett, akiket átvezet egy földi életen, hogy aztán Benne végtelenül boldogok legyenek. A megszentelő kegyelem által isteni természetében részesít bennünket, hogy megérthessük, élvezni tudjuk boldogságát. Az ember azonban a halálos bűnnel kidobta lelkéből a Szentháromságot. A Fiú-isten a megtestesüléssel helyrehozza azt, amit az ember elrontott. De az emberek tovább vétkeznek. A bűnök szörnyű áradata lepi el a földet. Eltértek már minden kegyelmet. Nyitva számukra a kárhozat.

Az Atyát végtelenül szerető Fiú látja, hogy hiúsítják meg a kárhozatba rohanó emberek az Atya örök tervét. Megsajnálja a szerencsétlen embereket, akik olyan sokba kerültek Neki. Új megváltásra gondol. A kegyelemnek újabb és olyan áradatát zúditja a világra, amelynek ne tudjanak ellenállani. Hogyan teszi ezt? A bennünk élés által. Ő imádkozik, dolgozik, szenved a lélekben, és az Atya, Aki Fiát végtelenül szereti, ezen új megsemmisülésért a kegyelem új áradatát bocsátja a világra, amely lassan-lassan átalakul.

Amint a keresztt alatt is csak kevés Vele együtt szenvedő volt, de akiknek együtt szenvedéséért és együtt szenvedésével sokakat üdvözített: úgy most is kevesen vannak Jézus mellett, kevesen adják át magukat egészen Neki, hogy élje bennük világmegváltói életét, de e kevesekért, az egészen hűekért ment sokakat, váltja meg a világot.

Csodálatos tan ez! Nem új áhítatgyakorlat, hanem igazibb, teljesebb krisztusi élet.

Mikor a lélek ráeszmél arra, hogy Jézus így akar benne élni, mondhatatlan öröm tölti el. Egyetlen emésztő vágya, hogy hagyja Jézust magában élni. Megérti, hogy Jézus mennyire szereti és olthatatlan viszontszeretetre gyúl az ő szíve is. De ezután rádöbben nagy felelősségére is. „Noblesse oblige”: a nemesség, a kiválasztottság nagy kötelezettségekkel jár! Állandó odaadást, önmagának való teljes meghalást kíván ez az élet. Csak Jézus számít! Csak Ő éljen! Fel kell áldoznia Jézusnak minden egyéni vágyát, hajlamát, egész magát. Aggódás is lepi meg a lelket. Kész ugyan nagylelkűen feláldozni magát, de képes lesz-e erre? Nem ad-e torz Krisztust a világnak? Jézus aztán megnyugtatja a lelket. Ne aggódj, ne kételkedj! Én megteszek mindent! Az áldozatokat erődhöz mérem. Tőled csak azt várom, hogy hagyj magadban élni.

Akadnak talán, akik érthetetlennek tartják e tanítást. Kemény beszédnek bélyegzik, mint az Oltáriszentségről szóló tannal tették a zsidók. Mi ne tartozunk ezek közé. Mondjuk Szent Péterrel: „Uram, kihez menjünk, hiszen az örök élet ígéi Nálad vannak?!” Adjuk át magunkat Jézusnak nagylelkűen! Engedjük, hogy éljen bennünk, hogy sugározza általunk kegyelmeit a világra. A világot csak az menti meg, ha sok lélek lesz, akiben Jézus újból élheti megváltói életét.

E tanítás most indul hódító útjára. Hogy diadal t arasson, sok ima és áldozat kell hozzá. Mint Jézusnak, úgy e tanításnak is meg kell járnia a kereszttutat, de ez a kereszttút is csak diadalmas feltámadással és világhódítással végződhetik.

V. A.

Korunk apostola.

Legegyénibb gondolkodásunk, töprengésünk, munkánk és küszködésünk állandó tárgya: korszerű apostoli feladatunk felismerése és megoldása. Mérlegelve és öntudatlanul is kölcsönös megbeszélés tárgyává tesszük, mindennapi imádságainkba szőjük: vagyis ez a kérdés középponti helyet foglal el életünkben. Senki sem tagadhatja, hogy e súlyos gondok valóságos kérdőjelekként merednek elénk, személyi és tárgyi vonatkozásaikban egyaránt.

I. Helyszíni közvetítés.

A világháborúk körül forrongó drámai események nagy hasadást jelentenek az egyetemes emberiség történetében. A kísérő jelenségek nyomán széleskörű és egyúttal mély barázdát vonó változások mentek végbe az ételsík minden vonalán, mely változások kifelé nagy társadalmi eltolódásokat, befelé meglepő lelki elkülönüléseket idéztek elő. Természetes, hogy ez elhatárolódások felbukkanását nem köthetjük évekhez s nem is tekinthetjük feltétleneknek, de ittlétük le nem tagadható. Az észlelhető lelki és szellemi átrétegződés csak részben építő munka, mert ugyanekkor észrevehető a bomlás további jelei. Amennyiben a mai átrétegződés építés, elsősorban úgy jelenik meg a kor arculatán, mint visszahatás ama lelki-szellemi tényezők irányában, melyek az újkor épületét megalapozták, fölépítették s a századfordulóig mintegy betetőző csúcspontját alkották.

E visszahatás legszembetűnőbb változásai sokfélék, mindazonáltal a következő pontokba sűrítethetők. Bölceleti szempontból jelentkezik az elfordulás a kételytől, a mindent kikezdő bírálgatás és alanyiség ürességétől, s helyet ad a visszatérésnek valamilyen alakban a tárgyi valósághoz. Az erkölcs síkján, elvi és gyakorlati szempontból egyaránt, a kötetlen szabadság s szabadosság a tekintélytiszteletnek, az egyediség korlátlan önzése a közössegtudatnak készít szállást. A politika területén jelentkezik a szabadelvű-népuralmi eszme visszanyesése és a vezérség gondolatának előretörése a közéletben. A hitélet terén nagy tömegek megmozdulását, egyházközösségi beállítottságát és érdeklődését tapasztaljuk a szervezett vallásosság és a vele járó feladatkör iránt. Minket a jelen esetben a legutolsó pont érdekel elsősorban.

Sokan talán hajlamosak kérdeni maguktól vagy másoktól, hogy beszélhetünk-e egyáltalán kiemelkedő vallási tényekről a mai időben? Mindenesetre könnyebb lenne a hiányokat felsorolni, de szűk-ségtelen, mert az egészséges és a tényekkel számoló életszemlélet arányosan osztja el a fényt és az árnyékot. Nem lehet célunk, hogy

könnyenhívést és derűlátást keltegezzünk, viszont igazságtalanok volnánk, hacsak a foltokat vennők észre, sőt egyenesen szánalomraméltókká válnánk, ha olyan szempontokat akarnánk képviselni, melyeket igazában magunk sem hiszünk.

Örvendetes jelenség Krisztus történelmi alakjának határozottabb kiemelkedése a világtörténesek sodró forgatagából sokak lelki világában. Örömmel látjuk, hogy nemcsak életadatai érdeklik kortársaink értékesebb részét, hanem növekvő s mind nagyobb vágyódással tekintenek fel jellemére, lelki alkatára és egész személyiségére. Elérhetően, kézzelfoghatóan, mintegy profilban szeretnék látni egyéniségét, hallani megváltó és parancsoló igéit. Ilyen háttérből emelkedik ki az az eleven relief, mely minden egyébnél plasztikusabban mutatja az isteni Mester középponti helyét a világtörténelemben. Következésképpen a továbbélő Krisztus, az Egyház sorsa iránt is megnövekedett a közösségtudat és ragaszkodás. Ezt bizonyítja az erősödő liturgikus beállítottság, a lelki megújulás keresése, a szentségek vétele, a szentelmények és az áldások értékelése. Minderre a felelet a széles rétegek részéről a Katolikus Akció mind nagyobb körökben gyűrűző és szervezkedő mozgalma. Mindezt több alapvető tényező céltudatosan készítette elő. Így pl. a Codex Juris Canonici közrebocsátása jelenti a vatikáni zsinat alkalmával egyetemesen elfogadott és kötelezővé tett pápai teljhatalom gyakorlati elismerését és alkalmazását. Ezáltal az évszázados folyamat a teljes egyházi hatalom egyesítésére a pápában kifelé is befejeződött. Viszont az 1929-ben megalakult Vatikáni Állam a gyakorlatban minden politikai erőt és súlyt nélkülöz. Ezzel vége is szakad annak a felfogásnak, amely azt hitte, hogy vallási jogrend nem állhat meg politikai súlypont és kiterjedt uralom nélkül. Ez a tény alapvető és erkölcsi jelentőségű a szélső nacionalizmus korában.

A modern kor vargabetűinek és útvesztőinek is mély jelentőségük lehet az Egyház életében és berendezkedésében. A mai szellemi élet törekvései, a tárgyi valóság visszaszerzett értékelése csak úgy magyarázható, hogy a pusztában vándorló emberiség szomja hatalmasan felfokozódott az életadó víz után. Azért mondhatjuk, hogy az a feladat, melynek megoldása az Egyházra és papjaira vár: új. Viszont az Egyház erői mindig egyformák: Istenből áradnak beléje, de olyan anyagot kell formálniok, mely folyton változik: a bukott emberiség egymást váltó nemzedékeit. S valóban, az Anyaszentegyház mindig kész közvetíteni a megváltást és hatásait, amennyiben az Ige erejével mindent megújít. E megújulás útját még nem vagyunk képesek végigtekinteni, de a cél világos: a nagykorúságra neveltek és eltévelyedettek visszavezetése az atyai házba!

Nem könnyű feladat, mert a vallásellenes törekvések a legveszélyesebb kifejezést találták a bolsevizmusban. Itt olyan alakulattal állunk szemben, mely minden emberi hagyomány és átöröklött erkölcsi érték tökéletes megvetésével a vallást és az erkölcsiséget nemcsak hogy nem gondolja, hanem vele ellentétben az istentagadást merészen és ördögi számítással terjeszti. Minden lelkipásztori tevékenység megakadályozása, az Isten-hit és szolgáló tervszerű üldözése ilyen nagyra méretezeten és erős fokban még alig fordult elő a történelem folyamán. Valóban *mysterium iniquitatis* előtt állunk!

De van még egy mindinkább erőre kapó tényező: a nacionalizmus, melynek sokféle elburjánzásában semmi köze sincs a kötelességszerű hazaszeretethez. Nem más ez, mint az önzés egyik pogány megjelenítése, korunk egyik legnagyobb eretnoksége. És mint valláspótlék, veszedelmes és romboló tényező elsősorban a tapasztalatlan és szúklátókörű rétegek körében.

E mozgalmak történetében is van valami vigasztaló! Mert vértanúkat nyerünk általuk. A mártírvér ereje ma még titok, de egy napon kifelé is megtapasztaljuk csodálatos hatását. Az Egyház mint továbbélő Krisztus sohasem lehet el nagypéntek és kereszt nélkül, így sohasem hiányozhat életéből a „felix culpa” Isten tervei szerint jót eredményező misztériuma.

Az idők jelei hatalmas kétfrontú összecsapásra engednek következtetni. Hogyan alakul a jövő, nem tudjuk; mégis ad az Egyház története biztos útmutatást: Isten útjai mindig jelentőségteljesek és mindig titokzatosak. Egyetlenegy magatartás van, mely lehetővé teszi, hogy a titkokon túl legalább megsejtsük a jövőt: Isten akarata!

II. Elvek és tettek.

Mi számunkra az Isten akarata? Mit nem adnánk azért, ha valaki, akiben a bölcsesség, tudomány és szentség magas fokban megvan, mindig mellettünk állana s a nagy, megoldatlan kérdések gyötrő forgatagában biztos útmutatással szolgálna, mint kell ezt vagy amazzt érteni, tartani vagy tenni. Milyen jól esnék hallani a biztató szót: Ne félj a világtól, légy az, akinek lenned kell, a mai kor apostola! Csak egy szívügyed legyen: Isten dicsősége! Töltsd be szerepedet, melyre elhivatált! Isten dicsősége nem mindig ott és abban van, ahol mi véljük: talán sok sikert aratni, sok embert megtéríteni, hanem ott, ahol mindig nagyobb az önlegyőzés és teljesebb az engedelmesség a mennyei Atya akaratával szemben, akit felettesünkben mindig mintegy megtestesülve lássunk.

Talán így szólna hozzánk vezetőnk. Mindannyian éreznők, hogy ilyen gondolatok megdöbbennek, még akkor is, ha bőséges élettapasztalat, bölcsesség s a kor érettsége adják meg hozzájuk a tekintélyt, mert önösségünk nem akar beletörödni ilyen önzetlen irányba.

Ami először szemébe ötlük annak, aki a modern élet forgatagában áll és él: Mindenben a kérdés-feltevés elevevége és a tisztázó megoldásra való törekvés. Kortársaink az újkor eszméit az anyatejjel szívták magukba. Sok van bennük a vér nyugtalanságából és forrongásából. Lényük belső mozgalmak rugékonyságában van valami az idő gyorsabb ütemű ritmusából. Az Úr alázatos szolgálói is érzik, hogy ezekkel a kinnlevőkkel valahogyan rokonságban vannak. Ez adottság s egyúttal az ellentétes partokat összekötő élethídjuk kiindulópontja. Szilárdan állnak ugyanazon az oszlopon, melyre Krisztus helyezte őket, de az a merész átfogó ív, mely egyik parttól a másikig lendül, oly szédítő, hogy sokszor talán kételkedni kezdenek helyes technikai megszerkesztésében és teherbíró képességében. Mivel szeretik az Egyházat, a lelkeket és Istent, azért imádkoznak s lankadás nélkül küzdenek: vagyis igazi apostolok akarnak lenni. Krisztus szolgálói korszerű apostoli működésének alapkövetelménye, hogy a ma ural-

kode hangzavarból összhangot hozzanak ki. A kor szava legyen Isten szava hivatásuk betöltésében. Útjelzőjükként szolgáljon az egyházi életpályán biztosan elérhető tökéletesség állapotába vetett hit és a készség, mellyel az Egyház szegénységének, szentségének és áldozatosságának részesei akarnak lenni.

Kérdezzük világosan, miért választottuk Krisztus bensőbb szolgálatát? Talán azért, mert azt gondoltuk, hogy itt bontakozhatik ki legjobban egyéniségünk? Talán a legjobb módot sejtettük benne arra, hogy korunk megsegítőivé és megmentőivé váljunk? Talán úgy véltük, hogy ebbe a fegyelmezett seregbe állva védhetjük meg legjobban a veszélyeztetett katolikus kultúrfrontot? Helyes fölfogás volna ez? Számunkra az áldozópapság tökéletessége valóban secessio in montem sanctum, kivonulás e világból és messze elhagyása annak, ami azelőtt betöltötte emberi mivoltunkat. Elhagyása a kornak kézfogható és érzékelhető javaival együtt, elhagyása az embereknek és bizonyos fokig magunknak is. És ott a szent hegyen magunkra öltöttük a mi Urunk Jézus Krisztus ruháit és díszjeleit, és szövetséget kötöttünk a Megváltóval, lelkünk jegyesével mindörökre. Sohasem szállhatunk le erről a hegyről a nélkül, hogy az adulterium magnumot el ne követnők.

Az Anyaszentegyház mégis azt akarja, hogy a tökéletességet az emberek között élve érjük el; kívánja, hogy ezt a szent hegyet az emberek lakásai között állítsuk fel, „a világban élve, de nem a világgal és világból”. Használjuk e világ javait, de ne kapaszkodjunk beléjük a régi ragaszkodással, mint a kinnélők sokszor teszik. A földi dolgokat mindig nagy óvatossággal hordjuk tenyerünkön, mint a kölcsönkapott jószágot. Dolgozunk az emberekért, de közben tekintetünk az Úron függ, hogy a hűtlenségnek még árnyéka se érjen s ne szennyezzen be. Loyolai Szent Ignác megkapó képbe foglalta ezt a gondolatot egyik levelében:

„Olyanok legyenek, mint az emberiség őrzőangyalai, akik szeretetüket és munkájukat védettjeik javára és üdvösségére szentelik. Sohasem szabad bensőleg bizonytalannak és nyugtalanak lenniök, még ha nagy is körülöttük a kavarodás. Az őrangyalok nem ismernek belső szomorúságot és megtesznek mindent, ami segítségünkre és lelki előhaladásunkra szükséges. Homlokukon mindig a tiszta s zavartalan öröm visszfénye ragyog, mert állandóan szemlélik a mennyei Atya arcát és szolgálnak neki szünet és zavar nélkül.”

Ilyennek kell lennie az áldozópapnak, ha igazi apostol akar maradni. Belsőleg teljesen szabad legyen, egyedül Isten foglalja le egész valóját. Akkor értjük majd meg igazán és tudjuk tisztán visszhangozni a kor szavát mint Isten szavát.

III. Lélekáradás

Mit mond a kor szava nekünk? A kor baját kiáltja fülünkbe. Korunk baja a régi és Szent János apostollal e három pontba foglalható össze: Szemek kívánsága, test kívánsága s az élet kevélysége. E régi igazság ezért mégis mindig új. Éppen azért korunk szava! De akkor Isten parancsa is számunkra!

Sonnenschein mondotta egyszer, nem elég csak a nagy nyilván-

nosság előtt katolikusnak lenni, vagy a szónoki emelvényen, díszgyűléseken, mert ez oly értéktelen, mint a tarka színes selyempapír, amely eltört tárgyat takar, de azt nem tartja össze. A magánéletnek is katolikusnak kell lennie egészen a velőkéig. Úgy kellene minden tevékenységünknek folynia, mintha üvegfalak mögött történnék, azok mindent megbíráló szeme előtt, akiket fölületes, olcsó kijelentések tévútra vezettek. Korunk apostolának magánélete is apológia legyen.

Mi jól tudjuk, de talán nem mindig érezzük át, hogy jóllehet ünnepélyesen és megpecsételten vállalkoztunk a szegény Jézus követésére, mégis mások haladnak inkább nyomában és érzik a szükség keserves következményeit. Kárhozatos lenne, ha a mi körülbástyázott és gondosan őrzött lelki és szellemi légkörünket — amelyért hála legyen Istennek — arra használnók, hogy lélekben és szellemben is bizonyos polgári jóllakottság és tunya meglegedés legyen úrrá rajtunk, amiért aztán hagyjuk, hogy Isten malmaira magától zuhogjon rá a víz, a helyett, hogy magunk vezetőik oda. Ez tékozlás, a hűtlenség kezdete, nem pedig a szabad és őszinte visszhang Isten és a kor szavára.

Hangsúlyozzuk ezt a szót „polgári”. Legyen a kor szava abban a tekintetben is valóban Isten szava, hogy megóvassunk az átoktól, amelyet a jóllakott, kényelmes és mindenhez tapadó nyárspolgárság önnön fejére zúditott, mert a kor szavában nem ismerte föl Isten akaratát. Legyünk résen, mert a proletárságban megvan a szellemek megkülönböztetése mindenféle „burzsoázia” irányában. Kérdezzük csak meg azokat, akik a városok nyomortanyáin megfordulnak!

Ez azonban csupán negatív szempont. Hivatásunk pedig nemcsak lemondás, hanem ajándék, kegyelem, gyarapodás és karizma is. Az apostoli kötetlenségben megvan a nyitott kéz, az adakozás készsége. Mi földi javakat nagy bőségben nem ajándékozhatunk. Azt adjuk tehát, amink van: lelki-testi képességeinket, erőinket, ha mégoly szerények és csekélyek is, mint az arsi plébánosói voltak. Értsük és szívleljük meg mind, akik az Egyházban kicsinyeknek és gyengéknek tudjuk magunkat, akiket az egyéni elégtelenség érzete hatalmába kerít és hasznavehetetlennek tartjuk magunkat, hogy egyik-másik közülünk szent lett, aki pedig kevés talentumot kapott és mégis nagyot tett vele.

És aki többet kapott, engedje meg, hogy a tartóra állítsák, de ott ne ékeskedni, hanem világítani akarjon. Világítani szolgálatot jelent és nagylelkű adakozást. Ha minket az Egyház annyi éven keresztül alakít, a teológiai és filozófiai iskolázással főiskolai képzettségben részesít, akkor ennek a tudásnak képesítenie kell minket arra is, hogy igazán szolgálhassunk, használjunk felebarátainknak! Nem utolsó szolgálat és segítség a megértő lehajolás minden legkisebb igazság-szikrához is, amely hamvad a salak alatt, azért, hogy mi azt, mint éltető lehellet, igazságtűzzé éleszthessük.

A jegyesi hűség a mi Jézusunk iránt a leggyengédebben a lelki-testi érintetlenségben nyilvánul meg. Korunk szava itt egészen hangos és sürgető. Rendületlenül álljuk a vártát, hogy az Úr legalább miattunk irgalmazzon népének, amint a kevés igaz miatt kegyelmezni akart Lót városának. Legalább mi járjunk a földön kezünkben a

tisztaság virágával — még akkor is — ha a szennyáradat egészen a lélekközelbe hatol.

Ennek a kötelezettségnek is megvan a maga pozitív jelentősége, karizmatikus oldala. A megkülönböztetés finom adománya mellett ne essünk lelki terméketlenségbe, a kezünkben lévő tisztaságvirág ne legyen szalmavirág, művirág, illat, élet, szín nélkül. Mindent ki nem írthatunk, ami bennünk pezseg, forr és érik, ami odaadás, tűz és vágy van bennünk. Szánakozni is kell tudnunk népünkön, mint Krisztus sírt Városa fölött! Szánalommal kell lennünk testvéreink inségén, akiket a bűn, a halál és szenvedés hatalmába kerített. Örülni is kell tudnunk, ha egy lélekben győz a jó és ha Isten jósága hatalmasan megnyilatkozik másokban. Az Úrban sírunk és szomorkodunk, ujjongunk és örülünk ennek, hogy mennyire alkalmas és használható eszközök vagyunk Isten kezében, s mint igazi apostolok tovább dolgozunk az emberek között az isteni Fölség szolgálatában.

A harmadik vonás a kevélység, ellenszere az alázat, s ennek legfőbb gyakorlata az engedelmisség. Ez a pap életében mindig döntő tényező. A két előbbi, a vele járó lemondással és kegyelem-adományaival nem ad szilárd alapot, a feletteseknek tartozó engedelmisség nélkül. Azért sehol sem oly döntő fontosságú a természetfölötti hit és a meggyőződés, hogy a legutolsónak is föladata ez, és kötelez mindenkit. Erőink *önátadó* kibontása a legerősebb kötelék, amely Urunkhoz fűz minket és az ő akarata előtt való teljes meghajlásra készítet. E hit nélkül nem áll meg a csak természetes belátás és okosság, amely mondja: Jó is az, ha mi nem külön-külön harcolunk a jóért; arcvonalba kell fejlődnünk, mikor mindenki szervezkedik; ott van a győzelem, ahol a legjobb és a hézagnélküli csatasor áll. Vaszigorú fegyelemre van szükség, egynek a kommandója alatt! Az egyesnek akkor is, ha a legjobb akarat és belátás űzi és hajtja előre, mindig a sorban kell maradnia, mert az egységes frontban, bár lassabban hatol előre, mint egy ember, mégis benne rejlik az igazi erő.

Itt keressük az apostoli lélek erejének gyökerét. A „*fides victoria nostra*” minden kétségen és vizályon túl bensőleg egyesít minket és képesít arra, hogy a felettesek kommandójára mindent elszántan beállítsunk Isten nagy terveinek valószínűsítésére. Történjék ez akár a barokk lendületével, akár a katolikus újjászületés harci lépteivel, avagy hősi elvérezve, zsarnok kéz alatt, mint a vértanúk korában: az bizonyos, hogy apostoli célhoz csak ez az út vezet.

Gyenis András S. J.

Páter Mateó.

Egy igen kedves levelet kaptam, melynek írója arra kér, írjam le, hogy milyen benyomást tett reám Péter Mateó, Jézus Szíve trónraemelésének apostola, akivel annakidején, 1916 tavaszán találkoztam, sőt hosszabb ideig együtt voltam Fribourgbán. Nagyon szívesen teszem meg a kedvét, mert hiszen legkellemesebb emlékeimnek egyikét elevenítem fel.

Én akkor cisztercita voltam s mint a rendnek római, de Rómából a háború miatt kiszorult ügyvivője, a svájci Fribourgbán laktam. Ez a város Svájc német és francia lakosságának éppen a határvonalán volt. A nyelvi határvonal azonban akkor politikai érzületeknek is mezsgyéje volt s Páter Mateó természetfelettségének nem csekély bizonyítékát láttam abban, hogy tőle senki sem kívánt szírvallást; mindenki érezte, hogy ő magasan felette van az ilyen földi szempontoknak s mind a franciák, mind a németek rajongtak érte. Pedig egyébként ugyancsak élesen néztek egymással farkasszemet.

Páter Mateó Fribourgbán a vizitációs nővérek vendégházában lakott s én ott kerestem őt fel. Fiatal, harmincév körüli, középtermetű, szép és kedves ember fogadott, olyan közvetlenséggel, mintha már régi ismerősök volnánk. Spanyol típus, sötétes arcbőr, előkelő, finom vonások, minden ízében úriember. Maga a megtestesült természetesség.

Nem mondom, hogy ez utóbbi, éspedig legszembeszökőbb tulajdonsága új volt előttem, mert hiszen, mint már volt szerencsém említeni, több szentel találkoztam életem folyamán s azok egyikéről sem csurgott a kenetesség, de azért az mégis meglepett, hogy szívarral kínált meg s mikor rágyujtottunk, ő a szivarját szemmelláthatólag éppoly ön-elégülten szívta, mint én, aki akkor a lelki életnek mínusz fokainál tartottam. Sőt még — horribile dictu — tubákolt is. Mértékkel tette mindezt, de megtette. Megfigyeltem azután igen sokszor evés közben, mert hiszen én is étkeztem nála, ő is minálunk, sokszor pedig együtt voltunk másokhoz hivatalosak s láttam, hogy mindenben igen mértékletes, de nem koplal és nem veszi el tüntető böjtöléssel másnak étvágyát. Egyszóval: „külsőjét tekintve úgy jelent meg, mint ember“.

Politikával kezdtük, — hiszen a világháború közepén voltunk — de természetesen tökéletesen egyetértettünk, amennyiben mindketten végtelenül sajnáltuk a szomorú helyzetet. Nemzetiségi érzelemtúltengésektől őt megóvta tökéletes krisztusi lelkülete, engem pedig a józan eszem. Mindketten sajnáltuk azokat a szegény milliókat, akiket sötét felsőbb hatalmasságok egymásnak ugrasztottak, holott olyan békésen megférhettek volna egymásmellett.

Azonban én Páter Mateónak nem a politikai nézeteire voltam kíváncsi s így hamarosan áttereltem a beszédet az ő küldetésére, Jézus Szíve trónraemelésének eszméjére. A legnagyobb készséggel kezdett róla beszélni, de ugyanakkor olyan változás ment végbe külsőjén, hogy én mélységesen megrendültem. Mihelyt kiejtette Jézus nevét, arcába szökött a vér s bár szemmelláthatólag igyekezett magát mérsékelni, szemei ragyogtak és lelkesülten fejtette ki előttem élete programját. Nem elég szerinte az egész emberiséget Jézus szent Szívének felajánlani, hanem ugyanezt kell tenni minden egyes családdal külön-külön. Be kell oda vinni Jézus Szíve képét; el kell azt helyezni a család legszebb szobájában — ha főúri házról van szó, akkor a legelőkelőbb szalónban, ha kunyhóról, akkor az egyetlen helyiség legszebb szögletében — s ott szép szertartás közepette kell felajánlani az egész családot Jézus Szívének. A kép egy kis oltárfélén helyezendő el; a család az előtt végezze esti imáját és egyéb ájtatosságait, s azt díszítse egyházi és családi ünnepnapokon.

Ilymódon kell belegyökeresednie Jézus Szíve tiszteletének a gyermekek lelkébe, hogy azután velük együtt nagyra nőjön s irányítójuk legyen az egész életen át.

Tessék elhinni, hogy nem túlzok, amikor azt állítom, hogy elbűvölve hallgattam. Nem tudtam levenni szememet ragyogó, kipirult arcáról s már akkor az volt az érzésem, mely a további ismeretség folyamán csak erősödött, hogy Páter Mateó nem úgy van az édes Jézussal, mint más lelki ember, aki csak sokat elmélkedett róla: ő személyesen ismeri Őt.

Nem látomásokban való érintkezésre célzok. Nem zárom ki lehetőségüket, bár e tekintetben sohasem tudtam Páter Mateótól semmit kivenni, de mint Keresztes Szent János tanítványa, azoknak én nem tudok akkora jelentőséget tulajdonítani, mint sokan teszik. Hiszen, hogy egyebet ne említsek, ezeknél a tévedés lehetősége soha sincs teljesen kizárva, s lehet valami eleven fantázia játéka, ami látomásnak látszik. Hiszem azonban, hogy az Úristen kegyelmi kincstárában vannak olyan kegyelmek, melyek a személyes ismeretség bensőségét hozzák létre a lélekben. Ezt én csupán Páter Mateón láttam; soha, sem azelőtt, sem azóta, bár sok igen szentéletű emberrel volt alkalmam találkozni. Ez a sajátosság még csak megközelítő fokban sem volt meg náluk.

A maigrauge-i cisztercita női apátság gyóntatójával laktam együtt akkoriban s oda hívtam meg Páter Mateót ebédre, de azért is, hogy adjon le a nővérek előtt egy előadást. Megszereztük az engedélyt arra, hogy bemehessünk vele a klauzúrába, s ott hallottam első beszédét. Megint az a csodálatos felragyogása az arcnak. Megint az az érzés, hogy személyes ismerőséről, legbensőbb bizalmasáról beszél, aki feltárta előtte Szívének valamennyi titkát. Mit tehet az ember ilyenkor? Sírtunk, zokogtunk a meghatottságtól. Hogy a többinek mind potyogtak a könnyei, az még csak hagyján, de hogy én, aki a bölcsőmben sírtam utoljára, csuromvizesre nedvesítsek egy zsebkendőt, az mégsem volt közönséges dolog. Így voltunk Páter Mateó mindenegybes beszédével úgy én, mint a többiek, holott sem azelőtt, sem azóta az én szemembe könny nem szökött, hacsak tormától nem. Pedig az ő beszédei annyira egyszerűek, hogy az ember joggal kérdezhetné: mi van benne rínivaló. Az ékesszólás fogásai, a szónoki előadás eszközei mind tünnetőleg hiányoznak. Egy kisgyermek nem mondhatná el egyszerűbben apró élményeit. Azt érezni rajtuk, hogy Krisztus Urunk ezen a hangon szólt a galileai néphez. Igen, hogy nem ő beszél, hanem maga az édes Jézus.

Beszédje már azért is egyszerű, mert nem az anyanyelvén beszél, hanem franciául. Folyékonyan használja, hiszen naponta hat-hétszer lép a szószékre — hetedszer, mint mondani szokta: pihe-nésül, „pour se reposer” — következőleg van benne gyakorlata elég, de azért, amint ezt minden polyglott ember tudja, nem lehet meg az a szóbősége, az a színgazdag palettája, mint amilyennel az ember a saját anyanyelvében bír. De ha megvolna, azt hiszem, akkor sem használná s meg vagyok arról győződve, hogy spanyolul éppoly egyszerűen szokott beszélni.

Evangéliumi egyszerűségük az eszméi is: nem emelkedik magasabbra egy hétesztendő gyermek felfogásánál. Azokat az eszméket

fejtegeti, melyeknek értelmét az Úristen elrejtette a tudósok és a bölcsek előtt, de kinyilatkoztatta a kisdedeknek. Az édes Jézus szeret bennünket és valósággal koldulja a mi szeretetünket. Minden inkább, csak nem kényes természetű. Nem kívánja, hogy tisztára mosakodva, illatosra parfümözve és ünneplő ruhában közeledjünk hozzá, hanem csupán azt, hogy kicsinyek legyünk s bizalommal furakodjunk hozzá. Akkor azután karjaiba kap, megölel és becéz, mint tette azokkal a maszatos galileai gyermekekkel, akiket az apostolok nem akartak közelébe bocsátani. Az Ő egyszeri ölelése jobban megtisztít bennünket, mintha mi magunk éveken át tisztálkodnánk és rávesztegetnők időnként arra a reménytelen igyekezetre, hogy méltókká legyünk Őhöz. Ne törődjünk mi azzal, hogy ez az eljárás nem illik Isten Fiához; ha Őneki olyan rossz az ízlése, hogy mosdatlan gyerekeket szeret, az az Ő baja: „tant pis pour lui”.

Ezek körülbelül Páter Mateó eszméi, melyeket azonban ő változatos élményeivel és tapasztalataival tarkítva olyan élvezetes tud előadni, hogy aznap hetedik beszédét is öröm végighallgatni.

Heteken át voltam nyomában, mint egy kis kutya a gazdájának, s ő négy szemközt igen sokat mondott el nekem azokból az élményeiből, melyeket azóta hallgatói leírtak és az ő engedélyével kinyomattak, úgyhogy újat nem igen tudok mondani. Mivel azonban a reá vonatkozó kiadványokat mégsem ismeri mindenki, talán nem lesz fölösleges, ha egyiket-másikat itt előadom.

Az egyik éppen az ő eszméinek egyszerűségét világítja meg. Valamelyik franciaországi városban késő este, utolsó szentbeszéde után a templom kapujában megvárta őt egy a parasztosztályhoz tartozó öregember s így szólította meg: „Ó Atyám, ha tudná, milyen boldoggá tesz engem! Hiszen ön ugyanazt mondja, amit én már régóta gondolok.” A pátert meglepte ez a beszéd s miután némi társalgás után az öreg még jobban megtetszett neki, magával vitte a lakására s ott elkezdte kérdegetni, azután pedig hagyta, hogy beszéljen. Kiderült, hogy az öreg pusztán a maga elmélkedései és imái útján ugyanazokat az eszméket szívta magába, amelyeket Páter Mateó hirdet. Későre járt már az idő, mikor elváltak, s búcsúzáskor így szólt vendégéhez: „Nézze kérem, ön igen nagy szívességet tehetne nekem. Ha ilyen szép gondolatai támadnak, írja le azokat számomra. Én majd adok önnek erre a célra megcímezett borítékokat és levélpapírost. Megteszi?” — „Sajnos, ezt nem tehetem” — volt a felelet. — „De miért?” — „Azért, mert nem tudok sem írni, sem olvasni.”

Egy másik kedves élménye a következő. Hazája — szegyenkezve vallom meg, hogy elfelejtettem, vajjon Peru-e vagy pedig Chile, de azt hiszem ez utóbbi — mondom, hazája fővárosának székesegyházában gyóntatott. Gyóntatószéke pedig a kereszthajó egyik végében volt elhelyezve. Egyebek között nála szokott gyónni egy hétesztendős fiúcska, akinek rendkívüli misztikus kegyelmekben volt része, úgyhogy rendes társalgásokat folytatott a kis Jézussal. A fővárosban erősen tartotta magát a szabadkőművesség s annak egyik igen előkelő vezető tagjára szerette volna Páter Mateó kivetni a hálóját, azonban nem tudott a közelébe férközni. Egy alkalommal, mikor az említett kislány gyónt nála, Páter Mateó gondolt egyet és így szólt hozzá: „Kisfiam, ha legközelebb beszélni találsz a kis Jézussal, kérd

meg, küldené Páter Mateó gyóntatószékébe azt, akire Páter Mateó most gondol. Megteszed?" — „Szívesen."

Elmúlt egy hét, a kisfiú megint gyónni jött s mikor végzett, azt kérdi tőle a Páter: „Szóltál-e, fiacskám, a kis Jézusnak?" — „Igen." — „Nos, és mit felelt?" — „Azt, hogy megteszi" — felelt rá a fiú olyan közömbös hangon, mintha a világ legköznapibb dolgáról volna szó s azzal kilépett a gyóntatószékből. Páter Mateó is fölkel és indult kifelé. Alig tett azonban a fiú egy-két lépést, még mielőtt a főhajóba ért volna, visszafordult s így szólt: „Maradjon, Atyám, most jön be az illető a főkapun." Ismétlem, a gyermek még a mellékhajóban volt s onnét nem láthatta a főkaput, de meg amúgy sem volt fogalma az illető kilétéről. Páter Mateó ott maradt a gyóntatószékben; a harminchárompontos testvér jött, meggyónt és kibékült az Egyházzal.

Ehhez hasonló misztikus élménye sok van Páter Mateónak, de mindíg csak olyanokat mond el, amelyeket másokon tapasztalt. Hogy neki magának volt-e valami ilyesféle esete vagy sem, azt nem lehet tőle megtudni. Egyáltalában igen óvatos a maga személyét illetőleg, s arról úgyszólván sohasem beszél. Egyszer naívu az kérdeztem tőle, vajjon van-e neki egyáltalában meggyónnivalója. Nagyot nevetett, de nem mondott semmit, azazhogy végül mégis annyit, hogy: „Hát hogyne volna."

Minden lépten-nyomon emlegeti, hogy neki Liziói Kis Terézke a csillaga és pártfogója. Azt hívja segítségül minden nehézségében. Mikor XI. Pius pápa egy hosszú magánkihallgatásban kikérdezte őt eszméi felől s áldásával útnak bocsátotta, befejezésül erőt kívánt neki a vállalatával járó nehézségekkel szemben. „Szentatyám, — felelte ő — nekem van egy csillagom, Liziói Kis Terézke, az meg fog engem segíteni." Ha jól emlékszem, a lyoni érseki megye területének nagyvárosait akarta bejárni, s ezért kihallgatásra jelentkezett a bíboros érseknél. Az igen kegyesen fogadta, de néhány rövid szó után főpapi áldását adta reá s elbocsátva őt mással állt szóba. „Ma petite", „kicsikém" — gondolta magában Páter Mateó az ő csillagához intézve a szót — ez nincs jól így. A bíborosnak meg kellene értenie, hogy miről van itt szó. Legjobb volna, ha meghívna ebédre, hogy ott részletesen beszámolhassak neki küldetésemről." Alig ért a gondolat végére, mikor már a kilincsrre tette a kezét, a bíboros utána kiált: „Kedves atyám, legjobb volna, ha ön eljönne hozzám ebédre s ott részletesen beszámolna nekem küldetéséről." Úgy is lett.

Páter Mateó gondolkodása egészen természetfölötti légkörben mozog, s innét van, hogy az ő szónoklatainak sikere őt egyáltalán nem kábítja el. Meg van arról győződve, hogy bármennyire megrikatta hallgatóságát, az eredmény nulla, hacsak nem akad egy áldozatos lélek, aki önmagának felajánlása útján annak maradandóságát biztosítja. Egy lélek, aki hajlandó Kis Terézke módjára így szólni az Uristenhez: „Ime, Uram, tégy fel oltárodra égő áldozatul, bocsáss reám minden szenvedést azért, hogy Jézus Szíve Trónraemelésének műve itt felviruljon és megmaradjon." Következőleg mikor egy alkalommal egy francia püspöki városban jó hosszú ideig prédikált zsúfolásig megtelt templomokban, s már indulnia kellett, megint oda-szólt csillagához: „Kicsikém, ez a dolog nincs rendben. Hiányzik az

áldozat." Az autó már odakint várta, a vonat nemsokára indult, mikor az utolsó percben jelentették neki, hogy egy szegény gyári munkásleány óhajtana vele beszélni. S íme megjelent az, akire éppen szükség volt. Az áldozatos lélek, aki felajánlotta életét a műért. Páter Mateó elégyűlten mehetett tovább.

Azóta huszonnyolc esztendő telt el s Páter Mateó még mindig nem fáradt bele apostoli munkájába, pedig az neki magának ideig-óráig tartó helyi hírességen kívül semmit sem szerzett mást, mint fáradsalmakat. Utoljára egy misszióslapban láttam a képét rendjének, a Jézus és Mária Szíve, vagy más néven a Picpus-társaság fehér ruhájában, míg Fribourgbán fekete papi ruhát viselt. A kép után ítélve még jókarban van, habár ez a hosszú idő bizonyára fölötte sem múlt el nyomtalanul. Néhány év előtt Olaszországban szerepelt, s akkor egy odautazó ismerősöm útján küldtem neki egy kis üdvözlöt, melyre nagyon kedvesen válaszolt bizonyítva, hogy ő sem felejtett el engem. Ott Olaszországban történt meg velem, hogy mikor egy papnevelőben tartott előadást, utána az egyik hevesvérű hallgatója odarohant hozzá és szemébe vágta: „Padre, lei è un matto!” Páter, maga bolond. Mire ő a legkedvesebb mosollyal, s mint az olyan ember, akinek ez a megjegyzés rendkívül hízelgett, így felelt: „Teljesen igaza van; én az édes Jézus bolondja vagyok.”

Bárcsak juttatna az Úristen ebből az örületből nekünk is valamit!

Páter Ernő.

Próbálkozások „Keleten” és a „Kelettel”

A legújabb népszámlálás adatai szerint a mai Csonka-Magyarországon 559,944 görögkeleti él. Az ujságok hosszabb idő óta hirdetik, hogy a szovjet megengedte az oroszországi görögkeleti (volt állami) egyháznak, hogy újból szervezkedjék. A yorki anglikán érsek pedig el is látogatott Moszkvába, ahol szívélyesen tárgyalt a minap megválasztott partriarchával a remélt — vagy legalább remélhető — együttműködésről. Nem tudjuk, ennek az utóbbi tárgyalásnak lesz-e valami vallási következménye. Lehet, hogy csak sakkhúzás volt mindkét oldalról. A sok hír azonban mindenesetre gondolkodást kíván tőlünk is, valamint megfigyelést és a lehetőségek mérlegelését.

Mindjárt a kiinduláskor észre kell vennünk, hogy a katolikus közönségnek elég homályos fogalmai vannak. Sokan beszélnek a „Kelet”-ről, de maguk sem tudják pontosan, még kevésbé tudnák meghatározni, mit értünk ezen a szón, hogy „a Kelet”. Valami nagy földdarabot gondolnak, amely sok országot foglal magában: Egyiptomtól kezdve fel a Jeges-tengerig és aztán egészen a Csendes Oceánig. Palesztina, Szíria, Mezopotámia, Kis-Ázsia, a Balkán, az egész nagy Oroszország mind benne van. Az országok lakossága — úgy képzelek — mind az ú. n. „orthodox” vagy görögkeleti hitet vallja. Dogmatikája néhány pontban eltér a katolikus tantól, de nem is olyan nagyon. Erősen meg van szervezve egyházilag. Szertartásaihoz pedig

csökönnyösen ragaszkodik. Ez röviden az általános nézet. A javasolt orvoslás aztán az, hogy igyekezni kell őket az Anyaszentegyházba visszahozni: Tárgyalások révén megcáfolni dogmatikai tévedéseiket, megígérni nekik, sőt garantálni, hogy szertartásaikat megtarthatják. Erre ők szépen alá fogják írni a katolikus hitvallást és ezzel már benne is lesznek az Egyház és hit egységében.

Az elképzelés olyan szép, amilyen ideális, de a megvalósítása nem olyan könnyű, mint némelyek hiszik. Nézzük csak sorjában a való helyzetet. Az ó-keresztény elnevezés és nyelvhasználat szerint csak a Földközi-tenger keleti része körül elhelyezkedett országokat jelölték „Kelet” néven. Oroszország még nem létezett, sőt a mai Románia is még ismeretlen föld volt. Az akkori egyházi „Keletnek” számító országok lakossága az V., — VI. században szinte teljesen keresztény volt, beleértve még Mezopotámiát is, amely a legszélsőbb „Kelet” volt. Szertartás tekintetében nem voltak egységesek. Mert az egyazon területen lakó görögök, szírek, koptok stb. külön-külön szertartásokat követtek. De egy joghatóság alatt álltak; az lévén az elv, hogy: „Unius loci unus sit episcopus.” Egy területnek egy püspöke legyen. De jöttek aztán az eretnokségek. Ha egy tévtanító kezdte hirdetni nézeteit, elsősorban saját nyelvkonaihoz fordult. Lehet, hogy már akkor is voltak nemzetiségi ellentétek és visszavonások. A római birodalom vasmarkú közigazgatása nem engedte, hogy politikai téren kirobban hassanak, hát kirobbantak vallási téren. Megegett, hogy az egyik népcsoport elszakadt az Egyháztól; eretnek lett. Ez azután külön egyházi szervezetet alkotott magának: saját püspökkel, saját papsággal. A dogmatikai eltérés és a külön szervezkedés mint ok és okozat kölcsönösen hatottak és visszahatottak egymásra. Így szerveztek maguknak a kaldok külön egyházat, amely nesztoriánus eretnek volt, a szírek külön egyháza pedig monofizita. A görögök közt sokáig burjázott az arianizmus. De végtére mégis csak győzött az orthodoxia. Még több századig híven kitartottak az Egyház egységében.

Ha csak így dogmatikai szempontból nézzük a dolgot, még minden rendben volt. Azonban a felszín alatt már működtek olyan lélektani motívumok, amelyek később nagy bajok forrásai lettek. A római birodalom ketté oszlott és a kettéoszlás éppen akkor lett végleges, amikor a keresztény hit diadalmaskodott, üldözött vallásból megengedett, sőt nemsokára hivatalos államvallás lett. A nyugati birodalom még egyideig eltengődött; de az V. század második felében elbukott. A keleti nagyobb erőfeszítések nélkül fennmaradt és még sokáig, 1453-ig tartotta magát.

A birodalom hivatalos megtérése és a súlypont eltolódása keletre, többféle következménnyel járt és igen érdekes lelki állapotot idézett elő az ortaniakban. Az első kérdés, hogy vajjon Nagy Konstantin (és utódai) igazán ízig-vérig keresztények lettek-e? Igazán átalakultak-e lelkükben, gondolataikban, érzelmeikben, szokásaikban, életmódjukban? Nagy Konstantinról ezt alig mondhatjuk; egyre halogatta a megkeresztelkedést. A későbbi császárok is sok olyat tettek, ami nem egyezik a keresztény hittel és erkölccsel. Elvállalták ugyan az Egyház védelmét, az „igaz hit” megóvását az eretnokségekkel szemben. De hiába keresnénk köztük olyan uralkodókat, mint

Szent István, Szent László vagy a németek Szent Henrikje, a franciák Szent Lajosja, az angolok Hitvalló Eduárdja. Mindenesetre hiányzott belőlük a keresztény alázat.

A római birodalomnak — amely akkor már századok óta hanyatlóban volt — megvolt a maga dekadens közjoga: a teljes abszolutizmus, vagyis mondjuk inkább, despotizmus; az állami mindenhatóság. Óriási hivatali apparátusa ránehezedett mindenkire és mindenre; elfojtott minden szabad mozgást. A gazdasági élet a rabszolgaság intézményén nyugodott. A nagyobb városok népét henyélésre szoktatták és cirkuszi játékokkal szórakoztatták.

Ezt a korhadt birodalmat és roskatag társadalmat nyugaton elsöpörte a népvándorlás. De Keleten tovább élt. Nagy szentek, kiváló egyéniségek megpróbálták a keleti birodalmat is „kereszténnyé” tenni intézményeiben, közszellemében, szokásaiban, erkölcsében. Tudjuk, hogy Aranyszájú Szent János, Szent Athanáz, Nagy Szent Vazul fáradtak, küzdöttek ilyen célból. De sikert nem értek el. Ügylátszik, — most másfélezer év távlatából visszanezve — hogy még a papság sem támogatta őket kellőképpen. Ha valamelyik nagyszabású egyéniség megmozdult, síkraszállt Krisztus egész törvényéért, kudarcot vallott, mert mindig akadt egy szolgálékű, főpapokból összetevődő „zsinat”, amely ellene fordult. Az egyetemes zsinatot akkor mindig Keleten tartották. A császár kezdeményezte, ő hívta össze. A pápa csak hozzájárult; elküldte követeit, hogy elnököljenek; utána megerősítette. A hit tisztaságát sikerült megőrizni; hiszen a Szentlélek örökös az Egyház tanítása fölött. A kornak nagy teológusaiból is többen éltek Keleten, mint Nyugaton. De mondhatjuk-e, hogy a Kelet hitélete virágzóbb volt, mint a Nyugaté? Ott minduntalan új eretnekségek bukkantak fel. Megcáfolták és elítélték ezeket a téves tanokat. Azonban mindig maradtak követők, akik aztán külön szervezkedtek és az „orthodox” egyház mellett tovább éltek, mint szakadár és eretnek felekezet.

Milyen volt a „keletiek” lelkülete? Hamar megnyilvánult bizonyos hűvös érzés, idegenkedés, húzódozás a Nyugattól. Miből eredt ez? Volt benne talán egy kis sértett „római” hazafiság; azaz inkább kultúrgőg. A „keletiek” nem voltak rómaiak se származás, se nyelv dolgában. De századok előtt megkapták a római polgárjogot és büszkén vallották magukat a hatalmas római birodalom polgárainak. A római birodalom pedig magábaszívta az egész ókori görög műveltséget, egyesítve azt a saját római jogával, kitűnő közigazgatásával és hadi erejével. Mindezekre büszkék voltak ők. Róma városa a Kr. u. 400. évtől kezdve többször került a barbárok kezére: a vandálok, herulok, gótok egymásután kifosztották, uralmuk alá hajtották, évekig uralkodtak a hét halom városában. Bizánc könnyebben volt megvédhető: az Aranyszarv és a Márvány-tenger közé húzott nagy fal a háromszögnek csak egyik oldala volt. A másik kettőt körülzárta a természet. A Konstantin nevére elnevezett új főváros: a második Róma nem került a „barbárok” kezére, ott mindig az „imperator” parancsolt: az orthodoxiát megvédte, az Egyházat fénnel, pompával vette körül. Volt mire büszkélkedni. Így lassan kialakult egy olyan gondolatmenet, hogy a keresztény vallás a római birodalom egyedüli vallása, de aztán egyedül csak a birodalmi sas védő-

szárnyai alatt létezhetik. A régi fővárosban, Rómában a keresztény templomok a bazilikát, törvénytörési épületet vették mintául: hosszúságos oszlopcsarnok, a végén apsis, amelyben a bírói szék helyett az oltár áll. A csarnok teteje vagy nyílt gerendázat, vagy legfeljebb lapos „*tecta tabulata*”, nincs benne semmi emelkedés, semmi magasbatorás. Ők — ott Keleten — megépítették az „Isteni Bölcsesség” templomát (Hagia Sophia) gyönyörű széles csarnokával, kupolájával, amelyet belül aranyalapú mozaik díszít. Pazarul alkalmazták a legdrágább anyagokat: porfirt, alabástromot, márványokat. Mikor Justinianus először látta a hatalmas templom belsejét, felkiáltott: „Salamon, felülmúltalak!” Aki egyszer megállt az Aja Sophia belsejében, nyugodtan szemlélte páratlan méreteit, harmonikus térhatását, *emberileg* sokat megért. Megérti, hogy a bizanciak büszkék lehettek templomukra, azon keresztül egyházukra és államukra, amely olyan szorosan egybeforrott egyházukkal.

Persze a keresztény embernek mindig szorosan ragaszkodnia kell az Úr Jézus parancsához. Az elszegényedett, többször gazdát cserélt, kifosztott Rómát lehetett túlszárnyalni az építkezésben. Azért mégis csak áll, hogy Krisztus Urunk Szent Péterhez intézte szavait: . . . „Neked adom a mennyország kulcsait” . . . „te erősítsd meg atyádfiait . . .” A keletiek ezeket a szavakat lassan feledni kezdték. Szerintük Péter apostol azért lett társai között első, mert Rómába — a „birodalom” fővárosába telepedett. Most már máshová költözött a főváros. Az Egyház fővárosa is ott legyen, ahol a birodalomé. Nem vették észre, hogy lassankint zsugorodik a látókörük. Elvész lelki szemeik elől Krisztus Urunk parancsa: „Elmenvén, tanítsatok minden nemzeteket.” Valamint elvész Szent Pál értelme is: „Nincs görög, sem zsidó, sem barbár, sem szkíta.” — Lassú, észrevétlen folyamattal kialakul az „államegyház” ideálja, amely tovább szűkülve aztán már csak „nemzeti egyház”. Sőt — mivel ott voltak a birodalomban a kis, elszakadt és eretnekké vált csoportok — már „nemzetiségi egyház” is van.

A külső nyomás is elősegítette ezt a lélektani folyamatot. A VII. században a keletrómai birodalomnak veszedelmes ellenfele támadt a szomszédban: az Iszlám. A fényes külsőségekben tetszelgő bizánci birodalomnak bizony nem volt nagy katonai ereje. Nem tudott ellenállni az arab hódítóknak. Egyiptom, Palesztina, Szíria egymásután elvesztek. Azután rákerült a sor Ciliciára és a többi kisázsiai tartományra. A VIII. század második felében, a képrombolással kapcsolatos hitviták idején, élt a keleti keresztény egyház egyik nagy hittudósa: Damaszkuszi Szent János. Ő nem volt a bizánci császár alattvalója, mert hazája akkor már az arab birodalomhoz tartozott.

A hódító mohamedánok vadak, fanatikusak és vérengzők voltak. Sok keresztényt erőszakkal kényszerítettek vallásukra. Ahogy a keletrómai birodalom visszaszorult, úgy szorult ki egyúttal a keresztény hit is azokból az országokból. Mindenütt üldözött, elnyomott, megvetett kisebbség lett és maradt mindmáig.

Nem akarjuk azt mondani, hogy ebben csak az ottani keresztény egyház a hibás. Az ellenfél nagyon is erős és félelmes volt. De mégis gondolkodóba ejt, hogy mennyire más volt a fejlődés

Nyugaton. A „barbárok“, a pogányok ott is előzönlötték a római birodalmat; a légiók vagy kivonultak, mint például Britanniából, vagy legyőzték őket, mint Galliában, Hispániában. A római császár parancsai előtt már nem hajoltak meg. A római főpap azonban elküldötte hozzájuk a keresztény hit apostolait és néhány évtized múlva mindegyik nép meghajolt Krisztus igája alatt. A nyugati gótok, angolszászok, frankok, burgundok, germánok, frizek egymásután megtértek. A keresztény Róma birodalma abban az irányban sokkal messzebbre terjedt, mint a császári Rómáé. A latin kereszt oda is elhatolt, ahol a római sasok sohasem jártak.

Kissé vizsgálni kell azt is, hogyan törekedtek Keleten a keresztény ideál megvalósítására. Erre elsősorban a papság hivatott. A szerzetesi élet keleten kezdődött, még a pogány korban. Az Egyház felszabadulása után természetes, hogy tovább virágzott. Csakhogy mindig megmaradt abban a kezdő stádiumban. Az életszentség netovábbját abban látta, ha az ember teljesen elvonul a világtól, mindenről lemond, imádsággal, szigorú önmegtagadással munkálja saját lelke üdvösségét. Nem próbál hatni felebarátjára. A remete, a stilita, az anachoréta a követendő példa.

A világi papság másképp fejlődött. Az államhatalom mindenre ránehezedett. Nem tűrt ellentmondást. Vállalta azonban az Egyház külső védelmét, az „orthodoxia“ megóvását a támadásokkal szemben. Ez a helyzet veszedelmes lett a papságra. Feladata kettős: a szent cselekmények végzése és a tanítás. Az előbbi a szembeötlőbb; azt nem hagyhatta el. Az utóbbi a kevésbé látható, de voltaképpen ez hat legjobban a hívekre és ez a nehezebb. Szinte magától értetődik, hogy erre mind kevésbé gondolt, látva, hogy az államhatalom ügyis fegyelmez „in foro externo“. A prédikáció, a rendszeres hitoktatás mindjobban háttérbe szorult a keleti papságnál. Az államhatalom ennek örült is, mert a nem tanító, csupán liturgikus funkciókat végző papság jobban meg is felelt az állami mindenhatóságot valló és gyakorló római birodalom hagyományának. Hiszen az augurok, haruspexek, frater arvalisok, pontifexek szintén nem tanítottak. Azok is csak áldozatokat mutattak be az isteneknek, hogy megnyerjék kegyüket a „respublica“ iránt. A keleti papság ilyen elferdülésének mélyebb oka is van. Az egyik a világi papság házassága. Ezt az intézményt Keleten fenntartották és az államhatalom is pártolta. Hivatkoztak a régi hagyományokra, az atyák szokásaira. A római imperium despotikus államhatalma meglehetősen szűk marokkal mérte a szabadságot mindenkinek. De itt, mint a papok szabadságának bajnoka lépett fel. „A papokat is megilleti az a szabadság, hogy családot alapíthassanak, ha akarnak.“ A papság Keleten élt is ezzel a szabadsággal. Pedig a bizánci uralkodókat egész más szándék vezette, mint a papság szabadságának megóvása: éppen ellenkezőleg. Tudták, hogy ez a legjobb módja, hogy a papságot pórásra fűzzék és pórázon is tartsák. Anyagilag lekötötték, családi gondokat zúdítottak a nyakába és ezzel megfosztották az eredményes lelkipásztori munkához szükséges szabad mozgástól, függetlenségtől.

Különös, hogy a keletrómai birodalom papsága mennyire meg tudott feledkezni az Úr Jézus szavairól és az Úr Jézus példájáról, amelyet Keresztelő Szent János, Szent János evangélista és anyyi

más szent előd követett. Tegyük hozzá, hogy a keleti egyház jog meglehetősen logikátlanul is intézte el az ügyet. Megengedték a papnak a házasság megkötését, de csak a szentelés előtt. Márpedig ha a pap folytathat házasságot, nehéz megérteni, miért nem köthet házasságot az egyházi rend szentségének felvétele után is. Lehet ma esküdni, holnap szentelődni. De nem lehet ma szentelődni és holnap esküdni. Hol itt a logika? A jogbölcselek erre nyugodt és kissé fanyar mosollyal azt felelik, hogy a pozitív törvények nem mindig igazodnak a logika szabályai szerint. A szóalatti eset ennek tényleg klasszikus példája.

Próbáljunk azonban még mélyebbre hatolni, ha annak okát keressük, hogy a keleti birodalom papsága hogy tudott így lépemenni és az Úr Jézus példájától eltávolodván, saját tekintélyének, apostoli munkájának legerősebb alapjáról leszédülni. A végső ok: az a mind hűvösebb érzés, később lappangó, majd végül nyílt ellenszenv, amellyel Szent Péter utóda, Krisztus helytartója, a pápa iránt voltak. Először a három apostoli alapítású püspökség, Antióchia, Alexandria és Jeruzsálem jogait és méltóságát hangsúlyozták. A „patriarchiai” jogkört igyekeztek minél magasabbra felfokozni, feledve, hogy az nem isteni jogú (iuris divini), hanem csak egyházi jogi képződmény az Anyaszentegyházban (iuris ecclesiastici). Jobban megnyilvánult az állam-egyházi tendencia a chalcedoni zsinat híres — vagyis inkább hírhedt — 28-ik kánonjában, amelyet Nagy Szent Leó pápa nem is erősített meg. Ebben a konstantinápolyi pátriárkának adták meg a második helyet, mindjárt a pápa után. Az indoklás az volt, hogy székhelye az „Új-Róma” (Néa Rómé). Azaz hogy a birodalom fővárosa. Ez a hűvös hangulat az igazi Róma iránt egyre fokozódott a századok folyamán. A római pápák nem voltak a bizánci császár főhajtó szolgálói. Sőt lassankint gyanúba is keveredtek a boszporuszi uralkodók előtt. Ők ugyanis szóba álltak a barbárokkal. A császár megkérdezése nélkül misszionáriusokat küldtek a gót, frank stb. uralkodókhoz. Pedig azok elkövették azt a hallatlan vakmerőséget, hogy — horribile dictu — seregeikkel le merték győzni a „divus imperator” csapatait! Minden öregember iriggy, féltékeny, rá tarti a fiatalabbakkal szemben. A már hiányzó, állandóan fogyó életért ezzel igyekszik pótolni. A halódó, zsugorodó, veszni induló bizánci birodalom is ilyen volt. Az ottani egyházzal való szoros kapcsolata az utóbbira is rányomta ezt a bélyeget.

Volt még más káros következmény inkább pasztorális téren. Tudjuk, hogy az Úr Jézus Szent Péternek azt is megígérte, hogy „könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a Te hited és te egykoron megtérvén, erősítsd meg atyádfiait”. (Lk. 22, 32.) Ez a „meg erősítés” nemcsak abból áll, hogy Szent Péter utóda mint csalhatatlan *tanító* megóvja a híveket a tévedéstől a hit és erkölcs dolgában. A pápa egyúttal a *küzdő Egyház látható feje* is. A sötétség hatalmai pedig folyton támadják Krisztus Egyházát. A támadás lehet véres üldözés, mint volt az első századokban, vagy a mai bolsevista világban. Lehet aranykalitkába zárás, ahogy például Napóleon képzelte az Egyház helyzetét. De az ellenség közeledhetik az emberi hiúság vagy gyarlóság vagy kapzsiság kapuján keresztül. Sőt lehet olyan egyszerű, akár jóindulatú szürkítés, amely a papságot hétköznapivá teszi, a minden-

napi színvonalra süllyeszti, ezzel apostoli lendületét tompítja. Ilyen volt a jozefinizmus. Aki híven, fiúi engedelmességgel, szeretettel ragaszkodik Szent Péter utódához, megkapja az Úrtól azt a lelki erőt, amellyel legyőzheti a kísértőt. És azt az éleslátást is, amely észreveszi a csapdát. Az Egyház ige hirdetése, lelkipásztori munkája akkor folyik nyugodtan, eredményesen, ha Szent Péter utódának vezetése alatt marad, az ő útmutatását követi. A kezdeményezés éppen nem jön mindig felülről. Számos példát tudunk, hogy ájtatossági gyakorlatok, új ünnepek megülése, imádságok, egyesületek — nem szólva a rendalapításokról — mind egyszerű emberek: papok, világiak, sőt világi nők kezdeményezéseiből indultak ki. A Szentatya csak megvizsgálja, jóváhagyja, ajánlja és ez akkor a maga lábán fejlődik és virul tovább. A bizánci egyház durcás, félrefaragó érzése folytán kimaradt mind-ebből.

Már a nyugati szerzetesek atyja, Szent Benedek, más úton indult el, mint a keletiek. Jelszava volt: *Ora et labora*. Nem akarta, hogy tanítványai *csak* Máriát, vagy *csak* Mártát kövessék. Az Úr Jézus példájára összekötötte a szemlélődő életet a tevékenységgel. Hogy mekkora érdemei vannak Szent Benedek fiainak a hit terjesztésében, tudjuk az egyháztörténelemből. Jött azután a középkor további alapításvilága; majd a kolduló, a fogolykiváltó, a betegápoló, a tanítórendek. A keresztény lovagi intézmény, a városi iparosok céhei, az egyetemek. Mindez nem fejlődött máról-holnapra. Hosszas munka eredménye. A munka azonban ernyedetlenül folyt Szent Péter utódainak atyai gondos felügyelete, irányítása, buzdítása alatt — ha kellett korholása, sőt büntetése mellet is. A bizánci keresztény egyház mindezt messziről szemlélte, de nem vette ki részét belőle.

Kérdés, hogy az így elzárkózó, elszigetelődő „Kelet” igazán orthodox maradt-e, a szó teológiai értelmében? Azt lehetne mondani, hogy ez az elkülönülés, félrehúzódság, bizalmatlanság a pápa iránt; az egyházi hatalom alárendelése az állam alá: annak volt jele, hogy nincsenek világos fogalmaik az Úr Jézus szándékáról. Nem látják, hogy milyennek és milyen célra alapította Egyházát. Talán félig a zsinagóga és félig a római birodalom államvallása módjára képzelték a kereszténységet. Az elhajlás, elferdülés lassan ment végbe, de néha voltak olyan események, amelyek — mint a sötétben felcikázó villám — megmutatták, hogy nagy az eszmezavar. Ilyen esemény volt a képek tisztelete körül dúló harc. Egyik oldalon a teljes ikonoklasmus, amely a zsidók és mohamedánok gondolkozásához hasonlít. A másik oldalon túlzott ragaszkodás és tisztelet a képek iránt: ez meg ókori reminiscencia. Ezúttal még sikerült rendet teremteni. A helyes tant kifejtették, a csend helyreállt. (8. század.) Már a következő 9. században megtörtént az első nyílt szakadás. Photius vádpontjai a Nyugat ellen komolytalan apróságok: az alleluja elhagyása, a papok borotválkozása, a kovásztalan kenyér stb. hirtelen előráncigált ürügyek, amelyek sokkal mélyebb okot takartak. A szakadásnak lélektani okai voltak, azokat azonban nem akarták bevallani, azért kellett ilyen külsőségeket hánytorgatni. Az egység még egyszer helyreállt.

Ugyancsak a 9. századra esik a bizánci egyház egyetlen misziós vállalkozása: Szent Cirill és Method apostoli munkája több szláv

törzs között. Érdemes ezt is kissé vizsgáljunk. A két szent testvér is szerzetes volt, miként a nyugati egyház nemzeteket megtérítő misszionáriusai (Ágoston, Bonifác, Willibrord, Adalbert, Gellért). Cirill és Method gondolatvilágában azonban — úgylátszik — már elhomályosodott az Egyház egyetemességének eszméje. (Ez a bizánci egyházpolitika következménye volt.) Ők otthon államegyházhoz voltak szokva. Az államegyház fogalma pedig természetszerűleg tovább zsugorodik és „nemzeti egyház” lesz belőle. Már nem gondol az Úr Jézus parancsára: „tanítsatok minden nemzeteket”. Munkáját csak egyetlen nemzetre akarja korlátozni. Valóban a két szent testvér — görög létére — lefordította szlávra a szertartási könyveket. Sőt ábc-t is szerkesztett, mert a görögnek nem volt elég jele a szláv hangok kifejezésére. A mai szláv politikusok — még egyházi férfiak is — néha elérzékenyülve beszélnek a „cirill-methódi eszmé”-ről, annak való vagy remélt áldásos következményeiről. Pedig ez a fordítás és saját ábécé voltaképpen elszigetelte a többi kereszténytől azokat a szláv törzseket, amelyeknél meggyökeresedett és fennmaradt. Eltávolította őket saját görög anyaegyházuktól is, és valósággal elzárta a nyugatiak elől. A többi keresztény Európa a most következő hosszú századokban nagy családot alkotott. Róma atyai irányítása alatt vallási egységben és kulturális közösségben voltak Portugáliától Finnorszáig, Irországtól Brassóig. A szerbek, bolgárok, oroszok ebből kimaradtak. Ma is látjuk rajtuk, hogy nem volt „keresztény-kulturális gyermekszobájuk”.

Egyébként voltak a szent testvéreknek olyan kortársaik, akik nem értettek egyet ezzel az eljárással, amely biztosította a gyors sikert, de későbbi veszedelmeket rejtett magában. Bevádolták a két szentet, mégpedig az Apostoli Szeñtszéknél. A vádlók alkalmasint bizánciak voltak, akiknek államegyházi felfogásába nem illett bele a szerzetes testvérek eljárása. (A birodalom kisázsiai tartományaiban ugyan kevés igazi görög lakott. A magas görög műveltség azonban — az Egyház révén — sok nemzetiséget „asszimilált”, elgörögösített.) A vád lényege az volt, hogy Cirill és Method a liturgia lefordításával „vétettek a hit ellen”. II. Adorján pápa (867—873) tartományi zsinatot hívott össze. Ez megvizsgálta az ügyet és a két szerzetest felmentette a vád alól. A vád megfogalmazása mutatja a „Keleten” már uralkodó eszmézavart. Cirill és Method eljárásában tényleg semmi olyan nem volt, ami *bűn* lett volna a *hit ellen*. Azonban az elkülönözéssel olyan keresztény egyházakat létesítettek, amelyek lazábban függték össze az Egyház központjával, mint a többiek. Tényleg a szerbek, bolgárok, oroszok nemsokára, jóformán észrevétlenül belecsúsztak a szakadárságba. Mellesleg pedig kimaradtak a közös keresztény kultúrmunkából, aminek káros következményeit napjainkig érzik. A többi nagy misszionárius eljárásával összehasonlítva azt kell mondanunk, hogy a szlávok szent apostolai „pedagógiai hibát”, balfogást követtek el. A 10. század valahogy elmúlt külső egységben. De Photius szelleme tovább kísértett, és a 11. század derekán megtörtént a nyílt szakadás ugyanolyan semmitmondó ürügyek alapján, mint a 9.-ben.

Bajos ma megállapítani, hogy igazán azt az ú. n. „conciliaris” elméletet vallották-e, hogy csak az egyetemes zsinat — tehát az egész testület — az Egyház látható feje. Vagy pedig a konstantinápolyi

pátriárka magának tulajdonította ezt a méltóságot (mint az „Új-Róma” püspöke)? Talán gondolt erre. De a történeti események szétfoszlatták ezeket az álmokat, ha ugyan léteztek. A bizánci birodalom tartományai egymásután veszték el. Voltak szünetek a lassú elhalásban, így a Konén-dinasztia egyes uralkodói alatt. 1453-ban azonban bekövetkezett a katasztrófa. Közben voltak kísérletek az egyesülésre: az 1274-i lyoni és az 1438—45-i firenzei zsinaton. Amennyiben a „Kelet” azt a nézetet vallja, hogy csak az egyetemes zsinat illetékes a hit és erkölcs dolgaiban dönteni, itt az történt. Ám az indítóokok, amelyek a bizánciakat a zsinatra hozták, politikai természetűek voltak. A török veszedelem már nagyon a torkukon volt, kivált a 15. században. Azért iparkodtak közeledni a Nyugathoz, hogy katonai segítséget kapjanak. Az egység azonban nem volt maradandó. Hamarosan felbomlott. Ennek pedig az az oka, hogy a „keletiek” nem maradtak meg ott, ahol az elszakadáskor voltak, hanem messze eltolódtak balra. És ez természetes is. A mai protestáns azt mondja, hogy az Egyház *sohasem* taníthat tekintéllyel, mert nincs erre hatósága, mindenki maga alakítsa ki vallását. A 10. századtól kezdve a bizánciak azt mondták, hogy csak egyetemes zsinat taníthat. Minthogy pedig múltak a századok és — ő szerintük — egyetemes zsinat nem ült össze, a gyakorlatban ők is az egyéni, szabad vizsgálódás és értelmezés elvét alkalmazták. Főpapjaiknak már a 15. században sem volt elég tekintélyük, hogy a híveket visszahozhassák a hit egységébe.

Azóta nem történt ilyen zsinati kísérlet, de a helyzet nagyon elromlott. Az egykori bizánci birodalom területén ma igen kevés keresztény él. Ellenben a Szent Cirill és Metód apostoli munkája folytán megtért népek igen elszaporodtak. A súlypont már régóta nincs Bizáncban, hanem Oroszországban, amelynek népe egymagában 85 %-a a görögkeleti vallás követőinek. Megjegyzendő, hogy a szláv népek nem voltak részesei annak az 5. századtól megindult lappangó elhidegülésnek, amely végre is elszakította a „Keletet” a Nyugattól. Ők akkor kerültek a „Kelet” bűvkörébe, mikor az lélekben már szinte elszakadt. Saját hibájukon kívül sodródtak el az Egyháztól és bele a szakadásba.

Ha most a „Keletről” beszélünk, voltaképpen csak a régi egyházi „Keletre” gondolunk, amely a bizánci birodalomnak része volt: Egyiptom, Palesztina, Szíria, a mai Törökország (Kis-Ázsia és egy kis darab Európa.) Már a *mai* Görögország sem tartozik bele, mert az nemzetiség dolgában teljesen egyöntetű, de különben nagyon elüt a régi Bizánc-tól. A szláv államokban és Romániában pedig még sokkal inkább mások a viszonyok.

A „Kelet” elnevezés ma már csak történeti alapon illeti meg ezeket az országokat és az ottani szakadár egyházat. Napjainkban már sok millió híve van Krisztus Egyházának Kínában, Elő- és Hátsó-Indiában. Ezek pedig még keletebbre vannak tőlünk, mint Palesztina, Szíria stb. Az egykori római birodalom határai ma már nem esnek össze Krisztus Egyházának határaiival. Ez különben is az első perctől fogva törekedett az egész emberiséget meghódítani.

E rövid megfontolás alapján óvakodnunk kell attól az optikai csalódástól, mintha az említett szakadár országok vallási állapotait egységes, közös nevezőre hozhatnók. Még a bizánci korszakban ki-

alakultak ott kis „nemzeti” egyházaik. Ezek aztán híveik nagyrészt elvesztették aposztázia révén. A megmaradt kis töredékek ma már csak „nemzetiségi” egyházak a nagy mohamedán tömeg között. Sőt még csak „nemzetiségi” egyháznak sem mondhatók, mert híveik Palesztinában és Szíriában éppúgy arabul beszélnek, mint a mohamedánok. Így hát valójában csak kis érdekcsoportok.

A legújabb (most már tízéves) kimutatás szerint Palesztinában 18,000 egyesült és 20,000 szakadár görög, néhány száz egyesült és ugyancsak néhány száz szakadár szír van. Továbbá néhány száz szírmaronita, akik mind únióban vannak a Szentszékkal. A kevés kopt mind szakadár. Palesztina lakossága 1.500,000.

Szíriában az egyesült görögök száma 103,000. A szakadár görögöké 210,000. A szírekből 21,000 egyesült és 45,000 szakadár. A 325,000 maronita mind egyesült. Összlakosság: 2.250,000.

Megjegyzendő, hogy a maroniták kivételével a többieknek mindig két egymással párhuzamos szervezetük van: egyesült és nem-egyesült: püspöki karral, papsággal. Vegyük hozzá, hogy mind a két országban a lakosság nagy többsége nem is keresztény. Palesztinában 60 százaléka mohamedán; 32 százaléka zsidó. Szíriában pedig 66 százaléka mohamedán. Ezenkívül mind a két országban erősen dolgozik a latinszertartású Egyház, amelynek temérdek intézménye van: iskola, kórház, árvaház. Szíriában pedig különösen a két nagy városban: Beiruthban és Damaszkuszban. Továbbá a protestánsok is nagyon működnek, kivált Palesztinában, amely most angol birtok.

A helyszínen végezhető megfigyelések alapján tehát kettős feladat oldandó meg: 1. Vissza kell hozni a hit egységébe az említett szakadár egyházakat. 2. Keresztény hitre kell téríteni a nagy többségben lévő mohamedánokat (és Palesztinában a zsidókat). Hogyan kezdjen ehhez a katolikus Anyaszentegyház?

1. Az európai ember, aki messziről nézi a dolgokat, igen könnyen megfelel az első kérdésre. Körülbelül így okoskodik: „Az ottani egyesült keleti szertartású egyházakat már századok előtt megszervezték. Megvan a saját szertartásuk, külön egyházjuk, fegyelmük, szokásaik. Mindezeket az Apostoli Szentszék ünnepelesen megerősítette; azok fenntartását megígérte, mert hiszen ők azokhoz nagyon ragaszkodnak. Az egyedüli kikötés az volt, hogy mindazt hagyják el, „ami a katolikus hittel ellenkezik”. Tehát elég őket meggyőzni, hogy a katolikus hit az igazi, az „orthodox” és akkor aláírják a katolikus hitvallást és ezzel már be is léptek a saját rítusukat gyakorló „egyesült” egyházba. Szóval a megoldás pontosan egy szépen kigondolt és keresztülvitt logikai folyamat. Ilyennek képzelte azt maga XIII. Leo pápa is.

Feledik azonban, hogy a kérdésbe nemcsak logikai, hanem lélektani mozzanatok is belezácsolódnak. Márpedig — mint a boldogult dr. Csizsárik János kanonok mondotta: „Ahol a pszichológia beszél, ott a logika hallgasson.” A szakadárok nem olyan „orthodox”-ok, mint amilyennek hirdetik magukat. Sokan közülük protestáns iskolába jártak, anglikánokhoz, német vagy amerikai protestánsokhoz. Ezek nem óhajtanak Rómához közeledni; inkább a protestánsokhoz húznak. Vannak azonban mások, akik a nyugati katolikus Egyház bűvkörébe kerül-

nek: az iskolák, kórházak révén. Saját „nemzeti”, vagyis inkább „nemzetiségi” egyházaik nem pasztorálnak, nincsenek tanító, sem betegápoló szerzetesek. A hosszú szakadás alatt sok olyan szokást kapcsoltak össze vallásukkal, amelynek tulajdonképpen nincs szoros köze a valláshoz, illetve nehezíti annak gyakorlását. Ilyen például a két szín alatti áldozás, amely megnehezíti, hosszadalmassá teszi az Oltáriszentség vételét. Ilyen a papok házassága; mintha bizony a „keleti” szertartásokat csak házasság — és szakállas pap végezhetné helyesen. Ilyen az ónaptár, amely nekik a mindennapi életben sok bajt és nehézséget okoz, mert sem a többségben lévő mohamedánok és zsidók, sem az angol hatóságok nem használják. Az a skizmatikus, aki lélekben közeledik a katolikus valláshoz, lassankint elidegenedik ezektől a felesleges és hatásukban hátrányos dolgoktól és intézményektől, amelyek bizonyára „nem ellenkeznek a hittel”, de alkalmatlanok, idejüket múlták. Midőn ő tehát katolikus akar lenni, egyúttal szabadulni óhajt ezektől is. Jelentkeznek a katolikus akar lenni, egyúttal szabadulni óhajt ezektől is. Jelentkeznek a katolikus papnál, aki őt az iskolában tanította, akinek prédikációja, példája, nyomtatványai, egyesületi tevékenysége őt megnyerték a katolikus hitnek. Most azután jön a bökkenő: a fennálló egyházi törvények értelmében — amelyeket XIII. Leó különös nyomatékkal megújított és megerősített — figyelmeztetni kell, hogy nem szabad ahhoz az egyházhoz csatlakoznia, amelyhez vonzódik, amelynek papja őt megtérítette. Hanem a saját rítusú „egyesült” egyházba kell belépnie. Márpedig ebben megtalálja mindazokat a szokásokat, intézményeket, amelyek a szakadás idején keletkeztek és amelyekről ő éppen szabadulni szeretne! A legtöbb esetben aztán úgy meg is ijed, hogy visszatörpan és nem lesz katolikus! Megmarad a szakadárságban. Az egész pedig klasszikus példája annak, hogyan lehet csupa jóakarattal tétel-tes intézkedésekkel megnehezíteni, sőt teljesen megghiúsítani a kitűzött célt, ha az ember „túláságosan jól” akarja megcsinálni a dolgot, és nem ismeri a helyi viszonyokat, körülményeket, az emberek óhajait és törekvéseit. Az úniós tárgyalásokkor rendszeren csak egy-két palesztinai szakadár pappal értekeztek a katolikus megbízottak. Márpedig a szakadár papság — házassága révén — valóságos külön kasztta alakult saját egyházán belül. Ennek a papi kasztnak megvannak a maga „osztályérdekei”, amelyek nem mindig azonosak híveinek lelki érdekeivel. A török uralom idején például a szultáni kormány a pátriárkát ismerte el és tekintette az illető népcsoport *politikai* fejének is. A pátriárkának és papságnak kellett a hívektől beszélni az adókat is. Ezek között voltak olyan adók is, amelyeket nem volt szabad kivetni a mohamedánokra (az „igazhívókra”), hanem csak a keresztényekre. A pátriárka és a papság volt felelős az adók rendszeres beszedéséért. Persze nem feledkezett meg magáról sem — hiszen családot kellett eltartania. Ez az oka annak, hogy éppen a „keleti” egyházak papsága panaszkodott nagyon hangosan és hánytorgatott „jogsérelmet”, mikor Palesztina angol uralom alá került. Az angolok ugyanis megszüntették az üldözö természetű, csak a keresztény vallásukat terhelő adókat, és vagyona meg jövedelme után adóztattak mindenkire. A beszédést pedig állami közegekre bízták. A papi kaszt így elesett egyik fő jövedelmi forrásától. Vagyis az angolok öntudatlanul azt tették vele, amit az Úr Jézus Lévi várossal, a későbbi Szent Mátéval,

midőn így szólt hozzá: „Jöjj és kövess engem.” Akinek apostoli lelkülete van, csak örülhet ennek, mert Lévi vámos akkor ott is hagyta a vámhivatalt.

Mindezeket a szövevényes körülményeket az európai zöld asztalnál nem ismerik és azért képzelik olyan egyszerűnek a palesztinai szakadár keresztények megnyerését. A szertartások egyenjogúsága is eszmezávart okoz, mert nagyon általános fogalmazású kifejezés és az érdekelt felek más-más módon értelmezik. A szakadár papság — ha az únióról tárgyal — mindig nagyon hangoztatja a szertartások egyenjogúságát. Ezzel először a saját nélkülözhetetlen voltát akarja bizonyítani. Van azonban még más rejtett célja is. A „szertartás” kifejezésén ő tulajdonképpen az egész fegyelmi és lelkipásztori, valamint egyházz jogi szabályok és szokások komplexumát érti. Pedig azoknak nincs szükségképpen logikai összefüggésük a szertartással mint olyan. A *szertartások* egyenrangúságát soha senki sem tagadta és nem is tagadja. Ebből az egyenrangúságból azonban logikusan az következik, hogy minden felszentelt pap gyakorolhasson minden szertartást — feltéve, hogy megtanulta. Ha szabad egy triviális hasonlatot használnunk: Valakit a Zeneakadémián képesítenek zongora szakra. Világos, hogy mindenféle darabot eljátszhatnak. Senki sem gondol arra, hogy az egyik zenészt intézményesen arra kötelezze, hogy csak szimfóniákat adjon elő, egy másikat csak operákra, egy harmadikat csak tánczenére kötelezzen. Márpedig ilyes valamit tesz a tétéles egyházz jog, midőn az egyik papot ehhez, a másikat ahhoz a szertartáshoz hozzá rögzíti. A tetejében aztán ezek a különböző alakulatokba szervezett papságok más-más pasztorális gyakorlatot követnek, különböző módokon járnak el. Az eljárások pedig nem mind egyformán helyesek. A pasztorális gyakorlatok között van buzgóbb, célszerűbb, a híveket jobban felkaroló. És van kevésbé intenzív, lanyhább lelkipásztorkodás. Az egyfogatú taliga, a lovaskocsi és az autó filozófiailag egyenrangúak. De a sebességük, teljesítőképességük bizony nem egyforma. Egészen természetes, hogy vezetőik, emberek lévén — versengés, sőt néha visszavonás, ellenségeskedés támad közöttük. Ebből az ellenséges viszonyból pedig könnyen válhatik még hitszakadás is, amint azt az egyháztörténet már számos példával bizonyítja az elmúlt századokból.

Ilyen lévén a helyzet Palesztinában, nehezen lehet gondolni a mohamedánok megtérítésére. Ők úgyis igen fanatikusak és ritkán állnak szóba vallási kérdésekről: annyira meg vannak győződve saját vallásuk helyes voltáról. A keresztények között lévő széthúzás már egyik akadálya a megtérésüknek. Az angol protestantizmus különböző válfajaira haragszanak. Nem vallási, hanem politikai okokból. Az angolok zsidópártoló politikája igen bosszantja őket. Az anglikán egyház Palesztinában feltűnően keresi a *szakadár* görög egyház barátságát. Mindenáron szeretné elérni velük az ú. n. „intercommunió”-t, vagyis hogy az anglikánok áldozhassanak a *szakadár* görög templomokban, és megfordítva. Elvi döntés még nincs, de már voltak esetek, hogy *szakadár* görögök anglikánokká lettek. A gazdag és előkelő modorú angol államegyház és az ennek révén várható anyagi és társadalmi előnyök vonzották őket. Tegyük fel, hogy ez az „intercommunió” létrejön Palesztinában, amely úgyis angol fennhatóság alatt van. (A „keleti”

keresztények *elvileg* is mindig nagy beleszólást engednek az államhatalomnak az egyházi ügyekbe.) Am Palesztinában kevés a szakadár görög és még jóval kevesebb az anglikán. Ha tehát valamelyes „együttműködés”-be lépnek, ennek igazán nem lesznek olyan égrengető következményei. Apró kis tüntetésecske lesz, amely se nem szoroz, se nem oszt. Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy Palesztinában a keresztényeket igen nehéz egyesíteni. A törekvések meddőségének egyik oka a módszer kevéssé logikus és néha túlzóan jóakarató volta.

2. A mohamedánok megtérítése mindenütt és mindenkor igen nehéz. Annyira, hogy sokáig az volt a nézet, hogy szinte lehetetlen, és ezért sok keresztény aztán úgy okoskodott, hogy bele sem kell kezdeni, meg sem kell próbálni. Palesztinában a keresztesháborúk idején és azóta is az volt az elgondolás, hogy a hitetleneket, vagyis a mohamedánokat ki kell űzni a Szentföldről, vissza kell tőlük hódítani az Úr Jézus szülőföldjét. Ez az elgondolás talán akkor sem egyezett egészen az Úr parancsával: „... *tanítsatok* minden nemzeteket”, de akkor érthetővé tették a körülmények. A mohamedán arabok az Igéretföldjét a keresztény bizánci birodalomtól ragadták el. A zarándokkal roszszul bántak, őket sanyargatták, kifosztották; néha meg is ölték. Mikor aztán sikerült valamelyes békés viszonyt teremteni, a keresztényeket egyes európai hatalmak vették oltalmukba. Ezt az oltalmat néha fegyverrel is érvényesítették. Ez az ú. n. „protektorátusi rendszer”. Elvi alapja még mindig az, hogy minden arab mohamedán és ezért minden keresztény „idegennek” számít és védelemre szorul. A valóságos élet azonban már meghaladta ezt az elvi alapot. Az 1928-as népszámlálás szerint Palesztinában 23,000 (latin szertartású) katolikus volt. Levonva a számból a kb. 1500 idegen kétnembeli szerzetest, marad 21,500 bennszülött. Ezek valóságos palesztinai arabok, kiknek nyelve, gondolkodása, érzésélete teljesen arab. Tehát az Egyház feladata most már csak az lehet, hogy ezeket pasztorálja, a többieket pedig szintén igyekezzék megnyerni.

A mohamedánok most sem szeretik a keresztényeket. Azonban van egy tulajdonságuk, amely közös a katolikusokkal: élénken él bennük az a tudat, hogy a vallás a nemzetiség felett áll. Az Iszlám hívei harmincféle nemzetből toborzódtak. Van arab, török, tatár, perzsa, afgán, kínai, hindu, maláj, néger stb. Ezért ott Palesztinában csak a latin szertartású katolikusokat veszik komolyan, mint vallást, mert azok között szintén sokféle nemzetbeli van: olasz, francia, német, spanyol, lengyel, magyar, horvát, hollandi, amerikai, angol, kanadai stb. Ha egy-egy mohamedán néha megtér (ritka eset ugyan, de mégis előfordul), az csak a latin katolikus Egyházba lép be. A kis „keleti” csoportot ők érdekcsoportnak nézik, mert azok már nevükben is kifejezik, hogy csak egy kis töredékkel óhajtanak foglalkozni. A latin katolikusok ezenkívül teljesen egyek a mohamedánokkal az erős hazafias érzésben, amely nem szereti az angolokat és azért haragszik a kisebb szakadár csoportokra is, mert azok élvezik az angolok kegyeit. Minthogy most már vannak bennszülött arabok, akik latin szertartású papok, még jobban begyökereznék az Egyház az ottaniak szívébe, ha a magasabb egyházi állásokat nem töltenék be mindig európaiakkal. XI. Pius pápa Indiában, Japánban, Kinában, Annamban már megkezdte

a főpapi állások betöltését bennszülöttekkel. XII. Pius pápa folytatta Madagaszkáron és Ugandában. Remélhetőleg Palesztinára is sor kerül nemsokára, és akkor nagy lépés történik előre.

*

Szíriában kissé más a helyzet. Ott aránylag sok a keresztény, és az egyik csoport — a körülbelül 350,000 főnyi „maronita” csoport — teljes egészében únióban van Rómával. A szakadárak közül is többezren tértek únióra az utóbbi huszonhárom évben. Ennek oka az, hogy Szíria francia uralom alatt van és a francia kormány mégis csak inkább pártolja az „egyesülteket”, mint a szakadárokat. Ez utóbbiak nagy pénzbeli támasza azelőtt a cári Oroszország volt. Szovjetország pedig semmit sem ad ázsiai missziókra. A szíriai mohamedánok azonban szintén nem veszik komolyan a „keleti” egyházakat. Ezelőtt mintegy tizenhárom évvel megtérési mozgalom indult meg az ú. n. „alauita” vagy „alavita” mohamedánok között. Az első százötvenet alapos tanítás után meg is keresztelték. (A háború miatt persze nincsenek újabb híreink.) Csakhogy ezek az alauiták is egyenesen a nyugati egyházba léptek be, mert annak iskolái és kórházai törték meg a jégpáncélt a lelkükön. Első jelentkezésükkor úgy fejezték ki szándékukat, hogy: „Latin jezsuiták akarunk lenni!”

*

Törökország 1919 után elveszítette mindazokat a területeket, amelyeken nemtörök nemzetiségek laktak. Örményország egy részét megtartotta ugyan, de onnan még a múlt háború alatt részint száműzte, részint kiirtotta az örményeket. Így a mai maradék Törökország nyelvben egységes, — mert a görögöket is kivándoroltatta 1923 után. A volt fővárost most már hivatalosan csak Isztambulnak nevezik. Azelőtt 300,000 görög lakosa is volt, de számuk ma már a 100,000-t sem éri el. A vidékről pedig minden görög elhúzódtott a tulajdonképeni Görögországba. Azelőtt a katolikus misszió elsődleges célja volt a szakadárak megnyerése. A görögök irányában különösen a francia asszumpcionista dolgoztak ezen. Most már levonták a konzekvenciát. Nem lévén kivel foglalkozni, rendházukat annak szép könyvtárával együtt áttelepítették Bukarestbe. (Az eredmény úgymint minimális volt.) Az örményekkel inkább a kapucinusok foglalkoztak. Az eredmény is valamivel kedvezőbb volt, mint a másik irányban.

A görögök és örmények azonban gyakran kérték a múltban az orosz és angol védelmet. Ezért a törökök ezt a két nemzetiséget mindig megbízhatatlan, a külfölddel cimboráló, tehát veszedelmes elemeknek tekintették. Persze azt se nézték jó szemmel, hogy a katolikusok közelednek feléjük. Ez a zavaró momentum most magától elenyészett — a fenti okból. Csak a mohamedánok és a katolikusok állanak egymással szemben. A katolikusok részint idegenek, részint régóta — esetleg századok óta — ott megtelepedett családok tagjai. Ez utóbbiak a szultáni kormány alatt ugyan még mindig „idegeneknek” számítottak, mert nem mohamedánok. A valóságban már eltörökösödtek nyelvben és érzésben. Törökül gondolkoznak, ezt tekintik anyanyelvüknek. A török kormány pedig behozta a latin abécét és a keresztény időszámítást. Ezzel — közvetve — sokkal közelebb hozta a török nemzetet a kereszténységhez. Mondhatjuk, hogy Törökország ma egyházilag már nem

„kelet“, hanem „pogány“ missziós terület, mint Kína vagy Közép-Afrika. Kár, hogy éppen a katolikus misszió még nem élte bele magát ebbe a megváltozott helyzetbe. Ideje lenne, hogy meginduljon a török nyelvű pasztoráció: prédikálás, gyóntatás, hitoktatás, nyomtatványok kiadása. Így lassankint kialakulna a keresztény szókincs török nyelven is. (A „protektorátusi rendszer“ ezt gátolja, azért kerülendő.) Ha egyszer a keresztény hit török köntösben is megjelenik, lassankint vonzani is fog. A magyar katolikusokra vár a török misszió alaposabb felkarolása. Ez keresztény bosszú lesz azért a sok pusztításért, amelyet a töröktől szenvedtünk századok során.

*

A többi görögkeleti vallású országról és az ott várható vagy remélhető fejleményekről nem merünk fejtegetésekbe bocsátkozni. A bizánci birodalom legegyszerűbb utóda a mai Görögország. De azért az is sokban elüt őseitől. A szláv nyelvű országokban és Romániában ismét más a helyzet. Vannak azonban bizonyos közös vonások, amelyek mindegyikben előfordulnak.

Ilyen először az államhatalom nagy és túlságos befolyása az Egyházra és annak ügyeire. Erről a kormányok nem is hajlandók lemondani. Sok pillanatnyi hasznuk volt belőle a múltban. Az orosz példa ugyan arra taníthatna, hogy a rendszer nem válik be, de az emberek csak a maguk kárán szoktak okulni. A másén nem.

További aggasztó tünet a „nemzetiségi elv“, amelyet mindannyian belevittek egyházukba. Ez folytonos repedezések és bomlások oka. Másrészt pedig mindig bizonyos elhúzóadás, félrefaragás az általános katolikus közszellemtől és gondolkodástól. Ha Róma bele is nyugszik, azért a dolog maga mindig idegenszerű marad és az újraelszakadás veszedelmét rejti magában.

Harmadik a ragaszkodás több elavult és idejétmúlt szokáshoz, intézményhez, amelyek a pasztorális munkát, apostoli lendületet csökkentik vagy gátolják.

Ezek és egyéb kisebb ferdeségek óvatosságra intenek és a túl vérmes reményeket a kellő mérsékletre szállítják alá.

Dr. Vécsey József Aurél

Kérjétek az aratás Urát — és cselekedjétek!

„... mikor mindent megtesztek, ami nektek parancsolva volt, mondjátok: Haszontalan szolgálunk, ami kötelességünk volt, azt cselekedtük.“ (Lk. 17, 10.) Ezek a szavak jutnak eszembe, mikor minduntalan kénytelen vagyok tapasztalni, hogy rövidek a napok és rövidek az éjtszakák is, ha a legszorosabban vett papi kötelességeken kívül, csak kicsi részben ki szeretném elégíteni mindazokat a vallásos igényeket, melyek a hívők szívéből felénk, papok felé sugároznak. És jól tudom, nemcsak én vagyok így: minden paptársam

keservesen érzi és tapasztalja, mi mindent kellene még tennie, hogy híveivel igazán törődjék. Akik az anyagi lehetőségekről panaszkodnak, azok még nem jutottak a feladat és probléma lényegéhez. Akik ott látják a főbajt, hogy igen sok nem papi ténykedés a papság lelkipásztori munkáját károsan befolyásolja, bár nagy hibára tapintanak rá, de még mindig nem tették a fejszét a bajok gyökerére. Ilyen probléma már az ősegyházban is felmerült. (V. ö. Ap. csel. 6, 2. stb.) A tizenkettő azonban rögtön kész volt a megoldással: szerpapokat szenteltek és így ismét szabaddá tették magukat lényeges feladatuk számára. Azonban ma nem teljesen azonos az eset: nyugodtan merem állítani, hogy ha az összes nem papi hatalmat kívánó munkaköröket: az irodai munkát, az anyakönyvvezetést, internátusi és iskolai adminisztrációt mind le is építenénk, mégsem maradna elegendő emberünk arra, hogy a tisztán papi jellegű, szentségi hatalmat kívánó munkákat csak köteleességszerűen is ellássuk. És főként nem akkor, ha a keresztény világ csakugyan keresztény módon, és nemcsak a létminimum kínos kiporciózásával élne szentségi keresztény életet. Már nem emlékszem a szerző nevére, évekkel ezelőtt került kezembe egy német könyv: Offensive oder Defensive? Állandó jelszó a katolikus berkekben, különösen manapság: fel kell hagynunk az örökös védekezéssel, lendüljünk támadásba: másszóval apostoli életet kívánunk. Világi apostolokért imádkozunk, világi apostolokat igyekszünk toborozni és nevelni a katolikus akcióban. De a harcoló katona ellátásáról gondoskodni kell. Ezeket az apostolokat csakis fokozott szentségi és keresztény élet viheti győzelem reményével kecsegtető támadásra. Igen, tőlük kell várni, hogy támadásba lendüljenek, de magunktól azt, hogy őket a támadásra előkészítsük, kegyelmi erővel állandóan ellássuk, mert különben megtorpan a lendület és a sikertelenség végképen elveszi kedvüket. Erre a fokozott ellátásra, erre a minőségi munkára a jelen körülmények között papi erőink elégtelenek. Mert értsük meg világosan: katolikus offenzíva nem tömeghódítást vagy elhódítást jelent, nagyon tévednénk, ha úgy képzelnénk Isten országának kiterjesztését, mint ahogyan sokhelyt az őrségváltást megvalósítják: átmázolják, új névvel látják el a céget, de lényegében minden ugyanaz marad: nem szolgálat, hanem kizsákmányolás. Nem csodálom, ha ilyen stílusú neki-rugaszkodásainkat maga az Úr, kinek nevét zászlainkra írjuk, veti el és kárhóztatja eredménytelenségre. Olvassuk csak el az Úr Jézus gyönyörű példabeszédeit Máté 13. fejezetében Isten országáról és annak természetes növekedéséről. Kénytelenek leszünk belátni, hogy mi nem dolgozhatunk a politikai propaganda eszközeivel. „Nem beszédből áll Isten országa, hanem erőből” (I Kor. 4, 20.) — mondja Szent Pál. A kiterjedés nem külső propagandaeszközökkel, legalább is lényegében nem, hanem a kegyelmi erők csodálatos és titokzatos kiáradása által történik. A keresztény mint kovász, erjessze meg a világot, éljen keresztény életet, oldja meg a szociális élet problémáit saját kis körében, oldja meg az örök emberi problémákat saját magában: szóval az apostolság befelé induljon. Olvassuk csak el Dom Chautard gyönyörű könyvét: „Az apostolkodás lelke.” Ha a papság nem tudta a rábízott lelkeket a krisztusi nagykorúságra ránevelni, ha nem tudta velük megértetni, hogy az Egyház ügye nemcsak a papok ügye, hanem édes mindnyájunké, akkor a lelkek

gyermek maradtak, akik azonban a természet törvényét követve kinőnek kezei alól. Ha pedig — s ezzel térjünk is vissza eredeti problémánkhoz — híveinket nagykorú katolikusoknak akarjuk nevelni, ahhoz olyan intenzív és állandó pasztorális munkára van szükség, mely csak pium desideriumként élhet lelkünkben, de megvalósítani éppen számunk csekélysege folytán soha nem leszünk képesek. Sőt mint a szemináriumok jelen benépesedése mutatja, ez a számarány egyelőre még csak romlani fog.

Sokszor töprengtem már ezen a kérdésem, különösen mikor valósággá élesedett bennem Krisztus szava: az aratás sok, de a munkás kevés. Igen, mert nagyon sok az aratás, ott is érik, ahol legkevésbé várnánk. Egyházellenes légkörben nevelkedett urak között ültem mint tábori lelkész Ukrajnában. Vallási dolgokra terelődött a szó, rövid beszélgetés után egyik meghívott ezekkel a szavakkal: „Jöjjön el kérem hozzánk, igen sokan volnánk, kik erről a témáról sok mindent szeretnénk hallani.” Sajnos ezredem tovább ment s a reményt keltő beszélgetésből semmi sem lett. Csak egy, de jellemző eset. És nálunk is mennyien várják a papot. Mindnyájan tapasztalhattuk, milyen mély krisztuskereső vágyak fakadnak fel a modern emberek lelkéből, mihelyt időnk akad egy kis intenzív lelkipásztorkodásra. Milyen szívesen hallgatnak híveink is, nem nagyhangú propagandabeszédeket, hanem Szentírás-magyarázatot, folyamatos tárgyilagos beállítású dogmatikus konferencia-beszédeket. Egy ízben 10 előadásban a dogmatika sarkallatos kérdéseit tárgyaltam. Minden külső propaganda és szervező megkötöttség nélkül állandóan kb. 150-en hallgatták 10 héten keresztül az előadásokat. Igaz, hogy belépéskor mindenki litografálva rögtön kézhez kapta az egyórás előadás negyedívnyi vázlatát. Mondanom sem kell, hogy ilyen, nem az illusztris szónok hírnevére, hanem tisztán tárgyi érdeklődésre beállított konferencia-beszédek, Szentírás-órák többórás komoly előkészületet igényelnek.

De vegyük a szentségi életet: ha az iskolában 600 növendékem van és ezeket szentségi életre akarom nevelni, havi gyónás és vasárnaponkénti szentáldozással minden hétre 150 gyónó esik. De ne részletezzük tovább. Szerény véleményem szerint, ha 1000 emberre jut egy pap, nyugodtan merem állítani, hogy nem panaszkodhat munkanélküliségről. Vegyük azonban hozzá még a modern élet borzalmas széttagoltságát s akkor városokban ez a létszám, ha esetleg meg is volna, kevés lenne, falun pedig tudjuk nagyon is jól, hogy átlagban 2—3000 ember esik egy papra sokszor filiákban és tanyákon szétszórtan. Ilyen körülmények között felelőtlen vállalkozás támadásra fújni a kürtöket, mikor még a meglévőket is alig bírjuk tartani és ha nem volnánk az Európában szinte egyedülálló keresztény Magyarországon, már mi is megéltük volna a tömeges aposztáziák szomorú korszakát.

Talán kissé sötéten látom a helyzetet, de azért azt hiszem, minden kinn dolgozó paptestvérem belátja, hogy igen kevesen vagyunk és ha még egyházhatóságilag végre is hajtának a papi munka koncentrációját a tisztán csak papi tevékenységekre, még akkor is kevesen volnánk ahhoz, hogy egy egészen intenzív keresztény élet megteremtésével komoly offenzívába lendülhessen a keresztény világ.

Töprengéseim közepette kapott el egy érdekes gondolat: mi

lenne, ha?! Először engem is mellbevágott és gyanúsán szimatolgtatam . . . Lassan azonban megbarátkoztam lehetőségével, természetesen magasabb egyházi fórumnak tartva fenn a pozitív ezirányú kezdeményezést. Mi lenne, ha minden pap mellé odaállítanánk még néhány másik papot?! Lehiggadt, nyugodt, kipróbált és előzetes kurzusokon zárt lelkigyakorlatokon képzett idősebb laikus családapákat, kikben apostoli lélek ég. Jövedelmet számukra ez a kitüntetés nem szabad hogy jelentsen, de ők szívesen vállalnák. Miséznének, áldoztatnának, gyóntatnának. (Félve írom le ezeket a szavakat, különösen az utolsót, de ha a szentségi kegyelem bennünket segít, őket is segítené, ebben bízhatunk. Bajok ott is előfordulnának, de közöttünk nincsenek?) Tarthatnának szentbeszédet is. Ez nem is olyan újság: hiszen több helyen dolgoznak, és pedig igen szép eredménnyel hitoktatók, a hitoktatás pedig igazi igehirdetés. Míg azonban arról nem nagyon tudok, hogy hitoktatók fokozott lelki vezetése biztosítva volna, itt éppen az az egy pap, nevezzük őt főhivatású papnak, sok más tehertől mentesülve ezt gyönyörűen elláthatná.

Egy megoldási lehetőség, mely számunkat megtöbbszörözné. De nem ez a fontos, hanem az, hogy újabb kegyelmi zsilipeket nyitna meg a katolikus élet számára. Aztán forgatom az eszmét: egy lépés, egy újabb lépés az únió könnyebbé tétele felé. Biztosítás: bár egyelőre semmi komoly okunk aggodásra ezirányban nemigen van, mégis ha per absurdum nálunk is mexikói, spanyol vagy orosz állapotok jönnének, nem állnánk ott oly szomorúan és elhagyottan, mint azok az ukrainai katolikus lengyelek, akik 20 évig nem láttak papot.

De ne siessünk mérföldes lépésekkel: ahogy a kisebb egyházi rendek kapuit a ministrálással tetteben már megnyitottuk a laikus világ előtt, csak éppen még a kegyelmi felhatalmazás kiszolgáltatásával késünk ehhez a feladathoz, talán úgy fokozatosan . . . A külföldön már komolyan művelt ministráns lelki gondozás (v. ö. Fr. Karl Debray: Dienst am Altar. Werkbuch der Ministranten, Seelsorge Freiburg i. Br. — Wien 1941. Herder.) ebben az irányban tapogatózik előre. — Először alszerpap, majd szerpapi feladatok végzésével, mellyel faluhelyt is lehetővé tennénk az ünnepélyes nagymiséket, melyeknek dramaturgusabb beállítottsága feltétlenül a lelki részvétel fokozását eredményezi. Az a szokás, hogy még kisebb rendben sem részesült, sőt talán még tonzúrát sem viselő kispap is asszisztálhat, megfelelő precedens gyanánt szolgál arra, hogy ezt a gondolatot egyházhatósági engedéllyel megvalósíthassuk.

Dogmatikus szempontból vizsgálva a dolgot: ha egyszer az Egyháznak jogában állott a korlátlan papi hatalom (püspökség) bizonyos korlátozásokkal való kiszolgáltatása (papság, szerpapság, alszerpapság), tisztán és egyedül Róma döntésétől függ a lehetőség megvalósítása. Lelkemben lassan az a meggyőződés kezd kialakulni, hogy előbb vagy később csakis ezen az úton fog jönni a megoldás.

Kérjétek az aratás Urát! — mondja az Úr. De vajjon egyedüli kötelességünk a kérés? Én úgy érzem, hogy hivatások vannak, ott bimbósodnak a lélekerdők mélyén . . . Nem mindig a hivatalos melegágyakban. Ezeknek a hivatásoknak kellene lehetőséget teremteni, hogy virágba szökjenek és illatozzák „Krisztus jó illatát”. (II Kor. 2, 15.)

dr. Henkey-Hónig Károly

Hogyan és mit tanuljunk Prohászka műveiből?

Negyvenkilenc év előtt kispap koromban megkezdett naplómát lapozgattam. Prohászka Ottokár spirituálistól nyert gondolatok feldolgozása, a colloquiumokon és a gyóntatószékben kapott irányítások és ezek kapcsán kialakított motívumok vannak feljegyezve.

Olvasom: Mindenhez puha kézzel kell hozzányúlni. Sebhez, könnyhöz, örömhöz, fájdalomhoz — mindenhez. Főkép a lélekhez! Puha kéz annyi, mint szeretet, megértő, finom lelkület.

Ha Prohászka műveihez nyúlunk, az ő lelkét karoljuk át. Puha kézzel kell e művekhez nyúlnunk. E művek telítve vannak kegyelemmel. Prohászka a kegyelmet elmélkedései közben sokszor ekként határozta meg: a kegyelem jó gondolat. A jó gondolatot Isten adja nekünk. Krisztus miatt adja nekünk, hogy kialakítsa bennünk a szebb lelket, hogy megalapozza bennünk a természetfeletti életet és így alkalmassá tegyen minket természetfeletti végső célunk minél biztosabb elérésére.

Prohászka művei ontják a jó gondolatok özönét.

A kegyelmek áradata sugárzik felénk műveiből.

Tevékeny hitben, meg nem ingatható reményben és győzelmes szeretetben megállapodott étellel akarnak minket e művek természetfeletti célunk elérésére segíteni.

Minden más cél: tudományos megállapítások, gazdasági, politikai, társadalmi súlyos problémák megoldásai, a bűnök pellengérré állítása, a zsidó faj bomlasztó erejének hangsúlyozása, hazaszeretet, tulipános mozgalom stb., stb., mind elhalványuló mellékcélok a természetfeletti élet kimélyítése, a legfőbb végső cél feltárása mellett, amit műveivel el akar érni önmagában és másokban.

Ha Mécs László félszemű kertésze ezer vadócba rózsát oltott, hogy szebb legyen a föld, mit bevéreztek a zsarnokok; Prohászka minden műve ezer és még több pap lelkébe beoltja a kegyelmi életet, hogy szebb legyen az Ég, mit kifosztott a sátáni kevélység.

Ezt meg kell érezni, ezt tudni kell, ha műveihez finomult lelkülettel hozzányúlunk.

Rége, — évtizedek előtt — mikor Prohászka beszédei, írásai nyomtatásban megjelentek, nem egyszer láttam és hallottam kiváló férfiakat, kik fejüket jobbra-balra hajtogatták és aggodalmasan mondogatták: Baj lesz ebből, túlságosan bátor, felkavarja a szociális rendet, megrendíti a tekintély tiszteletét . . .

Nem nyúltak ezek puha kézzel Prohászka írásaihoz! Nem vették észre azt a szeretetet, mellyel lehajolt azokhoz, akiket senki sem szeretett, nem vették észre azt a szeretetet, mellyel Istenhez emelte

a mélységben vergődőket, nem vették figyelembe azt a kegyelmi erőt, melyet Isten az ő véghetetlen irgalmassága folytán a korát megelőző, prófétai meglátásokban és krisztusi szándékokban gazdag apostolának adni méltóztatott.

Ha Krisztust meg akarod érteni — respice in faciem Christi tui. (Ps. 83.) Mélységes hittel és még 70 éves korodban is gyermekded lelkülettel kell belenézned Krisztus arcába. Egészen bele kell merülnöd Krisztus lelkületébe. Mit érez, mit szenved, mit gondol, mit akar Krisztus, azt kiolvashatod Krisztus tekintetéből, ha szemedet a megszentelő és segítő kegyelem élessé és áthatóvá tette.

Ha nem akarsz erőtlenné válni, ha nem akarsz megtántorodni az élet zűrzavarában, ha nem akarsz a porban kúszva világi célokért kegyelmi erőket eltékozolni, ha felszentelésed után 50 év múlva is krisztusi lelkületű pap akarsz maradni, ne fordítsd el tekintetedet Krisztus arcáról, mert Ő is elfordul tőled. Avertente autem te faciem, turbabuntur, auferes spiritum eorum et deficient et in pulverem suum revertentur. (Ps. 103.)

Prohászka művei megtanítanak, hogyan kell Krisztusod arcába tekinteni.

De hogy ezt a tanítást műveiből kiolvashassad, megérthessed, kiimádkozhassad, neked is bele kell merülnöd Prohászka tekintetébe, kegyelmekkel átítatott lelkületébe.

Aki éveken át látta Prohászkat imádkozni, látta átszellemült arcát, következetesen és állandóan fegyelmezett testtartását adorációiban, aki mindennap látta őt misézni, mindennap hallotta oktató szavát, aki zsenge éveiben viaszlelkülettel szívta magába ennek a nagy embernek szellemét, aki hetenkint élvezte a gyóntatószékben elnéző, megértő símogatását, annak nem nehéz Prohászka műveihez puha kézzel hozzányúlni. Annak nem nehéz műveiből az égi kegyelmeket kiérezni, lefoglalni és életté váltani, annak nem nehéz csodálatos lelkületébe belemélyedni.

Pedig ezt annak is meg kell tennie, akit az évek mindeneket elmosó távlatá választ el tőle, aki nem kerülhetett személyi hatásainak bűvkörébe. Ha nehezebben teheti is ezt meg, mégis megteheti nem kevesebb hatással és eredménnyel.

Elsősorban nem szabad az eszközt többre becsülni a lényegnél. A megkapó fordulatok, a meglepően szép és találó hasonlatok, a még ma is újszerű magyar és egyházi nyelvezet és más hasonlóak csak eszközök a lényeg megvilágítására. Aki csak ezeket az eszközöket keresné ezekben a művekben, az még nem nyitna rá puha kézzel Prohászka kincses világára. Ezeket a külső szépségeket lehet, de csak akkor lehet keresnünk, ha nemesen szórakozni, a gyönyörűségeket élvezni, a feltárt színes világban, a pazar virágoskertben megpihenni akarunk. Hisz néha könnyű zenére is szükség van, hogy felüdítsen, a mindennapi élet szürkeségeiből felvidítva kiemeljen.

De mikor természetfeletti papi életünket akarjuk és kell tökéletesebbé tennünk és ebből a célból nyitjuk fel Prohászka műveit, akkor már kérnünk kell a Szentlélek Isten ajándékait, kérnünk kell, hogy lelkünk rezonálhasson az isteni gondolatokra és indításokra.

Mik azok a feltételek, melyek mellett lelkünk annyira fog rezonálni, hogy Prohászka csodálatos világa feltáruljon számunkra és az ő csodálatos erői belénk sugározzanak? Ezek a feltételek — nem-

csak én gondolom, mások is mondták — a tisztult emberi gondolkodás, a mélybelátó tudás, a gyermekded hit, az Istenhez simuló fiúi szeretet, a Krisztus-követés hősies elszántsága és az egyetemes életet átfogó katolikus tekintete!

Probatum est! I et fac similiter!

És akkor és csakis akkor, ha bírunk a rányitás lelkületével, csakis akkor jutunk abba a helyzetbe, hogy Prohászktól igazán sokat és nagy dolgokat tanulhassunk.

Mielőtt rámutatnék arra, hogy mit tanuljunk Prohászktól, egy kis kitérést engedek meg magamnak.

Mikor ott áll az ember a kölni dóm lábánál, vagy még inkább, mikor belép a Domus Dei fönséges boltívei alá, kivédhetetlenül hatalmas erővel ránk borul az Isten nagyságának és mindenhatóságának, nemkülönbén saját törpeségünknek csodás megérezése, mely alatt megcsuklik a térdünk és alázatos imádásra konyul a fejünk. Egy pillanatra sem gondolunk az aprólékos művészi értékek méltatására, mert önkénytelenül engedjük egész valónkon érvényesülni a legnagyobb hatásokat.

Mikor a Monte Pincio peremén állottam, előttem az Örökváros felejthetetlen panorámája, és megszólaltak a város összes harangjai, megértettem, hogy ez a kolosszális benyomás inspirálta Puccinit Tosca remek harangáriájának megírására. Nem a részletek döntöttek a nagy gondolatok megfogalmazásánál, hanem az összhatásnak átfogó ereje az, mely leköti és lenyűgözi, felemeli és átalakítja az embert.

Egyszer Ostia kikötőjében mélyen a tengerbe nyúló móló leg-elejére mentünk, hogy egész közelségből élvezzük a tengert. De nem értem rá csodálni a tenger káprázatos színét, nem értem rá nézni a cirkáló csónakok játékát, hallgatni a hullámok sajátos mormolását, mert a tenger óriási arányai hirtelen annyira reám neheztedek, hogy szinte beleszédültem, sietve belekaroltam társamba és könyörögtem, menjünk azonnal vissza, mert nem vagyok képes a tenger vonzó-erejének ellenállni. Egész valómban reszkettem és úgy éreztem, hogy menten elnyelnek a hullámok.

Nagy hatásokat csak erős idegekkel s még erősebb akarattal lehet átélni, átérteni és magunkévá tenni.

Ezeket a megállapításokat azért soroltam fel, hogy valamiképen elfogadhatóvá tegyem, miképen álljunk Prohászka műveinek huszonöt kötetével szemben, mikor a nagy és örökkévaló papi tanulnivalókat elsajátítani akarjuk. Elsiklunk a kisebb vagy részletes tárgyi igazságok mellett, nem érünk rá megcsodálni a szellem ragyogását, de még logikai erejét sem, nem érünk rá ízlelni a felébresztett érzések finomságát és édes gyönyöreit, sokkal magasztosabb hatások és igazságok azok, melyek hatalmukba ejtenek, vonzanak, lendítenek, intuíciókkal betöltenek és Krisztusnak önfeledten boldog rabjaivá tesznek.

Külön-külön nem részletezhetem, mit tanulhatunk Prohászka minden művéből, főképen nem egy rövid értekezés keretében. De nincs is erre szükség. Aki a rányitás művészetével nyúl Prohászka műveihez, önként adódnak ezek a természetfeletti hatások olyanformán, mint mikor az ember a dómnak ívei alá áll, a Monte Pincioról nézi az Örökvárost vagy a tenger veszi körül. Ezek a hatások

egyetemlegesen fejtik ki erejüket, mint a napsugár, melyet elméletileg lehet ugyan részeire bontani, de ténylegesen összerejével éri el a csodás hatásokat.

Valaki mondotta, és mert igaza van, én is utána mondom, hogy Prohászka műveiből a nagy és örökkévaló tanulnivalókat ezekben foglalhatjuk össze:

Hogyan kell az életet nézni Isten szemével, Jézus Krisztus szemével, a Szentek és az Egyház szemével!

Hogyan kell az életet a maga mélységében és szépséges valóságában szemlélni és alakítólag megragadni!

Mi nekünk a hit és a kegyelemvilág, Krisztus, az Oltáriszentség és az Egyház!

Mi a lélekérintés, a lélekkezelés művészetel!

Mi a pap és a papi léleksugárzás!

Hogyan kell a kort megfogni, a kor nagy eladatainak élére állni!

Hogyan kell a mai ember számára az evangéliumot valóság-élménnyé tenni!

A nagy szociális problémák világába hogyan kell helyesen alakítólag belenyúlni!

Egyenkint és összesen ezeket az isteni irányításokat kell nekünk papoknak Prohászka műveiből megtanulnunk.

Experto crede! És bízzál az Istenben: Intellectum tibi dabo et instruum te in via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos! (Ps. 31.)

Haliczky Z. Béla

Dr. Halász Pál: És a szegényeknek hirdettetik az evangélium.
Korda-kiadás. Budapest, 1943. 376 lap. Ára: 10.— P.

A kiváló szónok igazi igehirdetőként jelenik meg ebben a kötetében. A cím programot jelöl: tárgyilagos alázatossággal evangéliumot tanít az egyszerű hívek előtt is érthető és élvezhető formában. A vasárnapi szakaszokból kiragad két-három igazán jellemző gondolatot s nagy gonddal elülteti a hallgatóság lelkébe. Ünnepi beszédei is szorosán a tárgyhoz simulnak; alkalmi sorozataiban az istengyermekség és a házasság misztériumait fejt ki szellemesen és dogmatikus alapossággal. Nyelve ünnepi és gördülékeny, a tartalom mindvégig érdekes, nehéz oda nem figyelni. Irányjelző könyv: vissza kell térnünk a forrásokhoz, hogy megújuljon a szentbeszéd.

Az egység lelke.

A hetedik boldogság.

Harmincnapos nagy lelkigyakorlat világosságában tűnt fel nekem először a nyolc boldogság. Mintha nyolc hatalmas vezérakkord zendült volna fel egymásután a hegyibeszéd fenséges nyitányában, hogy az Úr minden szenvedő és cselekvő hívének lelkében megrezdüljön az alaphang és egyetlen harmóniában olvadjanak össze Isten országában. Azóta kezdtem a lelkiséget nem az erények, hanem a boldogságok szerint osztályozni.

A hetedikre külön akkor figyeltem fel, mikor a „De civitate Dei” műben megismertem Szent Ágoston békerendszerét. Hogyan, hát a legnagyobb egyházatya Isten országának célját egyetlen boldogságra szűkíti össze? Hát talán Krisztus gazdagsága, uralma, vigasza, az igazságosság, irgalom, Isten látása és megdicsőítése nem is feladata Isten városának? A választ a magam számára a középkor szíve, Cluny adta meg. Benne láttam kiteljesedni a hetedik boldogságot s belőle értettem meg, hogy nem más az, mint a közösségi, szociális úton elérhető üdvösség, az egy szükséges, a katolikus keresztény lélek, az egység lelke.

Harmadszor a Papi Lelkiség és a papi egység törekvései vezettek a boldogságok hegyéhez. Úgy láttam, hogy a papi lelkiség is a boldogságok szerint tagozódik és a papi egységnek lelke is a béke boldogsága. Ezenfelül a papságban felismertem a krisztusi béke követőit, kik midőn szerte a földön az isteni pax örök szövetségét hirdetik, ezáltal az emberi társadalom lelki egységét és megbékélését és a békéből fakadó örök üdvösséget mozdítják elő. És felmerült bennem a kívánság, bárcsak minél inkább egyek lennének Krisztus papjai, hogy egyesíteni tudják a jóakarató embereket egymással és Istennel.

Ezt a három alanyi élményt szeretném most tárgyibbá tenni és másoknak is hasznosítani öt kérdésre adott felelettel: 1. Felosztható-e a lelkiség a boldogságok szerint? 2. Azonos-e a béke boldogsága az egység lelkével? 3. Mi a béke boldogságának lényege? 4. Hogy oszlik fel a papi lelkiség? 5. Mi a papi egység lelke?

Ugyanez a cikk bevezetőül szolgál a következőkhöz, amelyekben a béke boldogságát részletesen fogom elemezni.

1. Igaz-e az, hogy a boldogságok a lelkiség különböző osztályait fejezik ki? Attól függ, mit értünk lelkiségen. Ha esetleg rendkívüli misztikus kegyelmeket, magas imaéletet vagy erényekre való elszánt törekvést, eleve lemondok a bizonyításról. Én a lelkiséget sokkal tágabban értelmezem: jellemünk és életünk egész természetfeletti be-

állitottságát értem alatta. Még a szentségnek is vannak formái, típusai, gondoljunk például a Kis Szent Teréz-i, Szent Ferenc-i, Szent Ignác-i lelkeségre. Mennyivel inkább azoknak az iskoláknak, melyek a szent életre nevelnek egy-egy nagy szent példája nyomán. Több az ilyen iskola lelkesége, mint néhány erény vagy kegyelmi adomány, az egész lelki életnek alakítását, szerves felépítését jelentő különleges módszer, stílus szerint.

Ebben az értelemben felfogott lelkeség látszik azonosnak az evangéliumi boldogságokkal. Azok is az élet keretéhez kapcsolják a bensőséget s e kettőhöz az égi jutalmat. Míg a Szentlélek ajándékai elsősorban az értelmet látják el természetfeletti világossággal, az erények főként az akaratot tökéletesítik, a boldogságok az egész élő embert karolják fel szívében valami súlyos kereszttel vagy mindent átfogó szent érzellemmel. „Et ideo beatitudines distinguuntur quidem a virtutibus et donis, non sicut habitus ab eis distincti, sed sicut actus distinguuntur ab habitibus.” — És ezért a boldogságok nem úgy különböznek az erényektől és ajándékoktól, mint tőlük különböző készségek, hanem ahogy a cselekedetek különböznek a készségektől — mondja Szent Tamás. (S. Th. I., 2. qu. 69. corp.)

Természetesen egymástól a boldogságok a lényegben, az üdvösség feltétlenül szükséges kellékeiben nem különbözhetnek. Át kell hatniok egymást, ahogy a sarkalatos erények is más-más vonatkozásban ugyanazt mondják. Mint az üdvösség útja, valamennyi boldogság a szeretet isteni erényéből és a megszentelő kegyelemből források és ugyanazok az alapelemek kombinálódnak és variálódnak bennük más és más életforma és lelki alkat szerint. Egymástól való különbözőségük főleg abban van, hogy ugyanazoknak a lelki készségeknek más oldalát csillogtatják meg és vizslik át a gyakorlatba.

A lelki szegények a föld javaitól való elszakadás által jutnak égi gazdagsághoz, mint a keresztény ókor és középkor remetéi; a szelídek szent közömbösséggel és Isten akaratán való megnyugvással emelkednek a földiek fölé, mint a szent patriárkák; a sirás, gyász a föld örömeitől Isten vigaszához fordult szent özvegyek és búnbánók kenyere; az igazságkeresők, az isteni törvény megszállottai, a kötelesség hősei, kik az örök bírótól kapják meg jutalmukat; az irgalmasoknak sokat elenged az égi király, mert nagyon szerettek; a tiszták követik a Bárányt, amerre halad, a próféták egykor előre látták, a stigmatizáltak ma újra végigélik szenvedéseit; a békeszerző békeszövetséget kötnek az Úrral és az emberekkel s ezért Isten fiainak hivatnak; az igazság vértanúi pedig a kimagaslóan apostoli lelkek, kiknek vére és verejtéke semen christianorum, a keresztények magva.

Mindez az üdvösségkereső lelki életnek egy-egy külön alakja. Még csak azt sem mondhatjuk, hogy számuk lezárul a nyolc boldogsággal, hisz vannak szent életformák, melyeket egyikbe sem tudunk teljes biztonsággal besorozni.

2. Második kérdésünk, hogy a béke boldogsága valóban a keresztény egység lelke-e?

A hagyományos Szentírás-magyarázat ezt a kifejezést: „Boldogok a békeszerzők, mert Isten fiainak fognak hivatni” (Mt. 5, 9.), úgy értelmezi, hogy erkölcsi hasonlóság van a békeszerző ember és a Béke fejedelme között. Ám ha meggondoljuk, hogy a kegyelmi istenfiú-

ságunknak is a krisztusi béke az alapja, megértjük, hogy ez az erkölcsi istenfiúság is csak akkor teljes, ha Krisztus békéjének terjesztéséből fakad. Mert nem akármilyen békeszerzés tesz bennünket Krisztushoz hasonlóvá, hanem, amilyent Ő maga is szerzett nekünk.

Az ó- és újszövetségben egyaránt a békének legerőteljesebb megjelenési formája az Isten és ember között létrejött szerződés, maga az ó- és újszövetség. Mindkettő egyúttal társadalmi szerződés, emberek közti béke is. Pecsétje és záloga a békeáldozat, végrehajtói az áldozatot bemutató papság. Az ószövetséget egy néppel kötötte Isten, az újat az egész emberiséggel; a zsidóságot is szent Fia kedvéért bizonyos fokig fiává fogadta, minket egyenesen titokzatos módon felvesz Krisztus testébe. Az ószövetséget vágóáldozatok vére szentelte meg, az újat Krisztus vére, a régít az ünnepélyes áldozati lakoma tartotta emlékezetben Izrael fiai között, a mostanit magának Krisztus testének élvezete a kenyér színe alatt. Communio ez, egyesülés Istennel és egymással Istenben, és pax, béke Istennel és emberekkel.

Krisztusban való békeszövetségünket legszebben Szent Pál fejezi ki az efezusiakhoz írt levelében: „Most azonban ti, kik egykor távol voltatok, közel jutottatok Krisztus Jézusban, Krisztus vére által. Mert ő a mi békességünk, aki a kettőt (zsidót és pogányt) egygét tette és a közbeeső válaszfalat, az ellenségeskedést lebontotta a saját testében, a parancsok rendelkezéseiből álló (ószövetségi) törvényt megszüntette, hogy mint békeszerző, a kettőt egy új emberré teremtse önmagában és a kettőt az Istennel a keresztfán által kiengesztelje, megölvén az ellenségeskedést saját magában. S eljött, hogy békét hirdessen nektek, kik távollevők voltatok s békét a közellevőknek, mert mindkettőnknek utat nyitott egy Lélek által az Atyához.” (Ef. 2, 13—18.)

Az igazi béke tehát, mely valóságosan Isten fiaivá tesz, Krisztusban való egyesülésünk. Békességesek azok, akik ezt a békét élvezik, de kétszeresen Isten fiai, nemcsak kegyelmi, de morális értelemben is, akik mások számára is munkálják. A természetes, földies béke megszerzése is hozzásegíthet ennek az isteni békének felépítéséhez és a béke lelkületének kialakításához, de az örök isteni béke csak Krisztusban való egységünk kialakítása útján érhető el. Ezért a béke boldogsága kiemelkedő módon a keresztény egység lelkülete.

3. Harmadik kérdés: mik a béke boldogságának megkülönböztető vonásai?

Pacificus alatt a magyarázók békeszerzőt, békeszeretőt értenek. Ebből az következik, hogy nem pusztán a nyugalom tétlen élvezetét, hanem cselekvő szolgálatát jelenti. Ilyen értelemben fogja fel Szent Ágoston is, midőn Szent Jakab levelére hivatkozik: „Fructus autem justitiae in pace seminatur *facientibus pacem.*” — „Az igazság gyümölcse pedig békességben vettetik el a békeszeretők által.” (Jak. 3, 18.)

A békeszerzésnek két módját lehet megkülönböztetni. Békeszerző az a vezér is, aki elúzi az ellenséget, megfékezi a rabló hordákat s ily módon szerez népének békességet. És békeszerző az a fejedelem is, aki a belső rendet munkálja, szilárdítja meg s ezáltal veszi elejét jövődő zürzavaroknak. Előbbi inkább negatív jellegű s a keresztény lovagi ideál jellemzője. A lovag saját fészkeben támadja meg az ellenséget és fellép, ahol erőszakot lát, az igazság védelmében. A

másik a pozitív, rendező béke. Ez az egység lelke s ez az, amelyet Szent Ágoston, mint Isten országának célját fest meg.

A szent egyházatya a szorosan vett természetfeletti, isteni békét a természetes, egyéni és társadalmi béke hosszú sorozatával támasztja alá. A békének ez a Jákob-létrája lesz következő tanulmányaink tárgya, ugyanakkor a negatív oldalra is vetünk mindig egy-egy pillantást. Itt most csak minden pozitív békeszerzésnek közös vonásait vázolólok.

Alapvető jegy az egység. Lehet az testi egyesülés, szellemi egyezség, lakoma, szerződés, szövetség, a közösség különböző fajai. A természetfeletti egység kegyelmi kapcsolatot jelent, valamint ennek a kapcsolatnak tudatos ápolását közös hitben, reményben és szeretetben. Szent Pál így buzdít megtartására: „Szívleljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy test és egy lélek, amiképp hivatástok is egy reménységre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten és mindeneknek Atyja, aki mindenek fölött, mindenben és mindnyájunkban vagyon.” (Ef. 4, 2—6.)

Másik, ugyancsak fontos vonás az egység rendezettsége, állandósulása, intézményessé tétele. Ahhoz hogy békéről beszélhessünk, nem elég helyel-közzel, átmenetileg megegyezni, hanem tartós egységre van szükség. Ilyen ritkán létesül a teljes egyenlőség alapján. Még a barátságban is kell lennie valaminek, amiben egyik a másik előtt tekintély. A szerződést is szentesíti az Isten, a bíró, vagy legalább a társadalmi becsület félelme. Istennel való viszonyunkban a teljes alávetésnek felel meg az örök jutalom. A rendezettség ebben a főléalárendeltségi viszonyban vagy a közös úr tekintélyével megerősített egymáshoz rendelésben van.

A béke harmadik lényeges eleme a kielégítettség nyugalma. Nem elég erőszakkal elnyomni a nyugtalanságot, igazi béke csak akkor van, ha a törekvés az egységben nyer kielégülést. A természet területén akkor jön létre a béke, ha a természetes szükségletek megkapják a természet törvényeinek megfelelő javakat, természetfeletti téren pedig a kegyelem rendje szerint kell keresni az üdvösséget. Az igazi isteni békét ezért csak az Egyházon belül találhatjuk meg, mert az Egyház a kegyelem közvetítője.

4. Negyedik kérdésünk, vajjon a papi lelkiség a boldogságok szerint oszlik-e fel?

Mivel katolikus papról van szó, annak lelkisége is egyetemes és nem szabad megszükiteni egyik vagy másik lelki útra. Hisz neki a legkülönbözőbb lelkekkel kell foglalkoznia, illik tehát, hogy ő maga is jártas legyen a lelki élet minden területén. Am ez nem jelenti azt, hogy saját egyéniségének, külső vagy belső hivatásának megfelelően ne lehetne híve valamely megszentelődési módnak a nélkül, hogy a többitől megvetéssel fordulna el.

A katolikus papi hivatás Krisztus hármasságának megfelelően a szorosan vett papi hivatalon kívül a tanítóit és kormányzóit is magában foglalja. Ez alapozza meg a papi lelkiség egyetemességét a lelkipásztori szemponton túlmenően is, de ugyanakkor alapot vet a specializálódásnak is. Mert más lelkiséget kívánnak a tanítói, kormányzóit, mást a szorosan vett papi teendők.

A papi ténykedés az áldozat körül mozog, az általa megkívánt lelkiület is áldozati lélek. A bűnbánat és vezeklés e világ örömeitől elforduló hangulata, a „sírás boldogsága” teremti meg az áhítatnak minden profán, zavaró mozzanatot kizáró csendjét. Az ilyen lélek tudja a külső pompa szemléletén túl a mennyei vigasz élvezetére magával ragadni a híveket. Az irgalmasság lelkiülete tesz jópásztorrá. A lelkipásztorkodásnak úgyszólván minden ága az irgalmas szeretet megnyilatkozása, tehát könyörületet is igényel. De nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért. A vértanúság szelleme avat apostollá. A valódi apostolt Krisztus szeretete újí folyton új és új veszedelmes emberfarkasok közé. Nem habozik a kilencvenkilenc igazat elhagyni az egy elveszett bárány miatt. Bár örök ellentmondásba ütközik, erőszakkal ostromolja és foglalja el az eget.

A tanítói működés háromféle ismeretet kíván: a világ, önnön-magunk és Isten ismeretét. A világot az ismeri helyesen, aki megveti, mert az anyagiakhoz való ragaszkodás elhomályosítja a tisztánlátást. A kapzsiságtól ment lelki szegénység az igazi lelkiek felé fordult mester jellemzője. Másik a képmutatás nélküli alázatosság, mely az önismeretből fakad. Az ilyen nem lesz álbölcsesség hirdetője, mert nem akar tudósabbnak látszani a valóságosnál. Az isteni dolgok tanítójának Isten bensőséges ismeretével is bírnia kell, Istent pedig csak a tisztaszívűek ismerik meg. Ezek kapják a Szentlélek megvilágosító bölcsességét, hogy kinyilvánítsák a Magasságbeli titkait és énekeljék dicséretét.

A kormányzói feladatkör végül az igazságosság, szelídség és béke boldogságai körében mozog. Mert „Isten országa nem étel és ital, hanem igazság, béke és öröm a Szentlélekben” (Róm. 14, 16.), így azoknak is, kik itt a földön kormányozzák, ezekben kell kitűnniök. Igazságosságban, mert őket a föld bíráivá is rendelte az Úr: ítélnék szakadások, tévtanok és bűnök felett és jaj volna, ha nem lenne igaz az ítéletük. Az igazság lelkiességét azonban csak akkor nyerik el, ha előbb megítélték saját magukat. Másodszor békében, mert ők kormányozzák a híveket az égi hazába vezető úton. Kormányozni csak a rend és nem a zűrzavar szellemében lehet, békességgel parancsolni pedig csak az tud, aki maga is engedelmes. Végül a szelídség és a lelki öröm szellemében kell fogva tartaniok a szíveket, mert nem kis dolog meg is őrizni az ellenségtől azt, amit megnyertünk Istennek. A szelídeknek van fenntartva a képesség, hogy otthonossá tegyék az Anyaszentegyházat az újonnan jötteknek és rég letelepedetteknek, hogy éreztetni tudják velük a Szentlélek örömét.

A papi lelkiességben tehát a boldogságoknak megfelelő minden lelki tartalmat meg lehet találni.

5. Hátramarad utolsó kérdésünk, hogy melyik mármost ezek közül a papi egység lelkiessége?

Bevezetőül elismerjük, hogy a papi egységnek előfeltétele az is, hogy ne legyünk merőben egyoldalúak. Nemcsak a hívekben, egymásban is fel kell ismernünk és értékelnünk a különböző lelki irányokat. Szomorú dolog, ha lelki embereket az a tévedés tart egymástól távol, hogy a másik legszentebb törekvéseit lebecsülik. Így nem tud kialakulni az ételt szentek egyessége, egységünknek és az Egyház átütő erejének ez a nagy biztosító. Mi semmiesetre sem akarunk

ilyen tévedésre okot adni, mikor a lelkiség gazdag tárházából kiemeljük a békességet, mint az egységet közvetlenül munkáló lelkületet. Hangsúlyozzuk, hogy más lelki út is lehetséges, de a béke boldogsága az egységből fakadó üdvösség útja.

Hogy a békesség boldogsága a papi egység lelke is, bizonyítják a következő megfontolások.

A papi egység lelkét a kormányzói hatalom körében kell keresnünk, mert a tanítói és papi küldetés közvetlenül másra irányulnak. A kormányzói lelkületen belül viszont az igazságosság inkább csak előfeltétele az egységnek, mert a helyes rend nem alakulhat ki hamis alapokon. „Non est pax impiis, dicit Dominus.” (Is. 48, 22.) A Szentlélek szelíd öröme pedig követi a valódi egységet és békességet. Aki békességre törekszik, az türelmes, szelíd lesz és örömét fogja találni embertársaiban.

A béke lelkülete az, amely a hierarchiában a valódi rendi szellemet megteremti, az alá- és fölrendeltek és az egymásmellett állók közt az engedelmisség fegyelmét, a bajtársi összetartást, a tiszteletet és megbecsülést tudatossá, szándékossá és szeretetből fakadóvá teszi. A béke királyi lelkülete képesíti az egyházi előjárót, hogy alárendeltjei mindenképpen megadja a neki megfelelő hivatalt, az alattvalót, hogy megbecsülje saját tisztét és másokét, s minden papot, hogy egymásban felismerjék az azonos sors hordozóit. A békesség lelke a legkatolikusabb, egyházasabb, s ha szabad így mondani: a leghierarchikusabb lelkiség. Ezért minden más lelkiség előtt legközvetlenebbül a papi egység lelke.

Ezzel a felvetett kérdésekre legjobb tudásunk szerint megadtuk a választ. Befejezésül tekintsünk még körül a béke lelkiségével rokon területeken.

A dogmatikában Krisztus titokzatos testének tana áll hozzá legközelebb, hisz Krisztusban való egyesülésünk és lelki hivatásunk szerinti taglétünk képezik békességünk alapját. A morálisban és aszkétikában a negyedik parancshoz kapcsolódó erények, a kegyelet, engedelmisség, tisztelet, hála működnek közre vele a család, haza és Egyház egységének építésében. A lekipásztorkodásban a haragosok kibékítése, az engesztelés szolgálják a béke művét, továbbá a közös ájtatosságot a maga teljességében a liturgikus istentisztelet.

Napjainkban igen sokat beszélünk Krisztus titokzatos testéről, de aránylag keveset teszünk azért, hogy éljen is köztünk. Kísérreljük meg átvinni a gyakorlatba azáltal, hogy építjük egymásközt a béke szövetségét! Csak így tudjuk továbbfejleszteni a hívekben, a családban és a hazában is. Minden testvérünk Krisztusban Krisztus Lelkét hordozza magában. Figyeljünk fel erre a Lélekre, hallgassuk meg mondanivalóját, keressük meg a szálakat, melyek bennünket egy testté fűznek össze. Krisztus él bennünk és összeköt bennünket, de mi elhanyagoljuk ezeket a kapcsolatokat. Pedig, ha ápolni fogjuk, Krisztus fel is nő köztünk, uralkodni is fog rajtunk és oly erősek leszünk együtt, hogy a világ sem tud ellenállni az üdvözítő isteni akaratnak.

Kerkai György S. J.

Ez is paptestvéri közreműködés!

Az ős folyamán a Nyíregyháza környéki papok az Unio Apostolica keretén belül összegyűltek, hogy megbeszéljék a lelki előrehaladás problémáját. Mindenki előtt tudott dolog, hogy a lelki előrehaladás legfőbb követelménye a helyes önismeret.

Az önismeret megszerzésének megkönnyítésére adott az egyik pap egy javaslatot, melyet mindjárt ott helyben meg is vitattak. Ezt a javaslatot közöljük itt le.

A javaslat így hangzik: Nagy segítségére lenne a plébánián élő papnak az önismeret megszerzésében, ha olykor meghívna magához egy papot azért, hogy nézzen körül és az esetleges hibákat mondja meg neki. Tapasztalatból tudjuk ugyanis, hogy jóindulatú, törekvő papok is követnek el olyan hibákat, amelyeket nagyon könnyen elhagyhatnának, és szívesen meg is tennék, ha valaki föl hívná ezekre a figyelmüket. A falun azonban, de még városban is, senki sem meri megmondani a papnak hibáját. Legfeljebb a nagyon súlyosakat, de azokat is inkább akkor, mikor már nagyon súlyosak és akkor is inkább támadásképen, melyet úgy fog föl a pap, mint támadást és azzal szemben védekezik. Míg viszont egy komoly paptestvéri beszélgetés sok jónak elindítója lehet.

Fölhozhatnánk e javaslattal szemben azt, hogy hála Istennek, van már magyar nyelven elég sok lelki könyv, folyóirat és ujság, melyek mind a lelki előrehaladást szolgálják. Egyszerűbb lenne talán pontokba foglalni kérdéseket a papi életből úgy lelkitükörszerűen. Így mintegy tükörben szemlélhetné magát a pap.

Nagyon helyesek volnának ezek az érvek, ha az ember ösztöne nem félné a leleplezésektől. Azonban aki egy kicsit komolyabban belelátott a lelki életbe, az megállapíthatja a nagy igazságot, hogy az ember szinte ösztönszerűleg igyekszik önmagát eltakarni. Fél a számadástól, melyre sor kerülhet jobbik és rosszabbik énje között. A rossz hihetetlenül ügyes taktikával dolgozik bennünk. Külön művészet, és biztosan nagy kegyelem, ha valaki egyszer tükörszerűen szembetalálkozik önmagával. Látja önmagát úgy, ahogy van, csupaszon, pőrén. Külön nagy kegyelem ezt a találkozást kis időre rögzíteni, vissza-rántani a feledésből. Ezekon a pillanatokon sok fordul a lelki életben.

Ilyen találkozásoknál döntő az, hogy van-e az emberben igazságosság önmagával szemben, és akarja-e ezt az igazságosságot gyakorolni. Ez a lelki folyamat nehezen megy végbe egy-egy könyv elolvasása alkalmával, vagy akár még lelkitükör használatával is. Sokkal könnyebben megy ez egy komoly beszélgetés alkalmával, mert itt az előbb leírt lelki folyamat sok elemét már készen kapjuk. Ugyanis a szenvedélyeknél kitűnőbb ügyvéd nemigen van. Nagyon gyakorlott és kitűnő ügyésznek kell lennie annak, aki átlát érvein. Könnyen megismétlődhet az egyszeri apáca főnöknő esete. A lelki-gyakorlatot vezető papnak nagyon panaszkodtak az apácák a főnöknőre. Végre a pap a sok panasz után 10 pontban összeírta a főnöknő hibáit és megígérte, hogy alkalomadtán előtárja azokat. Az alkalom nem sokáig váratott magára. Egy beszélgetés folyamán elmondta a pap, hogy egy főnöknőnek ilyen és ilyen hibái voltak, és felsorolta

a 10 pontot. A felsorolás végén a főnöknő boldogan sóhajtott fel: Istenem, ezek közül egyik sem hibám! (Hogy ez lehetséges, azt mi tudjuk legjobban igazolni, akik a szemináriumban a correctio fraterna keretében megmondogattuk egymásnak hibáit, és még azokat is milyen nehéz volt elismerni. Külön meg kellett győzni magunkat hibánkról, pedig más félreérthetetlenül megmondta.) Tehát az önismert megszerzésének egyik módja: egy paptestvér meghívása, aki imádságos lélekkel megfigyeli életemet.

Három résztvevő pap megértette ezt a gondolatot és mindjárt meg is hívta a javaslat felvetőjét, látogassa meg őket egy pár napra.

Asztalos Lajos
káplán.

Egymás között és a nyájjal imában együtt.

A kép régi, kb. kétezeréves, de frissen bontakozik ki lelki szemeim előtt. Ott ül a római helytartó börtönében az Apostolfejedelem, kezein megcsörren a rabbilincs. Imádkozik, sóhajt, könyörög — a nyájért. Börtönének vaskapuja előtt egyenletesen kopog, járkálva az űr. Jeruzsálem másik utcájában pedig egy kicsiny házban ezalatt összegyűlve, forró imában egybeolvadva ostrom indul az Égbe — a pásztorért. Az aggódó, meleg áhítat átjárja a kicsiny ház falait. Az imában egybeolvadt nyáj oly erős, hogy lehozza az égből a vigasztalás Angyalát, szétrepesztí még a vasbilincseket is és az elszakított pásztort visszaadja a magára maradt nyájnak.

Valahogyan ez a kép ismétlődött meg velünk november hó 7-én és 8-án egy alföldi, tiszamenti kis faluban, *Szajolban*. A fényárban úszó piciny templom ablakai messzire világítva hirdették az országút rohanó emberének, hogy itt most egy egyházközség imádkozik. Csodálatos, nem kenyérért, nem hadbavonultjaiért, nem békéért, de nem is önmagukért, hanem a szorongatott Szentatyáért, Egyházunk vezetőiért, papjainkért, kispapjainkért. Könyörögtek, hogy a pásztor mindig Krisztusé és a nyájé legyen. Meghatóan csodálatos volt, a fehér karinges papság és a zsúfolásig megtelt templom ezzel az imádságos ostrommal. Mi történt itt? Papi recollectio volt a törökszentmiklósi és karcagi kerület papsága számára. És ahol szentségre törekszik a papság, azt megérti a nép is... és segíteni akar.

Szajol lekipásztora, dr. Lóczy Károly nagy munkát végzett, amikor ebbe a papi lelkiségi mozgalomba be tudta kapcsolni az egyházközség híveit. Hazánk papságának újjászületését Jézus Krisztusban nem is lehet másképp elképzelni, mint egy kikönyörgött kegyelmi áradattal. A hívek novénával készültek erre a napra. 9 estén szentórárt tartottak, előtte szentbeszéd. Három az Egyházzól, három a Szentatyáról, kettő a papság isteni küldetéséről. A novéna 1530 szentáldozást eredményezett, mind a papságért felajánlva. A kilencedik estén gyülekezett a papság. Öntudattal, megtisztult lélekkel szállt az ima a kitett Oltáriszentség előtt a szent papságért és a szent népért.

Másnap reggel karingbe öltözött papok sora vonult a plébániáról a templomba, ahol — jóllehet hétfő volt — ünnepi számban összegyűlve és imádságos szent áhitatban várta a nép a pásztorokat. A szentély papsága és a hajó népe imában és énekekben csodálatosan forrott egybe a Főpap áldozatával. Majd a papság és hívek közös szentáldozásban (427 áldozás) kérték a szentségi Jézust az Egyház s főleg a papság szentségéért. A kegyelem illata átjárta a falakat, a lelkeket.

Ez az egyedülálló példa utat mutat, amelyen integet felénk a régen megóhajtott papi lelki elmélyülés. Ha a mi drága magyar népünket így be tudnánk kapcsolni egy imahadjáratba, akkor ez az ostrom meghozná a győzelmet híveink lelkében és papságunk lelkében. Szemináriumaink és apró kicsi plébániáink mindmegannyi fellegvárjai lennének Isten országának, amelyet egy imádkozó hadsereg vesz körül a sátán és világ szellemének minden támadásai ellen. Bárcsak minden papi recollectio ennyi lélekmegmozdulást jelentene.

Úgy éreztük, hogy a coenaculum könnyes lelkű Krisztusa reánk mosolygott ezen a napon. Amiért imádkozott a főpapi imában — a nyáj és pásztor egymásra talált!

*

Egyedülálló példának azért mondtuk az előbbit, mert nem hallottunk még ilyen lelkeségi megmozdulásról, amikor papok recollectióját valahol annak a községnek papja és hívei így készítették volna elő.

Isten rendkívüli áldása van az ilyen munkán.

Ezekben az esetekben igazolódik fényesen az a föltevés, amellyel elindult a „nyáj a pásztorért“-mozgalom a papok lelki segítése érdekében. E föltevés az volt, hogy a hívek lelke fogékony e segítség tekintetében. — Igaz ez még akkor is, ha maga a pap nem veszi komolyan. De csodálatosan szép lendületbe akkor jön, ha a pap maga is komolyan veszi.

A szajoli plébános mutatja, mennyire komolyan lehet venni e mozgalmat.

Igy vesz majd bennünket, magyar papokat, egészen komolyan a jó Isten is.

*

MÁSİK KÉP:

Főtisztelendő Spirituális Úr! Bizonyára értesült arról, hogy az egyházközségi képviselőtestület és tanács elődöm elhelyezésekor lemondott. A „Magyar Tudósító” révén ez a tény bejárta az egész ország sajtóját. Nemcsak a szegedi Uj Nemzedék hozta, hanem a nagyváradi, kolozsvári és ungvári lapok, sőt némely pesti ujság is közölte ezt a hírt. A szemlélőnek úgy tűnt, hogy a helyzet komoly. Lelkiismeretvizsgálat tartottam és kutattam, vajjon az én személyem mennyiben hibás a helyzet elmérgesedésében. Csakhamar rájöttem azonban arra, hogy a tanács lemondása akkor is bekövetkezett volna, ha történetesen nem én, hanem másvalaki kerül ide plébánosnak. Ők ugyanis azért mondtak le, mert a Főhatóság nem hagyta meg plébá-

nosnak az elődöt, aki egy éven keresztül adminisztrálta a plébániát. Nap mint nap törtem a fejemet, mitévő legyek? A tanács, a hívek, még a reformátusok is, akik persze mindenről tudtak, várták, miként fogom megoldani a kérdést. Végül is a jó Isten segített ki a bajból, igen érdekes módon. — Ittlétemtől a tizedik napon beállított hozzám egy adóügyi tanácsos és felmutatta „A nyáj a pásztorért” c. könyvecskét, benne egy imát, és engedélyt kért, hogy sokszorosíthassa, a hívek közt kioszthassa és hogy ők mindennap a mise után elimádkozhassák. Először arra gondoltam, hogy ennek propagandaíze lesz, de aztán megnyugtattam magamat. Véletlenek nincsenek, hátha a jó Isten küldte ezt az embert. Reá bízám az imádság sokszorosítását, Spirituális úrtól rendeltem hirtelen néhányat a kiadványból és megkezdődött a hívek imája a pásztorért. A hívek közt pedig elterjedt az a felfogás, hogy a Főhatóság intézkedését nem szabad, de nincs is miért bírálni. Nemsokára már össze is hívtam a tanácsot és képviselőtestületet és nem egészen kétórás vita után, amikor is hagytam, hogy mindenki kibeszélje magát, a tagok visszavonták lemondásukat. Csak azt kérték, hogy se a lemondás, se a visszavonás jegyzőkönyvét ne terjesszem be a Főhatósághoz. Most már kezdünk egyenesbe jönni. Vannak ugyan még, akik prüszkölnek, de fenyegetéseiket, hogy az Egyházból kilépnek, nem fogják megvalósítani. Sőt a hívek nagyobb része szeretetét igyekszik kimutatni azáltal, hogy apróbb ajándékokat küldenek és segítenek egyet és mást beszerezni, amihez ma, különösen egy kezdő háztartás, nehezen tud hozzájutni. — Tanulság:

Apparuit gratia Dei et humanitas! Mert ugyebár Nélküle nem ment volna ilyen símán és ilyen gyorsan a dolog?

A legcsekélyebért is, amit érte teszünk: centuplum accipietis.

Valami az imaéletről.

A hely, idő és körülmények fölöslegeseek.

Még ma is emlékszem elsőáldozásunk főséges napjára. Plébánosunk a megszentelő kegyelemről kezdte az oktatást. Hát hogyne akartunk volna Isten gyermekei lenni! Az Úr Jézus örömmel nézett le ránk a szentségmutatóból és Isten szeme atyai jósággal figyelte gyermekeit, akik először veszik magukhoz szent Fia testét. Nagyon boldogok voltunk. Napokig tartott az örömem...

„Végezzetek el mindennap egy tizedet az olvasóból és közben elmélkedjétek!” Az elsős diák „elmélkedik” a patak partján Nagycsónyunk mennybeviteléről. Hogyis lehetett az? Körülbelül úgy, hogy a fényes felhők aranyosak lettek és a Szűzanya letekintett a mennyei dicsőségből a kisdiaákra.

A bérálás után kimondhatatlan boldogság töltött el, amit föl-szenteléskor sem tapasztaltam és hetekig boldog voltam. Azt a fehér olvasót, melyet emlékül kaptam, szorgalmasan végeztem.

Korán kezembe került Szent Imre herceg és Szent Alajos élet-rajza. Imaéletükből és önmegtagadásaikból valamit tanul a kisdiaák. Szent Ágoston vallomásait később latinul olvastam, sőt könyv nélkül tudom ma is az I. könyv I. és IV. fejezetét, amelyben a Szent nagy tudása, alázata és istenszeretete beszél. Akkor tanultam tőle a Szentírás szavát: „Coelum et terram ego impleo.” Mint nagydiák olvastam a Szentírást és pár zsoltárt imádkoztam reggelenként: milyen más a Szentlélek nyelve, mint a mienk. A kongreganista-avatás is fölemelt s akkor ismertem meg a Jézus Szíve zsolozsmáját, azt a lángoló szeretettel megírt ájtatosságot. Közben elmélkedtem is, mert küszöbön állott a pályaválasztás. Sok imádság, sok fohász — és az igazságot megtaláltam.

Ezeket azért említem, mert amikor a szemináriumban meg kellett szokni a „rendes” elmélkedést, nagyon nehezen ment. Eltelt három év, amikor megtanultam, hogy létezik affektív ima is, mellyel sokkal jobban lehet táplálni a lelket, ha a lelkiismeretünket tisztán tartjuk. Akkor vettem észre, hogy egyszerűen visszatérek a régi, egyszerűbb imához.

Egyik kispaptársam mondotta: „Az én egész elmélkedésem csak egy praesentia Dei.” Akkor ezt nem értettem meg, ma értem. Egy másik évfolyamtársam mondotta: „Ha nehézségünk van, kérjük Istent és megoldja.” Sehogy se tetszett ez akkor, de Isten számtalanszor megmutatta, hogy a harcot el nem engedi nekünk, a győzelmet azonban fenntartja a kegyelemnek.

Még egy szünidei emlék. Hadiövezetbe kerültünk. Soha buzgób-

ban nem végeztem az Officium parvum-ot és jobb vigasztalóm nem volt, mint P. Grou könyve: „Handbuch für innerliche Seelen.“ Amit a lélek tisztulásáról, a nagy szenvedésekről és a nyugalom imájáról leírt, nagyon nekem való volt és a későbbi nehéz próbákban is fenn-tartott.

A fiatal évek és tanulmányok nem kedveztek az imaéletnek. De Isten küldött kemény kereszteteket. Az egyik éppen egy esztendeig, a másik két évig tartott. Volt egy olyan hónap, amikor többet szenvedtem, mint egész életemben, de Mária megsegített. Volt ismét egy hosszabb külső megpróbáltatás, a kisebbeket nem számítva.

Közben a lelkem állandóan egyszerűsödött. Poulain leírja az egyszerű szemléletet: egy gondolat és egy érzelem. Ez is elég volt egy elmélkedésre: rendesen készültem, készen voltam több gondolat-tal s engedtem, hogy az Úr válassza ki, melyik tetszik neki jobban. De hét évig tovább nem jutottam, sem Poulaint tovább nem olvastam. Egyszerűsödik a hit a pasztorációban: a gyermekek és a hívó nép jó hitoktatói voltak.

Majd aztán megáradt az Isten kegyelme. „Et venerunt omnia bona cum eo.“ — Amikor felújult a bővebb kegyelem, első gondolatom volt: miféle nehéz keresztetekre készít elő Isten? A kényelmes és nyárspolgári természet visszaborzadt arra a gondolatra, hogy Isten erős megpróbáltatásokat tartogat számomra, amiket meg is érdelek. De ha híveimért, hazámért vagy a papságért adta, ami sokkal valószínűbb, mert én egészen értelmetlen vagyok, akkor biztos jelül kell tekintenem, hogy magának az Egyháznak, a Hazának és a papságnak is nagy keresztetekre van kilátása. — Alázatos lélekkel kell ezeket fogadnunk! És ha így fogadtuk, viszonzásul még több kegyelmet ad az Isten...

A kegyelmi indítások világából.

...Jézus megértette velem benső kegyelmi érintésével, hogy olyan szívesen ad nagy papi kegyelmeket, csak kérjem, kérjem szüntelen, nap-nap után, hűségesen, kitartóan...

És kértem. És kérem szüntelen mindennap... És valóban nagy kegyelmeket adott és ad szüntelen... vágyódásom, kérésem, kitartó zörgetésem mértéke szerint... Szűzanyánk által, szent Szívével való kapcsolódásom mértéke szerint...

A kérő fohászok megfogalmazása olyan könnyen jött, tolult a lélekbe... Éppen úgy, mint Jézus egyéb kegyelmi megvilágosítása és ösztönzése... Csak utána kellett mondanom, följegyeznem és kitartanom az esdeklő zörgetésben... Nem is annyira magam miatt, mint inkább Jézus és az övéi miatt: a reám bízott lelkek javára...

Jézus olyan keveset kér, hogy sokat, nagyon sokat adhasson: a kitartó imát kívánja, s a nagy kegyelmek naponkinti kérését... a szent percekben... a legszentebb pillanatokban... a Consecratio pillanataiban, a Communio perceiben.

De bármikor mondom is el ezeket a kegyelemtől sugallt kéréseket, azok a percek nagy, benső lélekodaadássá emelkednek. Ebből Jézus válaszát, viszonzó szeretetét olvasom ki.

És ez imák minden szava igen-igen táplálja lelkemet, sok megvilágítás támad nyomukban, egyre jobban megértem a szavak mély-séges értelmét... felfogom Jézus titkos szándékait, amelyeket e fohászokkal minden papi lélekben el akar érni... Csak hit kell a kezdéshez, tanulékony és fogékony értelmi alázat! Igyekezniem kell, hogy egész lelkemet beleadjam és élő hittel tapadjak a bennem élő Jézushoz Szűzanyám, a papok Királynője által...

Ha Jézus papi Szívét kicsit is ismerjük, nem nehéz megbizonyosodnunk arról, hogy az Ő igényei, kívánságai mindenegyes papjával szemben ugyanazok. Leközlöm tehát úgy, ahogy a lélekben megcsendültek Jézus Lelkének, a Szentléleknek működése nyomán!

1941 nov. 12.

Vallomásom: „Uram, tele vagyok földi vonzalmakkal, teremtményekhez való nagy tapadásokkal! Nem ámítom magam tovább, beval-lom, nem tagadom: nagyon eltávolítanak ezek Tőled és Szűzanyámtól, nagyon meddővé teszik lelki életemet, gyümölcstelenné papi működésemet!... Mit tegyek hát velük?...”

Jézus: „*Old meg azokat, hogy Én tölthesselek be téged egészen!*”

Imám: „Uram! Old meg vonzalmaimat, hogy Te tölts be engem — egészen!”

És azóta ez lett a megajánlásom, készségem megújítása és vágyam! És Jézus mindig jobban szakít el mindentől, mindenkitől... Onmagával tölt be és Szűz Anyja szeretetével... És mindent, mindenkit csak Rajtuk keresztül látok... szeretek... értékelek... becsülök.

1942 jan. 9.

Olyan mélyen eltöltött és megragadott ez a kegyelmi megvilágítás, amely — jó gyümölcsei után ítélve úgy hiszem — a lélekben dolgozó Jézustól jött:

„*Minden fáradság, nehézség ellenére félúton meg ne állj, hátra ne tekint! Nézz tiszta szemmel előre, papi életed keresztjére, amelyiken Én várlak. Papi életed keresztje új életet és feltámadást hoz majd számtalan elvakult, csaknem elveszett lélek számára.*

Életed végéig, de különösen, amíg a felkészítésnek munkája tart, csak az Eget éhezzed, csakis Engem szomjazzál az Oltáriszentségben, csakis Velem maradj állandó egyesülésben szereteted egész hevével, akaratod minden erejével és lelked teljes hódolatával, mert csak így leszek benned erős és mindenható.”

Megértettem, hogy az „Ég” maga a teljes Szentháromság.

E kegyelmi megvilágítás után önként jött az ima égi Édesanyámhoz:

„*Szűzanyám! Add meg nekem és minden paptestvéremnek szent Fiad gazdag Szívéből, hogy csak az Eget éhezzük, csakis Jézust szomjazzuk az Oltáriszentségben, csakis Vele maradjunk állandóan egyesülve szeretetünk egész hevével, akaratunk minden erejével és lelkünk teljes hódolatával, hogy így a szüntelen működő, általunk dolgozó örök Főpap bennünk erős és mindenható legyen!*”

Majd átformálódott az ima a bennem élő Jézus imájává. Én csak papi ajkamat adom ehhez. Amint hogy az átváltozáskor is Ő az, Aki az átlényegülés szavait mondja ajkam által. Eleinte csak önmagamért mondta a bennem élő Jézus ezt az imát, aztán kitágult könyörgése minden papjáért:

„Mennyei Atyám! Add, hogy papjaim csak az Eget éhezzeék, csakis Engem szomjazzanak az Oltáriszentségben, csakis Velem maradjanak állandóan egyesülve: szeretetük egész hevével, akaratuk minden erejével és lelkük teljes hódolatával, hogy bennük és általuk én erős és mindenható legyek...”

*

Ugyanígy alakult át és teljesedett ki bennem ez a kegyelmi indítás is:

„Fiam, légy csupa szeretet a cselekedetekben, és egészen a lelkeké! Befelé pedig szeretettednek egész érzelmi hevével, tűzben-lángban, epedő-emésztő vágyban légy egészen az Enyém!”

„Szűzanyám! Add, hogy legyek csupa szeretet a cselekedetekben, és egészen a lelkeké. Belül pedig a szeretetnek egész hevével, tűzben-lángban, epedő-emésztő vágyban legyek egészen szent Fiadé, Jézusomé!”

És Mária megismételte e kérést ajkam által:

„Jézusom! Tedd, hogy fiam és minden pap-gyermekem csupa szeretet legyen a cselekedetekben, és legyenek egészen a lelkeké... Szívükben pedig az Irántad égő szeretetnek egész hevével, tűzben-lángban, epedő-emésztő vágyban legyenek egészen a Tied!”

És Jézus átvette a kérést:

„Atyám! Tedd, hogy Anyám által papjaim legyenek csupa szeretet a cselekedetekben és egészen a lelkeké! Belül pedig szeretetük egész hevével, tűzben-lángban, epedő-emésztő vágyban legyenek egészen az Enyéim.”

*

„Légy egészen Anyámé, mindened legyen az Övé!”

Lélek: Szűzanyám! Tied vagyok egészen és mindenem a Tied!

Mária: Gyermekem! Tied vagyok egészen és mindenem a tied.

Mária: Jézusom! Tied vagyok egészen és mindenem a Tied!

Jézus: Anyám! Tied vagyok egészen és mindenem a Tied!

Jézus: ATYÁM!

Atyám! Tedd, hogy fiam vakon higgyen Bennem...

Atyám! Tedd, hogy fiam feltétlen bizzék Bennem...

Atyám! Tedd, hogy fiam egészen megszeressen Engem Anyám által.

Atyám! Helyezd fiam szívébe Anyám hitét, bizalmát, szeretetét, odaadását, hűségét, nagylelkűségét... szelidségét, erejét...

Atyám! Tedd, hogy fiam megsemmisüljön! Add neki az ostya életét, hogy Én éljek, szóljak, cselekedjem, szenvedjek, örvendjek, imádkozzam... benne Anyám által a Te dicsőségedre a lelkekért...

Atya: FIAMI!

L. G.

A papi végrendelet.

Még 1938-ban vetette fel egy kanadai papi folyóirat a papi végrendekezés kérdését. Egy adott esetből indult ki.

Egy gazdag családból származó, s a mellett igen nagy jövedelemmel rendelkező javadalom lelkipásztora elhunyt. Minthogy nem hagyott maga után végrendeletet, halála után a legközelebbi rokona, aki időközben elszegényedett, mert rossz útra tévedt, magának követelte a lelkipásztor egész hagyatékát. A függőben maradt elszámolásokra való tekintettel a főpásztor nem adott ki semmit sem a követelődő rokonnak, hanem türelemre intette. A rokon abban a hiszemben, hogy ez csak ürügyül szolgál ahhoz, hogy őt az örökségtől elüssék, szövetkezve egyházellenes egyénekkel, a közvélemény elé tárta az ügyét, majd a bíróság előtt panaszt emelt a főpásztor ellen. A papi körök is megmozdultak és a különböző papi folyóiratok hasábjain megindult a vita.

A vita általános érdeklődést keltett. Külföldi neves papi személyek, egyházjogászok nyilvánították ki véleményüket a kérdéstről. Az egyik csoport követelte, hogy pap is teljes szabadságot élvezzen végrendekezését illetőleg. A másik tagadta a papi végrendekezés jogosultságát. Egy harmadik azon a nézeten volt, hogy csak a felett rendelkezék a pap, amit magával hozott a papi rendbe. Egy negyedik neves jogász azt a véleményt vallotta, hogy a pap végrendekezhet, de csakis az egyházi intézmények keretén belül.

Időközben a bíróság jogérvényesen döntött: a panaszos rokont keresetével elutasította. Indokai a következők voltak:

1. A rokon nem tudta kimutatni, hogy az elhunyt mit is hozott magával akkor, amikor az egyházi rendbe lépett.

2. Ami az elhunyt birtokában volt halála pillanatában, azt mint egyházi hivatalos viselő férfiú szerezte és ez tulajdonképpen nem az ő vagyona, hanem az Egyházáé. Mert — és folytatódik nagyon érdekesen az indokolás —

3. a pap hivatalból szegény. És itt idézi az indokolás az egyházi zsinatok, az aszkétikus könyvek stb. intelmeit. Ezért a papi életszínvonalnak olyannak kell lennie, mint amilyen a hívek közül a kanadai törvények által meghatározott szegények életszínvonala. Mivel hivatalos megállapítást nyert, hogy az elhunyt életszínvonala és költekezései felette álltak a törvényesen elismert szegény életszínvonalnak, ezért a bíróság úgy rendelkezett, hogy az elhunyt papi életének idejére a két színvonal között mutatkozó különbséget összegben kifejezve a főpásztor veszi kézhez, hogy az elhunyt elmulasztott kötelező jótékonykodásainak így tegyen eleget. Az Egyháznak ehhez joga van, mert

4. a pap azzal, hogy a papi rendbe lépett, — és itt idézte az ítélet indokolása a breviárium felajánlási imáit, az elhunyt lelki naplóját, az ordinációk szövegét, majd jogtörténeti fejtegetésekbe bocsátkozott — teljesen és kizárólagosan Istennek szentelte magát, mindenét

az Egyháznak ajánlotta, így hagyatékán egy Egyházon kívül álló személynek nincs követelnivalója.

5. Ezért ez a papi hagyaték nem terhelhető meg örökösödési illetékekkel, mert hiszen egy papnak nem lehet hagyatéka és így nem is végrendelezhető. (Utalásokat lásd alant: Források.)

A háborús bonyodalmak miatt nem tudjuk, hogy ezzel a bírói döntéssel a vita eldőlt-e a papi körökben. Mindenesetre ez az ügy sok érdekes kérdést vetett fel...

A vita lényeges kérdése ez: joga van-e egy papnak egyházi intézményeken kívül más személyek vagy intézmények javára végrendelezni?

Ha a kérdést történelmi szemszögből nézzük, érdekes megállapításokra juthatunk. A papi végrendelezést illetőleg Nagy Szent Gergely egyik levelében találkozunk az első utalással. Az egyik püspöknek, aki közlésment volt gazdagságáról, Nagy Szent Gergely a következőket írja: „Amint Jézus a mi örökségünk, úgy mi is utódainkra Jézus tanítását hagyjuk. Ezért a szegények filléreiből ne gyűjtsünk vagyont magunknak, mert hisz ezt úgysem hagyhatjuk másra, mint Egyházunkra.” Ezt a mondatot értelmileg idézi az egyik 9. századbéli lyoni zsinat, amikor megró egyes elvetemült püspököket és egyházi személyeket, akik a szegények szája előtt összeharácsolt alamizsnát testvéreikre és atyafiságukra hagyományozták. Ez a felfogás uralkodott nagyjából egészen a reneszánszig. A kivételes eseteket a helyi zsinatok mint megszegyenítő botlásokat tüntették fel.

Csak jóval később, a papság erkölcsi szintjének süllyedésével, a reneszánsz idején kezdett a papság végrendelezni az egyházi intézményeken kívül álló személyek javára. Ennek a főoka az volt, hogy a főpapság rokonaival vétette magát körül, és hogy a rokonságot megóvják a halálukat követő fosztogatásoktól és legtöbbször véres családi összetűzésektől, hagyatékuk jórészét a rokonok között osztották fel. A mult eljárásával szemben, amikor minden az Egyház kebelében maradt, megszületett a világiak javára is érvényesíthető papi végrendelet. Ezt azután az egyszerű papság is magáévá tette. Ma pedig már ott tartunk, hogy a legtöbb egyházmegyei statutum kötelezőnek írja elő a végrendeletet. A jogfejlődés tehát teljes szabadságot adott a papságnak a vagyona feletti teljes végrendelezésre.

Ha azonban a kérdést nem a jog, hanem a papi lelkület szempontjából nézzük, kénytelenek vagyunk más álláspontra helyezkedni. Mert ha a papi állapotot *elsősorban* mint megélhetési forrást, kenyérkeresetet és így független vagyongyűjtési adottságok láncolatát tekintjük, ebben az esetben kénytelenek leszünk a jogfejlődésnek igazat adni. Ellenben ha a papi állapotot — amint ezt a valószínűleg jó katolikus kanadai bírák is megállapították — Isten-, Egyház- és szegényszolgálatnak tekintjük, ahol a jövedelemnek csak annyiban van létjogosultsága, amennyiben ezt a szolgálatot a legszükségesebbekben elősegíti, s így de iure a pap nem hagyományozhat, legalábbis nem nagy anyagi javakat, és de facto nincs is talán mit hagyományoznia.

Mégis mire hagyományozza a pap azt a megmaradt keveset, ami halála után marad? A fent kifejtett nézetünkből adódik a felelet: semmiesetre sem Egyházon kívül álló személyekre, intézményekre.

Mert hiába vethetné fel akárki is azt, hogy hisz nem mint pap, hanem mint gazda, kereskedő, író stb. gyűjtötte össze kis vagyonkáját. A pap — válaszolhatjuk méltán — minden cselekedetében pap, az Egyház szolgálója, akinek nemcsak a szellemi képességei az Egyházéi, hanem minden anyagi tehetsége is. Ezért utána egyedül és kizárólagosan csak az Egyház örökölhét a maga intézményeiben, esetleg szolgálóiban és senki más. És ezek is csak azért, hogy a megboldogult kimondottan papi művét folytassák.

Mert nincs szomorúbb valami, és mondjuk ki nyíltan, egyúttal undorítóbb is, amikor egy egyházi személy paptestvéreitől vonja meg a megérdemelt jövedelmet vagy főként ellátást csak azért, hogy a legjobb esetben egy rokon, hacsak nem egy gazdasszony örökölhessen utána minél többet. És ha ma oly sok az ellensége a papi vagyonnak, ennek egyik oka az, hogy a világiak kénytelenek megállapítani, hogy a papi vagyon nagyon sokszor sok mindent és sokakat szolgál, csak pont azt nem, amiért létesült: az Egyház közvetlen, elsődleges célját, a lelkek megmentését és megszentelését. A hagyatéki eljárások pedig sokszor tragikusan szomorú utolsó jelenetét alkotják talán egy elég érdemdús papi életnek.

Nálunk az egyházmegyei statutumok gondoskodnak arról, hogy a papság ne feledkezze meg az egyházmegyei intézményekről: a szemináriumról, nyugdíjpénztárról stb. Külföldön nagyon sok helyen a papság végrendelkezési joga korlátozott. Így például Hollandiában vagy Belgiumban a pap ingatlant csak egyházi intézményre hagyományozhat. Ezzel szemben sok francia egyházmegyében az alszerpapi rend felvétele előtt kötelezték az ordinandust, hogy közjegyző előtti nyilatkozatban lemond egyszersmindenkorra végrendelkezési jogáról és mindenét főpásztorára hagyja. Ezekben az egyházmegyékben a rokonság a megboldogult után a főpásztor kegyéből csak a családi vonatkozású emléktárgyakat kapta. Az ordinárius volt az egyedüli örökös. Nem egy egyházmegyében a fiatal papok ordinációs hozományának a segélyalapját szolgálta az örökség. Ugyanis a nyugati országokban minden újmisének fel kellett szerelve lennie megfelelő mennyiségű ruhaneművel, biciklivel és más a pasztorációhoz feltétlenül szükséges tárgyakkal. Ezekből a hagyatékokból pótolták a szegényebb újmisések „stafírunkját”. A bútorok a mindenkori fundus instructust egészítették ki, a felesleg pedig új plébániák berendezésére szolgált. Ezzel a rendszerrel sikerült több francia egyházmegyének a papi hagyatékok körüli kérdéseket rendezni.

A papi hagyatékok és végrendelkezés kérdése még nincs az Egyházban egységesen rendezve. Az új világ, amelyik most vajúdik, a papi életformákat illetően is új helyzetet teremt majd és valószínűleg akkor ez a sokszor eléggé nehéz kérdés is önmagától rendeződik az új, erősen szociálisan beállított társadalmi rendben.

Dr. Dénes Nándor

FORRÁSOK: Bulletin dioecésain. Quebeck. 1938 dec., 1939 februári, áprilisi, májusi számai. — Revue du Clergé Canadien. Quebeck. 1939 márc., ápr., májusi számai. — The Review Catholic. 1939 áprilisi száma. — L'ami du Clergé. Lilles. 1939 máj., jún., okt., dec. és 1940 ápr., májusi számai. — Catholic Herald 1940 húsvéti száma.

Vita egy lényeges kérdés körül . . .

A napokban mélyreható vitám volt a sátánnal. Valakivel való beszélgetés nyomán éppen azon töprengtem, hogy a való helyzetet tekintetbe véve milyen lehetőségei volnának egy dinamikus Krisztus Király-mozgalomnak, feloldandó problémáink gyilkos nyomását, mikor hirtelen, de egész csendes megjegyzéssel közbeszólt a sátán:

— Hogy komoly lehetőségeitek vannak, azt nem tagadom. A háborús pszichózis megváltási vágya, aztán az anyagi kultúra hatalmas pusztulása, de egyben gyilkolása által kiváltott spiritualizálódás; (amit azonban — erősen remélem — még meg fogok tudni állítani egy finomított és a nagytömegek számára lehetővé tett bolsevista vagy újpogány anyagkultusszal) . . . aztán a politika általános hitelvesztettségé, népetek lelki alkata, e mellett a rendelkezésekre álló emberi és kegyelmi energiakészlet valóban jogot nyújthat némi reményre. Mindezek ellenére nem hiszem, hogy legyen az egészből valami!

— Miért?! Tekintetbe kell vened, hogy papságunk belső erőállománya állandóan nő és mindjobban egységes irányt vesz fel. Ma már a papi tömörülés és a kegyelmi élet-igénylés állandó és mind szélesebb hatásugarú problémává lett!

— Nem erről van szó! Tegyük fel, hogy vízszintes és függőleges irányban egyaránt összpontosítjátok erőtöket, bár látnod kell, ez sem olyan egyszerű, akkor is, meg sem tudtok mozdulni, mert egészen helytelen a kiindulási pontotok.

— Nem értelek! Kétségbe vonod, hogy isteni igazság alapján állunk?

— Nem! Dehogy! Hanem azt valóban állítom, hogy nem tudtok eligazodni az isteni igazságok között! Nem tudjátok összhangba hozni őket. Nem beszélek itt elméleti vonatkozásban. Magam is tudom, hogy az Isten gondolataiban metafizikailag lehetetlen az ellentmondás. De a gyakorlat! — érted?! — a gyakorlat! Szintetizáló érzéketek itt teljesen csődöt mondott! Igaz, hogy ennek oka jórészt az, hogy szinte állandóan védekezésre, ellensúlyozásra kényszerültök az én dialektikámmal szemben. Ez a defenzív magatartás akaratlanul egyoldalúságba visz titeket.

— Nem értem, miért volna a mi gyakorlati igazságértékelésünk egyoldalú?! És mennyiben befolyásol minket a te dialektikád? Egyáltalán, beszélj világosabban!

— Hát jó! Ide figyelj! Fogjuk meg a dolgot lényegénél! Vallási életfelfogástok két alaptengelyen forog. A teremtés és a megváltás tényén. Véleményem szerint már maga az is fatális tévedés részetről, hogy a megváltást gyakorlatilag Isten önálló művének tekintitek, amit el lehet választani a teremtés problémakörétől. Hiszen tudnotok kell, — dogmatikátok erről világosan beszél — hogy a megváltás az egyetemes isteni akarat szerint szervesen beletartozik a teremtés tényébe. A megváltás lényege szerint nem más, mint az eredeti teremtő terv visszaállítása, legalábbis elvben, a lehetőséget tekintve. A megváltás módot ad az embernek arra, hogy visszajusson Ádám

kiindulási pontjára, ahonnan neki kellett volna elindulnia a teremtési cél valószínűsítésére, ha én még idejében közbe nem léptem volna. Következésképpen az egész bűnbeesés és megváltás erről az oldaláról nézve csak egy intermezzo, egy — nem mondom, mindkettőnk számára döntő — epizód. És éppen ez a közbevetett jelleg hangsúlyozza, hogy most is fennáll, vagy ha úgy tetszik, újra fennáll az eredeti teremtő terv és célkitűzés, amit fogalmazhattok akár az Isten pozitív szavával: „Hódítsátok meg a földet és uralkodjatok fölötte” — akár a bölcselő ész megállapításával: „Ha a teremtő e világra irányított képességet és feladatokat tűzött az ember elé, akkor belső logikai kényszerrel következik, hogy a Teremtőnek pontosan az volt a terve, hogy az ember feloldja a teremtésbe oltott problémákat, az anyagba rejtett lehetőségeket, isteni gondolatokat. Vagyis tegye valósággá a szellem értékölényét és alakító teremtő erejét az anyag felett... és így adjon beteljesült értelmet az Isten szavának: „Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra!” — Ez a hasonlatosság nemcsak állapotbeli, hanem teremtési feladat analógiáját is jelenti az emberlélek számára.

— Hohó! Várj csak! Te elfelejtetted, hogy a teremtő Isten tervében főszerepet játszik a kegyelmi élet, az Isten-közösség, az Isten életébe való titokzatos, de intenzív bekapcsolódás! És ennek útja és eszköze a lelki tökéletesedés. Végleges állapota pedig az örök élet!

— Nem! Nem felejttem el! De éppen itt van az a pont, ahol cserben hagy benneteket szintetizáló készségeitek. Azt mondotok, Isten tervében főszerepet játszik a kegyelmi élet... De vajjon, ha a kegyelmi életet nemcsak negatív oldaláról nézitek, — érted a büntől való mentességet — hanem vennétek a pozitív értelmet is, a teljes Isten felé fordulást, az isteni Akaratba való bekapcsolódást, hát akkor figyelmen kívül hagyhatnátok a teremtő Isten tervét?! A teremtő Isten közvetlen akarata pedig — ahogy hittudósaitok mondják: finis operis — az, hogy magában a teremtésben és teremtéssel dicsőítsétek meg Őt! Hát azt hiszed, a teremtett közösségi eszmét, aztán a tudományt, művészetet, gazdasági életet, technikát, politikát csak úgy egyszerűen ki lehet kapcsolni a teremtői gondolatok közül? Hát azt hiszed, lehet objektív Isten felé fordulás a nélkül, hogy egyúttal ezek felé a teremtői gondolatok felé is fordulnátok?! És ti mit csináltok? Egyszerűen azon a jogcímen, hogy kegyelmi életet kell élni, a világ pedig nagyon csábító — hát menekültök a világ elől, és hátat fordítotok a teremtett föld problémáinak.

— Zavarba hozol! Hiszen Jézus maga figyelmeztet minket számtalanszor, hogy ne a földet keressük, hanem az eget! Hiszen ő mondta, hogy mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, de a lelkének kárát vallja?!

— Bár egészen groteszkül hangzik és nem is illik hozzám, hogy így beszéljek, de ha már benne vagyunk, legyen! Azt mondom nektek, Jézust ne vádoljátok! Még csak ne is hivatkozzatok ilyen értelmezésben rá! Mert az viszont hozzátok nem illik, hogy a megváltó Istent szembeállítsátok a teremtő Istennel! Aki Jézus szavaiból azt olvassa ki, hogy futni kell a teremtett világtól, vagy legalábbis passzív magatartásba zárkózni előle... az egészen félreérti Őt! Ti elfelejtitek, hogy Jézus tanítása csak kiegészítése a Teremtő tanításának. Érted?! Ki-

egészítése, nem pedig lerombolása! Hiszen emlékezz csak: „Nem föl-bontani jöttem a törvényt...” — Legkevésbé a teremtési törvényt! Jézus egész tanítása szorosan összefügg az Ő megváltói, tehát reparáló hivatásával. És ezt a minősítő szempontot okvetlenül figyelembe kell vennem, ha tárgyilagosan akarjátok Jézust értelmezni. Az Ő tanításának leglényege, alapvető szempontja, szinte kizárólagos látószöge: visszavinni az élet minden vonatkozásába az Atya akaratát! Jézus mondatait csak az atyai Akarat fényénél lehet helyesen vegelemezni! Tehát az előbbi idézetednek például a helyes értelme ez: Mit használ az embernek az olyan világ, ahol nem az Atya akarata érvényesül?! De ebben mi van elrejtve? Hogy fuss a világtól? Dehogy! Hanem hogy vidd be a világba az Atya akaratát!

Összegezve: a ti egyetlen helyes magatartástok tehát az volna, ha alapul vennétek a teremtői programot, de formai szempontotok, mondjuk így: kritikai elvetek és értékmérők volna a krisztusi axióma: a föld meghódításában, tehát emberéletetek minden vonatkozásában egyetlen irányító motívum az Isten Országá, vagyis az abszolút isteni Akarat érvényre jutása.

— Gondolataid mindenesetre érdekesek és — úgy érzem — logikailag nem támadhatók. Csak az a baj, hogy ez a szintézis a gyakorlatban roppant nehéz, szinte erkölcsileg lehetetlen!

— Ja, hát ez már az én szerepem következménye. És azoké a diabolikus erőké, amit ti „megromlott természetnek” neveztek. Csak látjátok, itt megint tévedtek! Sokkal többet írtok az én számlámra, mint tárgyilagosan lehetne. Mert nézzük csak: mi a titka az én dialektikám sikerének?

— Előbb mondd már meg: mi a te dialektikád?

— Egyszerű. Teljesítem az Isten akaratát. No, ne érts félre. Nem lettem megtérő bűnös. Akármennyire furcsának hangzik is, az én módszerem az, hogy teljesítem az Isten akaratát. De hogyan?! Mindenekelőtt fölmérem és számontartom az emberi természet földi igényeit. (Isten akaratát!) No most, ezeknél az igényeknél ragadom meg a tömegeket. Adok nekik megoldási módozatokat. Természetesen sohasem olyant, ami kielégíthetné és egyensúlyba hozná őket. Nemcsak mert erre én képtelen vagyok, de elvből. Működésemnek t. i. alapfeltétele a meghasonlás, a csalódás és a nyomában járó lázadás. Szellemi kvalitásaim értékmérője, — gondolom, nem üres dicsekvés — hogy a történelmi ezrekben mindig tudtam új módozatokat sugallni a nélkül, hogy egyrészt közönségesen ismételttem volna magam, másrészt, hogy átléptem volna sajátos érdekköröm vonalát. De kérdezem, miért tudtam én ezt megcsinálni? Mert fejhosszal a kezdeményezésben mindig előttem nyargaltam. Jézusotok egészen érzékenyen rátapintott az igazságra, mikor az ellenséges emberről beszélt, aki korábban kelt, mint a gazda cselédei. Igen ám! De ez az én előnyöm mit eredményezett?! Azt, hogy ti már csak védekező állásba szorulhattatok! Ti már csak az én támadásaim elhárítására szorítottok! Igaz, hogy ezt ti nemigen fájlaljátok, hiszen az előbb mondtatok értelmében nektek földi célotok úgy sincs! Nézd csak végig a történelmet, vagy akár a mai módszereteket. Ti nem azért kezdtek törődni egy fölmerülő életkérdéssel, mert abban teremtői hivatást látnátok, vagy legalábbis a megoldását ambicionálnátok, hanem csu-

pán taktikáztok, méregfogamat akarjátok kihúzni, mindössze csak ellensúlyozni igyekeztek engem. Ha erőlködtök is alkalomadtán, az csak azért van, hogy megakadályozzátok az én természetfeletti rontásomat. És ha legalább ügyesen csinálnátok! Ha legalább látszólag komolyan nekimennétek a vitatott problémának, pl. a szociális kérdésnek, hogy egy radikális megoldással kihúzzátok a lábam alól a talajt, hogy feleslegessé tegyetek engem... De ti előbb elkezdetek vitázni és bölcséleti elvekkkel bizonyítgatjátok a tömegeknek, hogy nekem nincs igazam, hogy így meg úgy tarthatatlan az én álláspontom... Persze, közben én „tarthatatlan álláspontom” ellenére azért valamit mindig csak adok a tömegnek, hol egy kis szabadságot, hol egy kis faji öntudatot, hol egy kis kenyértöbbletet. Így aztán ti mindig úgy jártok, mint a lekésett utas, a tömeg nevetve integet nektek az én induló vonatomról. Világos, hogy a peronról ti aztán már hiába kiabáltok, hiába pasztoráltok, akció katolikáztok... az emberek nem lesznek hajlandók kedvetekért a mozgó kocsikból leugrálni! Igaz, hogy az én vonatom rendszerint kisiklik, de mire ti a tömeg és köztetek levő távolságot befutjátok, addigra én már új mozdonyt szerelek.

Persze, az egészben az a legkomikusabb, hogy én így leleplezem önmagamat... Dehát tudod, vagyok annyira nagyvonalú, hogy ilyen kis kockázatot megengedhetek magamnak, annál is inkább, mert tudom, hogy aki ezt a kis eszmecserét elolvassa, azoknak fele se hiszi el azt, amit mondtam, és talán csak kis százalék lesz, aki...

Itt hirtelen elhallgatott, mert estére harangoznak... Aztán már hiába szólítottam. Erősen kísért a gondolat, hogy ami kis erőnk van a sátán felett, az is csak azért létezik, mert független tőlünk.

Kis László
hittanár

Szentmise és zsolozsma.

Papi életünknek kétségkívül két legnemesebb aktusa. Tegyük hozzá: elválaszthatatlanul együvé tartozó mozzanata papi életünk minden napjának. Elsőbbrendűségét, célját és méltóságát tekintve sem egyikhez, sem másikhoz semmi nem hasonlítható.

Nincs számunkra nagyszerűbb perc a nap huszonnégy órájából, mint amikor az oltárnál felmutatjuk az Urat. Éreznünk kell, hogy méltatlanságunk, gyarló emberi mivoltunk és esendőségünk ellenére is par excellence az eucharisztikus áldozat végrehajtói vagyunk, a csúcsra értünk, feljebb nem mehetünk.

Zsolozsmázás közben a többi percet és órát tesszük Isten számára kedvessé, az emberiség részére szentté, önmagunknak pedig a legértékesebbé. A *fractio panis*-t régen is nyomon követte a *perseveratio in oratione*, tehát a zsolozsmázáskor érzem, hogy az első keresztény századok Egyháza szellemét és hagyományát folytatom ebben is.

Mind a szentmisének, mind az igazán liturgikus imádságnak, a zsolozsmának középpontja: Krisztus. Sem a szentség élvezése, sem a zsolozsma végzése nem szubjektív vallásos cselekedete a papnak.

Mindkettőt mint az Egyház képviselője, a közösség nevében végzem.

A szentmiseáldozatot, mint központi Napot, körülfonja a napi szent zsolozsma. Résztint megelőzi, résztint vele együtt át- meg át- szöve végzi, vagy pedig követi.

1. Megelőzi.

Sokan nagyon félünk a szent zsolozsma napi anyagának megengedett része előre elvégzésétől. Egy pap ezt keserű szarkazmussal így fejezte ki: Miért anticipáljak? Hátha az éjjel meghalok és még ezt is számonkérik tőlem! . . .

Ha nem is anticipálunk, de legalább el kellene odáig jutnunk, ami az Egyháznak igen kedves és sokat sürgetett óhajtása, t. i. hogy az okos napirend beosztásában feltétlenül találjunk módot és lehetőséget arra, hogy a napi szent zsolozsma anyagának egyrészét, legalkalmasabban a *nocturnus*okat és a *laudes*-t elvégezzük még a szentmise bemutatása előtt. Ez mintegy praeparálja a lelkemet. Igaz?

Mikor e sorokat írom, Szent Lukács apostol és evangelista ünnepe van. Breviáriumom szerint *festivitas secundae classis*. Mennyire átítatódik lelkem, mennyire hangolódok és beleélem magamat a 94. zoltár *invitatorium*án át: *Christum, qui dedit evangelistas ad consumptionem sanctorum, Venite adoremus*. Éreznem kell, hogy a tizenkettőből egyet *ma* ünneplek, egy apostolt, Jézusnak egyik közvetlen hívét, barátját, küldöttjét. Az antióchiai orvost, Pál apostol

követőjét és görögül is jól tudó íródeákját et omnis peregrationis eius comitem. És lendül a lelkem Szent Ágoston írásán át az *apostolos* szó igazi értelméig: küldött, aki más nevében jó, aki nem a maga nevében beszél, nem a saját ügyét védi, nem a magáét hirdeti. Átizzik a lelkem Szent Pálnak a korintusiakhoz írt második levelének tanításával és úgy vélem, hogy Lukács és én, mintha szerepet cseréltünk volna, én vagyok az Isten evangéliumára kiválasztott, Isten titkainak sáfára, nem magamat hirdetem, hanem Jézus Krisztust, minden papi méltóságom Isten erejétől vagyom (II Kor. 4, 5—7.), szomorúságot szenvedek, de nem búsulok (u. o. 8.), üldözést, de el nem hagyatom (u. o. 9.), Jézus élete nyilváníttassék ki a testemen (u. o. 10.), és hirdetnem kell Lukács lelkével és apostoli erejével, hogy amik látszanak, ideiglenesek, amik pedig nem látszanak, örökkévalók. (u. o. 18.)

Egyszerre ünnepi hangulatba jutottam. Észrevétlenül, csak azáltal, hogy engedtem lelkemen áthömpölyögni az ünnep sodró erejű nagy és szent gondolatait. Nem történt semmi más, mint kitértam lelkemet a Lukács-napi szent zsolozsma ünnepi fényének. Nem kell ehhez semmi erőltetett és felcsigázott elmetorna, semmi, csak egy kis önátadás és ráfeledkezés a mulandókról az örökkévalókra.

A Szent Lukács-napi zsolozsma csak kedves alkalom volt erre.

2. *Át- meg átszövi:*

a szentmisét a zsolozsma. Csak vegyük tovább egészen praktikus alapon a felvett témát.

Mikor lemegyek a sacrum bemutatására, már telítve vagyok alkalmi gondolatokkal az ünnep méltó megünneplésére. Szinte csordultig a lelkem! Azt hiszem, hogy nem is fér bele több. Szeretném kihirdetni, kiharangozni, hogy mennyire igézetébe kerültem Krisztus egyik apostolának és evangelistájának. Úgy vagyok, mint az autó reflektorfényébe került szentjánosbogárka. Kóválygok ide-oda.

Elképzelhetetlen az a szomorú eset, hogy a sekrestyés figyelmeztessen, hogy kérem, *ma* úgy látom, hogy *r* betűt mutat a direktórium. Piros ruha kell kérem . . .

Vértanút ünnepelem ma Egyházam, *tudom*. Ebben a gondolatkörben mozogtam már, amikor a zsolozsma szavait suttoztam a harmadik nocturnus 11. lectiója után: „Semmitől nem félek s nem tartom életemet becsesebbnek magamnál, csakhogy elvégezzem pályafutásomat és az igének szolgáltatását, melyet az Úr Jézustól vettem, hogy bizonyosságot tegyek az Isten malasztjának evangéliumáról.” (Ap. csel. 20, 24.) Így csak az beszélhet, akinek nincs kételkedése a felől, hogy Jézus nem elképzelés, fantom vagy mítosz, hanem Élet, az egyedüli *igaz* élet, amelyet hogy elnyerjünk, el kell a magunkét vesztenünk.

Szomorú, végtelenül szomorú eset, amikor a sacrumot pár perc alatt megkezdő sacerdos nem tudja, *milyen* mise is lesz *ma*? Nyilván rossz napirend beosztásából máris kimaradt a távolabbi praeparatio ad missam. A nap zsengeje nem az *Úré* lett . . .

Nézem a Directorium-ot, Congr. hung. O. S. B. Szent Lukács napján: appl. pro populo-t jelez. A bencés directorium az önálló lelkészek számára, érdekes és egyben igen fontos, *minden* apostol napján applicatiót ír elő. Mintegy hangsúlyozza: hogy a nép számára vagyok *apostol*, Jézus *apostola* szellemében. Külön meghívott ember

vagyok én is. Az első apostolok a ragyogó példák. „Nem jöttem én magamtól, hanem Ő küldött engem” (Ján. 8, 42.), mint Lukácsot, Mátét, Tamást vagy Jánost, azért, hogy Krisztusban, Krisztussal, Krisztusért dolgozzam, de mindig a néppel, a népért, mely az ő nyája és teste.

Mondom a Lukács-mise szövegét, *Introitus*: Mily tiszteletreméltók előttem, Istenem, a te barátaid, mily hatalmas a számuk. A 138. zsoltár két első verse. Ismerős sorok a breviáriumból, de milyen találók épp itt, épp ezen alkalomkor.

Oremus. Járjon közben értünk, kérünk Urunk, Szent Lukács evangelistád . . . Igen, már reggel is ezt imádkoztam! Most újra találkozom ezzel a szent szöveggel, ez is ismerős . . .

A *lecke* Szent Pálnak a korintusiakhoz írt második levelének egy részletét közli. A breviárium is éppen a korintusi levélből közzölt! Csupa egybehangzó, harmonikus összecsengés.

A *graduale* a 18. zsoltár egy néhány versét mondatja velem: Az egész földre elhat szózatuk s a földkerekség határait szavuk . . . Lukácsé is és az enyém is, az egész faluba, a községem határait, a híveim szívéhez. Alleluja, alleluja! Én választottalak titeket a világból (Ján. 15, 16.), Lukácsot is, engemet is, hogy elmenvén gyümölcsöt teremjete (u. o.), Lukács is, én is, és a ti gyümölcsötök megmaradjon (u. o.), alleluja — az igehirdetésben, a szentségek szolgálatában, a nép szeretetében.

Evangélium: *Designavit Dominus . . . Messis quidem multa . . . operarii autem pauci . . . rogante Dominum messis . . .*

Igen, a zsolozsmámat épp a hivatásokért ajánlottam fel az Úrnak! Ki imádkozzék érte, ha nem a pap, én, akit *designavit Dominus* és küldött az ő aratásába, ebbe a munkakörbe, ebbe a kis faluba. Lukács napján a *sacrum* és a zsolozsma közös nagy intenciója átviharzik papi lelkemen, látom, ez a két legnemesebb napi aktusom mily szorosan egyivé tartozik. Elválaszthatatlanul.

Offertorium. Ismét csak azt suttogom: Mily tiszteletreméltók előttem, Isten, a te barátaid, mily hatalmas a számuk! Mintha nem tudnék betelni a 138. zsoltár eme szép versével! Milyen tartalmatlanul, szinte lélek nélkül mondtam ezt sokszor a szent zsolozsma közben. Lukács napján látom, mily mélyértelmű szent hely ez, a mise-szöveg mennyire találóan kölcsönözte ezt a zsoltárok végtelen gazdag termőföldjéről.

Communio. Ti, kik engem követtetek, trónon fogtok ülni . . . (Mt. 19, 28.) Lukácsnak van ígérvé. Ha az Urat követem: nekem is szól az ígéret. Ez a gondolat csendült felém a három *nocturnus*ból is, a *laudes*-ből is, a *retributio* megvalósulása. Erről kezeskedik a napi szent zsolozsma, ezt garantálja a szentmise szövegében a *communio* is.

3. Követi.

A *sacrum* elvégzése után, a zsolozsma hátralevő része szenteli meg a napomat. A huszonnégy órának legmagasabb perce már megtörtént, felejthetetlenül nagyszerű volt: kezemben tartottam, sőt magamhoz vettem az Urat. Az apostolok Mesterét, Lukács Jézusát, az én Istenemet. Szinte sok ez egyetlen napra! De tovább élek be-

lőle. A Primában, a Tertiában, a kisebb órákban . . . Ez a perseveratio in oratione a fractio panis után.

A sacrum és a szent zsolozsma szép elrendezettsége igazán megszenteli a napomat. Annyira bensőséges, imádságos és sokszorosán ünnepivé teszi a szürke hétköznapot is, hogy hiánya papi lelki-ségünknek feltétlenül nagy kárát okozná. Még az alkonyesti imádságban, a vesperae-ben utoljára visszatér a szent apostol ünnepi zsolozsmájának utolsó akkordja a hálaadás canticumának, a Magnificat-nak antifónájában: „Lukács van egyedül velem; az Úr mellett volt, megerősített engem, hogy általam teljesítve legyen a hit-hirdetés és hallja meg azt minden nemzet.” (II Tim. 11, 17.) Hallják meg a rámbizottak, a nyájam, hiveim, a falum. Hisz az ő számukra én vagyok a „Lukács.” Az Úr mellett (a templomban), megerősít engem (a sacrumban), tehát általam kell teljesednie a praedicatio-nak. Példaadásban, imádságos életáldozatban, minden a népért.

Igy, egyetlen napon át . . .

De nemcsak egy, esetleg igen találóan kiválasztott napon fonódik így egygyé a sacrum és a zsolozsma lelke a szövegeken keresztül, az azonos betűkön át, hanem a többi napokon is. Legyen az Mária-ünnep vagy az Úr valamelyik főünnepé vagy egy hittitoknak szentelt megemlékezés vagy egy szentnek festum simplex-e vagy éppen de ea. Csak keresnem kell a gondolatot, az azonos és visszatérő gondolatot a szent szövegekben és máris a két legnemesebb aktusnak közös metszövágányát készítem elő.

Nálam úgy van, hogy állandóan az íróasztalomon szeretem tudni a kézi Missalet. Hacsak jut időm, egy pár percre legalább, igen üdvös, kimondhatatlanul hasznos és gyümölcsöző a szentmise előtt kissé átnézni a miseszöveg változó részeit. Ezt nevezhetem már közvetlen praeparationak. Sokszor csak pár percet igényel az egész, mint mondom, és hihetetlen bő kamatot hoz. Az oltárnál a szöveg már ismerős, friss emlékemben van, gyorsan kapcsolom a korábban mondott zsolozsma szövegéhez és így minden különös megerőltetés nélkül, egészen egyszerűen közös és együttes birtokába jutottam a kölcsönös gondolatoknak, amiket a szentmise és a zsolozsma nyújt.

Ezenkívül bő elmélkedési anyagot is ad ezeknek a közös szempontoknak a meggondolása. És kimeríthetetlen. Ne féljünk a megszokás hatalmától. A sacrum is, a breviárium is akkor lesz megszokottságból unalmas, mihelyt leszálltunk arról a színtről, amelyet elhagyni csak vétkes könnyelműséggel lehetséges Krisztus papjának. A fent vázolt elgondolásnak — mutatis mutandis — megfontolása és követése megmenthet bennünket attól az igen gyakori papi hibától, vagy talán nevezhető bűnnek is, amely a szentmisét nem tudja úgy értékelni, amint azt Isten kifejezetten óhajtja, következésképpen a szent zsolozsmát nem képes úgy becsülni, amint azt a hivatalos Egyház határozottan kívánja, tehát csak terhet, hozzá kényszerűségből hordott kellemetlen terhet lát egyikben is, másikban is.

A szentmise és a szent zsolozsma közös kapcsolataira rávilágít a következő meggondolás és egybevetés:

a) *A szentmise is, a zsolozsma is Isten legmagasztosabb imádása.*

Az Istent tökéletesen imádnunk csak Krisztussal, Krisztusban és Krisztus által lehet. Ennek számunkra csak két útja van: a kehely

és a breviárium. Az egyik az oltáron, a panis quotidianus, a másik a térdeplőzsámolyunkon, az oratio quotidiana. Ha a szentmisében Krisztus a kéz, amellyel áldozatunkat az Atyának bemutatjuk, úgy a zsolozsmában Krisztus a száj, amellyel imádságunkat elmondjuk.

Mind a sacrum, mind a zsolozsma csakis azért lehet tökéletesen kedves és hibátlanul szép az Isten előtt, mert Krisztus benne a központ, az ő szeretett Fia, Akiben neki jókedve telik. Amit pedig Krisztus nyújt, az csak a legmagasztosabb lehet. Nem is lehet képzelni, hogy a felséges Istent jobban lehetne dicsérenünk és dicsőítenünk, mint azt Krisztus teszi, ugyanaz, aki a szentmisében feláldozza magát érettünk, a zsolozsmában pedig imádkozik velünk, sőt bizonyos értelemben: helyettünk. A szentmise az Egyház kincse, vagyona, sőt ünnepi drámája, a zsolozsma az Egyház drága értéke, öröksége és szívverése. Mind az egyik, mind a másik Istennek a legtökéletesebb imádatot nyújtja, természeténél és formájánál fogva is.

b) A szentmise a közösség áldozata, a zsolozsma a közösség imádsága.

A kánon bevezető sorai: rogamus, petimus, offerimus eléggé sejteti, hogy itt nem magánáhitat gyakorlásáról van szó. S nem is kell sok magyarázkodás, hogy ezt megértsük. A közösség áldozatáról van szó, a nép érdekében, a hívők javára végzett szent cselekedetről. Ezért bizonyos alkalmakkor halálos bűn terhe alatt kötelező a hívők részvétele. Nem is pusztá jelenlétet kell itt értenünk. Aktív, eleven bekapcsolódást a szent áldozatba. Az áldozatot bemutató papal együtt a közösség mindenegybes tagja bemutatja az áldozatot, coofferentes. Csatlakoznak a pap szándékához, imádságához, az áldozat legfőbb részeihez.

A zsolozsma az összes imádságok között a legjobban érzékelteti a liturgikus „mi”-t. A zsolozsmázó pap által, Krisztusban, az egész Egyház imádkozik. Ez az általános királyi papság egyetemes közösségének imádsága. A zsolozsmázás liturgikus cselekedet. Minden liturgikus cselekedet pedig egyben a közösség ünnepe is. A hívősereg hiába jönne össze és imádkoznák, ez nem lenne liturgikus. A közvetítő kell ide. Viszont ha a közvetítő, a felszentelt személy egymaga imádkozik, ez liturgikus, amennyiben pl. zsolozsmázik. A legszentebb istentiszteleti cselekedetek egyikét végzi a misztikus test tagjai nevében, azok számára.

c) A szentmise a leghathatósabb áldozat, a zsolozsma a leghathatósabb imádság.

A sacrum már csak azért is a legtökéletesebb áldozat, mert hisz tulajdonképpen nem is a pap mutatja be, hanem Krisztus. Ő az áldozat végzésének az alanya. Krisztusban tud az ember Istenhez emelkedni és Vele egyesülni. Az istenségre irányuló érzéseink, törekvéseink az áldozatban koncentrálnak, hisz a vallásnak központja: az áldozat. Az emberiség az áldozat anyagának megválasztásában az erkölcsi érzék elfajulásának legvégső határáig elment. De a szentmiseáldozatban maga az Isten ment a legmesszebbmenő határig! Mivel Krisztus személyét tekintve a sacrum olyan áldozat, amely anyagban, külső formában, lelkületben, értékelésben a legtökéletesebb, következésképpen minden tekintetben a leghathatósabb is.

Ugyanígy a zsolozsma mint imádság. Természeténél fogva, min-

dent az Atyától kér, de mindig annak nevében, Aki így tanított bennünket imádkozni. A zsolozsma az Egyház nagy szándékainak hordozója, Jézus imádságának folytatója. Mivel Krisztus határozottan kijelentette az Atyának: „én ugyan tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz”. (Ján. 11, 42.) Ez az istenfiúság öntudatával telített textus érvényes arra is, aki folytatja az ő imádságát, az Egyházra, ill. arra, aki az Egyház nevében és képviselőjeként imádkozik, mondhatjuk: zsolozsmázik. Krisztus nem jelölhetett meg kétesértékű imamódot, csakis a legértékesebbet. Mivel a legértékesebb, feltétlenül a leghathatósabb is.

d) *A szentmise is, a zsolozsma is szent etikettet tart szem előtt.*

Ez az Isten udvartartásának illemkódexe. A szentmiseáldozat pusztá szemlélőjénél éppen ez a szent formáság az, ami feltűnik. És vonz. A legkisebb mozdulatnak is megvan a határozott módja, formulája. Ahogyan az oltárhoz lépek, ahogyan ott mozgok, mélyen, közepesen hajlom meg, főhajtást végzek, ahogyan térdelek, keresztet vetek, kart terjesztek, mind-mind arra utal, hogy itt valaki nagy Úrral állok szemben, aki előtt nem viselkedhetek a „magam módján”. Kötnék a szabályok. Köteleznek a rubrikák. Kényszerítenek a szent formák, keretek. Külsőségek, melyek nagy mélységet takarnak. Isten feltétlen uralmának érzékelhető jelei. Összeszedettségre intenek. Fegyelmeznek.

Aki végignézett hívő lélekkel egy kolostori karimádságot, kezdve onnét, hogy a szerzetesnép a sekrestyében vagy a kórus előcsarnokában a rendes ruházattól eltérő öltözéket vesz fel, az szintén megállapíthatja, hogy *itt is* nem megy minden a „maga módján”. A zsolozsmázásnak is megvan a maga etikettje. Fejhajtás a Gloria Patri-ra, felállás a Nunc dimittis-, Benedictus-, Magnificat-ra, rokon azzal, hogy feláll a hívősereg az Evangélium olvasására, és az áldozatbemutató a Gloria vagy a Credo imádkozásakor az előírt helyeken fejet hajt. Jelei az önelhagyásnak. Beleolvadok a közösségbe és ezzel eleve elfogadok *rendet*, külső formát, szóval szent dolgok szent etikettjét.

e) *Nincs papság áldozat nélkül, nincs papság zsolozsma nélkül.*

Az újszövetségben éppúgy mint az ó-ban, a papság az áldozattól nyeri természetfeletti fényét és nagy méltóságát. Nyelvünkben is zengzetes ereje van a szónak: áldozópap. Ez a teljes és hivatásunkat kifejező címünk. Az oltárnál vagyunk igazán papok, áldozatbemutató személyek, Áron családjának tagjai, Istent hordozó, kiosztó közvetítők. Nem a szószékről vagyunk elnevezve, ahol Isten harsonáiként szereplünk, nem is a gyóntatószékről, hol Krisztus képében ülünk és ítélnék, hanem az *áldozatról*. Ez választ el bennünket az egyszerű hívőtől, így rendeltetünk a népért. Ez biztosítja megkülönböztetett szerepünket, különleges helyünkkel; a szentély szolgálói, az oltár királyi tisztviselői vagyunk. Nem lenne életcélunk áldozat nélkül. A sacrum a legnagyobb jogcím arra, hogy sacerdos létezzék.

És zsolozsma nélkül? Elképzelhetetlenül üres lenne életünk. A magánimádságok szubjektív hangulatával azonnal leszállnánk a magánjátatosságát jól vagy rosszul végző hívő szintjére. Áldozom és imádkozom. Mindkettőt úgy végzem, hogy éreznem kell: többre vagyok kiválasztva, mint az egyszerű hívő. Volt pap, aki saját maga

ferde lelkiismerete hamis igazolására azt kérdezte: mikor parancsolták sub voto a breviáriumot számomra? Ez körülbelül olyan, mintha egy házasságban élő ember azt kérdezné botor fejjel: mikor köteleztem magamat arra, hogy ezzel az egy nővel éljem végig az életemet? Kifejezetten nem ígértük egyiket, valamint a másikat sem. De amint a házasságnak lényeges kelléke a hűség, úgy a papi életnek elengedhetetlen lényege a zsolozsma. Hűség nélkül nincs házasság, zsolozsma nélkül nincs papság.

Szentmise és zsolozsma. Mindkettő lényeges, karakterisztikus eleme papi mivoltunknak. A szentmise által kapja meg a felséges Uristen azt a hálát, ami az ember részéről Őt jogosan megilleti, és a sacrum az, amely jótéteményeit tökéletes köszönettel viszonzozza. A zsolozsma lefordítja a mi gyarló emberi beszédünket Isten nyelvére, úgyszólván Krisztus a tolmács és ő terjeszti az Atya elé kérő, engesztelő, imádó, köszönő mondanivalónkat. Ez az imádság, mint legméltóbb, körülveszi az áldozatot. A legszebb dekórum.

A szentmise és a zsolozsma megszenteli minden napunkat. Nélkülük sötétség lenne életünkön. Kialudnék a központi nap, mely mindkettőnek centruma, mert mindkettőt élteti: Krisztus. Krisztus nélkül pedig nem lenne érdemes élnünk.

Csácsbozsok.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Doxologia a zsolozsmában.

Világválságok apokaliptikus háborgásában, mint szikla az óceán hullámai közt, mint sértetlenül maradt szobor a füstölgő templomomladékok fölött, áll a pap, az alter Christus, violapiros szalagos könyvével. Döbbenetes légnymóssal nehezedik lelkére az Egyház sorsa, az emberek üdve, a pusztulás szédítő gondja, az igazságos Isten sujtó haragja. A rettentő aggodás érzete szívére nyomja a finom kötésű aranysegélyű breviáriumot, mely naponkint legalább negyvenszer idézi emlékezetébe a legfelségesebb dogmát: a Szentháromság hittitkát a zsolozsmás doxológiában: Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto!

Már Szent Damasus pápa elrendelte, hogy a zsolozsmák végén a papok ezt a doxológiát énekeljék, mely különben egyes egyházatyák véleménye szerint egyidős magával a nagy dogmával; egyébként pedig az Úr ajkairól veszi eredetét. Szent Damasus intézkedésében is — ily jelentéktelennek látszó rendelkezésben — az Egyház tizenhat századdal számolja a papi zsolozsma történetét. Mint illatos rózsák az ezerszínű koszorúban, mint drágakövek a kincsek villogó sugárzásában, úgy helyezkednek el a zsolozsma égi koszorújában a Gloria Patri gyöngyszemei. Londonderry gyémánt mellcsat diónagy-ságú smaragdjai elpusztulnak, de a Szentháromság dicsérete örökké hangzik: Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto! Mint drága ékszerek finom csengése, úgy hangzik ez a csodálatos doxologia az Egy-

ház remekművű Bel Cantójában, a zsolozsmában. A világhírű dalművekben, nagyoperákban már a nyitányok első taktusaiban ott dübörög a vezérmotívum, melynek hangjai dinamikus, robbanó erejű zenei megnyilatkozások lesznek a dalműben; egyszer mint titáni sas szárnyalása, máskor mint az örömujjongás extázisa; így a doxologia a legősibb dalműben; nincs semmi exotikum ebben a hasonlatban, mert hiszen az operazene is az egyházi muzsikában találja őseredetét.

Amikor a zsolozsmában áhítatos lélekkel és fejhajtással ismételtjük a legszentebb doxológiát, a nagy Szent Bernát atya oktatására figyelünk: „Veszedelmes dolog a Szentháromság nagy titkát kutatni, azt azonban úgy hinni és elfogadni, mint az Egyház tanítja, üdvös és biztos.”

A vasárnapi zsolozsmát intencionk felindításában a Szentháromság tiszteletére ajánljuk: „In honorem Sanctissimae Trinitatis, in gratiarum actionem pro beneficio creationis, redemptionis, sanctificationis.” — Ime a Szentháromság főművei: teremtés, megváltás, megszentelés. Azután az intenció magunk felé fordul: vocationis ad statum clericalem — religiosum; ennél nagyobb kegyelemben nem részesülhetünk a földgolyó térségein, mint a hivatás, a felszentelés égi kincstára.

Gloria Patri! Zengjen az ég és föld dicséretet az Istennek! Benedicite omnia opera Domini, Domino! Hangzik a három csodálatos ifjú éneke a lángok lobogásában. Beethoven, a minden idők legnagyobb zenetitanja, fenséges dallamokban zeng az Úrnak: „Die Ehre Gottes aus der Natur!” Isten dicsősége a természetben; a fenomenális mű elé írja: Majestätisch und erhaben. Méltóságteljesen és fenségesen. „Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre!” Az eget hirdetik az Örökkévaló dicsőségét! Hát ne tudánk-e mi is, a sírontúli világ mesterdalmokai, lángoló lélekkel hirdetni Isten dicsőségét: a zsolozsmában, annak százötven zsoltárával, himnuszaiával, a canticumokkal, a szentek tündöklő példás életének részleteivel, a szentatyák műveinek válogatott lectióival; a csipkefinom antifónákkal és versekkel; az ó- és újszövetségi szent könyvek kincseivel; a nap édes terhével: „onus diei”, a breviárium imádkozásával? Igen: imádkozással, mert nem szeretem a recitálás, pszallálás, vagy éppen „elmondás” szavakat; ezek a szavak nem fejezik ki kellően az imádság, imádkozás valódi értelmét.

Szent Pál apostol nemcsak Timotheushoz, hanem mihozzánk papokhoz is intézi üdvös figyelmeztetését: „Resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum.” Intelék, hogy gerjeszd fel az Isten malasztját, mely benned van az én kezeimnek rádtétele által. (II Tim. 1, 6.) A trienti szent zsinat szerint a kézföltétel nem csupán jelképes cselekmény, hanem általa a fölszentelés közöltetik.

Jusson eszünkbe imáink, elmélkedéseink, szentmisék utáni hálaadásaink közben a fölszentelés óriási kegyelme; ébresszük fel újból és újra a kegyelmet az élet rengeteg küzdelmei, viharai, bizonytalanságai közt. Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech! Mennyi öröm, vigasz, derű és önbizalom van a 109. zsoltár eme fenséges szavaiban!

A világháború apokaliptikus idejében, a szenvedések jajkiáltásá-

ban a mindenható Isten a papi lelkiség ereje, tartóoszlopa. Egyedül Ő a végtelen, abszolút „ens a Se, Esse subsistens“, minden létezőnek, a világmindenségnek, a szellemi, lelki világnak „primus motor movens immobilis, prima causa“-ja. Istenben látom életem egyetlen célját; a külvilág in specie aeternitatis, az örökkévalóság tükrében Isten nélkül hamis eszmény, céltalan semmi, amelyért kizárólag dolgozni, fáradni a legszörnyűbb elvtelenség, kétségbeejtő diszharmonia. Így értem csak meg, miért tette Szent Ignác, a nagy rendalapító, örökérvényű jelszavává: *Omnia ad maiorem Dei Gloriam!* Minden tettünk, imáink, jócselekedeteink, önmegtágadásaink, könnyeink, virrasztásaink egyedül Isten dicsőségét szolgálják.

Bosco Szent Jánosnak is ez volt egyetlen vágya: „Da mihi animas, cetera tolle!“ Csak a lelkek kellenek nekem, mert egyedül ezek munkálásával tudom Isten dicsőségét előmozdítani. Ez a mérhetetlen vágy: Isten dicsősége, kiált Szent Ágoston ajkairól: „Noverim Te, ut amem Te! Ut despiciam me! Ó bárcsak minél inkább ismerhetnélek, hogy szerethesselek és önmagamat megvetthessem!“ Ez a szeretet és ez az önmagamról lemondás legyen Isten dicsőségére!

Ezért énekeljük annyi lelkesedéssel a 3. zsolnárt, a vigasztalódás és fölényes bizalom eme nagyszabású megnyilatkozását: „Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, et exaltans caput meum.“ A dicsőséges Isten az én dicsőségem, felemeli a megalázkodásban, a csüggedésben fejemet. „Exsurge gloria mea“ kiáltjuk az örömujjongás szent mámorában — „Exaltare super coelos, Deus, et super omnem terram gloria tua.“ (107. Ps.) Kelj fel én dicsőségem, dicsőséged legyen az egész földön! Ime az Isten dicsősége az alter Christus öröme, vigasztalódása és dicsősége! Gloria Patri!

Et Filio! In honorem, in gratiarum actionem pro beneficio incarnationis — mondjuk a vasárnapi zsolozsma felajánló intenciójában. A megtestesülésnek, a világtörténelem legnagyobb jelentőségű eseményének jótéteménye!

A Fiú Isten azért lett emberré, hogy érettünk szenvedhessen és meghalasson és így megváltson minket; így tanítjuk híveinket már az iskolában. Szent Lukács evangelista szerint (4. részben) Jézus feltárta Izaiás próféta könyvét és azon helyre találta, ahol írva vala: „Az Úr lelke énrajtam, azért kent föl engem, és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket.“ Breviáriumomban becses emlék gyanánt őrzök egy első szentmisés képet, melyre a primiciáns ezeket a mély jelentőségű sorokat nyomatta. A Fiú Isten végtelen örömeiben, boldogságában és dicsőségében osztozunk mi papok, a felszentelés, a küldetés mérhetetlen kegyelme, ajándéka által. Már Szent Ágoston felkiált túlradó örömeiben, hogy mint pap szolgálhatja Jézus dicsőségét: „O veneranda sacerdotum dignitas, in quorum manibus velut in utero Virginis, Filius hominis incarnatur!“ A jó hírt — Euangelion — hirdetni a szegényeknek. Még a lábai is ékesek az evangélium hirdetőinek, mondja Szent Pál apostol Izaiás próféta nyomán, mint valami exotikumot! Jézus dicsőségére! Meggyógyítani a töredelmes szívűeket a gyóntatószék misztikus homályában! Jézus dicsőségére! Lehívni a Fiú Istent égi trónusáról kezeink közé a második táborhegy, az oltár transfigurációjában! Szent meghatottságunk túlradó örömeire és Jézus

dicsőségére! Ceylon minden rubinja, Dzsajpur smaragdjai, Nepal topázai, Golkonda ezer sugárban villogó kincsei, mind-mind silány pítőkövek hivatásunk, felszentelésünk mérhetetlen kincstárához képest.

A francia forradalom véres napjaiban, 1792 szept. 2-án a két híres Rochfoucauld testvér — arisztokrata ivadékok, egyik a saintesi püspök, másik Beauvais püspöke — szenvedett vértanúságot. Egy jakobinus egy öltöny álruhát csempészett be a börtönbe és felajánlotta szolgálatát a püspököknek, hogy egyiket meg tudja menteni. De mivel a szent püspökök nem akartak egymás nélkül szabadulni, inkább visszautasították az egy öltöny álruhát és az Egyház vértanúi lettek. Jézus dicsőségére! Gloria Patri et Filio! Ugyanakkor a szentéletű Giraul abbé, a sápadt arcú aszkéta annyira belemerült breviáriumába, hogy még csak fel sem nézett, amikor egy kőpadon ülve a gyilkos halál a vértanúság koszorúját homlokára fonja. Jézus dicsőségére! Gloria Patri et Filio!

Hébert főcinkos jakobinusvezér ezen az estén részeg mámorral üvöltötte: Polgártársak! Franciaország ma nagy adag szeméttől szabadult meg! — Mi azonban, a diadalmas világnézet hírnökei, valljuk és tudjuk, hogy Krisztus Urunk is halála pillanatában győzött, amikor ellenségei vad mámorban tomboltak. A vértanúk is halálukkal győznek! Ez a kereszt tragikuma, mely mégis diadallá változik! Stat crux, dum volvitur orbis! A világ szenvedésekben vonaglik, de a kereszt áll Jézus dicsőségében!

A főcinkosok ma is üvöltenek Jézus Egyháza ellen; a sötétség, a vér, a szenvedés tragédiájában: „Posuerunt in coelum os suum et lingua eorum transivit in terra” — panasolja a 72. zsoltár. Eget, földet ócsárolnak. De az alvilág tomboló kavargása közben is bizunk a nagy ígéletben: „Vidi impium superexaltatum et elevatum” láttam a gögös, felfuvalkodott gonosz embert, mint Libanon cédrusát; és mikor általmenék, már nem volt ott; kerestem, de még csak helyét sem találtam. (36. zs.) A véreskezű keresztényüldöző római tiranusok, a hithagyó bizánci césárok, a pöffeszkedő középkori uralkodók, kik a pápai hatalom ellen acsarkodtak, az újkor sötétlelkű zsarnokai, a nagy és kis Napóleonok, akik mindig az Egyház ellen tombolnak és üvöltenek: csillaguk lehanyatlik; általmenvén keressük őket és még helyüket sem találjuk. De Jézus dicsősége örök! A papi lelkeség a tragikus sötétségre az ég fényével válaszol, az irracionale káoszra a Fiat Lux földöntúli eszményeivel, a fölforgatott világ vérözönére és jajkiáltására egy szebb, boldogabb élet hitével és vágyódásaival ad feleletet. Gloria Patri et Filio!

Et Spiritui Sancto! A vasárnapi zsolozsma felajánló zsolozsma intenciójában folytatjuk tovább: In honorem Sanctissimae Trinitatis, pro beneficio sanctificationis! Megszentelés, a Szentháromság harmadik isteni Személyének főműve. Veni Sancte Spiritus! Könyörgünk nyolc napon keresztül a pünkösöd oktávjában. Veni Creator Spiritus! A kegyelemmel teljes papi lelkeség ad derűt, bizalmat, megnyugvást és lelkesedést a papi munkához. A derült, nemes papi szívben csillagfény és napsugár az élet, mely a küzdelmek sötétségében is boldogul és eligazodik. Ez a Szentlélek ajándéka. „Accipe Spiritum Sanctum ad robur et ad resistendum diabolo et tentationibus eius.” Így imádkozott a püspök, amikor fejünkre tette kezét. Földöntúli erő

nekünk a Szentlélek, hogy ellenállhassunk a pokol kísértéseinek. Hála és dicsőség Neked, ó Szentlélek!

Avellinus Szent Andrásról írja a breviárium, hogy csodálatos fény tört elő testéből és így mutatott utat társainak a vak sötétben: *Sociis inter densissimas tenebras iter monstravit*. Hányszor ismételtük: *Vos estis lux mundi!* Az emberek elmennek világot látni: városokat, tengereket, világreszeket, kultúrát, gépesített civilizációt, művészetet, tudományt; de világosságot a papi lélek gyújt; az emberek úgy képzelik, hogy a tudomány hoz a földre minél több világosságot, pedig a kegyelem a lelkek napja, a sötét föld világossága; csillag a komor éjben. És a Szentlélek világosságát mi papok közvetítjük. Jaj a papnak, ha kialszik lelkének fénye, ha lehanyatlík lelkesedésének csillaga.

A Tertia himnuszában naponta könyörgünk: *Nunc Sancte, nobis, Spiritus; öntsd lelkünkbe ajándékaidat; az apostoli buzgalmat, vágyat, lelkesedést, minél többet dolgozni, fáradni, lemondani a Szentháromság dicsőségéért.*

Dignare promptus ingeri nostro refusus pectori. Különösen a legfőbb ajándékokat — *refusus*: a szeretet, a buzgóság és imádság kegyelmét. Szeretet nélkül pengő érc, zengő cimbalom a papi ajkáról elhangzott ige. Szeretettel munkálkodó papi szív életerőket sugárzó fényközpont. A buzgóság a papnak állandó tűzkeresztsége; szinte keresi a harcot a lélekért, Isten országáért. Az imádság a pap lelki kenyere; *cibus angelorum*; az imádsággal a pap az angyalok táborában telepedik le. XIII. Leo pápa mondta egy kármelitával kapcsolatban: *Carmel sine oratione nihil*. A nagy Pápa után mondhatjuk mi is: *Sacerdos sine breviario nihil*. Ima nélkül nem száll le szívünkbe a Szentlélek ajándéka, kegyelme. Az ima erősíti a papot a Szentlélek jegyesének, az Egyháznak küzdelmeiben. Szinte közhellyé vált, hogy az Egyház „rendkívüli” idöket él és „rendkívüli” eszközöket kénytelen használni. Kérdjük azonban: mikor nem élt az Egyház „rendkívüli” idöket; mikor voltak az Egyház életében „rendes” idök, emberi értelemben vett nyugalmas idö? Az emberiség életében is örökös az előretörés, a robaj, a rohanás; *panta rhei*, minden mozog, rohan, mondja a görög közmondás. Így az Egyház életében is nyugalom nélkül robognak a rendkívüli idök. A jégbe fagyott déli sark világában sincs nyugalom; ott háborog a Terror és Erebus tűzhányók rémséges fénycsóvája. A Szentlélek leszállása is viharos volt; Egyházának küzdelmei is nagy háborgások. Ezt a Gondviselés így akarja.

A három első század véres üldözéseivel, hóhéraival és máglyáival szembeállította az Egyház a vértanúk rettenthetetlen bátorságát. A vad tévtanokkal, tomboló herezisekkel szemben az egyházatyák lángelméjének fákláját. A barbár népvándorlás borzalmaival szemben a hittérítés iszonyú fáradságát. A döllyfös bizantinizmus, a gögös császárok, az irígy kényurak nyers uralomvágyával szemben a türelmet, néha a kardot, néha pedig a kiközösítés súlyos büntetését. A visszaélésekkel, a nyugati hitlázadással szemben az üdvös reformokat, a trienti igazságok nehéz fegyverzetét és lángpallosát. Az újkor silány tévelyeivel, pesszimizmusával, tömegaposztáziájával szemben a *theologia* és *philosophia* perennis reflektorát. A nagy szellemi

zűrzavarban, „confusion de l'espri“-t és a metafizikai nyugtalan-
ságban, „inquiétude métaphysique“ hirdeti a pápai trón magaslatán
az apostoli körlevelekben a társadalmi kiegyenlítődés fényes tanait:
„débandede du marxisme universel“: az egyetemes marxizmus fel-
bomlását. A materialista életfelfogással szemben hirdeti a Szentlélek
jegyese, az Egyház a Katolikus Akció éltető optimizmusát. Hála és
dicsőség Neked, ó Szentlélek!

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto!

Mindörökkön-örökké! Ezekkel a szavakkal szemben mily silány-
sággá törpül a földi lét nagysága! Babilonból és az ókor annyi
hatalmas városából sivatag lett; a földi paradicsom világrészéből
tengerbe süllyedt Atlantisz; csillagokból eljegesedett égi tünemény;
gránit emlékművekből szélhordta por; világhírű szépségekből, ünne-
pelt művésznőkből, hódolattal körülrajongott fejedelemlétekből fogat-
lan anyókák: híres és hírhedt szónokokból, demagógokból ügyefo-
gyott véngyerekek! Világtörténelmi nagyságokból történelmi név-
sor! Ez a földi lét nagysága. Ez a nagyság mulandósága.

Egyedül örök az Isten dicsősége! Gloria Patri et Filio et Spiri-
tui Sancto! Erre tanít a violapiros-szalagos, finom kötésű, arany-
szegélyű zsolozsmakönyvben a doxologia!

Zalagyömörő.

Szeberényi László
plébános.

P. dr. Dám Ince O. F. M.: Ferences szemmel. (Ferences témák —
mai feladatok.) Magyar barát kiadása. Gyöngyös, 1943.

„Szent Ferenc Atyánk szelleme kezdettől világnézetet jelent... Ez a
kötet épp azokat a dolgozatokat és előadásokat gyűjti egybe, melyek követ-
kezésként Szent Ferenc szellemében nyúlnak a lelki élet, a bölcséleti, hit-
tudományi, társadalmi és lelkipásztori tételek kérdéseire.” Maga a szerző
ebben a sajátos ferences nézésben jelöli meg vaskos kötete igen különböző
tárgyú időben több mint tíz év termését felölelő dolgozatait, előadásait
egységbe foglaló, azok egységes veretét biztosító alapot. (7. lap.)

A hat nagy egységből kettő általános katolikus tárgyú: Schola adora-
torum” az Oltáriszentség, „Az isteni kegyelem remeklése” pedig az életszent-
ség egyes kérdéseit világítja meg. Sajátos ferences tárgyakat ad. „Francis-
cana” és „A ferences iskola hagyatéka” című részeiben, hol különösen az
utóbbi bizonyítja, mennyire megalapozott tudományos szempontból is a
szerző sajátos ferences életnézése és mennyi odaadással foglalkozott isko-
lájuk legjelentősebb szerzőjével, B. Duns Scotusszal. A két befejező rész
sajátosan magyar: Prohászkaról és a népiségről ad néhány dolgozatot.

Tárgyi szempontból széles skálán mozog P. Ince: Scotus műveinek
kritikai kiadásától a „Szállást keres a Szentcsalád” népi ájtatosságra adott
gyakorlati tanácsok és lelkipásztori utasítások jelzik az ellenpólusokat. De
mindenütt szakszerűen, odaadóan, életet adni akaró ferences szellemmel,
világos fogalmazásban, gördülékeny stílusban.

Isten felé.

Mit és hogyan kérhetünk?

Főtisztelendő Atyám levele szinte csodálatosan megerősített. Tehát jó úton vagyok! Nagy öröm ez nekem.

Mindennap jobban és jobban megtetszik ez a szent nyakasság. Nem is hagyom magam.

Most is például semmi melegség a lelkemben, semmi kegyelmi indítás, semmi kegyelmi élmény . . . semmi, semmi. És mégis jó kedvem van, mert azt érzem, hogy nagy kincsnek vagyok a birtokában. Olyan vagyok, mintha más lelki-sikra kerültem volna. Ez a nagy bizalom, együtt a kitartás tudatával s azzal a szilárd meggyőződéssel, hogy valamiképen most . . . most fogtam meg a jó Istent, egészen felelem. Mert tudom, hogyha én nem változtatok meg elhatározásomat és lesz erőm végig kitartani, szinte feltétlen bizonyossággal elérem célomat, a komoly életszentséget; elérem! Mert az evangélium nem szószátyárkodás, az Úr Jézus nagyon is tudta, hogy mit mond és mire biztat fel bennünket. Én most csak komolyan veszem az evangéliumot. Nekem meggyőződésem, hogy sokan talán csak azért csóválják a fejüket, amikor ezt az arcátlan tolakodást és kitartást látják, mert nincs annyi erejük, hogy feltétlenül bízzanak az Istenben és az evangélium minden szavában! Nincs annyi bizalmuk, hogy áttörjék az emberies gondolkodás és a földi mértékegységek korlátait. Hátha nem adja meg a jó Isten — mondják ők — s akkor mi lesz velünk, kezdhet inogni a bizalmunk a többi evangéliumi igazságokban is. Ez van a lelkük legmélyén, ha nem is mondják ki ilyen nyíltan. Féltik azt a törékeny kis hajójukat. Pedig az Isten kínálgatja kegyelmeit, szeretne nagylelkű lenni és ha talál egy embert, aki vakon karjaiba veti magát és aki úgy hisz benne, mint ahogy azt az Úr Jézus világgá prédikálta, a mezők liliomairól és a modortalan szomszédáról szóló beszédeiben, hát az ilyen emberből Assisi Szent Ferencet csinál! Főtisztelendő Atyám! Szinte káprázató világossággal látom ezekben a percekben, amikor ezt a levelet írom, hogy mily fantasztikus lehetőségek nyílnak meg az előtt, aki nem gyáván, a maga törpe kis emberi mértékeivel centiméterezi végig az evangélium óriási távlatait! Aki nem emberi számításra kalkulál és nem azzal fog hozzá a bizalomhoz, hogy hátha kockázatba megy bele. Az Istennel szemben nincs kockázat. Van idő, van hosszú várakozás, van türelem, de kockázat nincs! Inkább elhiszik a gyáva lelkek, hogy az evangéliumot tízféleképpen ki kell magyarázni, pedig az Úr Jézus páratlan egyszerűséggel és őszinteséggel épp a naív, szegény emberekhez beszélt! Inkább elhisznek minden bölcs harmadik értelmezést,

csak a százszázalékos bizalmat nem merik megkockáztatni. Bizalom, amelyik gyanakvással kezdődik! Ezért nem haladnak előre, ezért imádkoznak oly félszegen és ízetlenül 20 évi rapi elmélkedés után is, ezért nem lesz belőlük soha szent!

Elhagyatott vagyok? Nem mennek az imagyakorlatok? Sebaj! Valami betyáros vakmerőséggel, füttyörészve törtetek előre; kezemben az evangélium minden ígérétevel együtt; mögöttem a világ, körülöttem a gyáva kishitűek s előttem az Isten. Őelőttük is ott van, de nem hiszik, hogy elérhetik; én hiszem és el is fogom érni! S rázendítek az én nagy könyörgéseimre, hangos lesz tőle az ég. Az imák milliói szorongatják az Istent, de egyszerre azt kérdi: Ki érintett engem, mert érzem, hogy erő ment ki belőlem? Ekkor előállok én s bevallom, hogy én voltam.

Látja, Főtisztelendő Atyám, ilyen naívvul és gyerekesen képzelgek önmagamról; de leírtam, mert nem akarok csendes jámborkodásokról írni, amikor jelenleg ez van a lelkemben. Azt hiszem, ez lelki fejlődésnek csak egy mozzanata lesz, és fogok én még másként is gondolkozni, de az a „másként” még nincs a lelkemben. Addig még — sejtem, érzem előre — a jó Istennek sokszor meg kell engem aláznia, mert most még igába-töretlen természetemet viszem előre.

Még egy nagyon fontos dologról szeretnék írni Önnek, Főtisztelendő Atyám: arról, hogy tulajdonképen mit is kérek én anynyira a jó Istentől. Amikor megírtam az Arcátlan Tolakodó imáját, annyira kifejezetten csak az óriási bizalom volt a lelkem előtt, anynyira csak ebből a szempontból néztem az egészet, hogy nagyon kevés gondolat jutott a kérés tartalmára. Ezt később észre is vettem és kezdtem róla gondolkozni. Mindjárt az elején bevilágított, hogy éles különbséget kell tennem a fenntartás nélküli könyörgés és a fenntartással való kérés között, amely utóbbiban külön hangsúlyozva bent van az: Ha neked is úgy tetszik, Uram. Minden imában bent kell ennek lennie, azonban van olyan könyörgés, amelyikből tulajdonképen egészen kimaradhat, mert azt kérjük benne, hogy Isten akarata teljesüljön. Itt nincs helye föltételnek, azért az ilyen ima a legnagyobb kitartással folytatható, az ilyen imával lehet csak igazán arcátlanul tolakodni. Most már csak az a kérdés, hogy személyemre vonatkozóan mi az ilyen feltétel nélküli ima, mi az Isten egyenes akarata, mert nyilván az lesz az, amelyiket az én makacs kitartással mindennap a jó Isten elé vihetem. Semmiképen sem az én földi egészségem, jólétem. Ezekért nem is imádkozom. De még az apostoli sikerek sem ilyenek, a lelkek megmentése sem az én, hangsúlyozottan: az én munkám nyomán. Ezekért már jó is imádkozni, de nem „szószaporitással”, amint maga az Úr Jézus mondotta; mert nem biztos, hogy épp én általam akar valakit a jó Isten üdvözíteni. A lelkek üdvössége általában már egészen más: az a jó Isten biztos akarata tehát ezért lehet annyit imádkozni, amennyit csak tudok, mert mindig' lesznek lelkek, akik még nincsenek megmentve. — Most pedig saját személyemre rátérve, egyetlen, amit hasonló következetességgel és feltétel nélkül kérhetek: hogy a jó Istent mindig jobban megszeressem, érte mindig több áldozatot hozhassak és szándékom mindig

tisztább legyen, vagyis, hogy szentté legyek! Tehát ezt kérhetem és ezt kérem is feltétel nélkül.

Kissé közelebről nézve az én konkrét esetemet, jelenleg azt látom magamról, hogy számokkal ki nem fejezhető messzeségre vagyok az életszentségtől. Ezt mindig tudom, néha azonban oly élesen bevilágít, hogy behúnyom a szememet s elfordítom az arcomat irtózatomban, gondolva, hogy így nem látom azt a mérhetetlen távolságot köztem és az életszentség között. Azt látom nagyon világosan, hogy a lényeg hiányzik, amit a szentek lelkületének lehetne nevezni. Több dolog megvan az ő külsőségeikből és járulékos erényeikből, mint pl. a szabály lehető pontos betartása, az önként vállalt penitencia, jóakarát stb., persze ezek is sokkal silányabb alakban . . . de mégis valami belőlük. Azonban teljesen hiányzik a lényeg, maga a lelkület, amely valami csodálatos természetességgel mindig csak az Istent tartja a szeme előtt, amikor az ember annyira hozzátapad a jó Istenhez, hogy szinte az Ő szemén keresztül látja már az egész világot is. Önmagáról teljesen megfeledkezik, másokat a legnagyobb őszinteséggel önmagánál jobbnak tart. Csak az Isten, csak az Isten!

Ezen lelkület előtt állok én, tökéletesen tehetetlenül. Még csak érinteni sem tudom. Szeretném magamhoz ragadni s magamra öltetni, de képtelen vagyok. Érzem, látom, tudom, hogy saját erőmből ítéletnapig kísérletezhetnék, akkor sem tudnám megszerezni. Ehhez a jó Isten kell!

Ezért állok és zörgetek mindennap és minden órában. Zörgetek, kopogok, dörömbölök; aztán kezdem előlről: zörgetek, kopogok, dörömbölök; aztán kezdem előlről és ismét előlről, mert ez az egyetlen, ami tőlem kitelik s ezt az egyetlen nem akarom elmulasztani.

A szentek lelkületét kérem! Ebben a lelkületben nincsenek csodák, nincsenek jóvendölések, nincsenek lebegések ima közben, nincsenek elragadtatások, de van lángolás az egyetlen érdemes célért: az Istenért, van egy egészen különös odatapadás az Istenhez, amely aztán nem engedi, hogy saját dicsőségüket, kényelmüket és javukat keressék: csak az Isten, csak az Isten! Istentől átitatott lélek! Ez az! Ezt kérem.

Csak az aggaszt nagyon, hogy nem ismerek egy szentet sem, aki oly kínlódva tért volna meg, mint én s aki ennyire hitványan haladt volna előre, mint ugyancsak én! Pedig én az ő nyomukba akarok lépni. Nem elégszem meg, hogy úgynevezett átlagosan jó szerzetes legyek. Több akarok lenni. Vállalkozom mindenre, a megnyúztatásra is, csak kezdjen velem valamit a jó Isten, csak tegyen szentté.

Amiket eddig leírtam Önnek, Főtisztelendő Atyám, ezek voltak az első gondolataim arról, hogy mit is kérek és milyen is akarok lenni. Magam előtt láttam a szenteket s hozzájuk akartam hasonló lenni. Pár nap múlva azonban egészen új szempontot fedeztem fel s e mellett előbbi gondolataim egészen másdrangúvá lettek. Valahogy kissé tökéletlenek lettek. Annyira világos és intuitív volt ez a belátásom, hogy a magam részéről nagy kegyelemnek tartom.

Azt láttam világosan, hogy a tökéletes életet nem azért kérem, hogy bűneimmel ne bántsam meg a jó Istent, hogy ne okozzak neki mintegy fájdalmat, mert ez csak negatívum; nem is azért kérem,

hogy a lelkem szép és gazdag legyen, mert ez csak járulék, nem is azért kérem, hogy üdvözüljek, mert ez meg önzés, hanem egyedül azért kérem, mert ez a bűntelen állapot, ez a behódolás az Isten akaratának, ez a kizárólagos istenkeresés, ez az abszolút tiszta szándék: az igazság, maga az igazság állapota, ez a helyes rend, ez az, ami fedi az objektív valóságot. Ez az, ami bizonyos értelemben azonos az isteni lényeggel, az isteni gondolattal és akarattal, amely lényegénél fogva az igazság. Ha szent vagyok, ez a lényeg: az igazság állapota, az igaz férfi! És csak mellékes, hogy a lelkem szép, hogy az Istennek bennem kedve telik, hogy üdvözülök . . . ezek mind következmények vagy járulékok. A lényeg itt az, hogy én beilleszkedtem tetteimmel, gondolataimmal, egész létezési módommal az Istenbe, az isteni gondolatba, amely az igazság. Ez az egyetlen valóság, ez lesz a mennyország lényege is: az igazság állapotában megnyugodni, véglegesen igazzá lenni. Tehát ezt kérem! Az igazság állapotát. Hogy igaz férfi legyek! Mert ezzel illeszkedem be magába az igaz Istenbe.

Most, hogy ezt leírtam Önnek, Főtisztelendő Atyám, látom, hogy mily megközelítően tudtam csak leírni ahhoz az intuitív világossághoz képest, ahogy én ezt az előző napokban beláttam. Ebbe a perspektívába beállítva láttam mindent: az igazság valósága, az igazság állapota, minden, ami ezen kívül van, az csalás és hazugság és látszat és értéktelenség! Egész életszentségem is csak ebben az egyetlen gyökerezhetik; ebbe az objektív rendbe kell beilleszkednie s mindjárt láttam is összes hibáimat, amelyek ebből a nagy egységből mintegy kilógnak s engem is húznának kifelé. A szentek példájukkal mutatják, hogy hogyan kell ezt a mindennapi életben megvalósítani.

Végezetül még egy dolgot szeretnék megemlíteni Főtisztelendő Atyámnak. Legutóbbi levelében figyelmeztetett, hogy az Arcátlan Tolakodó imáját tegyem változatossá s ne ragaszkodjam magához a leírt szöveghez. Nem is ragaszkodom, sőt mindennap új változatot és új színezetet kap. Megesik, hogy egyszerűen állok és várok. Nem szólok szinte egy szót sem, csak várok, de én is és a jó Isten is tudja, hogy mire várok. Ilyenkor kidobálok a lelkemből mindent, amit még ott talállok: maradék, rendetlen vonzalmakat, eldugott rossz indulatokat, elrejtett ellenszenvet, hogy a lelkem egészen üres és tiszta legyen a kegyelem befogadására, hogy semmi akadályt se támazzak a jó Isten szabad működésének. Olyan vagyok ilyenkor, mint a kis fecskéfiókák a fészek szélén: ülnek és várnak, csendesesen várnak; ha hoz az anyjuk valamit, esznek, ha nem hoz, nem esznek. Én is néha némán és csendesesen várok; ha hoz a jó Isten valamit, akkor eszem, ha nem hoz, felkopik az állam. Én a jómadár! Ülök az imázsámoly szélén és csendesesen várok.

Máskor meg épp ellenkezőleg, nem csendesesen várom a jó Isten kegyelmét, hanem nagyon is hangosan! Ilyenkor veszem azt az olcsó kiadású Szentírást, amelyik mindíg nálam van és valójában a kezembe veszem s lapjait a jó Isten elé tartom, hogy nézze meg, hogy milyen nagy biztatások vannak ott megírva, Ő íratta meg, most tehát itt vagyok és kérek!

Ismét máskor meg végigkoldulom az összes szenteket. Kezdem

az őrzőangyalommal, akit újabban nagyon kezdek tisztelni és szeretni. Kérem, hogy könyörögjön értem, most azonban jöjjön és segítsen a többi ismerős szenteket is felkérni. És együtt sorra járjuk a szenteket. Mindenütt kérünk segítséget és megkérjük őket, hogy jöjjenek velünk a jó Isten elé. Végül a Szűzanyához is elmegyünk s mikor már mindannyian együtt vagyunk, én elkezdem a jó Istennél az Arcátlan Tolakodó imáját s közben rámutatok pártfogóim nagy csoportjára és mondom a jó Istennek, hogy lám, ők is mennyire szeretnék, hogy én egy kicsit haladjak az életszentségben. Újra kérem is őket, hogy most szóljanak az érdekemben, itt az alkalmas idő. Szóval, amint láthatja, Főtisztelendő Atyám, egész naívnul is imádkozom, de itt nem a naívság a lényeg, hanem az őszinte bizalom.

Néha azután másként változik az imám. Rendkívül világosan és tisztán azt látom, hogy nincs mit csodálkoznom azon, hogy a jó Isten nem foglalta még el lelkemben az ott fölkinált helyet, hiszen ilyen mérhetetlenül silány és piszkos kis odúba ki jönne be szívesen? Ezt nagyon világosan látom. És mégsem zavar meg és mégsem csüggeszt el, mert ugyanilyen világosan látom azt is, hogy a jó Isten itt egy pillanat alatt rendet tud teremteni. Neki csak egy szavába kerül s ez a kis piszkos odú palotává lesz. Épp ezt kérem! És egész bizonyosan még halálom előtt meg fogja tenni ezt a csodát a jó Isten. Erre biztosítékom van az evangéliumban. Még az sem aggaszt, hogy eddig nem adta meg, sőt mélységesen hallgat. Más hallgatni és más nem hallani. A jó Isten nagyon is hall engemet, éppen csak hallgat. Megvan rá az oka. És ha tíz évig fog hallgatni s én tíz évig látszólag süket fülek számára kiabáltam, ez sem jelent semmit, még csak türelmetlen sem vagyok s még csak nem is sajnálom az időt s nem félek, hogy mennyit kaphattam volna e tíz év alatt, azon egyszerű oknál fogva, mert egész bizonyos vagyok benne, hogy a jó Isten tíz év vagy húsz év múlva egyszerre fogja megadni azt az egészséget, amit esetleg apránként osztogatott volna ki, sőt talán többet is. Tehát szó sem lehet arról, hogy én veszték vagy megrövidülök azáltal, hogy a jó Isten most látszólag ügyet sem vet rám. Nem olyan Ő, hogy ezt komolyan tenné. Ezt csak mutatja s én ezt tudom, ezért iszonyúan vígan vagyok. Olyan vagyok, mint aki biztos a dolgában!

Imádkoznék értem, Főtisztelendő Atyám, hogy mindig így tudjak hinni és bízni az Istenben.

N. T.

Apostol és szerzetestanár.

Isten- és lélekszolgálatra szenteltek fel minden papot, a szerzetestanárt is. Ő is kapott missziót, apostoli küldetést a lélekmentésre még akkor is, ha elsődleges munkaköre az iskolában folyik is. Hozzá nagyobb bizalommal közelítenek a szülők, több reménnyel és több várakozással bízzák életük szemefényét gondjaira. A szerzetestanár e kívülről feléje forduló, ma még buzgó bizalomnak csak akkor

tud megfelelni, ha lelkét emészti a Krisztus házáért való buzgóság, ha hevíti a lelkét éltető Élet melege és ezt az oltárról reggelenkint magába csókolt Életet lobogó lánggal éli diákjai előtt és velük kapcsolatban. Termékeny tehát csak akkor lesz a szerzetestanár szerepe, ha a papság szent gyökereiből szívja szorgosan az éltető nedvet, világosan; ha nem a „tanár úr“ az első, hanem a főtisztelendő a lényeges.

Ennek a fölséges, de nehéz elhivatásnak néhány apostoli lehetőségére, a mai élettől is megkövetelt, sürgető útjára szeretnék ráébreszteni.

1. A szerzetestanár élete, munkaköre lényegében az *iskola, a katedra*. A gyermeki szellem csiszolása, alakítása, töltése igen sok elmélyedő olvasást, önművelést kíván. Hogy egyeztethető hát össze a lelkipásztori szerep a tanárral? Állítjuk, hogy papi élettartalmának megragyogtatása nélkül, az Ige sugalló erejű közvetítése nélkül a szerzetestanár semmivel sem több sokszor nagyon alaposan felkészült világi társánál. Bármilyen tárgy tanításánál bőven akad alkalom a gyermek lelkét, jellemét érdeklő kérdések kibogozására. Sokszor nem is térhetünk ki egy-egy, az anyag tárgyalása kapcsán feltett kérdés elől, ha s ilyenkor higgadt bölcseséggel és készséggel válaszolunk, világnézetet alakítunk, lelket csillapítunk, apostoli munkát végzünk a tanári mellett. — Különben kit ne hevítene ilyen irányban az, hogy ott ül előtte a bimbózó magyar jövő, a katolikus magyar társadalom erjesztő kovása? . . . Egy tárgy tanítása kapcsán se tegyük le arról, hogy életszerűen, de krisztusi hevülettel hirdessük, hintsük a diáklélek megkívánta magvakat. — Ha a tanterem küszöbének átlépése előtt gyakran rádöbbenünk arra a föl-emelő gondolatra, amit egy Istenben boldogult, bölcs szerzetestanáromtól hallottam, hivatásunk bizonyára apostolkodás lesz a katedrán is: „Hogyan menne be most a Mester, mit vinne arcán, agyában, szívében nekik?“

2. Egyszer írásban megkérdeztem diákjaimat, milyen szerintük az ideális tanár. Válaszuk idevonatkozó része lényegében ebben sűrítendő: „. . . *iskolán kívül* legyen jóbarátja a diáknak“. Nem is tudom, hogy lehet egy kedves emberbimbó mellett hadvezéri képpel, „magas gallérral“ szótlanul elmenni, amikor olyan kérdőn tapad rám a tekintete. Tízpercekben feloldódik a feszesség, hát-hadd érezzék magukat a gyerekeket magához ölelő Krisztus közelében. Micsoda öröm huncutkás vagy komolykás érdeklődő diákcsemetéket szárnyunk alá fogadni akár játék vagy sport közben, ha tudjuk, hogy jelenlétünkben szellemi, erkölcsi szempontból épületesebben szórakoznak, mint szilajkodó társaik körében. Egyébként is igazán csak játék, séta, szórakozás, kirándulás közben nyílik meg a lelkük, ilyenkor kaphatunk ismeretükhöz, jellemük segítéséhez biztos támaszt.

3. Ha a szerzetestanár szíve-lelke nyitva van diákjai befogadására, lehetetlen, hogy szobáját zárva tartsa előttük. Soha nem vár senkit üdülésre, időtöltésre, de akik egyszer szívük zárát feltörték előtte, akiknek Krisztust ragyogó egyénisége bizalmukat megnyerte, úgyis felkeresik bensejük keserű kínjaival, édes örömeivel vagy kínzó kérdéseivel. Itt, a cella bene custodita-ban magasztosul fel a tanár úr igazi jóbaráttá, *lelkiatyává*. Imazsámolyára megnehezült

diáklelkek hullanak odaadó, meghitt bizalommal, mert a tanár úr feje fölött fényleni látták a Fenség arcát. Megoldott kérdésekkel, elcsitult, felszabadult szívvel haladnak haza az először oly nehezen, bátortalanul kopogtató diákok, ha ilyenkor a szerzetesszobában nem a fizika vagy latin tanárt találták meg, hanem meglelték a jellemüket javító lelkiatyát.

4. A diákkal kapcsolatos apostoli utak csak most kezdődnek. — Egyik-másik diákunk rövidebb-hosszabb időre eltűnik szemünk elől a tanteremben. Ágyhoz szegzi a betegség. Miért ne tehetné meg a szerzetestanár, hogy néha minden hivatalos hangulatú látogatás és válogatás nélkül vigasztalóként bekopogtat a *betegszobába* vagy a kórházba. Kétségkívül igaz az a régi szólás, hogy a szülőkhöz gyermekeik útján lehet legkönnyebben hozzáférnünk. A nélkül, hogy tértigetnénk, hogy prédikációkat tartanánk a családnak, pusztá megjelenésünkkel sok-sok ösztönző indítékot adunk a gyakran közömbös, elfonnyadt hitű szülőknek. — Természetesen, ha ilyenkor apostoli szerepünkről megfeledkezve a beteg mellől az udvariaskodó szülőkkel leülnénk kvaterkázni vagy kártyázni, megjelenésünk bizonyosan nem emeli fel a fiuk betegségétől megnehezült szülői szíveket, nem építi a mosolyt, derűt vagy közvetlen, komoly szót kívánó diáklelket sem. — Más alkalmakkor pl. szállásfelügyelet vagy családi környezet-tanulmányozáskor tett látogatásaink se legyenek soha a hírhedt hivatalos merevségtől mérgezettek.

5. *Fogadó órákon* az érdeklődő édesanya vagy apa keresi fel a tanárt. Még ha csupán a jegyek érdekelnék is a szülőt, lehet arról olyan tapintattal beszélni, hogy sem a jegyet el nem áruljuk, sem a gyenge diákon keresztül a szülőt meg nem sértjük. Ma már a szülőknek jelentékeny csoportja jön azzal a célzattal, hogy gyermeke jellemének alakulásáról, a neki való könyvekről, a hibákról, jótulajdonságokról, szóval lelkéről halljon tőlünk valamit. A gyermek ügyeiről szeretettel szóló szerzetestanár bizonyosan apostolkodik, amikor maga is érdeklődik a fiú rejtett, nem értett lelki tulajdonságai után. Nem egyszer csillan meg könny éppen annak az édesanyának szemében, akinek csak örvendezni valója volna fia fejlődésében. Ezek a meghitt percek sok vigaszt hintenek, sok gondot gördítenek el a ma agyonhajszolt szülők szívéből. — Megvallom, számomra most is legkedvesebb óra a szülői fogadó (kivéve a konferenciák előttit!) s nem értem, miért vonakodnak annyira a sok apostoli lehetőségre alkalmat adó pillanatoktól. A diákszülők lelkileg jobban hozzánk tartoznak, mint a munkával agyonzsúfolt, magánbeszélgetésre ritkán ráérő világi papokhoz. Ha hozzánk tartoznak, nekünk kell lelki szomjukat kielégítenünk, de nem a notesz száraz és hűvös forgatásával, hanem krisztusi kenyértördéssel. Ha a Mester megbízottjait találják bennünk, akkor gazdagodott étellel térnek otthonukba, mert a vasárnap számukra talán elmaradt szentbeszédet pótolták a lelket üdítő megbeszéléssel.

6. Ne vonakodjunk a *gyóntatószéktől* sem. Az év folyamán ismételten előfordul, hogy a kevés erővel rendelkező plébániák hozzánk fordulnak. Itt van a legönzetlenebb, legszentebb alkalom annak bizonyítására, hogy nekünk is van apostoli küldetésünk s az egyszer fellobbant láng még nem halt hamvába. Leventék, katonák,

más iskolák karácsony és húsvét körül oly tömegeket vonultatnak föl, hogy azoknak gyóntatásához 8—10 pap sem volna sok. Márpedig melyik plébániának sikerül nélkülünk annyi gyóntatót szereznie? Ma már, hála Istennek, az első-péntekesek is oly tömegeket vonzanak és mozgatnak meg, amelyek lelki kielégítése, bizony a mi időnkől is gyakran elkíván egy-két órát. Meggyőződésünk szerint, hacsak első kötelességünk mást nem parancsol, az ilyen alkalmakra szóló meghívásokat nem háríthatjuk el lelki értékünk és a szerzetesi ház hatóerejének megcsorbulása nélkül. Nem állítjuk, hogy katonák, leventék vagy munkáslányok órákig tartó gyóntatása a legüdítőbb élvezet volna, de elősegíti azt, amire az apostol buzdít: „... resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum“. Talán a ritkábban gyóntató szerzetestanár mégsem végez olyan automata-gyóntatást, ahol „bedobják a bűnt és kiugrik a feloldozás“, hisz hivatása szerint rendszeresen elmélkedik s így szíve melegéből ad mindannak, aki vár valami vigasztalót, felemelőt, kér valami jól ható orvosságot sajgó sebére.

7. A népnek joga van az Isten ígéjének hallásához. Bizony többször megtörténik az is, hogy *szószékre, előadó asztalhoz* kéri a szerzetestanárt. A világért sem tartjuk, hogy minden meghívást el kell fogadnunk, hisz azt ismételten az iskola sínylené meg, magunk meg szétforgácsolódással, elsekélyesedéssel lakolnánk. De talán nem hal bele egy (pl. nyáron a falu plébánosa helyett elmondott) beszédbe még az sem, aki mondjuk, 15 éves tanársága alatt sohasem prédikált. Mennyivel másként hallgatnának diákok és szülők, ha a diák-misék rövid (legfőljebb negyedórás) beszédeit nem mindig a hittanár mondaná. Hogy mennyivel más arcok feszülnek várakozásba, ha pl. a történelem, francia vagy magyar tanár lép a szószékre a már sokszor hosszú, éveken át hallgatott hittanár helyett, csak azok tudják, akik megpróbálták.

A plébániáknak és kápolnáknak annyi miséjük van vasárnaponként, hogy nélkülünk nem elégíthetik ki a híveket. Miért ne vállalhatnánk évenként egy-két esetben esetleg rövid prédikációval összekötött misét is. (Még a komoly tudományos munka sem lehet ennek akadály!) — Vallásos vagy társadalmi egyesületek előadásaira is felkérnek bennünket. Egy magát művelő tanárnak akad talán évente egyszer valami mondanivalója ilyen helyen is. (A sikert biztosítja a jó szívvel végzett előkészület és a közvetlen megjelenés). Azt azonban nem javallanám, hogy bárki alapos elmélyedés nélkül merészeljen szószékre lépni vagy előadást tartani. Ennek rendszerint szomorú „halandzsa“, levegőverdesés és szánalmas szellemi sziporkázás, ficánkolás az eredménye. (Inkább ritkábban, de alaposan, lélekkel telítve!)

Csupán vázaltszerűen óhajtottunk ráébreszteni néhány ismert apostoli útra a szerzetestanárok életében. Azért vettük a napsütéses oldalt, mert ma még talán többen húzódnak ugyan meg az árnyékban, de köztük is nem egy érzi szerzetespapi életének visszásságát, vereségét. Az apostoli utakra küldő és egyszer majd számonkérő Isten annyira sürget ma munkára minden papot, hogy feltétlenül ritkulnia, sőt hamarosan el kell tűnnie a csak művelődő, szobában ülő, semmit (még egy misét sem) vállaló, az egyéni munkát másra hárító, magát kitűnően adminisztráló, tudóskodó, családi barát vagy

éjjeli kártyacsaták füstös, iddogáló hőse szomorú szerzetes-típusának.

Hála Istennek, a mai nemzedék előtt még gondolatnak is szívzaggatóan fájdalmas az, hogyan lehet olyan 70—75 évvel sírbahajló szerzetesélet, amely életében a keresztséggel csak egy lelket is avatott volna Krisztusba, egy félóránál többet gyóntatott volna, egy beteget látott volna el a vigasztaló szentségekkel, egy házasságot megáldott és csak egyszer is prédikált volna. Ma már képtelenség olyan papi életnek leperegnie, amely csupán a húszperc alatt „összevágott” miséből áll. Sosem volt tán időszerűbb, sajtójobb, mint napjainkban a „jaj nekünk, ha nem hirdetjük”, a zelus domus Eius és a „caritas Christi urget nos”. Ha mindenünket elégetjük is áldozatul az Áldozat oltárán, eleget akkor sem dolgozhatunk. Ezért váljaljunk mindnyájan legalább valamit a papi lelkiiség érdekében Krisztusért és a lelkekért. Mennyit lendíthetne a magyar katolicizmus kerekén az a pár száz szerzetestanár, aki az iskolától meghagyott tartalékerejét a lelkek megszentelésére fordítaná!?

Baja, 1943 okt. Szent Lukács ev. napján.

Bognár Benedek
ciszterci

Jezsuita lelkiiség.

A jezsuitáknak Szent Ignác lelkében fogamzott és Krisztus földi helytartói által elismert hivatása az, hogy Krisztus Király dolgozótársai legyenek világmegváltói munkájának folytatásában. Ez a hivatás pedig a legelemibb krisztusi élettörvények szerint csak úgy valósítható meg, ha Krisztus dolgozótársai egészen Krisztusba öltözködnek. De Krisztusba csak az öltözködhetik, aki önmagából egészen kivetkőzik.

Ebben az önmagunkból való teljes kivetkőzésben és a Krisztusba való öltözködésben van a jezsuita lelkiiség lényege.

I.

Az önmagunkból való kivetkőzés nem történhetik meg sem pusztán szenvedőleges Istenre-hagyatkozás, sem egyedül csak imádság által. Ehhez nagylelkű tevékenység, elszánt küzdelem és harc szükséges. Ez minden cselekvő katolicizmus első cselekedete, minden katolikus akció legelső és elengedhetetlen akciója, ez a küzdő Egyház legelső küzdelme és Krisztus dolgozótársainak legelső dolga. Ez a lelkek meghódításának természetes kiindulópontja, hogy mindenekelőtt a mi lelkünk hódoljon meg egészen Krisztusnak, hogy ne a mi, hanem az Ő szeretete uralkodjék bennünk.

Erre az első tevékenységre és első küzdelemre való felhívás oda van tűzve a lelkigyakorlatok címlapjára mint nyílt hadüzenet rendetlen önszeretetünk ellen. A lelkigyakorlatok célja az, hogy önmagunkat legyőzzük, hogy önmagunkból kivetközzünk, hogy egész szívünket és lelkünket Krisztus tölthesse be.

Szent Ignác halálosan komolyan veszi ezt a rendetlen önszeretetünkben való kivetkőzést. *Egész kibontakozást követel az önző én hatalmából, egész lefegyverzést, egész meghódolást.* Ennek a küzdelemnek stratégiai vonalai minden irányban mindvégig világosan ki vannak húzva. „*Minden rendetlen hajlamot ki kell irtanunk magunkból!*” Hogy pedig ezt elérhessük, „*minél nagyobb és buzgóbb igyekezettel arra kell törekednünk, hogy mindíg nagyobb önlegyőzésre és lehetőleg minden dologban szüntelen önmegtágadásra tegyünk szert.*” (Szab.)

Az önszeretetből való teljes kivetkőzést sürgeti a jezsuiták felajánló imádsága, a *Suscipe*, amelyben ennek a kivetkőzésnek *teljességét* nem egy vagy két, hanem hét szóval is megismételjük a rövidke fohászban, és csak azt az egyet kérjük, hogy Isten kegyelmes szeretete legyen a mi egyetlen tulajdonunk, hogy az töltsön el minket egyedül és így abba öltözhessünk egészen.

De nemcsak fohászokkal, nemcsak jelszavakkal vagy vezényszavakkal, hanem tettekben is végre kell hajtanunk az önszeretetből való teljes kivetkőzést. Ennek nélkülözhetetlen eszköze az evangéliumi tanácsok valóságos követése. Hiszen ezeknek éppen az a lényeges feladata, hogy az isteni szeretet *minden akadályát elhárítsák; removeant omnia impedimenta Caritatis*, Aquin. Szent Tamás ismert megállapítása szerint.

Önszeretetünk három védőövezetbe szokott burkolódní. Vagy a világi javak után való vágyakozással hagyja magát behálózni vagy a testiség vágyaiba merül vagy végül a saját akaratához való rendetlen ragaszkodás lesz úrrá rajta. Ezekből a hálóból vetkőzünk ki a szegénység, a tisztaság és az engedelmesség által.

Szent Ignác itt is az egész vonalon *teljes kivetkőzést* követel. Teljes szegénységet. A jezsuita semmi fölött sem rendelkezhetik. Tökéletes tisztaságot. „Az angyalok tisztaságára kell törekedniök.” Tökéletes engedelmességet. Annyira, hogy saját akaratunknak meghaljunk. „*Perinde ac cadaver.*” Akik komolyan veszik az egészen Jézusnak szentelt életet, azok nem szörnyűködnek a „cadaver-engedelmesség” hallatára, hanem megértik, hogy csak az élhet egészen Jézusnak, aki önmagának meghalt. Szent Pál is azt mondja: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem.”

Nem nehéz belátni, miért kell itt az engedelmességet különösen hangsúlyozni. Már a szentatyák emlegették, hogy sokkal könnyebb az embernek fölálodnia azt, *amije* van, mint azt, *ami*, vagyis önmagát. Kétségkívül nem a külső javaink, nem is a testünk a mi legdrágább kincsünk, hanem értelmes, személyes szabadakaratunk. Önszeretetünknek is nem a külső javakban, nem is a testben van a legkedvesebb fészke és a legerősebb vára, hanem még beljebb, a lélekben, ahol akaratunk uralkodik. Azért az önszeretetünkben való kivetkőzés sem lehet teljes, hacsak a külső burkokat és rétegeket vetjük le, hanem legbensőbb, legföltettebb otthonunkból, saját tetszéseinkből, vágyainkból és akaratunkból is ki kell vetkőznünk. Mert lelkünk legbensőbb otthonában kell a dédelgetett vagy bálványozott önszeretetünk helyébe az istenszeretet oltárát fölállítanunk és azon tulajdon akaratunkat és tetszésünket Krisztus szeretetének fölálodoznunk. Csak így lehet a mi odaadásunk egész és maradék-

nélküli, vagy amint Szent Ignác nevezi, „egészen elégő áldozat” — „holocaustum”.

De ez a teljes odaadás és tökéletes kivetkőzés az önszeretetből nagy küzdelembe kerül. Ez a mi legnagyobb harcunk az isteni szeretet trónraemeléséért szívünkben. Erre a harcra és győzelemre képesít minket Szent Ignác iskolájában az *alázatosság hármassága* — amelynek lényege éppen akaratumk teljes megalázása és meghódolása az isteni szent akarat előtt — és az *indifferentia*, vagyis *a szent egykedvűség gyakorlata*. Ez a kettő a legjobb fegyver a győzelemre.

Szent Ignác szerint az alázatosság és megalázkodás Isten előtt — és ezzel együtt a mi helytelen önszeretetünköl való kivetkőzés — nem akkor éri el a teljességet, ha már minden bűnt, még a bocsánatosat is készek vagyunk kerülni, hanem amikor minden bűnön felülemelkedve, tehát bűn nélkül, követhetnők saját akaratumkat és tetszésünket, még akkor is kivetkőzünk saját akaratumkból egyedül azért, hogy egészen Krisztus akaratába és tetszésébe öltözhessünk. Mert mi mindenben mindenáron a keresztrefeszített Isten Fiához akarunk hasonlók lenni. Azért minden tetszésünk helyett az ő tetszését választjuk. Azért vállaljuk a megaláztatást, a szegénységet, a szenvedést, a keresztet és az életáldozatot, mert a mi Királyunknak úgy tetszett, hogy ezt válassza.

A szent egykedvűség pedig a legerősebb biztosíték nemcsak arra, hogy saját tetszéseinket, amelyekből kivetkőztünk, mint levett koldusrongyokat ne öltük ismét magunkra, hanem arra is, hogy az isteni szent tetszésben otthonosak legyünk és annak teljesítésében egész szeretettel és így egész lelki szabadságunkkal forgolódhassunk. A szent egykedvűség rászoktat minket, hogy sehol máshol és semmiben másban ne legyen a mi kedvünk és szívünk vonzalma, hanem csak Istenben. Minden közömbös nekünk, egyedül csak az Isten tetszése tehet valamit kedvessé számunkra. Az egykedvűség tehát nem kedvevesztettség, hanem minden kedvünk és tetszésünk feláldozása, meghódoltatása Isten szent tetszése előtt. A szent egykedvűség kivetkőzés minden más vonzalomból és vágyból egy nagy vágy és vonzalom kedvéért, lemondás minden más szeretetről egy nagy szeretet kedvéért, fékentartása és alárendelése lelkünk minden törekvésének és erejének egy törekvés és erő érvényesülése kedvéért, vagyis hogy az egy nagy krisztusi életerő annál szabadabban uralkodhassék és uralma alá hajthasson minden más erőt bennünk, és amenynyire lehet, rajtunk keresztül és kívülünk is, minél nagyobb mértékben Isten nagyobb dicsőségére.

De csak akkor teljesen következetes a mi szent egykedvűségünk, ha attól is visszatart minket, hogy önszeretetünk valami jónak, sőt szentnek vélt ürügy alatt csonkítsa meg az isteni szent tetszés egyeduralmát lelkünkben. Tehát mégoly szent munkakörhöz, helyhez, házhoz sem ragaszkodunk föltétlenül, hanem csak annyiban, amennyiben és ameddig az Istennek tetszik. Még a magunk vagy mások megszentelésére szolgáló módszerekhez vagy eszközökhöz sem kötjük magunkat saját tetszésünk szerint, hanem mindig készek vagyunk más eszközökhöz nyúlni, ha azt Isten tetszése úgy kívánja. Mert semmiben sem akarunk máshoz igazodni, mint egyedül és mindenkor

csak Isten szent tetszéséhez, amelynek minden pillanatban a legnagyobb odaadással teljes készenlétben rendelkezésére állunk.

Még úgy sem engedjük érvényesülni önszeretetünket, hogy a szívünkben igazán trónraemelt Isten-szeretetet csak a magunk kis lelki világának hasznára és vigasztalására akarnók mintegy monopolizálni és kisajátítani, mintha Krisztus csak a *mi* életünk és a *mi* mindenünk, nem pedig a mindenség Királya volna. Önszeretetünk legszubtilisabb önzéséből is kivetkőzve úgy kell őt szeretnünk és szívünkbe fogadnunk, hogy vele együtt szeretjük, szívünkbe fogadjuk és magunkévá tesszük mindazt a világot átfogó szándékot és vágyat, mindazt a világot boldogítani akaró nagy isteni szeretetet, amelytől a *mi* Királyunk Szíve izzik.

Ezen az úton nemcsak a durva önzésből, hanem az önszeretet leglégiésebbnek látszó és legszentebbnek kendőzött formáiból is kivetkőzhetünk. De együtt alkalmassá válik lelkünk, hogy egészen Krisztusba öltözzünk.

II.

Akkor öltözzünk Krisztusba, ha az ő gondolkozását, világszemléletét, értékítéleteit, terveit és szándékait tesszük magunkévá és ha az ő vágyai, érzelmei és az ő szeretete tölti el szívünket. De nem úgy, hogy mindezt mint valami szentséges díszruhát hordozzuk magunkon, sem pedig úgy, mintha mi az ő gondolatainak és vágyainak csak edényei volnánk, hanem úgy, hogy mi Krisztus lelkületével, Szívével, életével egybeforrunk, hogy egy életünk legyen Vele, mint a venyigéknek a szőlőtökével.

A Krisztusba való öltözés annak az életelvnek megvalósítása, hogy „élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem”. Ha pedig Krisztus él bennünk, akkor gondolkozásunk az övével lesz azonos, vágyaink az ő Szívéből vannak merítve, tetteink a vele való együttélésből forrásznak.

Erre a mindent Krisztusban egybefogó és mindent az ő isteni nézőpontjából szemlélő világfelfogásra tanítanak minket a lelkigyakorlatok. Már maga a „fundamentum” is nem más, mint egy roppant átmérőjű egységes világkép, egyetlen grandiózus összefoglalása Istennek, a Teremtőnek és a teremtménynek. A teremtmények pedig Isten gondolatainak át nézve nem egyebek, mint eszközök, hogy általuk Krisztus országának célját, a mennyei Atya megdicsőítését szolgáljuk. De nemcsak a „fundamentum”, hanem maguk a lelki-gyakorlatok elejétől végig a krisztusi gondolatvilágba vezetnek be és öltöztetnek be minket.

Az is nyilvánvaló, hogy a krisztusi gondolkodásmód és Krisztus értékítéletei gyakran homlokegyenest ellenkeznek az emberek gondolkodásával és értékítéleteivel. A krisztusi bölcsesség gyakran olyan dolgokat vesz semmibe, amelyeket az emberek nagyra tartanak és olyan dolgokat becsültet meg velünk, amelyeket az emberek nem becsülnek. Így a *mi* beöltözésünk Krisztus gondolatvilágába folytonos kivetkőzést követel emberies gondolkodásunkból és értékelésünkől, folytonos küzdelmet a Krisztus-ellenes életfelfogás ellen.

Igy például: az emberek általában szerencsétlennek tartják a szegényt és boldognak a gazdagot. Krisztus pedig jajt kiált a gaz-

dagnak és boldognak mondja a szegényt. Az emberek lenézik az alázatost, Krisztus pedig fölmagasztalja. Az emberek okosnak tartják azt, aki ügyesen kikerüli az áldozatot, a keresztet és szenvedést. Sőt örülnek minősítik azt, aki szereti a keresztet. Krisztus pedig annyira kitünteti szeretetével a keresztet és az áldozatot, hogy azt teszi meg üdvösségünk főszeközévé, az ő megváltói művének győzelmi jelvényévé és a mi életünk és erőnk forrásává.

Akik Krisztusba öltözködnek, azok is vállalják a kereszt ostobaságát, sőt legfőbb vágyuk, hogy magukat a kereszt szeretetében kiüntessék és a Keresztfeszítettel együtt mindenüket, önmagukat feláldozhassák.

A krisztusi lelkületnek ezeket a jellemző vonásait és értékítéleteit igyekszik Szent Ignác övének ismételtén szívébe vésni.

A Krisztus Királyról szóló elmélkedés végén ott van a nagy könyörgés és följánlás, amelyről Szent Ignác azt mondja, hogy az a Krisztus-követés csúcspontja. Ebben a följánlásban azért esedeznek Krisztus munkatársai — Szűz Mária és az Isten Fia által — a menynevei Atyához, hogy fogadja őket társakul az Isten Fiához minden szenvedés, sérelem és gyáázat elviselésére. Erre a nagy följánlásra gyakran figyelmezteti Szent Ignác övéit, így különösen a tizenegyedik szabályban: „Teljesen és nemcsak félig-meddig meg kell utálni mindazt, amit a világ szeret és felkarol, viszont teljes erőnkkel meg kell kívánnunk és el kell fogadnunk mindazt, amit Krisztus Urunk szeretett és felkarolt. Mert amint a világ fiaí, akik a világ dolgain kapkodnak, méltóságokat, dicsőséget és nagy földi hírnevet szeretnek és nagy gondal hajhásznak, amint a világ erre oktatja őket — úgy azok, akik . . . Krisztus Urunkat igazán követik, éppen az ellenkezőt szeretik és forrón óhajtják, t. i. hogy Urunk iránti szeretetből ugyanazt a ruhát viseljék és ugyanazokat a díszjeleket hordozzák, mint ő . . .” Az ő ruhája pedig a szegénység és az alázat, az ő díszjelvényei a töviskorona és a kereszt.

Ugyanezt sürgeti a szabályok „rövid foglalata” is: „Mindíg Isten nagyobb dicsőségét tartva szem előtt olyanok legyünk, mint akik a világ színe előtt keresztre vannak feszítve és akik a világot is a keresztnek áldozták oda, akik kivetkőztek az önszeretetből és meghaltak önmaguknak, hogy Krisztust öltsek magukra.”

Mi azért vetkőzünk ki önmagunkból és azért öltözünk Krisztusba, hogy az ő művének alkalmas eszközei és folytatói lehessünk, hogy megvalósítsuk Krisztus Királytól kapott hivatásunkat: „*laborare mecum*”, hogy „*velem együtt dolgozzanak*”. De ennek az együttműködésnek van egy elengedhetetlen föltétele és ez a „*venire mecum*”, vagyis hogy együtt menjünk, együtt legyünk, együtt éljünk Krisztussal. Egyszóval, hogy *otthonosak* legyünk nála és abban, ami az övé és ami az ő Atyjáé. Hogy a Krisztussal és az ő Atyjával való érintkezésünk ne legyen olyan, mintha idegenek volnánk, hanem olyan, mint a testvér érintkezése és társalgása a legjobb Testvérrel, mint a gyermek otthonossága a legjobb Atyánál. Így azután a velük való érintkezés — az imádság — nem robot és kényszermunka, hanem a legkedvesebb életszükséglet számunkra. Ilyen értelemben kívánja Szent Ignác övéitől az imádságos lelkületet, mint az *Istennel való családias, meghitt gyermeki érintkezést: familiaritas cum Deo*.

Hogy pedig ez a *familiaritas* mindig Istennek tetsző keretekben mozogjon, arra ránevel minket az Istenemberrel való együttélés és együttérzés. Mert az Istenember Szívét mindig izzó szeretettel párosult mélységes imádás, tisztelet és hódolat töltötte el Atyja iránt. Viszont ránevel minket ez a *familiaritas* arra, hogy Krisztus által a fölséges szentháromságos isteni Család életébe kapcsolódjunk. Krisztus megtanít minket, hogyan társalogjunk Atyánkkal. Egyesülünk a Fiúval — mint *filii in Filio* — és a Fiú lelkületét öltjük magunkra, hogy imádságos életünk és egész életünk kedves lehessen az Atyának.

Szent Ignác nagyon óhajtotta lelki életünknek ezt a beállítását. Nemcsak abból tudjuk ezt, hogy feltűnő nagy áhítattal volt a mennyei Atya iránt, hogy éppen a mennyei Atyától könyörögte ki, hogy övéit szent Fia dolgozó társaivá fogadja — és hogy abban a híres lastortai látomásban is éppen a mennyei Atya adta Szent Ignácnak a boldogító biztosítékot, hogy kegyes lesz irántuk és övéit szent Fia munkatársaivá fogadja. De a lelkigyakorlatokat is ez az Atyára irányuló imádságos szellem lengi át. A nagy megajánlásokat a mennyei Atya kezébe tesszük le az Isten Fia által. Az ú. n. hármasság imatársalgásra pedig — amelyben a Szűzanyától és isteni Fiától kísérve az Atyához fordulunk — ötször is felhívja figyelmünket a lelkigyakorlatos könyvben egyébként szűkszavú Szent Ignác.

A „*familiaritas cum Deo*” követelményével szorosan összefügg Szent Ignácnak az a kedvelt jelszava is, hogy „*Istent mindenben meg kell találnunk*”, „*hallar Dios en todas las cosas*”. E nélkül nem is tudunk igazán Krisztus imádságos lelkületébe öltözni. Krisztus mindent az őforrásban, az Atyában lát, akitől minden jó adomány származik, és mindent az Atyára vonatkoztat, mert minden által az Atyát akarja dicsőíteni.

Erre akar minket Szent Ignác serkenteni, amikor azt kívánja, hogy mindenben, imádságban és külső tevékenységben egyaránt Istent keressük. „Meg kell találnunk Istent minden szolgálatunkban és cselekedetünkben . . . minden tennivalónkban és társalgásunkban . . . Keresnünk kell a mi Urunk jelenlétét minden dologban, így például a másokkal való érintkezésben, a látásban, az ízlésben, hallásban és megértésben, egyszóval mindenben, amit teszünk . . .”

Ha apostoli munkáink nem is engednek időt hosszas imádságra, azt mégis mindig megtehetjük, hogy mindenben Istent keressük, mert így minden munkánk valami igazi értelemben imádsággá is válik. Az így felfogott imádságos lelkület pedig — lett legyen bár az a legmagasabb misztika — nemhogy akadályozná, hanem segíti a tevékeny életet. Sőt Szent Ignác éppen a misztikus kegyelmekben látja az apostoli élethez való felkészültség koronáját.

Nem élhetünk egészen együtt Krisztussal és nem lehet teljes a mi beöltözésünk az ő lelkületébe, ha azt nem tesszük magunkévá, ami őt nemcsak minden imádságában, hanem minden munkájában és áldozatos szeretetében irányította — és ez az Atya szent akarata és tetszése. Krisztus az Atya akarata iránt való engedelmességgel akarta bizonyítékát adni szeretetének. (Jn. 14, 31.) Krisztus az Atya tetszését keresi minden cselekedetében (Jn. 8, 29.), és az ő eledele, vagyis életszükséglete az, hogy az Atya akaratát teljesítse. (Jn. 4, 34.) Így akarta megdicsőíteni Krisztus az Atyát. Így kell az isteni akarat

és tetszés tökéletes teljesítése által nekünk is megdicsőíteni az Atyát egész életünk és minden tevékenységünk által. Ezért jutott a jezsuitáknál központi szerep az engedelmességnek.

Igaz, hogy már a helytelen önszeretetünkben való kivetkőzésnek is az a legfőbb célja, hogy egészen az isteni szent akaratba öltözködjünk. De távolról sem teljes ez a beöltözés, ha ez csak a saját akaratunk pusztá alárendelését és meghódolását jelenti, ha csak annyira képesít, hogy belenyugodjunk Isten szent akaratába, hogy hagyjuk magunkat megpróbáltatni vagy vezetettetni. Ez mind szükséges. De ez még csak az egyik oldala az Isten akaratához való viszonyunknak. Ha csak e mellett maradnánk, akkor nem adnók meg az isteni akaratnak az őt megillető teljes uralkodó szerepet életünkben.

Amint maga Krisztus, úgy az ő dolgozótársai sem elégedhetnek meg ezzel a pusztán passzív hódolattal, hanem oly bensőséges szeretettel egyesülnek az isteni akarattal, hogy a saját akaratuk egészen egybeolvad azzal, mintha más akarat nem is volna bennük, csak az isteni. Mintha minden emberi korlátoltságuk ellenére is magának az érvényesülni és diadalmaskodni kívánó isteni akaratnak volnának megszemélyesítői, tehát nemcsak szenvedőleges vagy holt eszközei, hanem élő szervei, amelyeknek minden élettereje arra van irányítva, hogy tetterősen megvalósítsa Isten minden kezdeményező, alkotó, formáló, irányító és építő akaratát. Mintha folyton Isten érdekeit féltékenyen érvényesíteni akaró önzetlenséggel örködniök kellene, hogy Isten akaratá csorbítatlanul diadalmaskodjék saját lelkükben és a másokéban is.

Szent Ignác lelkigyakorlataiban, leveleiben, a rendi alkotmányban és a szabályokban semmi sem fordul elő gyakrabban, mint éppen ennek az isteni szent akaratnak és tetszésnek egész szívvel való keresése, és ezáltal Isten minél nagyobb megdicsőítése. Írásaiban lépten-nyomon ilyen kifejezésekre találunk: *maius Dei obsequium . . . maius Dei servitium . . . sicut Domino magis placuerit . . . sicut in Domino melius visum fuerit . . .* és főképen a *maior Dei gloria*, amely csupán a rendi alkotmányban 376-szor fordul elő, leveleinek özönében pedig számtalanszor. Ez nem is egyéb, mint állandó visszhangja Krisztus szavának: „*ut glorificetur Pater in Filio*” (Jn. 14, 13.). És ez a jezsuita lelkiségnek is a folyton visszatérő ritmusa és a szüntelen lüktető szívverése.

Ennél a folyton Istent megdicsőíteni törekvő és állandóan Isten szent tetszését megvalósítani igyekező jóakaratnál magasztosabb, tökéletesebb és szentebb célkitűzésünk nem is lehet, mert ez egybeesik az Istenember életfeladatával. Az isteni szent akaratnak áldozatos szeretetből fakadó engedelmes megvalósítása a mi krisztusi megváltásunk eszköze, de ugyanez a mi lelkiségünknek és a mi közreműködésünknek is a főeszköze Krisztus világmegváltó munkájának folytatásában.

Az isteni szent akaratnak ez a Krisztusban mindent átfogó vezérszerepe adja meg a jezsuita lelkiségnek örök *korszerűségét* és *egyetemes, minden életformához alkalmazható jellegét*. Örök korszerűséget, mert az isteni szent akarat megvalósítása, a magunkból való kivetkőzés, a Krisztusba való öltözés, a vele való együttélés és együttdolgozás örökké korszerű.

De egyetemes jellegű is a jezsuita lelkiesség, mert a krisztusi lelkiesség velejét sürgeti. A jezsuita lelkiesség nincs szükségszerűen és pótolhatatlanul sem a kolostori magányhoz és csendhez, sem pedig a kórus-hoz és szerzetesi együttéléshez kötve, bármennyire segíthetnek is egyébként ezek a körülmények a lelkiesség fejlődéséhez. Hiszen a jezsuiták tekintélyes része, főleg a missziókban, úgysem élvezheti ezeknek az eszközöknek előnyeit. Azért éppen olyan lelkiességre van szükségük, amelyet mindenki mindenestül magával hordozhat és az apostoli élet sokféle körülményei vagy a hithirdetői előőrsi szolgálat legnagyobb elhagyatottságában is érvényre juttathat. Ezért hasonlítható a jezsuita lelkiesség a hordozható oltárhoz, amellyel a lényegest mindenki magával viheti a legszentebb áldozat bemutatásához. Ez a hordozható és alkalmazható aszkézis és lelkiesség lehet akár a világi híveknek is lelkiessége, akik világi hivatásuk keretében *tökéletesen* igyekeznek szolgálni Krisztusnak. Hiszen a világiak is lehetnek Krisztus kiváló és szent dolgozótársai. Az evangéliumi tanácsok szellemében szerzetesi fogadalom nélkül is lehet élni. A Krisztussal való odaadó együttműködésnek pedig mindenki számára elengedhetetlen életföltétele az, hogy önmagunkból kivetkőzzünk és Krisztusba öltözzünk.

E kis közlemény szűk keretében csak általános vonalakban vázolhattuk a jezsuita lelkiességet. De részletesen ismertettük azt a *Jezsuita szellem* c. munkánkban.

Gálffy László S. J.

Depaul Szent Vince és a papság reformja.

(Folytatás.)

Papi lelkigyakorlatok.

Szent Vince műveiben fokozatos haladás tapasztalható. Egyik származik a másiktól, és egymást kiegészítik. A missziókból és kezdetleges papi konferenciákból nőnek ki a felszentelendők lelkigyakorlati, ezekből pedig fakadnak a Keddi Konferenciák.

Bármily üdvösek voltak is ezek a művek, hatásuk mégis szűkebb-körű volt. A konferenciákon ugyanis csak a város és környékének papsága vehetett részt. Így a papság nagyrésze, főleg a vidéki papság ki volt zárva ebből az üdvös intézményből, s így a megindult reformból is. A felszentelendők lelkében pedig hamar elmosódott az ordináció előtti lelkigyakorlat hatása az idősebbek rossz példája, a világ szelleme és a csekély teológiai képzettség miatt.

Ugyanez volt a helyzet az egyszerű híveknél is. A missziók eredménye kellő pasztoráció nélkül nem lehetett tartós. Ezért Szent Vince eddigi művei, melyek a papság reformját célozták, kiegészítésre szorultak. Ezt megkapták a lelkigyakorlatokban.

Szent Vince már ismerte Szent Ignác lelkigyakorlatait. Hiszen ezen módszer szerint végezte minden esztendőben évi lelkigyakorla-

tát. 1629 és 1630-ban jelentkeztek nála a Sorbonne professzorai, hogy vezetése alatt elvégezzék Szent Ignác lelkigyakorlatait. Ekkor ismerte fel Szent Vince a lelkigyakorlatok megszentelő hatását a világi papság életében. Megnyitotta hát házaít a világi papság számára, hogy azokban végezzék lelkigyakorlataikat.

A Szent Lázár perjelség birtokba vétele után hatalmasat lendült a lelkigyakorlatos mozgalom. Eleinte csak a világi és szerzetes-papság jött lelkigyakorlatra, csakhamar követte ezt a pályaválasztó ifjúság, majd a társadalom minden rétege. Szent Vince volt az első, aki népszerűsítette Szent Ignác lelkigyakorlatait. Mintegy lelki szükségletté és ételszabállyá tette mindazok számára, akik a bűn útját elhagyni és a keresztény jámborság ösvényére térni óhajtottak.

A lelkigyakorlatoknál kettőre volt szükség: alkalmas lelkivezetőre és megfelelő lelkigyakorlatos házra, amelyben a szegényeket ingyen, a gazdagokat pedig bizonyos alamizsna fejében befogadják.

Vince rendszeresen képezte rendtársait lelkigyakorlatok tartására. Megmagyarázta nekik a lelkigyakorlat célját, lényegét, minő változásokat kell létrehoznia az emberek lelkében, hogyan vezessék a lelkigyakorlatozókat a bűnbánatra és innen a keresztény erények gyakorlására, egészen a lelki tökéletességig. A lelkigyakorlatot tartó vagy már egy meghatározott hivatásban él, vagy pedig még pályaválasztás előtt áll. Az első esetben rá kell vezetni azoknak az erényeknek ismeretére és szeretetére, melyek hivatásához tartoznak. A második esetben meg kell győzni a hallgatót arról, hogy a pályaválasztás, ill. hivatásválasztás bensőséges összefüggésben van földi és örök boldogságával. Ezért tekintse életét Isten és az örökkévalóság szempontjából. Soha senkit sem szabad arra rábeszélni, hogy a papi pályát válassza. Ebben a kérdésben nagy okosságot és óvatosságot ajánl. Ha valaki szerzetesi hivatást érez magában, sorolja fel neki a vezető a legjobb szellemű rendeket, melyek közül Isten kegyelméből választhat. De határozott rendet, különösen a magunkét ne ajánljuk.

A lelkigyakorlatok vagy nyilvánosak vagy magánlelkigyakorlatok. Az előbbieket szónokot kívánnak, aki a lehető legegyszerűbben tárgyalja az örök igazságokat és Krisztus példáját. Az elmékedések tárgyait nem írja elő. Ezeket a lelkigyakorlatot vezető maga állapítja meg Szent Ignác lelkigyakorlatos könyve szerint.

A magánlelkigyakorlat alkalmával minden exercitáns kap egy vezetőt. A vezetőnek Vince utasításokat adott, melyeket követni tartozott. Tekintse magát Ananiásnak, kihez az Úr Sauld küldte. Ne bizék saját tudásában, hanem vesse minden bizalmát Istenbe. Ne adjon a lelkigyakorlatozónak egyéni véleményeket a jámborságról és a lelki életről. Legyen vele szemben egyszerű és türelmes, alázatos és tisztelettel teljes. Látogassa meg a lelkigyakorlatozót napjában legalább kétszer, és ezekre a látogatásokra készüljön fel. Kezdetben magyarázza meg a lelkigyakorlat lényegét és végső célját. Állapítsa meg a lelki olvasmányok és elmékedések tárgyát. Tartassa be vele pontosan a napirendet, főleg az áhítatgyakorlatokat. Készítse elő egyetemes gyónásra és utána vesse lelkigyakorlatát hivatásának és állapotának megfelelően, végül adjon neki életrendet. A lelkigyakorlat után öntsön beléje bátorságot, hogy elhatározásait tudja követni. Köszönje meg neki türelmét s kérjen tőle bocsánatot, ha esetleg hibákat kö-

vetett volna el vele szemben. Ha valami anyagi ellenszolgáltatást ajánl fel, ne utasítsa vissza, de ne is kérjen semmit. Végül vezesse a legfölségebb Oltáriszentség elé rövid szentséglátogatásra, majd kísérje el a kapuig és mondjon neki istenhozzádot.

Ez a szeretettel teljes vezetés, valamint a lelkigyakorlatok eredménye tömegeket vonzott a Szent Lázár-ba, ami azután fokozott munkába került és terhes anyagi kiadásokkal járt. Ezért Szent Vince szükségesnek tartotta, hogy lelkes szavakkal oszlassa el rendtársai aggodalmait, buzdítsa őket a fáradtság leküzdésére és a kiadások szíves elviselésére. A fáradtság és kiadások, mondotta, eltörpülnek azok mellett a lelki értékek mellett, melyeket a lelkigyakorlatok eredményeznek. Szent Vince anyagiakban rendíthetetlenül bízott az isteni Gondviselésben. Egyszer valaki kérdezte tőle, amikor a lelkigyakorlatozók tömegét látta:

— Honnan veszi az anyagiakat, hogy ezt a sok gyomrot kielégítse?

— Uram, a Gondviselés kincsei kimeríthetetlenek!

— Mégis vigyázzon, hogy önmagát és kongregációját a tönk szélére ne juttassa.

— Uram, ha egyszer az isteni Megváltóért mindent kiadtunk, bezárjuk a házat, a kulcsot a kapu elé tesszük és tovább állunk!¹

Mikor egyszer a ház megtelt lelkigyakorlatozókkal s még mindig volt jelentkező, a testvér jelentette:

— Uram, már nincs üres szobánk.

— Akkor vegye az enyémet — volt a válasz.²

Elképzelhetjük, hogy hány ember fordult meg a Szent Lázár-ban Párizsból és a vidékről. Vince a maga házat Noé bárkájához hasonlította, melyben mindenfajta állat, kicsi és nagy egyformán szíves fogadtatásban részesül. Jöttek is minden tájról különböző korú, rendű és rangú emberek. Itt mutatkozott meg a keresztény szeretet és testvériesség diadala.

Előfordult, hogy egy héten 800 lelkigyakorlatozó is megfordult a Szent Lázár-ban. Szent Vince életének utolsó 25 évében a lelkigyakorlatozók számát legalább 20,000-re becsülik. Hogy a szegény munkások is résztvehessenek a lelkigyakorlatokon, nemcsak ingyen fogadta be és részesítette őket a legjobb lelki és testi ellátásban, hanem munkaadóiknak megtérítette azt a kárt, melyet szenvedtek munkásaik távolléte miatt.

Igy a Szent Lázár-ház a vallási életnek valóságos centruma lett. Innen indultak ki az Egyház apostolai, világiak és egyháziak egyaránt. Anyaház volt, melyben a Misszió Atyja saját gyermekeit nevelte, de egyszersmind fogadott gyermekeit is, akik magukba szívták szellemét s terjesztették mindenfelé. A misszióspapok a lelkigyakorlatos mozgalmat elterjesztették egész Franciaországban. Minden missziósház egyszersmind lelkigyakorlatos ház volt. Velük vállvetve dolgoztak a lelkigyakorlatos mozgalom fellendítésén a Keddi Konferenciák tagjai. Ha valamelyikük püspök lett, első dolga volt, hogy papjainak ő maga tartott lelkigyakorlatot vagy egy misszióspapot hívott meg a

¹ Maynard, Leben des hl. Vinzenz v. Paul I. 149. — ² U. o. 150.

lelkigyakorlat megtartására. A papság mindenütt örömmel üdvözölte ezt az intézményt.

Szent Vince halála után a misszióspapok folytatták a lelkigyakorlatok adását egészen a nagy forradalomig. Ma nemcsak a lazaristák adnak Franciaországban lelkigyakorlatokat, hanem más szerzetesek is, és nincs szeminárium a világon, ahol évente nem volna lelkigyakorlat. Azonban Szent Vincée és első misszióspapjaié az érdem, hogy a lelkigyakorlatokat népszerűkké tették és minden rangú és rendű embernek hozzáférhetőkké. Ezek a lelkigyakorlatok a papság reformját hatalmas lépésekkel vitték előre.

A szemináriumok.

Szent Vince mindjárt kezdetől fogva belátta, hogy eddigi munkássága és művei, jóllehet sok jót eredményeztek a papság megreformálásában, gyökeres eredményt nem érhetnek el. A felszentelendők lelkigyakorlatai túlságosan rövidek ahhoz, hogy az ifjúkor könnyelmű eltöltéséből származó rossz hajlamokat és szokásokat megszüntessék és a bekövetkező papi élet alapjait lerakják. A Keddi Konferenciákban a papság csak csekély része vehetett részt. Ezért nem voltak alkalmasak arra, hogy a francia papság egészében gyökeres változást, javulást hozzanak. A lelkigyakorlatok sem voltak elegendők. A papi lelkigyakorlat ebben az időben még nem kötelező. Ezért csak a jobbak, kik átérezték a lelki élet szükségletét, a pap roppant felelősségét a reábizott lelkekért, végeztek lelkigyakorlatokat. Az eddigi világias szellemű és könnyelmű életű egyháziak a lelkigyakorlatoktól is távol maradtak. A papság életét gyökerében kellett megváltoztatni. Ezért a forrást kellett megtisztítani, vagyis a papságra készülő ifjúság nevelését és a tanulmányi rendszert. És Szent Vincének éppen ez a nagy érdeme, hogy sok hiábavaló kísérlet után végül is sikerült neki.

Az eddigi sikertelenség oka a papi pályára készülő ifjak és nevelőik helytelen kiválasztása volt. Vincét ez nem riasztotta vissza. Magáévá tette a trienti zsinat előírását és szellemét. 1635-ben alapította meg az első szemináriumot a Bons-Enfants-kollégiumban, vagyis a Misszióspapok Társaságának első házában. 12—14 éves gyermekeket vett fel és misszióspapjainak gondozására bízta őket. Ezek első sorban a lelki nevelésre törekedtek, megismertették növendékeikkel a katolikus hit elemeit, a keresztény életet és lassankint a papi életet és erényeit. Bevezették őket az egyházi szertartásokba és énekbe, és megtanították őket a humanisztikus tudományokra. Mint látjuk, ez kisszeminárium volt.

Két év múlva, mikor Társasága a Szent Lázár-perjelség megszerzése által megerősödött, saját lelki családjának továbbfejlesztésére kellett gondolnia. Ezért kisszemináriumából kiválasztotta az alkalmasakat és áthelyezte őket a Szent Lázár-házba, ahol legkiválóbb papjának, de la Salle Jánosnak a gondjaira bízta. Ezek a kiválasztott ifjak ekkor már elvégezték a humaniorákat. Ezt az új alapítást „belső szeminárium”-nak (seminarium internum) nevezte, megkülön-

böztetésül a külső szemináriumoktól, melyekben fiai a különféle egyházmegyék számára nevelték és nevelik ma is a papságot.¹

Seminarium internum-ában arra törekedett, hogy növendékei minél mélyebb aszkétikus, tehát lelki képzettséget nyerjenek. Lelki életük központjába állította a Megtestesült Igét, az Úr Jézus Krisztust, amint közöttünk járt a földön s szavával és példájával tanította a keresztény és papi erényeket. A szeminárium internum igazgatója de la Salle János különféle gyakorlatokban és oktatásokban ránevelte őket Krisztus követésére. Legfőbb vezérkönyvül az Újszövetség és Kempis Tamás Krisztus Követése szolgáltak.

Különösen lelkükre kötötte az evangéliumi elvek gyakorlását, melyeket a következőkben foglalt össze: 1. Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és minden más hozzáadatik nektek. Ezért eléje kell helyezni a lelkieket az ideigleneseknek, a lélek üdvösségét a test egészségének, Isten dicsőségét a világ hiúságának. Sőt inkább el kell viselni szűkséget, szenvedést, gyalázatot, még magát a halált is, mint elszakadni Krisztustól. 2. Keressék mindenben és mindenütt és teljesítsék Isten akaratát. Ezért tartsák meg a parancsoltat és kerüljék a tilosat . . . A közömbös tennivalók közül is válasszák inkább azt, ami a természettel ellenkezik, mint ami kellemes neki, hacsak ez utóbbi nem szükséges is egyúttal. Ebben az esetben is ne azért tegyék, mert az érzéki vagy kevély természetnek megfelel, hanem mert kedvesebb Isten előtt. Ha pedig több tennivaló közül kell választani, melyek természetünknek teljesen közömbösek, válasszák bármelyiket, mint Isten akaratát. Ha pedig előre nem látott események következnek be, melyek akár lelkükre, akár testükre hatnak, akár kellemesek, akár kellemetlenek és nem függnék választásuktól, fogadják ezeket egyforma kedélynyugalommal Isten kezéből. Mindezt pedig tegyék Isten iránt való szeretetből, és hogy Krisztus Urunkat kövessék, ki önmagáról mondotta: „Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.” (1.) 3. Krisztus példáját kövessék a galamb egyszerűségében és a kígyó okosságában. Ez utóbbi erény különösen az eszközök megválogatásához szükséges. Azért természetfölötti céljuk eléréséhez használjanak természetfölötti eszközöket. A dolgokat pedig Krisztus szellemében ítélik meg és ne a világ szellemében, s ne hagyatkozzanak pusztán a korlátolt emberi értelemre. 4. Kövessék Krisztust szelidségében és alázatosságában. Az előbbi szükséges a lelkeknek Krisztusban való megnyeréséhez és vezetéséhez, ez utóbbi pedig szükséges a mennyország elnyeréséhez. Az alázatosságnak három fokát különbözteti meg: a) Örüljenek annak, hogy észreveszik hibáikat, nyomorúságukat és korlátoltságukat, s ezért vessék magukat a végtelenül tökéletes Isten karjaiba, mint a gyermek atyja karjaiba. b) Örüljenek annak, ha mások is észreveszik hibáikat és gyarlóságukat s ezért megvetik őket. c) És ha van bennük valami jó vagy műkö-

¹ A „seminarium internum” nem más, mint a Misszióspapok Társaságának noviciátusa. Szent Vince a maga alázatosságában nem érezte magát méltónak arra, hogy szerzetes legyen. Ő Társaságának alapításával csupán világi papokat akart összegyűjteni, akik közös életet élnek szerzetesek módjára. Ezért óvatosan kerülte a kifejezéseket is, melyek a szerzetességnek még a látszatával is bírnának. Ezért pl. nem használhatják a lazaristák a „Páter” címzést, nincs noviciátusuk, hanem szemináriumuk . . .

désüknek látható eredménye van, ezt ne tulajdonítsák önmaguknak, hanem mások érdemeinek és imáinak, végső fokban pedig Isten irgalmas szeretetének, ki mindezzel megajándékozta őket. Ez az alázatosság az evangéliumi tökéletesség alapja, és az egész papi lelki élet kiinduló pontja. 5. Kövessék Krisztust önmegtagadásában és a keresztnak örömmel való viselésében. 6. Tagadják meg a rokonok iránt táplált rendezetlen szeretetet, mert a keresztyén és papi tökéletességnek egyik legnagyobb akadályja a test és a vér. Hangsúlyozza azonban a természetfeletti és lelki szeretetet. 7. Sürgeti Krisztus Urunk példája szerint a közös életet s ezért törekedjenek az egyformaságra mind a ruházatban, lakásban, étkezésben stb., mind pedig a tanításban, prédikálásban és a lelkek vezetésében. Kerüljék a különködést, mint minden rendetlenség forrását. 8. Hangsúlyozza a testvéri szeretet s ennek különféle megnyilvánulásait, ill. támaszait, mint: a) Tegyék meg másnak azt, amit maguk is óhajtanak, hogy nekik megtegyenek. b) Mások véleményét tartsák tiszteletben, hacsak nem bűnös. c) Viseljék el egymást zúgolódás nélkül. d) Sírjanak a sírókkal. e) Örvendjenek az örvendezőkkel. f) Előzzék meg egymást tiszteletnyilvánításban. g) Legyenek jóakaratók és segítségre készek mindenkivel szemben. Végül Szent Pál apostollal legyenek mindenkinek mindene, hogy mindenkit megnyerjenek Krisztusnak. 9. Szeressék ellenségeiket, imádkozzanak üldözőikért és rágalmazóikért, velük szemben ne védekezzenek. 10. Végül lelkükre köti az Isten országáért való buzgóságot. Majd óvja őket a világ szellemétől, melynek különféle megjelenését mutatja be. Ráneveli őket az evangéliumi tanácsok követésére, a betegség jó felhasználására, egymással és a világiakkal való érintkezésre. Előírja a különféle lelkigyakorlatokat, buzdít a bűnbánat szentiségének és a szentáldozásnak gyakori vételére.

A belső szeminárium elvégzése után növendékei az úgynevezett skolasztikátusba kerültek, ahol bölceleti és teológiai tanulmányaikat végezték. Arra törekedett, hogy övéi alapos teológiai ismeretekre tegyenek szert, sőt sokszor olyan tudományok és ismeretek megszerzését is engedélyezte, amelyek nem voltak föltétlenül szükségesek, azonban a papi és misszionáriusi hivatás gyakorlásában tekintélyt adtak. Sőt megkívánta némely papjától, hogy az egyetemi fokozatok elnyerésével tudóssá legyen, hogy így különösen a papság nevelésében nagyobb hasznára váljék az Egyháznak. Mindamellet a bölcs mérsékletet és alázatosságot mindig sürgette. Nem tűrte, hogy a tudomány művelése címén valaki kivonja magát a Társaság igazi hivatásából, az egyszerű falusi nép misszionálásából.

A belső szeminárium és a skolasztikátus volt Franciaország első nagyszemináriuma, és egyszersmind mintája a többi szemináriumnak. Többé nem gyermekeket vettek fel, akiknek hivatása még bizonytalan és akiket a humaniorák tanításával elő kellett készíteni a teológiai tanulmányokra, hanem ifjakat, akik már Isten kegyelmével megválasztották hivatásukat, igazi papjelölteket, akikkel azonnal meg lehetett kezdeni a teológiai tanulmányokat. A Szent Lázár-házban levő szeminárium nemcsak misszióspapokat nevelt a Társaság számára, hanem szemináriumi előjárókat és teológiai tanárokat az egyházmegyéik alapítandó szemináriumai számára.

Az első szemináriumot De Sillery főnemes alapította Annecy-ben.

Guerin Justus püspök tanácsért fordult Szent Vincéhez, hogy miképpen szervezze meg a szemináriumot. Vince az eddigi tapasztalatok alapján azt ajánlotta neki, hogy ne küsszemináriumot alapítson, mert ezek eddig nemigen váltak be, hanem olyan ifjakat vegyen fel, akik középiskolai tanulmányaikat már elvégezték, vagyis alapítson nagyszemináriumot. A szeminárium meg is alakult 1641 elején. Ez volt Franciaország első egyházmegyei nagyszemináriuma. Ezt követte a saintes-i egyházmegye szemináriuma Alet-ben, 1644-ben. Ugyanebben az évben alapítja meg Szent Vince Párizsban a Bons-Enfants kollégiumban világi papok nevelésére a nagyszemináriumot. Mihelyt Szent Vince tapasztalta, hogy a szétválasztás kis- és nagyszemináriumokra beválílik, azonnal sürgette a különböző egyházmegyékben nagyszemináriumok alapítását. Richelieuhöz is elment, hogy megtanácskozza vele tervét. Ez buzdította őt a munka folytatására és 1000 tallért adott neki papok nevelésére. Erre az összegre Szent Vince tizenkét kispapot tudott felvenni, azonban sokkal többen jelentkeztek, kik részben maguk fedezték eltartásukat, a legtöbben azonban alamizsnára szorultak. Ezek eltartásának fedezése természetesen Szent Vincére és Társaságára hárult. A nagyszeminárium annyira betöltötte a Bons-Enfants-kollégiumot, hogy Vince kénytelen volt a küsszemináriumot kitelepíteni a Szent Lázár-perjelség birtokának egy gazdasági házába. Így Szent Vince az első, aki külön választotta a kis- és nagyszemináriumokat.

Mihelyt Szent Vince megalapította az első nagyszemináriumot, azonnal megszerkesztette szabályait, amelyeket valódi egyházas szellem és papi lelkület hat át. Ezt a szabályzatot lényegében ma is használják Franciaország szemináriumaiban. Két részből áll. Az első rész tanulmányi rend, a második rész pedig a lelki élet szabályait és gyakorlatait írja elő. Ami a tudományos ismereteket illeti, alapos tanítást követelt. Az előadásnak egyszerűnek, érthetőnek és gyakorlatinak kellett lennie. Ezért nem tűrte, hogy a tanár diktálja tárgyát, hanem kötelezte, hogy vezérfonalul tankönyvet használjon, melyet biztosan és könnyen használhat mind a tanár, mind a tanítvány.

Mivel lassan minden egyházmegyében megalakult a szeminárium, Szent Vince keresztülvitte, hogy ezentúl csak olyan ifjakat szenteljenek papokká, akik legalább tanulmányaik utolsó évét a szemináriumban töltötték. Ő belátta ugyan azt, hogy az igazi papi lelkület és szellem kialakításához nem elégséges egyévi szemináriumi nevelés. De az adott körülmények között nem mert többet kívánni. A gyakorlat azonban mégis arra vezetett, hogy alig akadt felszentelendő, aki tanulmányait ne végezte volna teljesen a szemináriumban. A felállított szabály alól nem tűrt kivételt, még az előkelő születésűeknél sem. Az akkori viszonyok mellett előkelő családok sarjai sokszor már gyermekkorukban kaptak nagyobb egyházi javadalmakat. A szemináriumok megalakulása után ezeknek is be kellett vonulniuk oda, hogy felszenteltetésük előtt szemináriumi nevelésben és tanításban részesüljenek.

Az első sikerek láttára egymásután alapítják meg a szemináriumokat Sahors-ban, Mans-ban, Saint-Méen-ban, Tréguier-ben, és még sok más helyen részben a Szent életében, részben halála után.

A nagy forradalom kitöréséig ötvennégy nagy- és kilenc kisszemináriumot vezettek Szent Vince fiai Franciaországban.

Szent Vincével párhuzamosan alapították meg szemináriumokat Olier és rendtársai, a szulpiciánusok, melyek hasonló szellemben működtek és működnek ma is. Úgyhogy a francia papság nevelésében úgyszólván a lazaristák és a szulpiciánusok osztozkodnak.

Alighogy az újonnan alakult szemináriumok kibocsátották a fiatal papság rajait, megváltozott a francia nép vallásos és a papság lelki élete. A hívek ezentúl alapos oktatásban részesültek a szószék-ről, a gyermekek a hitoktatás által. Szónoklataik nem voltak többé sallangosak, hanem egyszerűek, népiesek, kenetteljesek. A fiatal papság nem járt többé világi ruhában, hanem állandóan és mindenütt a mai napig reverendában. A reverendához illő minden külső viselkedésük és szokásaik is.

Híveik megszentelése mellett nem felejtkeztek meg az önmegszentelésről, az imaélet, a papi erények gyakorlása, az évi lelkigyakorlat és a teológiai továbbképzés által. Sőt nagy hatással voltak idősebb, eddig világias szellemben, világi ruhában élő paptársaikra is. Ezeket többször összehívták konferenciákra, amelyeken lelkükbe árasztották azt a szellemet, amelyet a szemináriumban magukba szívtak. Lassan-lassan még az is sikerült, hogy magukkal vihették őket a szemináriumba, ahol résztvettek az évi lelkigyakorlaton. Így a francia papság lélekben és szellemben teljesen újjászületett.

Szent Vince tehát a szemináriumok megalapításával elérte célját, a papság reformját. Hogy műve teljes legyen, városokban bevezette a papok közös életét, amennyiben ez lehetséges volt. A párizsi papok legtöbbször a Bons-Enfants szemináriumában, melyet később Szent Firminusról neveztek el, adott lakást. Szabályokat is szerkesztett, amelyek szerint ezek a közös életet élő világi papok éltek.

Szent Vince és a szegénységre jutott papok.

A 16. és 17. században még nem voltak annyira megszervezve az egyházmegyék és a plébániák, mint ma. Pap pedig elég sok volt. Némely faluban a plébánoson kívül 6—7 káplán, kiknek nem volt sok tennivalójuk, jövedelmük még kevesebb. Némelyik alig tudott megélni. Az ilyen szegény papok egyszerűen elhagyták sokszor állomáshelyüket és a városokba, főleg Párizsba költöztek, és ott a szegényeknek paphoz éppen nem illő életét éltek. Ezenkívül sok külföldi, főleg angol és ír pap kénytelen volt menekülni az üldözés elől. Legtöbbször szintén Párizsba jött, s itt nagy nyomorban tengették életüket. Képzeltük, hogy Szent Vincét, a szeretet apostolát ez nem hagyta érintetlenül. Összegyűjtötte őket részben a Szent Lázár-kolostor egy szárnyában, részben a Szent Firmin-szemináriumában. Itt sokszor esztendőig éltek. Szent Vince nevelte, oktatta, formálta őket, míg ismét hasznos papi munkát tudtak végezni egyházmegyéjükben. Így a legtöbb francia pap bensőséges összeköttetésbe került a Szent Lázárral és Szent Vincével. Érthető tehát, hogy minden ügyes-bajos testi-lelki dolgukban Szent Vincéhez fordultak. Ha szükségük volt liturgikus öltözetre, miseruhára vagy vecsernyepalástra, egyházi fehérműre, Vincéhez fordultak. Ha valamelyiknek már nagyon kikopott a reve-

rendája, Vincéhez fordult, hogy szerezzen neki újat. És Szent Vince szállítójuk lett. A Szent Lázár-ház raktára mindig tele volt. Vince nemcsak hogy ingyen küldötte meg a kért anyagot, hanem a szegényebbeknek a csomagba sokszor tetemes összeget is pakkolt. Ha ügyesbajos dolgaikban Párizsba jöttek, a Szent Lázár-ház volt a szállodájuk. Sokszor hetekig tartózkodott némelyik ott. Mindez természetesen nagy anyagi megterhelést jelentett a háznak, amiért a prokurátor nem egyszer szemrehányást tett Vincének. Ő azonban szelíden elhárította magától a szemrehányást azzal, hogy Krisztus szolgája minden pap, amit tehát egy papnak teszünk, azt Krisztusnak tesszük.

Jótekonyságától némelyek hálátlansága sem riasztotta el. Egy este egy nagyon szegényesen öltözött pap kopogtatott be a Szent Lázárba és éjjeli szállást kért. Reggel hült helyét találták, de magával vitt egy reverendát és egy kabátot. Utána akartak menni, azonban Szent Vince tiltakozott ez ellen, mondván: „Ne nagyon siessenek utána, mert szegény nagy szükségben lehet, hogy ezt a végső eszközt választotta. Különbem nem bánom, menjenek utána, keressék fel, azonban a helyett, hogy elvennék tőle azt, amit elvitt, inkább vigyenek neki mindent, amije még hiányzik.”¹

Ime a nagy szeretet, mellyel Szent Vince elérte a francia papság megújulását. Ennek a papságnak hűségét és hősiességét csodáltuk a forradalmak üldöztetésében. Ez a papság még ma is hős odahaza és a missziós területeken. Szerettük néha lekicsinyelni talán a magunk igazolására, mikor sekrestye-papoknak hívtuk őket. Igaz, hogy távol tartották magukat a hitetlen intelligenciától, nem ültek le vele egy asztalhoz tarokkozni és ferblizni, de annál többet imádkoztak, áldoztak és dolgoztak érte, míg végül is lassan sikerül ennek az álbölcsélet-től és forradalmaktól pogánnyá vált intelligenciának utódait visszahódítani Krisztusnak és az Egyháznak. Ez a papság több mint egy évszázada imádságos, önmegtágadó, szegény életet él, hogy úgy mondjam, állandó vértanúságban él híveiért. Franciaországban az első világháború utáni időkig papnak lenni annyit jelentett, mint szegénynek, szenvedőnek és harcosnak lenni. Ennek a papságnak állandóan küzdenie kellett egy ellenséges államhatalommal, mely az Egyházat ki akarta irtani. És hogy nem sikerült, hogy a francia Egyház dicsőséges feltámadás elé néz, ez Isten után ennek az áldozatkész papságnak köszönhető. Ami pedig a pasztorációs munkát illeti, dolgoztak legalábbis annyit, mint mi Közép-Európában. Mi csak tanulhatunk tőle imádságos lelkületet, hősi áldozatkészséget és nagy-nagy hűséget az Egyházhoz és Krisztus földi helytartójához.

Janisch Mihály C. M.

¹ Maynard, Leben des hl. Vinzenz v. Paul I. 170.

Szaléziak lelkiisége.

A szalézi lelkiiség a szalézi szellem sugárzása. Ez pedig Bosco Szent János harmadik utódjának, Rinaldi Fülöp rendfőnöknek meghatározata szerint nem más, mint a folytonos imával és az Istennel való egyesüléssel megszentelt munka. A szentek dicsfényében tündöklő Alapító drága öröksége ez, melyet önmagán próbált ki és saját életében valósított meg. E minta alapján kell fiai lelkiiségének is ki-kristályosodnia.

Logikus összefüggésben áll egymással a fent említett három lelkiiségi elem. Don Bosco és fiai életét a munka szelleme hatja át. Ehhez Isten áldását biztosítja az imádság s lelki energiaforrást nyit meg az Istennel való egyesülés gyakorlata. Imádság alatt természetesen a jámborság mindennemű megnyilatkozását kell értenünk, ami az istenházán kívül is érvényesül.

*

A szaléziak lelkiiségének első színeződése tehát az *áhitat szelleme*. Don Bosco egész lényéből ez sugárzik. Egy szokatlanul hangzó kijelentése éles reflektorként világítja meg a Szent felfogását e tekintetben. 1886-ban, két évvel halála előtt, emlékezteti fiait Immaculata ünnepén Torinóban az ő első találkozására Garelli Bertalannal, első növendékével Assisi Szent Ferenc templomának sekrestyéjében ugyan csak december 8-án, 45 esztendővel ezelőtt. Majd leírva szerény műve kibontakozását és fejlődését, így fejezte be multa tekintését: „Mindaz a sok jó, amit Társaságunk művel, annak az Üdvözlőgynek gyümölcse, melyet annak a szegény gyermeknek tanítása előtt elimádkoztam.” Ezzel a megállapítással ünnepélyesen domborította ki a jámbor lelkület megnyilatkozásának jelentőségét és fontosságát.

Szavait tettei erősítették meg. Az istentisztelet életrajzírója, Lemoyne szerint „lelkének lélekzététele volt”. Misére menet szent gondolatokba elmélyedve látszott. Ilyenkor nem engedte magát feltartóztatni. Az őt üdvözlőket mosollyal üdvözölte, a hozzá futó gyermekeknek megengedte ugyan kezet csókolni, de egy szót sem váltott velük. Sekrestyei előkészülete megható volt. Ha észrevette, hogy valamelyik papja e tekintetben nem példás, szeretettel figyelmeztette. Szinte aggályos volt a liturgikus szabályok megtartásában. Ma is kegyelettel őrzik a rubrikák könyvecskéjét Torinóban, melynek kopott külseje bizonyítja, hogy állandóan magával hordta és gyakran forgatta. Misemondás közben szívesen vették körül oltárát a hívek. Sokan nem ismerték, de felsóhajtottak: „Ez bizonyára egy szent pap!” Példája szuggesztív hatással volt környezetére. Scarampi márki mondogatta: „Szívesen megyek misét hallgatni az Oratóriumba, mert ott Don Bosco fiatal papjai öregek módjára miséznek, míg másutt öreg papokat fiatalok módjára elhamarkodva látok misézni.” Hagyományos szokás évi lelkigyakorlataink alkalmával a misepróba, melynek során a papok egymást szeretettel helyreigazítják. Don Bosco ájtatos lelkületű miséjét mélyeséges hálaadás követte, melyet csak a felebaráti szeretet vagy a gyóntatás apostolkodása tudott valamennyire meg-
rövidíteni.

Don Bosconak ily ragyogó példája, melyet sok mással lehetne megtoldani, serkenti az ő fiait az áhítat szellemére. De erre készíti őket a jó Atya Regulája is. Ennek bevezető részében így ír a Szent: „Valamint az étel táplálja és fenntartja a testet, úgy az ájtatossági gyakorlatok táplálják a lelket. Míg buzgók leszünk az ájtatossági gyakorlatok végzésében, addig a mi szívünk egyetértésben lesz mindenkivel s vidámnak, hivatásával meglehetősen látjuk a szalézit. Ellenben kételkedni kezd majd hivatásában, sőt erős kísértéseket érez akkor, mikor szívében utat vág magának az ájtatossági gyakorlatokban való renyheség. Az egyháztörténelem megtanít bennünket arra, hogy az összes rendek és szerzetes társaságok virágjukban voltak mindaddig, míg szilárdan állott bennük a jámborság, s nem keveset látunk közülük lehanyaglani, másokat megszűnni, de mikor? Amikor elernyed a tájtatosság szelleme.” Ezért nyomatékosan hangoztatja a napi elmélkedést, a lelki olvasást, az Oltáriszentség meglátogatását, a heti szentgyónást, a gyakori és ájtatos szentáldozást, illetőleg napi misemondást, a rózsafüzér elmondását, az évi lelki- és havi jóhalálgyakorlatot. Szerzetes társasága mint modern alakulat nem rendelkezik sok áhítatgyakorlattal, de a Szabályok 150. pontja szerint: „Ezeket a tagok kölcsönös jőpéldaadással és a ker. élet általános kötelemének teljesítésével pótolják.” Egyébként a mennyiséget jobb minőséggel akarja egyensúlyozni.

Az áhítat szellemét az élet minden síkján megköveteli, nemcsak az ájtatossági gyakorlatokra korlátozza. Azt írja a Regulában: „A test szerény magatartása, a szertartási szavak világos, ájtatos kiejtése, szerénység a beszédben, a nézésben és járásban, úgy a házban, mint azon kívül, olyanok legyenek, hogy *kiváltképen ez különböztesse meg a tagokat másoktól.*”

Egyik álmában (1881 szept. 10.) fenséges tekintetű férfiú jelent meg előtte, vállain díszes paláttal, nyakán szalagcsokor, rajta felírás: „Pia Salesianorum Societas anno 1881.” Szélére e szavak voltak írva: „Qualis esse debet.” Tíz gyémánt díszítette a palástot s ezekből kiáramló sugarak mondásokat tüntettek fel. Az egyiken ez állott: „Devote divinum officium persolvatur. Missa attente celebretur. Sanctum sanctorum peramanter visitetur.” Az ilyen égi intést természetesen felhasználta az áhítatos lelkület elmélyítésére. A misézéről már szó esett. A breviáriummondás legalkalmasabb helyének a tabernákulum közelségét ajánlotta. A szentséglátogatásokat nemcsak rendje tagjainak, hanem a fiúknak is sokszor hangsúlyozta. „Akarjátok, hogy az Úr Jézustól sok kegyelemben részesüljétek, menjétek gyakran az ő látogatására. Akarjátok, hogy a gonoszlelék gyakran kísértse meg szíveteket, látogassátok meg ritkán az Üdvözítőt.” A néhány pillanatig tartó önkéntes szentséglátogatás a szünórák idején jellemző sajátja lett Don Bosco intézeteinek. Erre vonatkozólag mondotta ugyanó: „Lehetetlen, hogy olyan gyermek, aki naponkint önként néhány pillanatot a tabernákulum előtt tölt, rosszul viselkedjék.” Nehéz ügyekben kérte csak fel a Szent a jobb magaviseletű fiúkat, hogy míg vállalkozásában eljár, bizonyos időt a szentségház előtt töltsenek buzgó imában ostromolva az eget.

Az áhítat terén a lelki felfrissülés forrásai az évi 6 vagy 10 napos lelkigyakorlat és a havi ú. n. *jóhalálgyakorlat*. E napon a reggeli

elmélkedésen kívül van egy estéli szentbeszéd a végső dolgok valamelyikéről, legtöbbször a halálról. Ezt követi vagy megelőzi egy félórás tartó lelkiismeretvizsgálás, mely alatt kiki tüzetesen vizsgálja magát arra, hogy az elmúlt hónapban mennyit haladt vagy esett vissza az erényekben, megfontolja a lelkigyakorlatok alatt tett feltevéseit, a Szabályok megtartását és határozott feltételt alkot egy jobb életre vonatkozólag.¹ Az aznapi gyónás gondosabb, mintha az lenne az utolsó, a szentáldozást pedig mint útravalót veszi a rendtag magához. Egy szentet választ magának védőül a következő hónapra s minden dolgát úgy rendez el, mintha aznap el kellene hagyni e földi életet. Ezt a gyakorlatot nemcsak Don Bosco fia, hanem az intézetek növendékei és a szalézi munkatársak is elvégzik, és pedig a legnagyobb komolysággal. Ezt nemcsak az ilyenkor végzett sajátos és igen hatásos imák eszközlik, hanem a múlt emléke is. Ugyanis Don Bosco sok esetben előre megmondta növendékeinek halálidejét. Természetesen nem az ifjaknak maguknak, hanem valamelyik előjárónak, a betegápolónak vagy másnak, aki azután éber szemmel vigyázott az ifjúra. Néha általánosságban jelezte a fiúk előtt, hogy egyiküknek még a szorgalmi év folyamán meg kell jelennie Isten előtt. Több éven keresztül egy növendék sem halt meg az Oratóriumban a nélkül, hogy halálukat a Szent előre nem jelezte volna. S ezek a jövődölések tragikus pontossággal valósultak meg sokszor az utolsó pillanatban.

Minden nap Don Bosco intézetében az *estéli szóval* („jó éjszakát”, ezzel a szóval fejeződik ugyanis be) zárul. Esti imák után rendszeren a ház feje vagy egy más előjáró jó éjt kíván egy üdvös gondolat vagy tanács kíséretében. Rövid néhány percig tart az egész. Ennek meghonosítója maga az Alapító, aki minden este fellépett egy kis emelvényre (ma is őrzik még Torinóban) és néhány szót mondott, kiindulva egy szent életéből, egy szentírási idézetből, egyháztörténelmi példából vagy napi eseményből. Rövid tanulságot vont le ezekből s ez a jó gondolat szolgált útravalóul az álmországba. A hálótermekben is valami szent életrajzát olvastatta, míg a fiúk nyugovóra nem tértek.

Nagy súlyt helyezett a *társulati életre*, melyekben mesteri módon tudta az áhítat szellemét elmélyíteni s a hivatásokat kitermelni. 1876 jan. 12-én írt körlevelében fiainak lelkére köti, hogy minden intézetben legyen meg a vallásos társulatok valamelyike. Ilyenek a Kis klérus, az Oltáriszentség, Szt. Alajos, Segítő Szűz Mária és a Szeplőtelen fogantatás társulata. „Azt hiszem, — írja ezekre vonatkozólag az említett körlevélben — hogy az ilyen társulatokat a jámborság kulcsának, az erkölcsös élet megőrzőjének, a papi és szerzetesi hivatások támaszának lehet nevezni.” Ezekben gyűjtötte össze a jobb növendékeket, a nemes életeszemély rohamcsapatát, kik föltétlenül hatással voltak a többiekre is. Mindegyik tag sokszor keresett magának egy társat, aki vele majd egy nap a szentáldozáshoz járul. Gyakran bíztak ilyen fiúkra egy másikat, hogy vigyázzon és áldásosan hasson rá. A társulati fiúkat a Szent testőrgárdájának tekintette a gonosz szellem elűzésére s Krisztus Király ügyének előmozdítására.

¹ Ilyenkor nem szokott hiányozni a rendkívüli gyóntató.

Az ájtatossági gyakorlatok terén a szalézi lelkiség *kerül minden parancsuralmi rendszert*. „Sohase kényszerítsük — írja Don Bosco (Szab. 95. p.) — a fiúkat a szentségekhez való járulásra, hanem csak buzdítsuk őket és adjunk alkalmat erre. A lelkigyakorlatok, a három- és kilencnapos ájtatosságok, szentbeszéd, hitoktatások alkalmával emeljük ki annak a vallásnak szépségét, nagyságát és szentségét, mely a polgári társadalomra, a szív nyugalmára, a lélek üdvösségére nézve oly hasznos eszközöket tud nyújtani, mint aminők a szentségek. Ilymódon az ifjak majd *önként* éreznek kedvet ezekre az áhítatgyakorlatokra.” Ennek gyakorlati megnyilatkozása például az, hogy a szalézi intézetekben sohasem szabad padok szerint, bizonyos sorrend megtartásával a szentáldozáshoz járulni, hanem szent összevisszaságban. Ilymódon akarta az árvák atyja az emberi tekintettől megóvni az Úr asztalától távolmaradni akarókat.

A másik jellegzetessége ennek a lelkiségnek, hogy *kerüli a csupán érzelmi síkon mozgó áhítatot*, e helyett az értelmi meghódoláson alapuló vallásos szellemnek a barátja. Nem lehet ugyanis a belső várkastély épületét hamar tovatűnő érzelmi hullámokra építeni, hanem csakis az örök igazságok megingathatatlan fundamentumára.

A szaléziak lelkisége a vallásos nevelés terén nemcsak a gyermeki lélek szabadságát veszi tekintetbe, hanem annak állhatatlanságát is. Ezért szereti az áhítatgyakorlatokban a bensőség mellett a *rövidséget és a változatosságot*. Don Bosco összeállítására szerint az esti imák alig tartanak tovább 6—8 percnél. Nem ragaszkodott a helyhez sem. Sokszor mondták a fiúk az esti imát az udvaron vagy az oszlopfolyosón valamely kép vagy szobor előtt. Így szoktatta fiait ahhoz, hogy bármely helyen tudjanak imádkozni. Az imákat pedig úgy válogatta össze, hogy azokat az intézetet elhagyva is végezhesék. Figyelme kiterjedt a szertartások fényére. Nagyobb ünnepeken a főpapi mise nagy ministráns-gárdával, zene- és énekkarral jellemzője a szalézi intézeteknek. Ez távoltartja az áhítat terén az unalmat s felfokozza a lelkesedést a gyermekek szívében, megkedvelteti velük az Egyház liturgiáját.

Az áhítatos lelkület a Szent módszerében *alapvető jellegű*. Erre építi fel ú. n. megelőző módszerét, mely a bajokat nem megtorolni, hanem megelőzni akarja magvas jámborsággal, állandó és szeretetteljes felügyelettel. Amikor 1864-ben megkérdezték, mi a titka a gyermekszívek feletti uralmának, így válaszolt: „A vallás és észszerűség az a két oszlop, melyen az én nevelési módszerem alapszik. Ha Isten segítségével sikerült az ifjak szívét fogékonyá tenni a vallási igazságokkal szemben, melyek nekünk a jó Isten határtalan szeretetét juttatják eszünkbe. Ha annyira jutottunk, hogy szívében a hálaérzetet felébresztjük és meggyőzzük őket arról, hogy a valódi hála abban áll, hogy azt tesszük, amit az Úr tőlünk kíván, egyszóval, ha parancsait megtartjuk, akkor a nevelés legnagyobb munkáját már elvégeztük. A vallásosság e módszerben az a zabla, melyet egy tüzes paripára vetünk, hogy általa irányítsuk és vezessük. Az észszerűség pedig az a kantárszár, mellyel kormányozzuk, amerre akarjuk.” Arra a kérdésre, vajjon a zabla és a kantárszár mellett nem szorít-e helyet az ostornak, így felelt: „Az ostor nem hiányzik az én módszeremben, ostorként szerepelnek azok a félelmetes büntetések, melyekkel az Úr

azokat fenyegeti, kik nem tartják meg az ő parancsait." E szavak mögött megsejthető az a mélységes természetfeletti gondolkodás, mely a jó Atya minden szavát és tettét átjárta.

Ha az ájtatos lelkület ilyen alapfontosságú a szalézi nevelésben, érthető az Alapító és annak utódainak gondoskodása, hogy ez legyen elsősorban a nevelőkben. Hisz csak az viheti bele az igazi jámborságot az ifjúság szívébe, akinek a lelke tele van már bőségesen azzal. Ez a gondolat lebeg Don Bosco második utódjának, Albera Pálnak szeme előtt, amikor egyik körlevelében az áhitat szellemét nélkülöző nevelőt dércsipe növényeknek, földre sodort virágoknak nevezi s oly ágaknak, melyek nem hoznak gyümölcsöt. Szerinte egy szaléziról nem mondhatnak szebb dicséretet, mint azt, hogy valóban ájtatos lelkületű. E tekintetben joggal hivatkozik az Alapító példájára, mely úgy ragyog minden fia előtt, mint egy lángbetűs felirat: „*Inspice et fac secundum exemplar!*”

*

A mélyenszántó áhitat egyik fejlődési állomása: *unio cum Deo*. Albera generális írja: „Ha fejlesztjük az áhitat szellemét, Istennel való egyesülésünk soha meg nem szakad, sőt mindenegyes cselekedetünknek valódi vallásos jelleget ad és természetfölötti érdemet szerez.”

Ez az Istennel való egyesülés a szaléziak lelkiségének második megnyilatkozása. E téren is a szent Alapító példája ragyog fel. Don Bosco egyik sikeres lelki rajza Olaszországban Ceria Jenő tollából jelent meg e címen: „Don Bosco con Dio.” A jeles szerző Bosco Szent János lelki keresztmetszetét adja aszkétikus és misztikus szemüvegen szemlélve őt s kimutatja állandó egyesülését Istennel. Alimonda kardinális szerint Don Boscót még a legszórakoztatóbb munka sem tudta megzavarni ebben. Ezért a Szent lelkét égnek nevezi, melyben állandóan ott van az Úr.

Don Bosco fiai is erre az eszményi állapotra törekszenek a gyermekek vidám játéka közepette, a missziók apostoli útjain, a szorgos felügyelet őrhelyein, a nyomdagépek mellett, egyszóval: mindenütt. Nem akarják elhagyni az Isten műveiért a művek Istenét. Jól tudják, hogy csakis az elmélyült áhitatszellelem vezet ide, a tökéletesség harmadik útjára. Méltán írja Segur: „A keresztény áhitat a mi gondolatainknak, érzelmeinknek, egész életünknek egyesülése Jézus gondolatával, érzelmeivel és szellemével.” Ilymódon e földi élet Szent Gergely szerint az üdvözült lelkek boldogságának kezdete. „*Inchoatio vitae aeternae.*” Így valósul meg Origenes gondolata: „Ég vagy s égbe törekszel.” Szent Ágoston is rámutat erre: „Magunkban hordozva az eget Istenét mennyország vagyunk.”

Ez a szoros egyesülés az Alkotóval biztosítja Annak áldását tevékenységünkre. Amikor az újonnan megválasztott szalézi rendfőnök, Rinaldi Fülöp 1922 jún. 6-án XI. Pius pápa előtt tisztelgett, a Szentatya e szavakat intézte hozzá s személyén keresztül a Szalézi Társaság tagjaihoz: „Hogy munkásságunk igazán gyümölcsöző legyen, lelkünknek mindig benső egyesülésben kell lennie Istennel.” Ki ne venné észre e szavak mögött Jézusnak a szőlőtőről és szőlővesszőről, vagy pedig Szent Pálnak a testről és a tagokról mondott érdekes hasonlatát?

Míg Don Bosco fia sokszor gondol a lelkében lakó Istenre s Vele

elbeszélgetve munkáját és szenvedését Neki ajánlja, addig a szalézi növendék állandó indítást és buzdítást kap Isten mindenütt való jelenlétére való gondolásra. Don Bosco gyakran figyelmeztette őket erre: „Jegyezzétek meg jól, Isten lát benneteket, lát nappal és éjszaka, mindig lát!” S hogy el ne felejtsek e tanítást, felíratta a torinói anyaház oszlopcsarnokainak árkádjaira. Ennek az intézetnek hálótermében az álmából felriadó növendék tekintete megállapodik a Madonna-szobor előtt égő mécsesen, melynek üvegjén e figyelmeztetés világít feléje az éj sötétjéből: „Dio ti vede!” Lát az Isten! — s e boldog tudattal alszik el ismét csendesen.

*

A végtelenül boldog Istennel való szoros egyesülés érthetővé teszi az örökös mosolyt Don Bosco ajka körül. A vidámság szentje ő s fiait is szent vidámságra nevelte. Jelszava: *Sempre allegri!* Legyetek mindig vidámak! Példát adott erre még a legsúlyosabb keresztiek hordozása közepette is. Ez a *vidám lelkület* szorosan hozzátartozik a szalézi szellemhez. A Szent nevelési módszere a vidámság módszere. Auffray írja: „Don Bosco intézete nem az a hely, hol az ifjúság életének legszebb éveit szomorúságban és melankóliában tölti, nem az a börtönépület, melyet a távozó öklével fenyeget. Éppen ellenkezőleg, Don Bosco háza édes otthon, ahol az élet napjai úgy telnek, mintha álmokképe volnának. A szalézi nevelő a gyermeket az örömmel állandó légkörében fürdetsi meg, és pedig azért, hogy a fiatalság találja meg maga körül azt a meleget és napfényt, melyre virágzásakor szüksége van.” Don Bosco elve: Úgy szép a gyermek, ha nevet. Ezért „in hymnis et canticis” nevelei őket. A *santa allegria* szolgálatába állítja a hintát, a színpadot, a kirándulást. Ezt célozza az ének- és zenekar. Sajátos, hogy a Szent miséjének lekiója ezt a jellegzetes szalézi vonást domborítja ki: „*Gaudete et iterum dico gaudete.*” (Philipp. 4, 4.) Társaságát a derűs lelkű genfi püspökről, Szalézi Szent Ferencről nevezi el. A *Giovane Provveduto* c. imakönyvének előszavában ezt írja: „Két cselvetéssel szokta az ördög az ifjakat az erény útjáról eltántorítani. Az első az, hogy azt a gondolatot kelti bennük, hogy Istennek szolgálni egyértelmű a bánatos, a minden szórakozást és örömet kerülő étellel. Nem így van, kedves fiúk. Oly keresztény életmódra akarlak benneteket megtanítani, mely benneteket vidámmakká és megelégedetteké tesz. Meg akarom mutatni nektek az igazi szórakozások és örömmök forrását, hogy Dávid királlyal kiáltatok fel: Szent örömben szolgáljunk az Úrnak! *Servite Domino in laetitia!* Ez ennek a könyvnek a célja: Isten szolgálatára és vidámságra tanít.” A vidámságnak apró túlkapásait nem vette tragikusan. A fiúk például egyszer pajzán jókedvükben letiporták édesanyja salátás ágját. Don Bosco mentegetni kezdte őket: „Egy kis pajkosság sohasem árt. Az a fő, hogy a jó Istent meg ne bántsák!” Vallotta *Maintenon* mondását: „Nem baj, ha a jókedv túlteng, mert annak következményei még mindig nem oly gyászosak, mint a komorságé és szomorúságé.” Előírja, hogy a gyermekeknek adjanak fiai teljes szabadságot a futás, ugrálás és játék tekintetében. Egyedüli határsorompó csupán az illem és egészség szempontja. Nem túrta a padokat a játéktereken. Ellen-sége volt az olyan játékoknak, melyek a szünidei órák alatt a szellemi tehetségeket erősen igénybe veszik (pl. sakkozás). A mozgással járó

játékoknak ellenben maga volt a lelke. Élete vége felé fájós lába ellenére 500 gyermeket hagyott maga mögött az udvaron megrendezett versenyfutásban. Hogy növendékei idősebb korokban szívesen visszaviszátértek az elhagyott intézet falai közé s jelentős egységet képviselő világszövetségbe tömörültek, ennek nem utolsó helyen ez a derűt lehelő szellem a magyarázója.

1876-ban, a Lanzóban tartott lelkigyakorlaton Don Bosco hosszú imádsággal kérte az Urat, hogy ismertesse meg vele a lelkigyakorlatok végén adandó figyelmeztetéseket. Egyik éjjel álma volt. Álmaiban már máskor is szereplő titokzatos Vezető félrevonta és így szólt hozzá: „Megmutatom neked a Szalézi Társaság diadalát!” Ekkor egy magas sziklára hágtak, ahonnan a Vezető beláthatatlan térre mutatott. Az emberek mindenféle sokasága hemzsegett azon, mindenféle színben, ruhában és nemzetségből. Egyik csoportja a másikat követte. A Vezető így szólt: „Látod, mekkora az aratás? Ez a határtalan nagy mező a te fiadra vár. De ne feledd, hogy a munka és mértékletesség fogják a Szalézi Társaságot felvirágoztatni.”

Munkás lelkület szalézi lelkület, és jelszó lett. Hogy milyen halálos komolysággal vette ezt Don Bosco és az ő Társasága, arról az öt világ részen 60 nemzet között csodás gyorsasággal elterjedt mű tanúskodik, ami az Isten kegyelme, a Segítő Madonna áldó keze után csakis a sokszor emberfeletti munkával magyarázható meg. XI. Pius pápa szerint annyira jellegzetes vonása a Társaságnak, hogy szavaival élve: „Aki nem tud munkamérlegelés nélkül dolgozni, az nem nevezhető szalézinak.”

Munkaszeretetet tehát a szaléziak lelkiiségének harmadik megnyilatkozása. Az előbbi kettő, a jámborság és az Istennel való egyesülés erőt és áldást biztosít ehhez. Így érthető, hogy Don Bosco a neki pihenést ajánlóknak azt szokta mondani, erre ráér az égben. Ha valami nemes vállalkozásról volt szó, mindig ott találták az élen. Hangoztatta, hogy míg az ördög nem szűnik meg ártalmára lenni a lelkeknek, addig ő sem akar gondolni pihenésre. Fiainak a Társaságba való belépésük alkalmával három dolgot ígért: kenyeret, munkát és mennyországot. Azoknak időelőtti kidülését a munkamezőn Társasága legnagyobb dicsőségének tartotta.

Bosco Szent János pápája, XI. Pius azzal mutatta ki elismerését e munkás lelkülettel szemben, hogy 1922 június 6-án megadta az ú. n. megszentelt munka búcsúját: Valahányszor a szaléziak, a Segítő Szűz Leányai vagy munkatársaik bárminemű munkájukhoz valamely rövid röpimát fűznek, mindannyiszor 400 napi, napjában egyszer pedig teljes búcsút nyerhetnek.

*

A főmunkatér a szaléziak részére a szegény és elhagyatott gyermekek nevelése. Ebben a munkában a szelídség és a szeretet az irányadó. Ezért Szalézi Ferenc a Társaság névadó szentje. Az ő szelídségét és szeretetét kell Don Bosco fiának is utánoznia. A szeretetnek megnyilatkozása a családi szellem. Erre vonatkozólag írja a jelenlegi rendfőnök atyánk, Ricaldone Péter: „Szent Alapítónk az őt annyira jellemző gyakorlati érzékével azonnal a dolgok gyökerére hatolt és az intézetek alapításánál azt óhajtotta, hogy azok valóságos családi

tűzhelyek legyenek. E nélkül lehetetlennek tartotta nevelési módszerének megvalósulását, mert mindenekfelett a családi élet az, melyben él és megnyilvánul a szeretet, az ő módszerének lelke. Anyyra követelte ezt a szellemet, hogy intézeteiben nem akart tudni előljárókról és alattvalókról, hanem csak atyáról és gyermekekről." E tekintetben felújította Don Bosco Szent Benedek elgondolását, aki Regulájában a szerzet házat nagy családjának tekinti, melynek feje az apát, kinek keblében igazi atyai szív dobog. Ezt a szelídséget és szeretetet ajánlja a jó Atya lépten-nyomon, néha váratlan kedvességgel. „Azt kívánom, — írta 1846-ban — hogy az Oratoriumban minden ételt sok olajjal fűszerezzenek." Értette alatta a nyájasságot, a sokszor egymást őrlő malomkerék-emberszívek kenőolaját. Ez a nyájas szeretet a kulcs, mely megnyitja az ifjak szívét a Szent előtt. Szobája egyébként mindig nyitva volt növendékei számára. Ez a szeretet volt a napsugár, mely megérlelte az elvetett magvakat. Sokszor játék közben szórtá ezeket fiai közé kedves mosollyal az ajkán. Elve: „Nem elégséges a gyermekeket csak szeretni, hanem kell, hogy ők érezzék ezt és tudják. Érdeklődünk dolgaik iránt s azután meggyőződnek majd, hogy szeretjük őket akkor is, ha olyasvalamit kívánunk tőlük, ami éppen nem tetszik nekik." Míg megkívánja a természetfeletti forrásból csörgedező szeretetet, ugyanakkor veszedelmes szikrák módjára tapossa el annak túllengéseit. A különös barátságoknak, az egyes egyénnel szemben megnyilatkozó s nem az egész közösségnek szóló szeretetmegnyilvánulásokat keményen ostorozza.

A szeretet sugallja neki a nevelésben a megtorlás helyett a megelőzést. Ezt a komoly valláserkölcsei életén kívül a szorgos felügyelet teszi lehetővé. A felügyelő ott van minden helyen, ahol a növendék megfordul, még éjjel is a hálóteremben felállított kicsiny cellájából vigyáz rájuk. Mindazonáltal jelenléte nem gyűlöletes, mert Szent Ferenc kedvessége ragyogja azt be. Ily állandó felügyelet abba a helyzetbe hozza a növendéket, hogy szinte képtelen rosszat cselekedni. Don Bosco maga járt e tekintetben elő jópéldával. Ha látott egy csoport gyermeket és megsejtette, hogy nem tisztességes társalgást folytatnak, magához szólított egyet közülük: „Nem hoznál egy könyvet a szobámból?" S ezzel már fel is robbantotta a társaságot. Néha esténként éneklő fiaival bejárta a lépcsőházakat és a folyosókat, ellenőrizve ily módon azokat. Alaposan ellenőrizte az intézetbe hozott könyveket is. A tanév elején a növendék köteles azok jegyzékét benyújtani. A rossz könyveket pestisnek tekintette s ennek a felfogásnak megfelelően kezelte.

*

A szalézi lelkiesség figyelmet érdemlő vonása az, hogy az élet-szentséget a *tisztaságban* látja. Ennek megokolása Ricaldone Péter rendfőnök szerint a következő: Igaz, a szentség lényege a szeretetben áll, a felebaráti szeretet tökéletességében és a kötelesség tökéletes teljesítésében valósul meg, mindenben és mindig Isten akaratát cselekedve... Don Bosco jól ismerte a keresztény askétikának ezeket az alapelveit, de miután az Istentől azt a sajátos küldetést nyerte, hogy az ifjúság körében dolgozzék, meggyőződésévé vált, hogy az egyetlen pedagógia, mely az ifjakat jóvá és erőssé teheti, az, mely az isteni Pedagógus vezetésére bízva, Jézus Krisztushoz vezet és az

Oltáriszentségben való egyesülés által az Ő életének részeseivé teszi őket. Jézus pedig a liliomok között szeret élni s íme, ez az oka, amiért Bosco Szent János a szentség útján vezetni szándékozva az ifjakat, sohasem fáradt bele annak hangoztatásába, hogy csak a tiszta lélekben vesz lakást és a szeplőtelen tiszta élet a szentségnek elengedhetetlen feltétele. Szent Tamás, az angyali Doktor megmagyarázza az életszentség és a tisztaság között fennálló szoros kapcsolatot s megállapítását azzal fejezi be, hogy szent ember annyi, mint tiszta ember földi salak nélkül. (Summa Th. II. II-ae qu. LXXXI. a. 8.) Szent Tamás előtt más szentek is így gondolkodtak, így Szent Vazul, Szent Gergely és mások.

Ó, mennyire tudott Don Bosco lelkesedni ezért az erényért! Nappali gondja és éjjeli titokzatos álmainak gyakori tárgya. Elnevezi a paradicsom gyönyörű virágának, fehér liliomnak, mely makulátlan fehérségével az ég angyalaihoz tesz hasonlónak. Majd királynőnek mondja, kinek kíséretében minden erény ott van. Szinte átszellemült, amikor erről az erényről beszélt.

Mindent megtett, hogy az ifjak szívében ott viruljon ez a liliom. A gyakori áldozások, a társulati élet, kirándulások, az öröm légköre, az állandó felügyelet, az áhítatos szellem, a figyelem lekötése hasznos munka által mindezt szolgálták. Ajánlotta fiainak, hogy főként az Úrfelmutatás ünnepi percében kérjék a tisztaság kegyelmét s magukat teljesen a Szűzanya védelme alá helyezték. Csodálatos finomsággal tudott beszélni a hitoktatások alkalmával a szent tisztasággal kapcsolatos kérdésekről. A tisztaság elleni kísértés nála „rossz kísértés”, a tisztaságot sértő bűn „szerencsétlenség”. Ki se merte ejteni a castitas szót. Ezt a puritas szóval pótolta. A nemi felvilágosítás kényes kérdésében ellensége a nyilvános kioktatásnak. E tekintetben a szalézi nevelés legfeljebb az egyéni felvilágosítást engedi meg, ha azt a szükség megkívánja s ekkor is csak alkalmas időben s annak részéről, akinek nevelői hivatása van. Ezzel teljesen megegyezik XI. Piusnak „Az ifjúság keresztény neveléséről” szóló körlevelének idevágó része, mely igen veszélyes dolognak minősíti a nyilvános felvilágosítást. Ily értelemben döntött a Szent Officium is 1931 márc. 18-án, elítélve a szexuális iniciációt.

Ez a nagy tisztaságszeretet termeli ki Don Boscóban a *tisztaságos Anya mélységes tiszteletét*. A Mária-kultusz minden szerzetes-család jellemző vonása, azonban annak különleges szellemétől sajátos színeződést kap. A Szalézi Társaság kettős cím alatt tisztelt különösen az Istenanyát, mint Szeplőtelen Szűzet és Segítő Madonnát.

Piemontban az egyszerű nép a Segítő Szűzet Don Bosco Madonnájának nevezi. A Szent születése előtt egy esztendővel, 1814 május 24-én vonult be az örökvárosba VII. Pius a napóleoni fogságból s ezért e napot Máriának szentelte „Keresztények segítsége” címen. Bosco Szent János élete az Ausiliatricével szoros kapcsolatban áll. Neki köszönheti tanulmányainak elvégzését, műve megalapítását és kiterjesztését, sok beteg csodás gyógyulását, karitás apostolkodásának anyagi támogatását. Kilencéves korában álmában látja a Segítő Madonnát s azóta Vele menetel életútján. Hálája jeléül gyönyörű bazilikát épít tiszteletére Torinóban 40 filléres alaptőkével a hívek adományaiból. Méltán állnak homlokzatán e szavak: „Aedificavit sibi

domum Maria!" A bazilika fődsze az oltár fölött levő Segítő Szűz festmény, Lorenzone Tamás remekműve. Minden év május 24-én grandiózus körmenet indul ki e szentélyből az Ausiliatrice szobrával s a szalézi gondolatot befogadó 60 nemzet selyemzászlajával. Noha a Torinót érő légitámadások során bőven hullottak rá a gyújtóbombák, a bazilika ma még sértetlenül áll.

A másik megvilágítás, melyben a szalézi lelkiség az egek Királynőjét tiszteli, az Ő szeplőtelen fogantatása. A szalézi mű az Immaculata ünnepén kezdődött (1841 dec. 8.), a dogma kihirdetésének évében tesznek Don Bosco első növendékei fogadalmat (1854 dec. 8.), e napon szentelik püspökké első fiát s tüntetik ki később bíborosi kalappal (Cagliero János).

Ezért mindkét ünnep a szalézi ünneplés központja. Míg a Szeplőtelen Anya kultuszát főként a Róla elnevezett társulatban mélyítik el, addig a Segítő Szűz tiszteletét mind az öt világrészen terjesztik a hívek széles rétegeiben.

*

A tisztaság lilioma azonban nem nő a kevélység ormán, hanem csak az alázat völgyében. Ennek az alázatos lelkületnek a pajzsa Szent Gergely szerint a *szegénység*. Az Apostol mindenkit figyelmeztet: „Akik gazdagok akarnak lenni, kísértésekbe esnek, az ördög kelepcéjébe, sok haszontalan, káros kívánságba, melyek pusztulásba s romlásba döntenek az embert.” (I Tim. 6, 9.) A szentatyák és szentek egyöntetű megállapítása is az, hogy a gazdagság legnagyobb veszedelem a kevélység. A tisztaságra annyira kényes szalézi lelkiség nem tévesztheti ezt szem elől. De erre készíti az Atya példája is, aki szegény család sarja volt, legszívesebben a szegény gyermekekkel foglalkozott, Assisira emlékeztető szegénységben élt. Az a füzet, mely Don Bosco utolsó emlékeit tartalmazza, így nyilatkozik erre az erényre vonatkozólag: „Elv legyen számunkra, melyen változtatni nem szabad sohasem, hogy ingatlan javak tulajdonjogát megtartanunk nem szabad, csak a házat és tartozékait véve ki, melyek szükségesek a rendtársak és növendékek egészségének megóvására. Jövedelmező ingatlanok megtartása méltatlanság az isteni Gondviseléssel szemben, mely feltűnő, azt mondhatnám, csodás módon jött szüntelen segítségünkre.” A néhanapján lópokróccal takarózó, betintázott spárgát cipőfűzőnek használó és legtöbbször III. osztályon utazó Don Bosco misszióba induló fiainak sem tud mást mondani: „Lelkeket keressetek és ne pénzt... és ti gazdagok lesztek Isten előtt és uralkodni fogtok az emberek szívében.” A Szentnek egyik álmában (1881) megjelenő fenséges tekintetű férfiú palástgyémántján e felírás volt olvasható: „Votum paupertatis”, a belőle kitörő lángocskákon pedig: „Ipsorum est regnum coelorum. Divitiae sunt spinae. Paupertas non verbis, sed corde et opere perficitur. Ipsa coeli janua aperiet et introibit.” Érthető az árvák atyjának felkiáltása ezek után egyik lelkigyakorlatos konferenciabeszédén: „Ó szent és áldott szegénység!” (1869.) Néhány évvel később (1886) pedig ezt írta: „Ne feledjük, hogy a szegénység gyakorlásától függ nagyrészt Társaságunk jóléte s a lelkek java.” Meggyőződése volt ugyanis az Üdvözítő intése: „Keressétek először az Isten országát s ezek mind hozzáadottnak nektek.” (Lk. 12, 31.) Jól ismerte ugyanakkor az egyháztörténelem tanulságát is s ezért

a szegénységben látta rendje tartó oszlopát, a vele ellentétes hibában pedig annak sírásóját. Jómaga először ferences akart lenni. Talán az Assisi nagy egyszerűsége, vidámsága és szegényszerszeretete volt a vonzerő. Amikor gyónatója lebeszélte e tervéről, szerzetes társulatában valószínűleg meg a Poverello egyik-másik elgondolását. S hogy például magyarhoni fiai komolyan vették a szegénységre vonatkozó alapelveket, arra érdekes bizonyíték a tanácsköztársaság időszakából, amikor Fáber Oszkár helyettese, Apáthy kijelentette Don Bosco fiáról, hogy azok „a proletároknál is proletárabbak”.

*

Végezetül még egy fontos vonása a szalézi lelkiségnek a *hódolatos pápatisztelet*. E tekintetben is Don Bosco példája jelöli meg a követendő utat. Ismeretes, hogy a Szentet a Vatikán Garibaldijának nevezték. Alimonda kardinális megállapítása szerint „Gondolatainak tetőfokán mindig a pápa állott. Úgy szerette, akár csak a szeme világát. Maga is öröme volt IX. Piusnak. Öröme és boldogsága XIII. Leonak. Mindabban, amit tett, mindabban, amit írt, következetesen arra törekedett, miképpen járjon mindjobban Krisztus földi helytartójának kedvében.” Sok értékes közvetítő munkát végzett a Vatikán és Quirinál között. Amikor nem volt szabad nyilvánosan lelkesedni a pápáért, addig vezetgette növendékeit intézetének tágas udvarán, míg azok fejtecskéivel le nem írta a szívében dobogó mondatot: „Evviva il Papa!” Salzano egyháztörténelmét olvasva, annak minden lapját megcsókolta, annyira tetszett neki a pápákról szóló fejtegetés. Az ő fiai is csak ezen az úton akarnak járni. Amikor egykori budapesti nunciusunk, Orsenigo Cesare c. érsek berlini állomáshelyére utazott, Torinóban állapodott meg egy időre. Megtekintette a szalézi műveket s a rend Nemzetközi Hittudományi Főiskoláját, ahol 27 nemzet fiai sajátították el a teológia mellett Don Bosco szellemét. Itt az egybegyűlt előjárók és növendékek előtt a részükről elhangzott üdvözlés után a következő emlékeztető szavakat mondotta: „Magyarországi tartózkodásom alatt hivatalos voltam a Budapest melletti rákospalotai szalézi intézetbe egy modern típusú nyomdagép megáldására. A gépen hatalmas betűkkel ott díszlett XI. Pius tiszteletreméltó neve. A ház igazgatója melegen üdvözölt s beszédének egy szakasza különösen mély és felejthetetlen hatást tett rám. Arról beszélt, hogy ha a szaléziak észrevennék, hogy szívében csak egyetlen izomrost is van, mely az Alapító tanítása és példája szerint nem a Szentatyáért van, azonnal és kérlelhetetlenül kitépnék azt onnan. Ebben csak alapító atyjuk engedelmes fiai, aki így érzett és így tanította az ő fiait.”

*

Ime csokorba kötve a szaléziak lelkiségének főbb alapelvei. Ennek a lelkiségnek megmaradását és tovaáramlását biztosítja a Szalézi Társaság erősen központosított szervezete. Az 50 tartomány, 850 intézet s mintegy 13,000 rendtag szoros kapcsolatot tart fenn tartományfőnöke s az időnkint kiküldött vizitátorok révén a Torinóban székelő egyetemes főnökkel. A szalézi lelkiség ott lüktet nemcsak a Szabályok és Szabályzatok könyvében, hanem az időszakonként megjelenő Káptalani Határozatokban, az év elején Don Bosco utóda által adott vezérgondolatban s az általuk írt szebbnél-szebb körleve-

lekben. E téren különösen a jelenlegi generális szerzett elévülhetetlen érdemeket. Méltán nevezhető a szalézi szellem kodifikátorának. A lelkeség elmélyítését célozza a reggeli elmélkedéstől az estéli szóig végzett áhítatgyakorlat, a havi jóhalálgyakorlat és lelki számadás, az évi felfrissülés a lelkigyakorlatok alkalmával.

A szalézi lelkeség gyümölcsei megérlelődtek a Társaság szentéletű tagjaiban (többnek boldoggáavatása folyamatban), növendékeiben (Sávio Domonkos és mások) s munkatársaiban (Donna Chopitea). A jóformán tegnap alakult szerzetes társaságnak immár öt vértanúja van a misszió területén, 109 szalézi áldozta életét a spanyol vörös forradalomban, Unia Mihály, a szegény bélpoklosok apostola a szeretet oltárán halt meg. De ott vannak a névtelen hősök hosszú sorai a konviktusok és napközi otthonok játszóterein, az iskolák tantermeiben, a pagodák árnyékában, a kivándorlók gondozóiban, a kórházak fehér ágyai között.

Az idén ünneplik a magyar szaléziak letelepedésük harmincadik esztendejét. A két világháború közé ékelődő 3 évtized 15 intézetet s mintegy 200 rendtagot mutat fel s jónéhányat a missziók szolgálatában. Erős a reményünk, hogy Szent István megörzi a róla elnevezett tartományt ez idők viharában és segíti majd azok kifejlődését a külföldi grandiózus szalézi művek mintájára.

Dr. Novák János S. S.

Szent Ferenc és a világi papság.

A papságnak talán sohasem volt nagyobb tisztelője, mint az assziszibeli meztlábás, szegény Ferenc testvér, aki a papokat papi méltóságuknál fogva minden hatalom és méltóság fölé helyezte. Mivel a Megtestesülés titkát hordozzák halandó kezükben, néma tisztelettel hajolt meg mindenkor előttük Isten Szegénykéje. Csak néhány jellemző vonást akarunk kiemelni Ferenc egyéniségéből, hogy lássuk azt a csodálatra- és követésreméltó hódolatot, amellyel az Egyház szolgálait mindenkor különleges tisztelettel vette körül.

Nem akar és nem ír elő semmi külön szertartást, ami a világi papoktól megkülönböztetné. Ebben is az Egyházat követi. „Külön ferences ritus nincs, hanem a római ritus ferences ritus is, mivel a ferencesek voltak azok, akik a római Egyház, illetve a pápai kúriában szokásos ritusokat és ceremóniákat átdolgozták, illetve javították. Legfőbb érdemük pedig, hogy — különösen a breviáriumot és misekönyvet illetően — azt terjesztették s így legfőbb részük van a római ritus általános egységesítésében és elfogadtatásában.”¹ Ferenc ugyanis előírja testvéreinek a Szabály 3. fejezetében, hogy a papok a római ritus szerint végezzék a napi zsolozsmát. Abban az időben különféleképpen végezték a zsolozsmát az egyes szerzetesrendek és

¹ P. Takács Ince O. F. M.: Szent Ferenc rendje. Budapest, 1937. 260. o.

kanonokok. Érdekes, Szent Ferenc nem annyira a külső liturgikus szertartásra és ritmusra ügyel, hanem a *devotio coram Deo*-t hangsúlyozza, a lélek kiömlését az imán át Isten felé. A generálishoz és az összes testvérekhez írt levelében, élete végén így ír: „Mindenre kérem, amint csak képes vagyok a miniszter generálist, az én uramat, hogy sértetlenül tartassa meg mindenki a regulát és hogy a papok Isten előtt buzgón mondják el a zsolozsmát, nem a hang dallamosságára figyelve, hanem az elmének összhangzatosságára, hogy a hang az elmével egyezzen, az elme pedig az Istennel, hogy az elme tisztaságával tetszhessenek Istennek, nem pedig a hang pajkosságával a nép füleit csiklandozzák!”

Ferenc tehát a hang, a szellem, a szív egységét akarja, a szív és értelem alázatos leomlását Isten előtt és egybeforradásukat az Istent dicsérő szent officiumban. Hogy pedig nemcsak holmi szokványos rendelkezés ez, mutatja az is, hogy Ferenc szinte túl szigorúnak látszó szavakkal ítéli el azokat, akik ennek a rendelkezésnek nem tesznek eleget vagy ettől eltérnek. „Ha pedig valaki a testvérek közül ezeket nem akarná megtartani, nem ismerem el őket katolikusoknak és testvéreimnek, nem akarom őket látni, sem velük beszélni, amíg bűnbánatot nem tartanak.” (Ugyanebből a levélből.)

Ferenc lényegében metafizikai lény, mert Istenbe nyúlnak vissza létgyökerei. Ferenc a metafizikai élet embere, aki igentli és akarja a diadalmas életet, mert az életet az evangéliumból, az Egyház életéből meríti. Ez pedig csak diadalmas élet lehet, amely életet teremt, mert dinamikus valóság. Ez a dinamikus valóság az a titokzatos erő Ferencben, ami sugárzik belőle és ami megkapja, elbűvöli és lenyűgözi az embereket, bárhol és bármikor is érintkezésbe jussanak vele vagy szellemével.

Ferenc tudatában van a krisztusi életnek az Egyház liturgiájában. Néma alázattal és rajongással omlik porba az átlényegülés csodája előtt az eucharisztikus áldozatban. Mivel pedig tudja, hogy a kegyelmi rendben az átlényegülés nélkülözhetetlen szolgálója a pap, azért alázatos hódolattal hajlik meg előttük. „Az Úr oly nagy hitet csepegtetett belém az Egyház szolgálói iránt, hogy ha üldöznének is, hozzájuk menekülnék!”²

Ennek ellenére is tudja, hogy ők is emberek, hogy ők is megtevédek és ezért így ír az összes hívekhez intézett levelében: „Tiszteljük a papokat, még ha bűnösök is, nem önmagukért, hanem hivataluk miatt, mert ők szolgáltatják ki a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testét és véré, amelyet az oltáron feláldoznak, magukhoz vesznek és másoknak kiszolgáltatnak. Bizton tudjuk meg mindnyájan, hogy senki sem üdvözülhet másképp, mint csak a mi Urunk Jézus Krisztus által és az Úr szent igéje által, melyet a papok mondanak, hirdetnek és szolgáltatnak.”³

Isten Fiát látja a papokban és ezért ez a mélységes tisztellete minden pap iránt nem más, mint Krisztus iránti szeretetének visszaverődése. Ferenc kora csak kétféle papot ismert. Gazdagságban pom-

² P. Takács Ince O. F. M.: Szent Ferenc iratai. Budapest, 1929. Végrendelet 94. oldal.

³ U. o. 122. oldal.

pázó és nyomorgó papokat. Ez utóbbiak inkább az alsó klérusból kerültek ki és ennek az állapotnak szomorú megnyilvánulása volt botrányos életük. Ez a klérus állandó céltáblája a gúnyolódóknak és az Egyház ellenségeinek. A nyilvánosság szelében-hosszában teregette mindenfelé erkölcstelen életmódjukat és ez volt az emberek kedvenc pletykája. S ekkor Ferenc felemeli szavát és komoly hangon figyelmeztet mindenkit: „Jaj azoknak, akik őket (papokat!) megvetik, mert bár legyenek bűnösök, mégsem szabad senkinek őket megítélni, mert maga az Úr tartja fenn magának a róluk való ítélkezést!”⁴

Ezzel határozottan szembeszáll az eretnekekkel, akik „átkozták a papság zsugoriságát és erkölcset, kárhoztatták mindazokat, akik azok életmódja szerint élnek és így gyűlöletet hirdettek mindenfelé. Szent Ferenc e helyett legutolsónak önmagát tekinti az emberek között, megcsókolja a földet, amerre egy pap átmegy, legyen bár ez a pap méltatlan, de mivel Isten szolgálja, szerinte ez jár neki!”⁵ Élesen elítélte ezzel egyszersmind mindazokat, akik a kor eretnekségeivel valamiképpen rokonszenveztek és örültek a papi eszmény sárbatiprásának. Ferenc úgy lett a papság védelmezője, hogy visszaadta hivatásbeli tekintélyüket. Ferenc önmagát a papok szolgájának tekinti. S itt felvetnénk a kérdést: ha akkora tisztelettel viseltetett a római Egyház papjai iránt, akkor miért nem lett pap, miért maradt szerep a Szent-szék unszolása ellenére is? Ez valószínűleg örök titok marad, amelyet nem tudunk megfejteni, de biztos, hogy az isteni Gondviselés örök terveiben már így volt elrendelve. Mint szerep ott állt az oltár lépcsőin, az oltár és a hajó, a papság és a nép között. Ez a közvetítő szerep tette lehetővé a sikeres működést, amellyel a nép szemét felnyitotta és tiszteletre hangolta a papok iránt. A papok Ferenc urai és ezért, ha valamelyik városba ér, első dolga a püspöknél jelentkezni és engedélyt kérni a prédikálásra. Ha megtagadják, nem szónokol. S ezt a Szabályban is lefekteti. (Regula IX.) A papok iránti lelkületét kitűnően jellemzik e sorok: „Nekünk ez a küldetésünk, hogy a lelkek üdvének ápolásában segítségére legyünk a papoknak. Ami tőlük nem telik, azt nekünk kell kipótolnunk.”⁶

Sohasem halljuk zúgolódní a gazdag és erkölcstelen prelátusok ellen. Hallgatott, mert meg tudta különböztetni az Egyházban az emberit és az istenit. Ő is meg akarta újítani az Egyházat, de tudta, hogy ezt nem lázongás és tekintélyócsárló beszédekkel éri el, hanem azzal, hogy az apostoli életeszményt megvalósítja saját életében és különösen azzal, hogy alázatosan aláveti magát még a méltatlan papoknak is! „Legyetek tehát engedelmesek a főpapok iránt, nehogy miattatok gonosz vetélkedés támadjon. Ha a békesség fiaí lesztek, a népet és a papságot is megnyeritek. És ez hasonlíthatatlanul kedvesebb lesz Isten előtt, mintha csak a népet nyeritek meg, a papságot ellenben megbotránkoztatjátok. Vessetek tehát fátyolt hibájukra és és pótoljátok sokféle fogyatkozásukat.”⁷

⁴ Admonitiones XXVI. Takács i. m. 115. oldal.

⁵ P. Gemelli Agoston O. F. M.: Franziskanizmus. Bp. 1932. 18. oldal.

⁶ Speculum perfectionis. Fordította: Balanyi Gy. Bp. 1926. 85. oldal.

⁷ U. o. 86. oldal.

Ez a lelkület az assziszibeli Koldusnak olyan tekintélyt adott az Egyházban, amilyennel még a hatalmas III. Ince, a középkornak ez az erőskezű és erősakarátú pápája sem rendelkezett. A hatalmas pápai kiközösítési bullákra a mult ráterítette a feledés hamuszürke fátyolát, ellenben a Poverello szavai még ma is uralkodnak millió és millió ember felett. S ezzel a karizmatikus tekintéllyel lett Ferenc a római Egyház igazi titkos megújítója. Hatalmas szellemek, akik az Egyház megújítását tűzték ki maguk elé, hajótörést szenvedtek élet-céljukban, Ferenc ellenben győztes maradt a szent engedelmesség és alárendeltség szellemében. Az alázatnak és engedelmességnek csodás ereje még sohasem ragyogott fel az egyháztörténelemben oly mágikus fényel, mint Umbria Szegénykéjének életében és működésében.

Budapest.

P. Nagymányoky Gilbert O. F. M.

Fioretti: Virágszálak Szent Ferenc és társai életéből. Fordította: Kőszeghy Mihály dr. kanonok, 2. kiadás. Gyöngyös.

Hogy Kőszeghy Mihály dr. kanonok Erdős Renée, Kaposy József, Tormay Cecile mellett vállalkozott a Fioretti lefordítására, és hogy fordítása már második kiadásban jelenik meg, ez mutatja ennek a páratlan irodalmi remeknek ma is eleven vonzóerejét. Olyan „kis virágok” jelennek meg előttünk tarka pompában, amelyek — úgylátszik — igazán hervadhatatlanok, mert íme hétszáz év sem tudta elvenni üdeségüket és illatukat. Ennek oka bizonyára az a lelki közelség, amely köztük és az evangélium közt érezhető. Igaz ugyan, hogy ismeretlenek még ma is azok az egyszerű barátok, akiknek a lelkéből az egyes virágok valók, ismeretlen a szerző is, aki a csokrot kötötte, mégis a Fioretti eredetét csak az mondhatja ismeretlennek, akinek még ismeretlen az evangélium levegője. A Fioretti helye minden könyvtárban az Evangélium mellett van. A fordításnak népies zamatja és nemes egyszerűsége jól érzékelteti a két könyv rokonságát.

Bargellini: A sziénai sas. — Sziénai Szent Bernardin élete. Fordította: P. Nagymányoky Gilbert O. F. M. Gyöngyös. 1943.

Annak a ferences szellemnek, amely annyi szenttel gazdagította Isten Szentegyházát, egyik gyönyörű kivirágzását kísérhetjük nyomon a könyv lapjain. Jézus szentséges Nevének nagyvonalú és bátor apostola egyúttal papi eszmény is. Példája a mindig többre törő, soha meg nem alkuvó, Krisztus ügyét mindennél többre értékelő léleknek.

Bargellini, nem hiába a mai olasz próza egyik mestere, nem egyszerű adatgyűjtő, hanem van ereje és tehetsége a nagy Szent lelkét is élénk vetíteni. Lelkiismeretesen alkotja meg a nagy Apostol életének hátterét, amikor nem közönséges tájékozottsággal ismerteti a 15. század Észak-Itáliájának minden jelentős eseményét.

Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata?

III. rész.

Dolgozatunk III. részében a magyar papság belső reformjáról szeretnénk szólni. Nagy magyar papi feladatok tömkelegét láttuk előttünk felvonulni. Azt kérdezzük most dolgozatunk folyamán, hogyan tegye magát alkalmassá magyar népünk papja ezek megoldására?

Sok új gondolat, terv, tüzelés, áldozat lát napvilágot a magyar papság összekovácsolására és új életre ébresztésére. Esztendők óta szinte megáradtak a papi kegyelmek közöttünk. Csak az nem merít belőlük, aki hermetice elzárkózik.

És sokan elzárkóznak!

E befejező rész alázatos imák közepette készült. Jól tudjuk, hogy hasonló gondolatok, indítások: minden izzószívű magyar pap lelkéből egyformán buzognának elő, ha papírra vetné; csak kicsit kell szemünket kinyitni s egyet látunk; csak kicsit kell kevélységünket és szabados úrmagyar-természetünket igába törnünk s egyet vágyunk! Nagy katolikus reneszánszot, papok szent harcát Isten birodalmának újrahódítására Magyarországon! Krisztus és Nagyasszony menti meg a nemzetet! Ezt kell köztudattá és gyümölcscsé érlelni.

Nos, a kérdés: *hogyan lehet hatásos munkása a pap az új magyarságnak?*

Sokat olvasunk, hallunk — keveset teszünk. Ezen megfontolás miatt inkább az imának tulajdonítunk jelentőséget; így e kis elmélkedés is imádságos kikezdéseket akar elindítani. Régi világunk válságát igyekszik bemutatni — egy kis lelkiismereti nyugtalanságot okozni, energikus, puritán kezdést indítani.

*

A mi napjaink feladata a végletes, totális eszmékre való beállítás. Lourdes helyett és után: Fatima a szentélyünk. Ez annyit jelent, hogy ma nem a hit és a hitetlenség problémája izgat, — ezt a munkát nagyjából lezárta az első világháború — hanem ma a beteg hitet, a fanyar és gyümölcstelen hitet, a félhitet kell *lángbuzgóvá* tenni; a homályt és nyűgös kételyt vagy kényelmességet kell fénybe és cselekvésbe lendíteni. Ma a Jelenések Könyvének utolsó időket jósoló sorai fűtsenek: „Aki szennyes, legyen még szennyesebb, de aki igaz, legyen még igazabb és a szent legyen még szentebb. Ime csakhamar eljövök...” *Ma minden hívünkkel szemben határozott szentségi igényekkel léphetünk fel.* Szinte hódító kegyelmi légkör veszi körül a ma emberét. Nagyon alkalmas végletes behódolásra! Láthatóan

az ellenkező tábor is végtelen eszmék szemszögéből fejt ki erejét; liberális alkusdira többé nem kerülhet sor! Valahogyan gerincfeladatnak látjuk az „utolsó idők” beállítottságát; ez ugyanis maradéktalanságot jelent! Nagy időket mindig jellemezte ez! Krisztus szinte eltakarta apostolai előtt a kereszténység jövő évezrezeit; valahogyan minden apostol saját korában várta a nagy Krisztus-jelenést, a világitéletet; lázasan dolgoztak, mint szombatesti műhelyben: éjtszakáztak, égtek „míg nappal vagyon”. — Nagy idők emberei nem adják át magukat idillikus éldelgéseknek, fülükbe cseng: Statim apparebo! — A mai kor papját is meg kell ragadnia a mai apokaliptikus időknek. Helyes gondolat a „világtörténelem legnagyobb anyagcsatája” mellé felvenni a „legvégső eszmei csata” fogalmát is. Önmegtagadó serénységgel kell kuporognunk és taktikáznunk lövészárkainkban. Mint a fronti katonának: el kell hagynunk kényelmi bázisainkat, hús méheseinket — szellemi tűzharcban meg kell szeretnünk a kényszagot és életveszélyt. Előttünk jár a Fővezér, aki győz. „Bízzatok, én legyőztem a világot!”

Új honalapítás kellene. Nem a Kárpátoktól övezett haza elhagyására gondolok. Saját életünk gyökeres megújítására. Mintha most ébrednénk. Előttünk az egész ország népe: hívó hitetlenek, protestánsok, gyümölcs nélküli katolikusok... Nos, ez a mi munkaterületünk. A magyar papságé. Sok a hal. Sok a munka. — Hát mi halászok vagyunk; örülni kell ennek!

Más meggondolás: építők vagyunk. Sok a rom. (Eszmék zűrzavara, állvállásos közhangulat, hazug törtetések, irodalmi népieskedés, lármás demagógok...) Szinte örülünk ennek — csak úgy egy pillanatra! Nos, itt a mi szentlelkes kezünk, a romok helyébe kell nekünk épületeknek alkotni. Szinte elfog az alkotás láza. Egészen egyéni művészek, nagyságok lehetünk. Reánk bízott egy egész ország legszentebb és legmaradandóbb emberi értéke: a halhatatlan lelkek gondja... s ez nincs rábízva másra senkire! Ebben senki más nem parancsolhat — nem parancsolhat! Iure divino miénk minden ember legjava: lelke... Emelhetnek palotát, festhetnek aktot, túrhatnak fekete földben, — egyideig berendezkedhetnek e világon — de végre mégis csak nekünk kell örökös létformájukra előkészíteni őket, beállítani az évezredek milliárdjaiba, melyben substanciálisan létezni fognak. — Viszont a lélek nem szeparálható a testtől e földi életben — a lélek zuhan a test útja után, de a test is idomul a lélek útjához; ezért nemcsak a lélek absztrakt területe a miénk, hanem minden viszonylat, mely a lélek megszentelésére vagy elvesztésére befolyással van. Ezért miénk az ellenőrzés és ítélet minden evilági érték és irány felett. Ezért miénk a legdúsabb életszintér, a legteljesebb pálya, a legfelelősségteljesebb munka. Nekünk kell a salakos evilági életet az örökélet felé tisztogatni, kiégetni, átalakítani! Mivel pedig közepes földi jólét szükséges a lélek szabad fejlődéséhez: innen a mi vezető befolyásunk a szociális javak előteremtésére vonatkozólag. A tömeg-jólét ideális területe egy-egy nemzet, ahol nyelv, vér, éghajlat és földrajzi adottságok utalják egymás testvéri megértésére és segítésére a családokat — innen ered a mi elsőrangú szerepünk az egész nemzet átölelésére és boldogítására. Kötelességünk a lélek

jogán százzrétű; valóságos művészeknek kell lennünk, a Szentlélek művészeinek. Felelősségteljes állásunk követeli életünk reformját.

Reformok

Vannak egyéni reformok és közösségi reformok. Előbbihez egyéni újjászületés kell, utóbbihoz közösségi.

I. A magyar pap egyéni, belső reformja.

a) Tervek.

Átszámolom életemet. Bevonulok a szentségház elé vagy szobám mélyére. Szembenézek magammal és Krisztussal. I g a z e m b e r vagyok-e? Erst wägen, dann wagen! Revideálok mindent. Hősi aktusokat hozok, fogadalmakat teszek.

Első megfontolásom: kielégítő munkát végzek-e? Nem az eredményeket, inkább a százszázalékos munkaminőségemet mérem. Ma újra látom a munkaterületemet. Isten engem ide helyezett. Itt fogok működni, — ahol talán most még fűszál sem terem. De fog teremni! Fogadom — fog teremni! Ma már vetek; ha kell könnyel, keserű önmegtágadásokkal — de vetek. Minden munkarészletet végiggondolok. Olykép, mintha nem is én lennék, aki végre fogja azt hajtani — más, egy objektív munkás. Itt ördögöt kell üznöm — amott bőjtöl-nöm... ez a fajta másképp nem távozik... 10 év jó munkája után biztosan lesz valami! Ha nem? — Sebaj, akkor én csak vetettem, majd más arat. Vetni is élethivatás!

Második megfontolás: beavasodott helyzetet nem tűrök. Ez anynyit jelent, hogy ha bizonyos területen eljátszottam már kisdéd játékaimat, — s itt nekem minden balogul megy — csak a javadalom tart, — úgy vágni az odakötő szálakat! Azonnal kérni dispoziációt, alázattal, új életindulással. Ennek a hősi cselekedetnek jól felfogott kegyelme körülbelül elég lesz új apostoli induláshoz.

Harmadik megfontolás: Apostoli egyszerűséggel és hittel bizonyos eredményt érek el. Az arsi plébánosnak panaszkodik egy pap — nem javulnak hívei. — Mondja, barátom: vezekelt már értük, bőjtölt, ostorozta magát? — Nem. — Akkor nem rosszak...

Aki imádságos szent tervekkel indul s terveiben halálíg kitart: jó papja népének. Örüljön, ha nehéz! Legalább van bőséges érvényesülési területe. Művésze lehet nyájának. Isten bőségesen jutalmazza örlődéséiért.

b) Új életkeret.

Dann wagen. Neki a sűrűjének! Megéri! Kétségbeejtő: élvezetekkel jóllakva rossz papként élni; de valami mély, tisztult megnyugvás: naponta kopva és égve is jó papként menni át az életen! Egyszer indulni kell! Most elindulok.

Népem példaképe leszek. „Ez aztán magyaros volt!” — Mit jelent népünknel ez a megállapítás? Ideált! A „magyar” jelenti nyelvünk értékelő hangsúlyában a beteljesült vitézséget, hősi önmegtágadást, erénymaximumot, életodaáldozást. Magyar népem derék papja leszek, ha működésemről, hősi cselekvésmódomról megállapítják: „Ez aztán magyaros cselekedet volt!” Ideállá emelem magamban a „magyar”

fogalmat. Népem is hozzá fog szokni, hogy mélyen becsületes, vallásos és nagylemondásos cselekedeteit tekintse igazi magyar cselekedetnek. Emeljem fel a „magyarnak lenni” ideálját szentistváni magaslatra. Nem magyar, aki nem szent! (Szent alatt inkább megszentelő kegyelmi állapotot értek — bár a mi korunk alkalmas arra is, hogy a vértanú-korok szellemében a legmagasabb szentségi ideált is igényeljük népüktől, a köznéptől is! — Úgy sem lesz mindenki szent, — de igényeljük — így sokan számolnak ilyen aspirációkkal!)

Élveteg kornak igazi élveteg gyermeke a magyar. Ilyen tekintetben bizony alacsonyabban állunk a környező népeknél, melyek komoly időkben könnyebben hoznak a közjóért komoly áldozatokat. A földszagú realizmus ma kiszélesedett: „Munka rogyásig, élvezet rothadásig!” Tunyaságából nagy rétegeket űzött ki a több élvezet vágya; eszköze ennek a lelketlen, vasárnap-tipró, durva káromkodással kísért robot.

De valaki más ember! Valaki kilép a tömeg közül. Valaki az egész világ előtt megvallja Krisztus erejét. Életével és szavával bemutatja, hogy nem rabja a hamis test-mennyországnak... Ez a stílusa a papnak! Felkiáltójel a bomlás fertőjében. Milyen groteszk, papiatlan, sőt diabolikusan rontó hatás, ha a pap is egy élveteg hústömeg, jóillatú füstök, jóízű borok, zsongó zenék, „klassz” mozidarabok ismert élvezője... Együtt az árral. A nép megérti, kimagyarázza — s néma együttértésben zuhannak a Tüzes Kapuk felé.

Az új magyar pap kivétel! Kiáltó ellentét. Megfoghatatlan ember. Szűz ember, a tisztaság minden erőduzzadásával és szociális vezéröntudatával. Ennek a „különbözőségnek” külön pszichológiája és dinamikája van. Itt kezdődik a mély hatás! (Sokan éledelegnek „humánus” papi mivoltukkal, s azt tartják, hogy a szentség elriasztja az embereket. Igazi szentség: igazi mágnes! A mindenre jó kis finomkodó papocskák, úrifiúk: semmire sem jók Krisztus ugarán!)

c) *Leszámolás a concupiscentiákkal.*

Hogy nemzetmentő pap lehessen: ideális tett-embernek és ideális tanítónak kell lennem. Ennek útja pedig tökéletes leszámolás azokkal a hajlamokkal, melyek útját vágják papi nagystílusú fejlődésnek — másrészt teljes Krisztusba-öltözködés. Leépítem a kártyavárat, melyben eddig bíztam, s felépítem a hit és erő tornyát, mely Istenbe nyúlik.

1. *Concupiscentia oculorum.*

Erősen reagál erre a magyar természet. Népünk szereti az anyagi jólét bázisaira összevonni az egész világot; papjában is ezt emeli ki: jó ember, szépen beszél — de ő is egy a jól szituált úri társadalomból; nagyjából ez is az apostolkodási alapja: „Nincs mása, de jól él.” „Papzsák”, „párbér-viták”, ismerős és bántó fogalmak... Sokan meg is értik: — Ő is ember — mondják. Primum vivere! — De tudnunk kell, hogy éppen itt sikkad el az apostoli hatás titka is!

Energikus papi munka nem lehet az anyagi javakkal való energikus leszámolás nélkül. Nem is hinnénk el, milyen kevés elég a földből! A többi mind kegyetlen, mélybehúzó kolonc.

Aki gyűjt és kapar: nem lehet új magyar pap.

Bizony itt csak hősi aktusok és fogadalmak érnek valamit. Lemondani a legkényesebb vagyontárgyáról, ami nélkül könnyen

meglehetek. Ez lehet a kezdet. Bűnperselyt rakok asztalfiókomba: hozzászokom kisebb-nagyobb botlásaimat komolyabb anyagi áldozattal bevasalni magamon szegények számára. Krisztus Urunk nem azt parancsolta: „Fejld meg juhaimat...”, hanem: „Legeltesd juhaimat.” — Talán mindent megbocsát a nép papjának, de fukarságát sohasem!

Minden derék világi pap életében hozzon egy nagy anyagi áldozatot. Legyen az szegényház, kultúrház, névtelen alap — mindegy. Valaminek látszania is kell! De ezen rendszerint mások által is elismert nagy áldozaton kívül illik az életben egy nagy néma áldozatot is hozni. Erről csak fönt tudjanak!

Ezzel az áldozattal öled lelkedről a bűnt. Igazi gyilkos hatékonysággal, melybe szinte egész lényed belerendül kicsit. Valóságos erőszakkal töröd ki lelked tehetetlenségének dióhéjából, s napfényre hozod.

Minden eddigi bűneidet könnyen eltörölheted. Nálad is igaz lesz, hogy minden bűnt eltakar az alamizsna.

A nép pedig, mely ebben nagyot lát: meg van nyerve. Dadogó kevés szóval is közel viheted Krisztushoz!

Milyen nemzetnevelés és nemesítés ez!

2. Concupiscentia carnis.

A mai európai ember ijesztő nemi ínségben szenved. Pánszexuális korunk közel jutott a rothadáshoz. „Itt nem segítenek kisdied pedagógiai akarások... még kevésbé társadalmi vagy irodalmi mozgolódások. Itt csak egyetlen segítség van... a szűzies lelkület új meggyökerezése az egész vonalon: házasoknál és lemondásban élő férfiaknál és nőknél.” (Schütz: Esmék és eszmények 16. o.) Sokszor a házaselet sem más, főleg úri társadalmunknál (sajnos, sok faluban is), mint törvényesített paráználkodás.

A népmentő pap odaállítja nagy tisztaságát, küzdelmeit, szeplőtelen szűzességét a házasság védőbástyájául. Valahogyan túl kevés erőt és hatást aknáz ki a katolikus papság a szűzességi értéktökéből. Talán azért, mert helytelenül fogja fel, sajnálja áldozatát, másban kárpótolja magát.

„A katolikus szűzességi eszmény nem a vénleányos vagy agglényi lelkület, mely húzódozik a házaselet és hitvesi szeretet áldozataitól és elkényeztetett énjébe beburkolódzva elhárít magától minden komoly erőfeszítést Isten országáért, hanem az a *hős lelkület*, mely egy egészséges gazdag férfiúi vagy női egyéniség minden kincsét és veszedelmét, minden feszülését és nehézségét magában hordja, és mindezt maradék nélkül odaadja Krisztusnak... Emberek, akik nem üres kézzel, nem sántán és csonkán jelennek meg az oltár szolgáltára.” (Schütz előbbi k. 15. o.) Micsoda erő árad a jól felfogott szűzességéből!

Hogy az anygali élet újra virágozzék Szent István országában: szűzi példaképnek kell lennie a magyar nép papjának. Szakítás az egész vonalon: „... mert a jobb részt választotta; nem néz vissza mohó proletáréhséggel arra, amit az igazán erősnek és gazdagnak lelki szabadságával otthagytott, hanem örül annak a különb szolgálatnak, melyre így szabaddá lett... föltétlen elszántság úgy járni Isten közvetlen szolgálatában, hogy sem éretlen kíváncsiskodással, sem rej-

tett vágyakozással, sem felelőtlen és felületes kacérkodással nem néz át abba a kertbe, melytől szent fogadalmak kerítése választja el." (U. o.)

E téren teljes önmegtagadással lehet csak boldogulni. Ha valahol, itt szülessenek a magyar papság lelki jegyzeteiben fogadalmak. Minden apró láng végveszéllyel járhat. Csodás érzékenység jellemzi a szenteket e tekintetben. Az arsi pap csecsemőkortól kezdve kihagyja simogató szeretetéből a másneműeket! Egész sereg traktátus található szenteknél a szem fékezéséről, női társaság kerüléséről. F fiatal papok szemináriumos zománca másneműek társaságában kezd először lepatogzani — s utána már könnyű a törés minden téren. Bizony vén ember sem kivétel az ördög mézes fullánkjától.

Rövid jelszavak következzenek — bár fogadalmakká szentesednének:

Nunquam solus cum sola.

Soha nem simogatok másneműt. (Kisgyermek kortól kezdve!)

Fiatalkorú nővel utcán nem megyek végig.

Ha lehető legrövidebben is, de naponta fohászkodom a tisztasáért a Tisztaság Királynőjéhez. (Legalkalmasabb felkelés után 3 Áve, lefekvés előtt 3 Áve ezen hozzáadással: Dicsértessék és áldassék a Bold. Szűz Máriának szent és szeplő nélkül való fogantatása.) Mária nélkül nincs siker!

Jól értékelt szűzesség a hatás tengermélye! A lelkek valami egészen különös finomságot, magasabbrendűséget éreznek ki e nagy testi intaktságból; s ez annál elragadóbb, mert erővel párosul! Tiszta pap közelében, aki szinte szent sportot űz a tisztaságából: mindig egész raj papi és apácahivatás szokott kialakulni, sokszor a legnagyobb élethivatások is. — Don Boscohoz csak közel kellett mennie annak, akit a test kísértett — közelében elcsitult az ösztön. — A tisztaságnak valami kiáradó lelkisége van, mely vonz, emel!

Itt veszek egy-két élveteg tempót, s az ellenük való küzdelmet.

Rádió. Mit is mondjunk erről? Jelen sorok írója előbb háziszabályokat, majd egy papi lapban rádiós önmegtagadásokról cikket írt — de végső megnyugvást mégis a túladás hozta. — Az, hogy a papi ház is zsi bongjon a rádió ordító gépzenéjétől, — nem ildomos dolog; az hogy a zeneszeretet betörjön Breviáriumomba, lelki napirendembe — lassan enerváljon, elvfeadásra csábítson; az, hogy a „jó műsor“ kivegye kezemből Rodriguezt vagy Kassieppet — s „a minden jó, ahogyan van“ elveken dzsessz-kisérettel elringasson: már a pokollal ölelkezik. — Okos mérséklet sokat ér — lemondás: Krisztusig emel.

Mozilátogatás: Olcsó Jánosok, gyárimunkások lassan nélkülözhetetlenné váló ünneplése. A kritikán aluli magyar filmek érzéki bűzében ott kuporog a pap is. Csókos jelenetnél, gör-lábemelésnél, hárem-jelenetnél faluhelyeken cuppogva, malackodva teszik a megjegyzést a pap körül ülők. A pánszexuálizmus diadalszekere robog legtöbb mozidarabban. Milyen édes megnyugvás a hívőnek: papjával mentenie magát.

Ne alkudozzunk, hogy „látnom kell, hogy hozzászóljak!“ Ne cifrázzuk alá szenvedélyeinket, modern idegbomlásunkat — ha rohani készlet az utca szemetével! Ma aszkétikus pap kell! Oszlop! — Az oszlop keveset tud a ház belső cicomáiról — de tart kegyetlen szilárdsággal! — Van elég alkalmas világi, aki utánanézhethet, aki ke-

vesebb skandalummal lehet kritikus... Tanuljunk érzékenységet az apostoloktól, akikhez sokszor feltoljuk magunkat öntudatban... Az apostolok: már az asztalnál való szolgálást sem tartották apostoli feladatnak: „Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhagyjuk az Isten ígését. Azért szemeljetek ki magatok közül hét... férfiút, s bizzuk rájuk ezt a foglalatosságot. Mi meg majd a könnyörgéssel és az ige szolgálatával foglalkozunk.” (Act. 6.) Katexochén apostolok kellenének!

Egy askztikus pap úgy emelkedik ki magyar népe törpeségeiből, mint temploma tornya az apró bogárhátú hajlékok közül. Itt kezdődik a népnemesítés.

3. Superbia vitae.

Azt írhatnám: idők előnyben. Sokszor a primadonnáskodásig igényesek rangosaink. Néha, nem ritkán kimondottan kevélyek — de valahogyan ezt nem tudják be bűnüknek. Tendencia: munkáspapból (káplán) úripappá válni.

Keleties színszeretetünk sóvárog rangok és magasabb állások után. Kisebb ásitások közepette olvassuk, hogy szentélethez pusztákba menekültek rangok és előléptetések elől; — mi sokszor mellünket verdessük, nyilvános ünnepélyek nagyhangú rendezésével, cikkeinkkel ott verdesődünk a Főpásztor előtt „Ecce ego, mitte me.” Vanak esetek, amikor a magasabb létra nem több munkavégzésre, több áldozatvállalásra, hanem nyárspolgári elnyugvásra ad alkalmat.

Liguori Szent Alfonz egy kicsit kijózanít munkavállalásaink értékelésére nézve:

Hogy helyes-e törtetésünk apostoli életünkben, megmutatják a szentalfonzi ismérvek:

a) Helyes, ha a pap azokat a munkákat szereti, melyek sok fáradsággal, de kevés hírral járnak.

b) Ha belső nyugalmát akkor is megőrzi, ha kísérletezései nem mutatnak szerencsés kimenetel felé. Aki ugyanis Istenért dolgozik, mindig eléri célját, mely nem más, mint Istennek örömet szerezni. Aki ezzel szemben terveit csuszamlásainál nyugtalan lesz, az csak azt mutatja ezzel, hogy nem egyedül Isten dicsőségéért dolgozott.

c) Ha a jó fölött, melyet más művel, ugyanúgy tud örülni, mintha maga cselekedte volna. (Papi féltékenykedés szörnyű diabolikumai!) Továbbá, ha valaki féltékenykedés nélkül nézi mások hasonló működését, s csak azt kívánja, hogy Isten dicsőségére minden pap igazán tüzes és lelkes munkát végezzen; mint Mózes szólt Józsuének, aki bevádolta a prófétáló pogány papokat: „Mit féltékenykedel miattam? Bárcsak az egész nép prófétálna s az Úr nekik adná Lelkét!” (Num. 11, 29.)

Szívem és hiú kevélységem új honfoglalásra szorul. Pártoskodó magyar virtusunk elfojtja a nagystíliú, összetett, áldozatos munkát.

Sokszor éltük meg, paptársaink között időzgetvén, hogy órákig sem folyt más téma, mint ismerős, közeli papok szapulása — sokszor világiak előtt. Alapja az ordító magyar kevélység és hiúság. Oly értetlenek és szeretetlenek tudunk lenni egymás iránt, mintha egészen más planétáról idekerült lények élete ellen acsarkodnánk.

Ha két idegen pap egymást vonaton vagy váróteremben meglátja — kiadja magának a jelszót: „menekülj!” Mennyivel más lenne

egy nagy baráti összetartozás tudata: mi együvé tartozunk, édestestvérek vagyunk. Odamegyek, üdvözlöm: Testvér, ti hogy vagytok, hogy megy nálatok az apostol élete?

Két jobb szónok egymás közelében valóságos féltékenységi jeleket rendez: Még a „jámborak” báránypőrére is levedlik róla, ha „jámborabb” kolléga kezdi ki a nimbust . . .

Megoldások: szent fogadalomtétel, hogy minden paptestvérünket elvből védünk, nisi bonum commune aliter persuaserit.

Ha kellemetlenséget nem okozok, szeretettel, mosollyal közeledem idegen papokhoz, főként rangtalanokhoz, fiatalokhoz.

Hiszek a karizmák sokféleségében. Nagy megnyugvás hiú önszeretetünknek hinni ebben. „Ő kitűnő katechéta”, — „amaz nagy szervező” — Isten így osztotta ki. Nekem mi a karizmám? (Fejlesztgessek ki valamit adottságaim szerint.) Sok szeretetlenséget elkerülnénk alázatos karizmas-hit alapokon.

Végül él bennem a meggyőződés, hogy magyar népem papja csak „egyszerű munkás” jellegemmel lehetek — lenyúlva a nép izzadságos napszámaig, mindenkit lábmosó szeretettel kezelve. Ideálom a munkás pap.

d) *Eredmény.*

Aki modern magyar papi módon nyesegeti meg kényelmes régipapos életkereteit, annak szívében egyszerre szinte egészen új jelentőséggel lobban lángra Jézus szeretete. Übermensch lesz; nem dévajpogány értelemben, hanem szentpáli síkon. („Egymagam többet tettem mindenkinnél.”) Szinte érintő, forró közelségébe jut Jézusnak. Másokat is Jézus érintő közelségébe emel. A tétova hitelent nagy hitével zavarba hozza. A Lin Yutang „bölc mosolyától” sápadtan hideg embert Isten iránt cselekedetének tüzével megperzseli. A beteg — mert hitetlen — ember közelébe férkőzik, s az érzi papja közeledéséből: „Ha csak ruhája szegélyét érintem is, meggyógyulok.” Új vérkeringés, kemény, éles levegőjárás indul a papi hajlékból.

Mindezekből szeretnénk kiemelni a *keménységet!* A túlzott testkultusz és kényelmi világnézet vezeklő kikezdését. „Ha ugyanis a test szerint éltek: meghaltok, de ha megölték a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok.” (Róm. 8, 13.) Le kell operálnunk a hályogot a világ szeméről: — hohó, megállj — elég a testből! A világ minden áldozatot meghoz a testért, semmit a lélekért. Pedig a keresztény ember életének mindennapos programja: áldozathozatal a test és vágyainak öldösgetésében. Isten nem kíván tőlünk bikákat és kosokat áldozatul, hanem a mi önmehtagadásokban szelíden égő testi öldöklésünket kívánja: Kérlek tehát benneteket, testvérek, . . . hogy *adjátok teste-teket elő, szent és az Istennek tetsző áldozatul* — ez legyen a ti egyszerű istentiszteletek . . . legyetek béketűrők a nyomorúságban . . . áldjátok azokat, akik titeket üldözik . . .” (Róm. 12. feje.) Nagy meggyőződés, hogy Istennek kedve telik a mi égésünkben, harcunkban. Tüzet jöttem bocsátani, s mit akarok mást, mint hogy égjen! Pascal szerint a keresztény ember élete egy bizonyos szenvedő állapot — aki mást akar — nagyon téved. Milyen könnyű a bűnös világot torkon ragadni e tétellel: „Mert testimádó vagy, elpusztulsz!” S milyen könnyű a kibontakozásnak utat nyitni: „Úrrá tenni a lelket még a test pusztu-

lásával is!" — Kemény papok fogják a világot kimenteni a feminin testkultusz ingoványából.

Lassan összekötözzük az első kévét. Az igazit. Verejtékünk és féltő, síró apostoli imánk első hajtását. Tapasztalni fogjuk önmegtagadásainkért bőven ömlő lelki termésünket. Jeromos: „Qui carnalia pro Salvatore dimiserit, spiritualia recipit.” Egész ismeretlen, friss örömök hona lesz szívünk. Krisztus engedelmeskedik nekünk. Soha nem sejtett lelki róna nyílik . . . Egészen megbabonáz a kegyelmi kilátás . . . „Adjatok nekem tíz papot, akik lelki emberek, s meg fogom téríteni a világot.” (Néri Fülöp.) „A közepes tudású pap is, aki Istent nagyon szereti, több lelket fog Istenhez vonzani, mint száz pap, kiknek bár nagy a tudománya, de kevés bennük az Isten Lelke.” (Liguori Szent Alfonz.)

Ha fárad a karod és ernyed testi erőd: imádkozzál! Ahová kevés az erő, oda elég a bizakodó alázat, Istenre-hagyatkozás. „A szentek inkább imáikkal, mint munkájukkal térítették meg a lelkeket.” (Szent Alfonz.) Asszisi egyetlen fegyelmezett, összeszedett sétája elég volt a lelkek megragadására. Nemcsak az ajaknak van prédikációja! A papot, ha igazán Krisztusé: maga Krisztus értékesíti. Akkor is fog hatni, amikor nem is sejti! Ezért érdemes 100 %-os papnak lenni.

e) *Népi pap.*

A keresztény vallás igazi ősi népi vallás. Jézus isteni bölcsesége éppen abban áll, hogy tanítása minden népnek szívügye, kincse tudott lenni. Magvas példázatai, erős földízű hasonlatai az ősnépnek, a mindenkinek való. Zsellérnek, gyermeknek, királyi embernek egyenlőképpen megragadó, közérdekű. Krisztus szinte kikereste az egész emberiség közös nevezőjét, legnagyobb közös osztóját vagy legkisebb közös többszörösét. Annyi bizonyos, hogy mikor beszélt: száját tátott a pogány százados, az egyszerű vérfolyásos asszony, a tudós Nikodémus. „Veni evangelizare pauperibus . . .” — Mindenki az Övé — mégis legigazabban a szegény. Övé a névtelen kispap. A pár kolomposától elválasztott proletár, nyomorúságos, történetnélküli massa: Övé! Jézus legigazabban azzal a tömeggel érez szolidaritást, mellyel eddig senki sem törődött. Apostolait is közülük választja.

A dolog másik vége is igaz: minden igazán jóindulatú, egyszerű népfői keresztény gondolkodású, sőt nagyjából katolikus is. Földünk egyszerű népe, mely még nem állott izléstelen propaganda nyűvése alatt: csillogó krisztusi ígéret — ha alaktalanul, durván és darabosan is. Anima naturaliter christiana. Betlehem éjjelén a pásztorok naturaliter keresztények voltak — Péterék is valahol a partok éjtszakájában . . . De a kevély Jeruzsálem, tudósoktól és papoktól rontva, erjesztve: nem volt keresztény! Ezeknek megtérése: bűnbánati úton lehet csak. (Nisi poenitentiam egeritis, simili modo omnes peribitis.) A pásztoroknak nem kellett bűnbánatot tartani, csak Krisztushoz járulni. (Érdekesen jegyzi meg, egy mostanában Finnországban járt Páter, hogy a finn protestánsok, akik a protestantizmus liberális formáitól mentesek, mennyire telítve vannak igazi katolikus vonásokkal.)

A katolicizmus csodás mértékben alakította át a magyar nép lelkületét is. Nem igaz, hogy a magyar nem jó katolikus, fajával visszasír a pogánysághoz! Néphagyományunk, mely most már nem titok senki előtt sem, mutatja, hogy népünk igazi természetévé, vérévé vált az ősi

katolikum, s mindaz a szűzi vonás, szemérmesség, áhítatosság, imádságos szellem, Isten állandó segítségül szólítása stb., mely lépten-nyomon jellemzi, a keresztény szellem dús kihajtása a magyar talajban. Jó talajba, jó munkások lelkiismeretes gondnal hintették el a krisztusi magvakat. Sajnos, azonban nagy konkolyhintése volt és van ma is a sátánnak.

Manapság divat a népiesség jelszavával kérkedni. A magyar föld ugyanis nemrégben ébredt rá népi őseréjére, kultúrkinccseire, mérhetetlen népi bőgyökerűségére. Szinte forradalmi módon jöttek az első népi hullámok, — írókat, történészeket öntött el a népi láz — átcsapott a polgári világ bástyái fölött is és megbélyegzett mindent, ami nem az ő ízét és nevét viseli.

Igazi népi értékek azonban nem kerültek napvilágra. Sokan csak stílusmódot, ábrázolási formát, irodalmi és hangulati forradalmat láttak és tártak fel a népiesség hirdetése közben. Pogány kacérkodás, ízléstelen propaganda, tudatlan nagyotmondások, felekezeti érzékenykedések és tévedések zsbivására hadakozott és küzd ma is a „népi” fronton.

Az igazi népiesség a magyar nép egészséges, életető hagyományainak feltárása és *megszerettetése*. Kutatás a bölcső és a bölcsőfaragók zamatos, erős, tiszta életformája, művészete, élete, lelke után. — Mint-hogy éltető erejű és a néplélektől áttüzelt hagyományunk keresztény eredetű, keleti színezetű, — szintén odautal az Egyház kebelébe, ahonnan forrásozott. Jézus Máriától terhes minden ősi népi vonásunk, lehetünk, énekünk. De nem valami kozmopolita világkeresztény vonásaként, hanem a romantikus, virtuosos, álmodozó, cifrálkodó, erős, szemérmes magyar faj minden Keletről magával hozott vonását bearanyozva, átszínezve, megkeresztelve. A csökevényes, szűkös pogány adottságoknak a szentistváni katolikum adott tartalmát, erőt, díszet, keretet, kibontakozási lehetőségeket, örök tartamot. Katolikum nélkül valami kis történetnélküli szintelen balkáni náció lennénk, mint akárhány apró nép a törökök évszázados brutalizáló uralma alatt.

Ezért, ha valakinek, úgy a magyar papnak kell nagyra becsülnie a néphagyományokat. Gyökerében éledhet újra ismét a magyar. Ezért nekünk minden igazi népi törekvés nyerőlapunk! Minden népi érték feltárása, akár képzőművészet, tánc, népviselet, irodalom, népi szokások vagy egyéb szellemi és kulturális téren, közelebb visz bennünket népünk megértéséhez, kezeléséhez, megnyeréséhez. Azzal a néppel, mely ősi magyar táncot táncol: egészen mást tud kezdeni a falu papja, mint a tangó belépőktől és fox-zuhatagoktól émelygő, pánszexuális, ener-vált elvtelen tömeggel. Azzal a női réteggel, mely hetekig varrogatja, zsinórozza mellénykéit: más indításokat tud kezdeni a pap, mint a derékig kivágott, filléres, várost majmoló, ócska kartonokban ízléstelenkedő „modern” falusi leánnyal. Folytathatnánk a frisseséget, üde munkakedvet ébresztő magyar nótaszóval, vagy ezzel szemben az öngyilkosságot és erkölcsi fertőt kínálgató sláger-dívtal . . . A zsidó liberális kultúrmaszlag a „természetet” rántotta ki a magyar alól, úgy-hogy lehetlenné tette a kegyelem építését. *Dög*re szállott Noé galambja — ezért borzadva fordult vissza. Így járt a kegyelem is, a Szentlélek galambja. A maszlagkultúrába rothadt emberben nem talált helyet, ahol megköthetett volna, ezért visszaszállt az Atyához. A néphagyományra építő pap: „természetet”, természetes alapot akar terem-

teni, ahol már tapadhat valamihez a kegyelem. Ezért minden őszinte szívű pap előtt, mégha más nemzetségbeli is, de munkájával magyar rőghöz van kötve, világos az, hogy népi erejében feltámasztani a nemzetét: apostoli küldetés — ezt elhanyagolni: halálos véték! Bár lennének a magyar papi hajlékok igazi kutatóközpontjai és terjesztői az igazi magyar népiségnek!

Az igazi népi magyar pap feladata lehajolni a legelhagyatottabb magyar rétegekhez is és odavinni Krisztust, tisztességes jólétet, magyar kultúrát. Járnai a nép között, nem utálni a trágyaszagú kisembert; emelni a művelt falu eszményképe felé. Leszállani a kétesértékű intelligencia bársonyszékeiből, mely kínos terhelésnek veszi a faluvégi betegszagot. Nevelni a magyart: magabecsülő, magát értékesítő fajjára, ideállá tenni ismét a „magyar”, „magyaros” fogalmakat. Felkarolni a katolikus magyar népi kezdéseket, KALOT stb. erőfeszítéseket. Önmehtagadóan résztvenni népi tanfolyamokon; másokat is, áldozattal is odasegíteni. Igazi katolikus reneszánsz fog bontakozni a nemes népi törekvések nyomában.

f) *Apróbb vonások, melyeket a pap önreformja követel:*

1. A pap nagy Mária-tisztelete. Liguori Szent Alfonz szerint Szűz Mária különös tisztelete nélkül *morális lehetetlenség* jó papnak lenni.

2. Legyen a pap elvhű! Nagy szó! Keveset ígérni, de mindent tartani. Sok papról mondja a nép: Plébános úrnak is csak a hangja nagy . . .

3. Serény. Örök-dolgos. Milyen ízlésrontó volt egy plébánián a várakozó anyakönyves lelkére: — Már háromszor is szóltam, de még nem kelt fel a plébános úr . . . „Müde, matt und faul: ungarische Krankheit” — hallottam a nyáron mosolygó svábasszonytól. Sokban igaza volt! Ha kedvenc stúdiummal vagy testi foglalatossággal is, de a napnak minden óráját töltsük ki, főként azokat az időket, amikor embertársaink keményen dolgoznak betevőjükért. „Fiamat papnak nevelem, ott legalább nem kell semmit dolgoznia.” — Ilyen megállapításokra magunk adtunk a néphitnek nem egyszer komoly alapot.

4. Szolid papi tudás. Az elhunyt váci püspök úrról hallottam, hogy esztendőnkint egy-egy teológiai ágat áttanulmányozott. — Sokszor közönséges dogmatikai kérdésekben is járatlanok vagyunk. Begyepesedtek a régi ismeretek. Ez megszégyenítő, mert „mesterségünk”-höz sem értünk. — Több esztendő programmal az egész hittudományt be lehetne magunknak osztani — ha többre nem, hát komoly olvasgatásra. Komoly hittudósok szerint Isten még másvilági boldogításunkban is alapul veszi teológiai tudásunk nagyságát, törekvéseit.

5. Komoly aszkétikus papi könyvtár. Sok plébánián irodalmi zsidvásár a pap könyvtárának alapja. Könyvei vannak, melyeket egyszer szokott az ember átolvasni, s azután fölösleges könyvtárteher. Komolyabb lelki igényt élő világi, főként művelt, intelligens katolikus nő könyvtára aszkétikus irodalom terén megszégyeníti a papét — aki ilyen igény felmerülésekor még csak komoly tanácsot sem tud adni. — Sok pap kibújik e szavakkal: „Minden jámbor sóhajt nem vehetek meg.” — Ez igaz, — de ez csak az egyik oldal túlzása — viszont ugyanakkor véték 5—10 könyvre összevonni a lelki élet nagymestereinek, szentek életrajzainak, vallomásainak egész irodalmát. Igazi szégyen,

ha a pap komolyabb hazai lelki könyvet nem olvasott el vagy éppen nem is ismer. (Kihez forduljon a hívő felvilágosításért?)

Az egyéni reform, mint írni sem kell, természetesen egész egyház-községünk reformját maga után fogja vonni. A kovásznak édes-savanyú erjedése áthatja a falut. Édes-savanyú erjedés lesz a pap élete is, — új kegyelmi ízek édességét erőteljesen bontja meg az új áldozatok, szenvedések, lemondások savanyú keserve . . . De e nélkül a földön nincsen eredményes élet! Kell, hogy meglássék rajtunk az áldozati hamvadás. Nekünk úgyszólván csak el kell fogadnunk a hamvadást. Krisztus a princeps agens. Ha befogadjuk Őt, tapasztalni fogjuk: Gratia eius in nobis vacua non fuit — ellenkezőleg, „erőteljesen működik bennünk“ az Ő szent Lelke. S tulajdonképpen nekünk annyira át kell kovászosodnunk Krisztusban, hogy azután a nagy embermasszában, ránk bízottakban mi tudjunk lenni a kovász, a mi szent erjedésünk, áldozati emésztődésünk legyen a principium vitale 1—2 ezer ember számára. Nagy dolog papnak lenni! De csak ilyen áldozati alapon az! Az új magyar pap pedig leszámolt életével; áldozattól nem húzódozik. Nem húzódozhatik!

II. A papi összefogás reformja.

Isten minden pap kezébe letette saját munkaterületét, de letette az egész nemzetet is. Hogy az egész nemzetegységhez eredményesen tudjon hozzájárulni az Egyház, teljesen egységes szellem és munkaelv szükséges. Azt mondanunk sem kell, hogy egy fiatal lelkű, egyöntetű, energikus papság lába elé kerülne az egész ország — ha igazán akar-nók!

Be kell azonban vallanunk, hogy a magyar papi összefogás nagy nehézségekbe ütközik. Annál aggasztóbb ez, mert a nehézségek temperamenti alapokból származnak — tehát a természettel is összefüggésben vannak. A magyar úrhatnamság, a „nekem senki sem parancsol“ elve, a szabados, kevély ösztönösség, a túlzott szegyenérzet mások véleményének és ügybuzgalmának reánk kényszerítésével szemben, a magyar anti-propagatív alkat és földszagú nehézkesség ezer és ezer gátat emel a legéletképesebbnek mutatkozó összefogási törekvésekkel szemben is. Zrínyi sírása a magyar fejtelenség felett ma is szomorú átok: „Más nemzetek könyveket írnak seregek rendeléséről, mi pedig azokat nevetjük.“ Egymást nevető, de semmit sem cselekvő cinizmus kísért a papság soraiban is. Pár évvel ezelőtt a spanyolországi magyar konzul nyilatkozatot adott ki az ott élő magyarokról. A konzul írja, hogy megpróbálták a magyarokat tömöríteni, ámde minden alkalommal hamarosan összevesztek, s egyesületi életük torzsalkodásban merült ki. Neves katonatiszt említi, hogy a hosszú orosz fogságban meg kellett élnie, hogy minden nemzet összetartóbb a magyarnál — még a közös nyomorúság sem tudta őket összekovácsolni.

Mi az ősoka e passzivitásnak? Tehetségtelenség? — Nem! Inkább a meggyőződés hiánya. Széchenyi a Kelet Népe c. munkájában elmé- sen mutat rá erre: „A magyar nem azért henyélő, mert tunya, hanem mivel hite szerint fáradozásra nincs elég ok.“ Herceg hozzáfűzi ehhez (Mikszáthról írt tanulmányában): „Az élet nem elég komoly (számunk- ra) ahhoz, hogy törjünk magunkat.“ — Mi azért azt tartjuk, hogy a ma-

gyar, ha nehézkes is, kellő okossággal és belátással mégis rendelkezik, ezért ha papi lapok, rátermett papi vezérek egyre hangoztatják a tömörülés szükségességét, lassan mégis mozdul a föld és lesz valami az összefogásból.

Itt bizony csak a kegyelem ereje segíthet nyomorúságos hajlamtalanságunkon. Ahová ugyanis kevés a természet, — de a jóakarát megvan — oda elég lesz a kegyelem! Ha minden katolikus pap végrehajtja önmagán a nagy egyéni reformot, úgy Isten nem fog késlekedni a sok jóakarát összefogásában, életre keltésében sem. Imádkozó papok, imádkozó és vezeklő szerzetesrendek, imádkozó hívek sokat tehetnek e mozdíthatatlanság kikezdésében.

Pedig mi lenne, ha összefognánk! Ismétlődnék a „Nagy magyar télben picike tüzek” eszményi lángra gyulladás — s „minden idegen rongy” elégne ebben az egyesített szent papi lángolásban. Ha a sok áldozatos, szűzi életű, európai tudású, nagylángolású, halálra elszánt magyar klérus egyet akarna és egyet tenne! Milyen soha nem sejtett illatos szent magyar tavasz törne be újra a Kárpát-medencébe! Európa közepén, istentelen, szakadár, pogánysággal majmolódó népek hurokjában milyen atyai szeretettel pihenne meg Isten szeme — új hangok zengenék az új éneket, mely nem a múlté: „Virágoskert vala, híres Pannónia . . .”

Milyen erőt és tekintélyt kölcsönözne ez a magyar papságnak! De milyen előnyöket is: akár lelkipásztori segítség, nyári vakációk, papi intézetek, nyugdíjmegoldások, papi közszellem, új papi hivatások stb. tekintetében. Ez a papi közszellem lenne azután a hóhéra a régi divatú liberális paposkodásnak, mely még mindig jelentékeny százalékban van képviselve az országban . . .

Gondolataimban egy vízió bontakozik ki. Egy szent álom! Egy testvérként összeolvadt magyar papi generáció. Öntudatos öre a nemzeti szellemnek és értékeknek; nemzet-tápláló, nemzetnevelő! S ezt mindenki elismeri róla! — Szervezetileg tökéletes. — Így működik: Bűzös bombaszt jelent meg a láthatáron. Tüzel a sátán. A magyar klérus megszervezett gárdája, mint óriás feszíti neki mellét és lehenget minden pusztító erőt. (Ha ugyan el nem simította szeretettel . . .) Az országos *figyelő szerv* pontos értesítést küld a központnak. Szemét filmtől — kiállításig semmi sem kerüli el. A *tudományos szerv*, mely főként komoly papi szaktudósokból, tekintélyekből áll, — imádságos munkával elkészíti az anyagát és áfólatot a katolikus lelket bántó divatos fertő ellen. Gyökérig mennek lelkiismeretes megvilágításban. Veritas liberabit vos! — Milyen fönséges azután minden logikai és eszmei megvilágításban látni a tévelyt, és ad risum vel nihilum deducere. Ezután az országos *propaganda-szerv*hez jut az ügy, mely a néphez, intelligenciához, iparosréteghez stb. mért érthetőséggel, olcsó, tetszetős formátumokban minden magyar katolikus kezéhez eljuttatja a mi szavunkat! Még egy szervet hagytam ki a processusból: az *imádkozó és vezeklő szervet*, mely az ország minden pontján ki van építve, komoly vezeklő szerzetek bevonásával, kórházi, gyógyíthatatlan betegek szenvedéseivel, önmegtágadó világiak e célra vállalt jócselekedeteivel vérharmatosítva. — Maga az államvezetés is kicserélődnék, mint a fatimai Szűz hatására Portugáliában! S ha mi testületileg tiltakoznánk valami ellen, — a 10 millió magyar katolikus mögöttünk és ve-

lünk tiltakoznék. Nem lenne közbotrányt keltő házasságtörvény Mária országában! . . . Helyzeti előnyünk is lenne, — hiszen a lanyha katolikust is érdekli valamennyire a hite; — hitvallásra pedig, mint többen tartják: a magyarnak külön karizmája van! — Ma 10 % sem üti meg a krisztusi mértéket, — de egy esetleges vértanúi kilátás óriási magyar tömegeket hozna közel Krisztushoz! A magyar lángolni szeret! Van vértanúi hajlama egyesnek is, de a nemzetnek együtt is. Ha sikereket látna vallási téren, igen gyors lépésekkel állna a kereszt hitvalló zászlaja alá! Divattá, de ennél többé is válhatna a vallás.

Komoly kezdő lépésekre van szükség. Legalábbis hibairtogatást kell végeznünk. Hagyjuk el a lelketlen kritikát paptársaink, előljáróink objektív jót szolgáló intézkedéseire vonatkozólag. Mindenki keresse a másét, ne a magáét! Ne kritizáljuk az A. C., KALOT tekintélyes munkaprogramját. Inkább alázzuk meg magunkat: bizony én tehetetlen kis senki vagyok! Nem a kíváncsi abszurd, hanem én vagyok ügyefogyott! Mennyire kell az első megalapozáshoz az alázat. Fundamentum omnium! Egyéni fogadalmakkal erősítsük érdeklődésünket közös papi ügyek iránt! — Negatív kezdet után ráléphetnénk a pozitív út első lépcsőjére: imádkozzunk és imádkoztassunk alkalmas papi vezéreknél, akik látnak s cselekszenek. — További lépcső: kérjünk fel erre a megszervezésre alkalmas papi vezéreket. — Majd pedig: szívvel-leléssel, anyagi és erkölcsi támogatással csatlakozzunk a szervezethez. Ha ketten-hárman összegyűlnek az én nevemben: velük vagyok. Két-három ezer magyar pap szent szövetségében erőteljesen osztaná a Vezér Krisztus magyarországi parancsait — s nem kétséges, hogy megújulna a földünk színe.

NB. A papság egységes szervezetében mindenekelőtt a szeretet uralkodnék. „Tanítványaimat arról ismerik meg, hogy szeretik egymást.” — Szerényen jegyzem meg, hogy a közös papi szervezet, melynek természetesen legalábbis védnökei lennének a Főpásztorok, — gondoskodnék kellő szeretettel a papság és vezetősége között való érintkezés emberiesebb és paptestvéribb módozatairól is. Közös eszmények harcosai, — egymást biztató, egymásra sugárzó tekintetek, paptestvéri megértés és szeretet, többség részéről is inkább valami lábmossó szeretet — illenének az új magyar papság egységes arculatához. Öröm az élet, ha szerettük egymást — nem kín a coelibátus, mert közvetlen testvériség kárpótol. Mennyi papi tragédiát, érzelmi elvását gátolna meg egy kis mosoly és szeretet felülről.

A magyar pap megtér népéhez. Vállaira veszi az elhanyagolt, elbotorgó szegény magyart. Ha a magyar pap ráébred hivatására — népe majd ráébred boldogságára.

Liszt Ferenc a világot járja; lábai alatt Párizs, Velence.

1838-ban, olaszországi diadalútján egyik könyvkereskedésben véletlenül kezébe akad egy bécsi ujság a Duna áradása okozta nagy katasztrófáról. A cikk szíven üti. Felébred eltemetett magyarsága. Lambert Massarthisz így ír: „Magyarország hív vissza, az erős és bőkezű föld, az én hazám! Mert én is ehhez az ősi és erős fajhoz tartozom, én is ennek az őseredeti nemzetnek vagyok a fia . . . Ó én . . . hazám . . . óriási családom! Fájdalmad kiáltása visszahívott hozzád, egész bensőmet felkavarta a részvét és szégyenemben lehajtom fejemet, hogy ily sokáig megfeledezhettem rólad . . .” Hangversenyei javát, tehet-

ségét nemzetének adja, s élete programja ezután: zenével világnevet szerezni a magyar népnek.

A magyar papnak is eszmélnie kell! „Gondolj nemeset és nagyot és tedd rá az életed!” — Le a kis stílussal, — én az egész nemzetet a keblemre veszem. Most itt az alkalom! Papi munkánkkal és a nemzetnek áldozottságunkkal világnevet szerezhethetünk a magyar hitvallásnak. Elindíthatjuk a szűzi sort. Kigyujthatjuk a magyar eget. Ez kötelező munka is, de egyúttal nagy emberré tevő nemes cselekedet. Ez az *Isten akarata!*

Újulj meg! Légy új magyar pap!

Orate Fratres!

Valamit használ a szó is — valamit használ az írás is! Egyetlen megoldás azonban: imádságos áldozattáválás. Magyarországot imádságos papok mentik meg!

V. J.

Magyar papi lelkiiség.

Kiadványsorozatunk legutóbbi számában a sajátos magyar papi lelkiiség kialakulásának akadályairól esett szó. A felsorakoztatás már magában véve sem volt meddő bíráltság, hiszen mindegyik mögött ott lappangott a megszüntetés vagy megváltoztatás vágya. Mégis szükségesnek látszik, hogy egyenesen is kifejtsük, mitől várhatnánk a magyar papi lelkiiség kibontakozását.

II. A magyar papi lelkiiség útjai.

A magyar papi lelkiiség alapja is természetesen csak az általános papi lelkiiség lehet. Magyar műveltségünk minden részletének, még a legsajátosabban magyarnak érzett népmesének, trufának, babónának, népszokásnak vagy szólásnak is szinte az egész emberiséggel közös alapja van. Nem az alap, nem a lényeg fejezi ki benne a magyart, hanem a megjelenési forma. Amit hozzáteszünk, amit elhagyunk belőle, amit változtatunk rajta, ahogyan hazai viszonyaink közé helyezzük, az adja meg neki a sajátosan magyar ízt. A magyar papi lelkiiség is katolikus papi lelkiiség, csak más a megjelenési formája, mint a francia, a német, az olasz vagy a szláv papi lelkiisége. A magyar néphez, a magyar viszonyokhoz való alkalmazkodásban kell kicsiszolódnia.

Elindulásra mi is használhatjuk az Unio Apostolica pontjait. Bátoran mondhatjuk, hogy ezek a pontok a legkevesebbet tartalmazzák, amire való törekvés mellett egyáltalában papi lelkiiségről beszélhetünk. Ennyi írásbeli ellenőrzésre szüksége van minden papnak, ha a lelkiiség irányában el akar indulni. Bár szorosan véve nem illik tárgyamhoz, mégis elmondom, hogy az Unio Apostolica ismerete nélkül lényegében ugyanarra az eredményre jutottam.

Lelkigyakorlatok alkalmával mindig bántott, hogy előbbi jóföltételeim rendre füstbe mentek. 1925-ben elhatároztam, hogy feljegyzem őket és végrehajtásukat naponta ellenőrzöm. Pár hét múlva mégis abba-maradt. 1926-ban újra kezdtem és most már tíz hónapig vezettem. Végre

1929. augusztusától megszakítás nélkül folytatom. Pontjai némi bővüléssel máig így alakultak: 1. Magán reggeli ima. 2. Elmélkedés. 3. Készülés a szentmisére. 4. Hálaadás. 5. Szentséglátogatás. 6. Szentolvasó. 7. Anticipálás. 8. Gyónás. 9. Onmegtagadás. 10. Szentírás. 11. Lelki olvasmány. 12. Teológiai olvasmány. 13. Világi olvasmány. 14. Gyónóim száma. 15. Esti ima. 16. Lelkiismeretvizsgálat. 17. Búcsúk. A felsorolás egymásutánja nem jelenti egyszersem az elvégzés sorrendjét is. A pont sok és nincs nap, amikor minden rovat kitöltésre kerülne. Viszont nincs olyan sem, amikor valamennyi üresen maradna. Az ellenőrzés biztosítja, hogy egyik sem merülhet feledésbe. A 2., 5., 6., 7., 8., 9. és 10. pontokat évszámra is nyilvántartom.

Nem foglalkozhatom itt azzal, mire törekszem az egyes pontok keretében, csak — éppen a magyar papi lelkiségre való tekintettel — a 13.-ra szeretném felhívni a figyelmet. Látszólag semmi köze nincs a papi lelkiséghez, mégis nagyjelentőségűnek tartom. Ezek az olvasmányok többnyire a legjobb magyar írók könyvei. Kevés lelki épülést hoznak, sőt gyakran alaposan próbára teszik keresztény meggyőződésemet. De így kerül bennem a Szentírás és a teológia magyar világba. Nem ritkán hosszas gyötrődéssel kell megfizetnem a megnyugtató vélemény kialakulását. De mérlegem szerint megéri. Vallásánár koromban diák-exhortációim nagyrésze így született meg. S hogy mai igehirdetésem milyen kapcsolatban van ezekkel az olvasmányokkal, arra még később visszatérek.

Mert hogy sorrendet tartsunk, ismét végig kell haladnunk azon az úton, melyet egyszer már megtettünk: a népből való kiindulástól a középiskolán, a szemináriumon keresztül a lelkipásztorkodó papi életig.

A katolikus Egyháznak nagy érdeke, hogy papságának nagyobb részét továbbra is a népből vegye. Petain a francia összeomlás egyik előidézőjét abban látta, hogy a francia papságnak nem volt gyökere a népben, nem tudott a néppel megfelelő formában kapcsolatot találni és így nem is tudott rá hatni. Ugyanez lenne a helyzet minden országban, ha a nép fiai megritkulanának a papság soraiban. Nagy azonban a veszedelem akkor is, ha az alulról jöttek elpártolnak, a felülről jöttek pedig nem közelednek. Ma a papság is csak mint testvér tudhat közel férközni a néphez.

Megkapóan mutat rá Rohan herceg ennek a testvéri vezetésre vágyó általános európai lelkületnek két tünetére:

A mai ember az Istent a Fiún keresztül látja. Sokkal ritkábban gondolunk az Atyára vagy a Szentlélekre. A szenteknek adott magánkinyilatkoztatások az utóbbi időben a Fiú által történtek. Talán Loyolai Szent Ignác volt az utolsó, aki az Atya alakjában látta az Istent. A művészettörténet ismerői nem emlékeznek arra, hogy szobrász vagy festő hosszú idő óta az Atyában ábrázolta volna az Istent. Mindez arra mutat, hogy amikor a kapcsolatot keressük Istennel, a Fiú, az isteni Testvér felé igazodunk.

Ez a lelkület jut kifejezésre az országok vezetésében is. A régi Európa eszménye az atyai tekintély volt, s ennek képviselője a király. Nagy távolság választotta el az uralkodót az alattvalóktól. Családjához nem lehetett hasonlítani egyetlen, még főnemesi családot sem. Megközelíthetetlen volt, nem barátkozott senkivel, csak szertartásos formák között lehetett vele érintkezést találni. De a 18. század végétől

egymásután buknak meg a nagy uralkodóházak. Ahol még megvannak, hatalmuk ott sem a régi s nem a néplélemben gyökerezik. A népek vezérei nem ebből a megközelíthetetlen magasságból jönnek, hanem azok kezébe kerül a hatalom, akikben a nép jómagát látja megtestesülve. (V. ö. Karl Anton Prinz Rohán: *Schicksalsstunde Europas* 92—94.)

Folytathatjuk ezt a szemlélődést mindennapi életünkben. A családban elvesztette az apa korlátlan tekintélyét. Olykor mennydöröghet, pillanatnyi elpisszüléseket érhet el, a végén a gyermekek mégis csak érvényesítik az akarataikat. A pedagógusok is azt tanácsolják ma már a szülőknek, hogy bánjanak úgy gyermekeikkel, mintha csak idősebb, tapasztaltabb jóbarátaik volnának.

Az iskolában ez lett a jelszó: Tanár úr szálljon le a katedráról! Ne trónoljon ott elérhetetlen magasságban, ne öltön hivatalos arcot, ne drukkoltasson, ne prelegáljon, hanem legyen közvetlenebb, serkentse tevékenységre a diákot és közös munka legyen a tanulás. Óráközökben se húzódják be a tanári szoba fellelgvárába, hanem tartózkodják minél többet a diákjai között. Menjen velük kirándulásra, cserkész táborba. Ne parancsokkal, büntetésekkel akarjon nevelni, hanem közvetlen ráhatással irányítsa a tanulót.

A falusi templomokban is a fiatalság vagy beül az idősebbek közé a padokba vagy megáll a templom bejárata körül, de semmiesetre sem hajlandó arra, hogy a hajó felső végében az öregek szeme elé álljon. Ha valaki bakterekkel vagy templomi rendezőkkel fel akarja őket hajtani, inkább otthagyják a templomot, de a kiskorúak szerepét nem vállalja.

Mindebből az következik, hogy a felülről való irányítás idegen a mai európai ember lelkétől. Tekintély a régi értelemben nincs. Ötömlőbe akarja az újbort tölteni az, aki a mai embert a régi értelemben vett tekintélytisztelőre akarja nevelni. Nem jelenti ez azonban egyszersmind azt is, hogy manapság egyáltalában nincs tekintélytisztelő. Van, csak másforma. Az apai hatalom szerepét átvette a testvéri vezetés.

Kinek kell ezt a megváltozott lelkületet előbb észrevennie és hozzá alkalmazkodnia, mint a papnak. Már XIII. Leó pápa azt üzentte egy francia püspökkel: „Mondjátok meg a papságnak, hogy ne csak prédikáljon, hanem menjen a nép közé is, keresse fel az embereket, ahol még megtalálhatók . . .” Nem népszerűség-hajhászat, nem divatos parasztimádat, hanem korszerű lelkipásztori magatartás tehát, ha a pap tudja, hogy neki a rábízott néppel egysorban a helye. Nem leereszkedik hozzá, nem nagyoz azzal, hogy fel akarja emelni, hanem a tanultabb testvér szeretetével iparkodik magát a nép testi és lelki javára hasznosítani.

Kétségtelennek látszik, hogy ezeket a megfontolásokat a magyar papnevelés sem nélkülözheti, sőt egyik vezető gondolatának kell lennie. A papi hivatás jelentkezésével azonnal kapcsolatba kell hoznunk ezt a gondolatot. A paraszti sorból papi hivatással középiskolába induló fiúknál meg kell akadályoznunk azt az elszakadási folyamatot, amelyen mi még átestünk. Az ilyen gyermek föltétlenül a plébános közelébe kerül, s már többnyire azt is neki köszönheti, hogy elindulhat a szeminárium felé. A fiú jóakaróját, támogatóját tiszteli a plébános-

ban, tehát valamennyire a hatása alatt áll. A plébános beszéljen neki a papi hivatás lényegéről. A lélekre hatni tudás művészetéről, eszközeiről, nehézségeiről. Ráeszméltetheti, hogy a pap legnehezebb feladata ma a falusi szegénység kezelése. A belőle kinövő, papnak készülő fiatalember ne délibábos célokon járassa az eszét, hanem kezdettől fogva gondoljon arra is, mit várnak ezek tőle, ha pap lesz. Ne urazzék hát ki közülük, ne restelje munkájukat, ne szakítsa meg gyermekkori cimboráival a barátságot. Mert minél jobban érzik rajta, hogy nemcsak közülük való, hanem velük együttérző is, annál jobban hallgatnak majd rá lelkipásztor korában. Szeresse ezeket az embereket nagy fogyasztósságaikkal is, vágyakozzék arra, hogy valamikor segítőtársként visszakerülhessen közéjük. Ne csak a szülei esetleges szegénységén akarjon majd segíteni, hanem álljon az egész osztálya mellé. Hogy hol van szükség segítségre, annál inkább megérzi, mennél inkább átszenvedte maga is a sorsukat.

A plébános ilyen irányú munkáját folytassák a vallástanárok. Tudom, hogy ez nehéz eset, mert a vallástanárok között sok akad, akik éppen azért törekedtek oda, mert úribb foglalkozásnak ítélték, mint a lelkipásztori munkát. Osztyák a középosztálybeliek gyakran bornírt és ellenséges érzületű felfogását a népről. Sokan nem is jutottak közelebbi érintkezésbe soha vele. Okos hittanárokra, akik becsülik, szeretik a magyar népet és mégsem esnek bele az ú. n. parasztromantikába, nagy szükség van főképen az Alföld gimnáziumaiban. Az elszakadás mániájának megszüntetése, a néppel való kapcsolat megőrzése nagyon javára szolgálna az egész magyar tanult osztálynak, de különösen a magyar papságnak. Az eszmélő világi tanárok mellett fontos hivatás vár itt a vallástanárra.

Az egyházmegyei szemináriumok jellegét annak a körülménynek kellene elsősorban megadnia, hogy növendékeik a nép papjai lesznek. Mivel pedig a magyar népnek háromnegyed része földműveléssel foglalkozik, aligha kerülheti el egyetlen növendék is, hogy falusi viszonyok között, parasztnak papja legyen. Mármost időszerű-e fenntartani azt az állapotot, hogy valamelyik növendék akkor kerüljön először a faluval érintkezésbe, amikor felszentelése után oda helyezik? Helyes, hogy van a szemináriumoknak kertjük, teke-, teniszpályájuk, esetleg labdarúgásra alkalmas rétjük, van zenetermük, könyvtárunk, pipázójuk (hát még ha tornatermük, úszómedencéjük is volna!), de mindezek mellett talán nem válnék sem tanulmányuknak, sem nevelésüknek rovására, ha kispapjaik csoportonként résztvennének a szemináriumi földeken folyó őszi-tavaszi munkában, pl. szüretelésben, kukoricatörésben, fosztásban, nyáron meg két-háromhetes kispapi munkatáborban. Lenne valami tapasztalatuk a mezei munkáról és a városiak is közvetlen kapcsolatba jutnának a falusi néppel. Idejében megízlelhetnék, van-e kedvük és hivatásuk ezek közé keveredni vagy csak korpának nézik őket.

Kisebb csoportokkal talán meg lehetne valósítani az egyházmegyék helyi viszonyai szerint a bányász- és gyári munkatáborokat is, mert azoknak viszont, akik ezek közé kerülnek majd, a bányász- és a munkásélet csínját-bínját, eszközeit, gépeit, termelési módját stb. ajánlatos ismerniök, hogy közvetlenebbül férközhessenek hozzá-

juk és a kinyilatkoztatott igazságokat az ő gondolatvilágukba tudják helyezni.

Hogy azonban az ilyen gyakorlatibb irányú neveléssel az elméleti is összhangban legyen, a teológiai tanároknak kiszemelt fiatal doktorokkal végig kellene próbáltatni a pasztorálás minden árnyalatát: a tanyajárástól, a filiázástól a gyári, bányai, városi káplánkodásig. Ezzel tölthetnék el papságuknak legalább első öt esztendejét. A tanárkodás néhány éve után időközönként ismét rákerülhetne a sor, hogy kimenjenek egy-egy félesztendőre különböző viszonyú megüresedett plébániák ideiglenes adminisztrálására. (Ezalatt odabent kipróbálhatnák a fiatalabbak tanári rátermettségét.) Hadd tapasztalják meg az egyházközségi életet is. Mert más káplánnak és más vezetőnek lenni. Ezt a tapasztalatot a káplánok is rendszeresen csak akkor szerzik meg, amikor plébánosok lesznek. Így jönnének rá a teológiai tanár urak, mire van szüksége a lelkipásztorkodó papságnak és sem skabellumokon, sem vizsgálatokon nem gyötörnék növendékeiket holmi egyetemi tanárkodó fogós kérdésekkel. Ilyen előkészület után születhetnének meg a magyar kispapság számára írt teológiai tankönyvek és az ilyen teológiai tanárokból lett egyetemi tanárok tudnák magyar katolikus szellemmel megtölteni az egyetem teológiai fakultását. Nem „mezei hadak” nevelése lenne ez a teológiai oktatás, csupán nagyobb alkalmazkodás a magyar viszonyokhoz. Az átalakulásra, sajnos, évtizedek kellenének, viszont az eredményre azonnal szükség volna. Találkozhatnak, akik erre is azt mondják, mint sok más magyar dologra: Régen elkésett! Mindazonáltal ne feledkezzünk meg arról a magyar közmondásról sem: Jobb későn, mint soha!

Nem vagyunk mi ellenségei a teológiai „scientia”-nak. Nem is akarunk a szemináriumból szakiskolát csinálni, sem pedig magunknak oda bejárást biztosítani. De azt hangsúlyoznunk kell, ha nem szívesen fogadják is tőlünk, hogy a szemináriumi munkában sehogy sem látjuk egyensúlyban az elméleti és a gyakorlati nevelést. A teológiai tanárok e miatt mosolyognak rajtunk és továbbképzésre utasítanak bennünket, mert „amit a szeminárium tanít és elsajátíttatni törekszik, az a papi élet két alapköve: a jámborság és a tudomány”. Ilyen okoskodással meg lehetne szüntetni az orvosoknál a kórházi gyakorlatot, a tanároknál a gyakorlóévet, a tanítóképzők mellett a gyakorlóiskolát. A lelkipásztorkodó papság szempontjából a közlés tudománya legalább olyan fontos, mint maga a tudomány. Mert a közlésnek külön tudománya van! Ez volna nálunk a lelkipásztorkodásban. De ha azt hisszük, hogy ezt a tudományt Mihályfi Ákos örök időkre szőlőn tető alá hozta, nagyon tévedünk. A közlés tudománya a papság szempontjából annyira elhanyagolt, műveletlen terület, hogy a lelkipásztorkodó pap hiába keresi rajta továbbképzésének eszközeit. A magyarságtudománynak pl. óriási irodalma keletkezett az utóbbi években. Ki dolgozta ezt fel a papság számára? Ki adja a kezünkbe a nekünk való néplélektant? Az időszerű lelkipásztorkodás igazán minőségi kérdései epedve várják irodalmi munkásaikat. Egyelőre azonban, ügylőcszik, hiába.

De hogy a szemináriumnál maradjunk, néhány kérdéssel kapcsolatban szeretnénk megmutatni, hogyan képzeljük mi patkósok a szeminárium gyakorlatibb munkáját.

A népiskolai vallásoktatás fejlesztése tekintetében nagyon sok történt a két háború között. Ma az espereskerületi tanfelügyelők legfontosabb feladata ennek ellenőrzése. Azt hiszem, abban a tekintetben nincs is már lényeges hiba sehol, hogy papok végezzék az oktatást. Nagy hiányok vannak azonban felkészültségben. Amennyire pl. az én megfigyelési lehetőségem elért, azt tapasztaltam, hogy nemcsak az idősebb, de a fiatalabb paptestvérek sem értenek annyit a tanításhoz, mint — mondjuk — egy gyengébb tanító. A tanításnak módszerbeli oldaláról megvetéssel beszélnek, szükségtelennek nyilvánítják a vele való törődést és a maguk sokszor együgyűnek mondható eljárását egyedül helyesnek képzelik. Olyan makacsul ragaszkodnak ilyenféle véleményekhez, hogy minden további megbeszélés lehetetlenné válik.

Végeredményben sok csodálnivaló nincs rajta. Tudomásom szerint egyetlen hitelemzéstani tankönyvünk van, az is tanítóképzők számára készült és egyebektől eltekintve, már elavult. A teológián a pasztorálisnak ezt a részletét még mindig szinte melléktantárgyként kezelik. Esetleg nem is teológiai tanár tanítja. Gyermeklélektani tanulmányok nem előzik meg és a pedagógia történetének ismerete nem egészíti ki. Sok szemináriumból kijárnak ugyan már a kispapok tanítási próbákra a püspöki képzők gyakorlóiskolaiba és egy-egy alkalommal tanítanak is. Ez azonban kevés. Véleményünk szerint mindegyikben legalább háromszor kellene tanítaniok: katekizmust kezdő fokon, katekizmust haladó fokon és bibliát. E mellett hozniok kellene magukkal a mintatanítások szövegét és a sikerültebb tanításoknak legalább a vázlatát.

Csak ilyenformán lehetne elérni, hogy ne legyen mindenkinek „önálló”, „saját” módszere, jobban mondva, ne kísérletezzenek olyan módszerekkel, melyekhez pl. egy tanító hozzá sem nyúlna, mert elméletben és gyakorlatban már régen leszámolt velük.

Hittanárképzésünk is csak gondosabb szemináriumi előkészítés alapján lehetne valóban színvonalas. Egyideig tagja voltam egyházmegyéim hittanárvizsgáztató bizottságának. Tapasztalatom ott is az volt, hogy a legutóbbi püspökkari rendelet javított ugyan a helyzeten, de még mindig nagyon sok a kívánnivaló. Neveléstani ismereteiket képzős tankönyvből szerzik, a neveléstörténetet is csak ebben a keretben tudják nagyjából, holott előírás szerint az egyetemeken megkívánt mértékben kellene tudniok. Csodálkozó tekintetükön látszott, nem is tudják, miért kellene nekik ezen a téren jártasabbaknak lenniök.

Törekvő teológiai tanárainkra tehát az érvényesülésnek egészen szűz területei váraкоznak. Irvák meg a vallásoktatás korszerű magyar könyveit és vezessék be növendékeiket a gyakorlati munkába.

A francia papság — a Papi Lelkiségben megjelent beszámoló szerint — a női egyesületekkel való foglalkozást aprólékosan kidolgozott utasítások szerint végzi. Ilyenek olvasásánál fel kellene bennünk vetődnie a kérdésnek: Hát a magyar papság hogyan végzi? Azonban fel sem vetődik a kérdés, mert mindnyájan tisztában vagyunk vele, hogy „egyéni” módszerek szerint végzi, mint az iskolai oktatást. És ha az ember meggondolja, hogy egyik-másik hitoktató munkájának eredményét mennyire a rácsimpaszkodó leánygyermek számával méri, igazán jónak tartaná, ha nálunk is volnának aprólékos részle-

tekig kidolgozott utasítások és azokat a fiatal papok megismerhetnék.

Az egyesületi életnek egyre nagyobb és fontosabb jelentőséget tulajdonítunk. A papságnak a fundamentum szerepét szánjuk benne. De hogy a papság a várakozásnak meg is tudjon felelni, annak érdekében alig történik valami. Igazán szervező lángésznek kellene lennie minden papnak, ha nem az történnék, ami rendszeren történik, hogy t. i. az egyesületek szabályszerűen panganak s minden hozzájuk fűzött remény csak önámítás, ha a rendszer nem változik. Egyesületi életben vezetőnek lenni nagyon nehéz. Olyan adottságok kellenek hozzá, melyeket ha az Úristen meg nem adott, a legnagyobb jóakarattal sem lehet megszerezni. Sok papra nézve az egyesület nem jelent egyebet veszedelemnél. Nemcsak a nőegyesületek, hanem a férfiegyesületek is. A sok gyűlés és összejövétel nem egy pap számára alig való egyéb, mint gyarlóságainak és gyengeségeinek leleplezésére. Nemcsak az egyesületi életben nem tud azután eredményt elérni, hanem elveszti más téren való lehetőségeit is. Valami meggondolatlan optimizmus kell ahhoz, hogy minden papot válogatás nélkül az egyesületekbe unsozjunk. A pápi dialektikának van néhány vakmerő, hogy ne mondjam istenkísértő fordulata. Amikor pl. idézzük Szent Pál apostol szavait, hogy a jó papnak mindenkinek mindenévé kell lennie. Holott Szent Pál ezt csak magáról mondotta és nem hirdette általános szabályként. Mindnyájan nagyon jól tudjuk, hogy kétezer év alatt az egész Egyháznak alig volt egy-két Szent Pál-szerű egyénisége, nem juthat tehát manapság sem minden faluba egy-kettő. Vagy amikor elővesszük Szent Ágostonnak „quare non et tu”-ját. Holott, ha akadtak is férfiak és nők, akik képesek voltak erre vagy arra, és ha Szent Ágoston is ezek közé tartozott, abból még mindig nem következik, hogy minden ember vagy akár minden pap képes ugyanarra. Még ezeknél a szenteknél sem mindenről van szó. Ha pl. Lisieuxi Szent Teréztől ugyanazt követelték volna, amit Avilai Szent Teréz teljesített, talán sohasem lett volna szent. A legtöbb ember alig való többre, mint hogy jól-rosszul ellásson néhány dolgot, amit alaposan meggyaráztak neki és példákkal bemutattak előtte.

Az irodalomban sehol máshol nem találkozunk azzal a jelenséggel, ami a lelki irodalomban egészen megszokott, hogy t. i. az eszményivel, a lehetővel és a valóval úgy bánjanak, mintha ez a három teljesen azonos fogalom volna. Az eszményiről, a valóságban soha teljesen el nem érhetőről úgy írunk vagy beszélünk, mintha játszi könnyedséggel megvalósítható volna, s csak a mi tunyaságunkon múlnék, ha nem így történik. Olvasásra vagy hallásra nagyon tetszetős ez, de ha valaki az elmebeli élvezésénél többet akar és gyakorlatilag is próbálgatni kezdi, megrendül a bizalma abban a lélekismeretben, amelyen az ilyen tanítás felépül. Kár is lenne úgy tekintenünk, mintha hivatalos egyházi felfogás lenne. Ilyesmikre gondolhatott Ortega, amikor azzal vádol bennünket, hogy az utóbbi 200 esztendőben a pszichológia terén, sajnos, kissé maradiak lettünk. (*A szerelemről*. 178.) Ha valakit mindenre alkalmasnak tartunk, az csak annyit jelent, hogy nem tudjuk, mire alkalmas.

Csakha minden kispap szent és szervező lángész volna, akkor lehetne a szemináriumból azzal kibocsátani, hogy egyesületek vezetésére a priori alkalmas, a szükséges fogásokat majd elsajátítja. Mivel

azonban az életszentség is, meg a lángelméjűség is meglehetősen ritka adományok, sokkal helyesebb eljárás lesz, ha senkiről sem tételezik fel egyiket sem, hanem a pasztorális keretei között helyet biztosítanak az egyesületi vezetőképzésnek. Ennek is megvan az elméleti alapvetése. Ismerete sok képzelgéstől, baklövéstől, csalódástól és letöréstől mentheti meg a tapasztalatlan fiatallembert. A vezérkönyvek, a vezetők lapjai, a párnapos kurzusok kiegészíthetik ezt a tudást majd, de nem pótolhatják. Az elméletet természetesen itt is ki kell egészítenie a gyakorlatnak. Jó, ha elmennek a kispapok a székváros ifjúsági egyesületeibe és ott ismerkednek, beszélgetnek, sakkoznak a tagokkal, de még jobb, ha a tapasztalt vezetőtől feladatokot is kapnak. Azonban még ez sem volna minden. Legalább ilyen fontos, hogy az egyéniségüket megfigyeljék és számontartsák. Igaz, a jellemtan ma még kiforratlan tudomány, mégis vannak már eredményei, melyeket nem volna okos dolog éppen a papnevelésben elhanyagolni. Miért ne vihetné ezt a nekünk való tudományt a papok munkája előre? Legyen minden szemináriumban legalább egy előjáró, aki a jellemtan módszereivel figyeli a teológusokat. Öt évi adatgyűjtés alapján biztosan tudhatja majd, kit mitől óvjon és kit mire ajánljon a főpásztornak. Az ötödik év végén búcsúzóul azt mondhatja majd kinek-kinek: Barátom, magának ilyen testi és lelki tulajdonságai vannak. A szentek közül ezek . . . rendelkeztek hasonlókkal. Ha az ő életüket tanulmányozza és utánozza, esetleg viheti Isten kegyelmével valamire . . .

A mai papság életét általában úgy látjuk, hogy döntő harcok jegyében áll. Szeretjük is idézni az „acies bene ordinata” gondolatát. Ahogyan azonban mi sorban állunk, arra ez a jellemzés nem illik rá. Még a futballcsapatot sem szokás ú. n. „all round” játékosokból összeállítani, hanem nagyon is megválogatják, melyik helyre ki való. Míg a papi működésben csak önkéntes munka, felelőtlen vállalkozás volt az, ami ma már felelősségteljes megbízatás, addig rá lehetett bízni az életre a fiatal pap gyakorlati kialakítását. Ma azonban már a nevelőnek nagyon is tisztában kell lennie azzal, hogy ki mire való és rajta kell lennie, hogy rátermettségének irányában fejlődhesék is. Ha megmaradunk a korszerűtlen jelszavaknál, abból csak tehetetlenség és saját táborunk ellen indított idegháború lesz. A tanítványoktól Krisztus Urunk szerint sem várhatunk többet, mint a mesterektől. Furcsa volna, ha a háborús tapasztalatokat csak a katonai akadémiák nem akarnák figyelembe venni.

Ezekkel a szempontokkal kapcsolatosan még csak az igehirdetésre való előkészítésről szeretnénk néhány szót mondani. Köztudomású, hogy az egyházi szónoklat szekere kátyuba rekedt és bármennyire iparkodunk is, egyelőre nem bírjuk kimozdítani. Beszélnek ugyan arról, hogy a szó mindenütt hitelét veszítette, de tapasztalat szerint vannak világi szónokok, akik nagy hatást tudnak kiváltani és tömegeket tudnak mozgósítani. Pedig amit hirdetnek — amint mondani szoktuk — csak egy szelet az evangélium kenyeréből. Ha most ezt a kérdést csak a szónokképzés oldaláról vizsgáljuk, megint csak oda lyukadunk ki, hogy elsősorban is hiányzik a korszerű szónoklás alapvető elmélete. Az eszmék népszerűsítésének, a tömegek megnyerésének tudománya nagyon sokat haladt az utóbbi időben.

Ezek az eredmények nincsenek beleillesztve a mi rendszerünkbe. Talán még a tanulságokat sem vontuk le. A szeminárium egész alkalmas műhely volna arra, hogy a kispapok tanári vezetés mellett tanulmányozzák a ma nagy népszónokainak beszédeit. Elemezzék, szedjék szét tartalmi és formai szempontból egyaránt. Melyik az a szelet az evangélium kenyéréből, amelyekre különösen éhes a mai ember? Milyen formában kell neki nyújtanunk, hogy szívesen fogadja? Hogyan hasznosíthatjuk a tapasztaltakat templomi szöveken?

Hasonlóképpen lehetne elemezni az élő beszédeket is, amelyeket a rádió közvetít, a székesegyházi vagy szerzetesi templomok szónokai elmondanak. Minden szemináriumban van szónokiskola. A hét elején tartott gyűléseiken — bármilyen ildomtalanok látszik is, hogy fölöttük állók ténykedéseit vizsgálgassák — erre fordíthatnák a rendelkezésre álló idő egyik felét. A másik felében előállhatnak a maguk próbálkozásaival. Diákonussá szentelésük után prédikálhatnak a város kisebb templomaiban és kápolnáiban.

Az új mellett természetesen nem gondolunk a régi elhanyagolására. Sőt a régi magyar egyházi szónoklat ismerésének felkarolását nagy örömmel látnánk. Jóformán azt sem tudjuk, mink van a multból. Van-e a magyar egyházi beszédnek Pázmányon kívül időtálló alakja? Ki miben volt nagy, mit lehet tőle elsősorban megtanulnunk? Örvendetes jelenség, hogy a szentatyák beszédeit rövidesen kézbe vehetjük, de a magyar prédikációs irodalom történetének megírása és elődeink értékes hagyatékának sorozatos kiadása ugyancsak becsületbeli kötelesség volna. Mit akarunk, ha a magunk kincseit sem tudjuk megbecsülni és számontartani?

Összefoglalva az elmondottakat, a következő tételeket állíthatjuk fel: 1. A papság pótlását főképpen a népből kell biztosítanunk. 2. Érdeünk, hogy a papságnak a néptől való távolságát lehetőség szerint csökkentsük. Ennek érdekében 3. már a teológusoknak legyen alkalmuk a néppel való érintkezésre. 4. A teológiai tankönyvek nagyrészét ki kell cserélni magyar szemmel, magyar lélekkel megírt tankönyvekkel. 5. A lelkipásztorkodástan anyagát a magyarságtudomány eredményeinek felhasználásával ki kell egészíteni, mert e nélkül sem az iskolában, sem az egyesületekben, sem az igehirdetésben nem érhetjük el a kívánt eredményt. 6. Alkalmat kell keresni, hogy a kispapok gyakorlati feladatok megoldásához is hozzájussanak. 7. Az önismeretre való nevelés és a használhatóság megismerésének érdekében fel kell használni a jellemtan módszereit.

Mindez különösen eleinte nagy teljesítményeket kíván a teológiai tanári kartól. De nem éri-e meg a nagy cél a nagy erőfeszítést? Vajjon a lelkipásztorkodó papság nem áll-e óriási követelmények előtt? Mindenki órá néz, őt sarkallja, őt korholja, őt teszi felelőssé szinte már az alibi-keresés gyanújába esve. A lelkipásztorkodó papság kitart ebben a sokszor nem éppen megtisztelő állapotban, de talán felvetheti a kérdést: Hát értünk senki sem felelős? S ki veheti tőlünk zokon, ha úgy érezzük, hogy felelős. Felelős a tudomány szempontjából is, a jámborság jogcímén pedig még inkább. Nem akarjuk itt bizonyosággal a Papi Lelkiség 9. kötetének panaszait sorra idézni, melyek arról számolnak be, hogy papnevelésünk elképesztően gyarló eredményeiben (4., 62.), hogy a fiatalok vallás-

erkölcsileg elkallódnak, az öregek elszikessednek (4., 129.), hogy a fiatal papság vallásosságban a világi ifjúsággal sem kelhet versenyre (8. 42.), hogy senkinek az izmai nem feszülnek pattanásig azért, hogy a papnevelés ne ott álljon, ahol áll, hanem ott, ahol kell állnia (4. 51.), hogy a szemináriumi kiválasztásnak hiányossága miatt sok ifjú szentlődik fel, aki nem alkalmas papi életlendületre (5., 28.).

Itt van tehát az Egyház karban való sírása. Az egyik oldalon az „utánpótlás“ gyérvolta miatt, a másik oldalán a szelektáció hiánya miatt. Az előbbi főleg az Egyházi Lapokban hangzik fel, az utóbbi a Papi Lelkiségben. Az egyik felsorakoztatja a megfogyatkozott számokat, a másik megszólaltat szenteket, pápákat, törvénykönyveket arra vonatkozólag, hogy mindig jobb a kevés jó pap, mint a sok rossz. Szerzetesek és világi papok egyaránt sajnálják, hogy a szemináriumokban olyan kevés mód van teljes szelektációt végezni azokon, akik a papság igazi terhei lesznek és akik miatt a nagyobb értékeket igénylő igazán tehetséges ifjúság elfordul tőlünk.

Mindkét sírás szívből jövő, őszinte és értékes. Valóban mindkettő nagy gond: a hivatások ritkulása és a hivatás nélküliek szaporodása is. De a kisebb gondnak mégis csak az előbbi látszik. A jelentkezők számának csökkenése azért is olyan érezhető, mert az elmúlt két évtizedben előállott kedvező helyzet folytán nagyon megsaporodott a munkahelyek száma s ezeket most nehéz munkaerő nélkül hagyni. Viszont ennek a két évtizednek papi termése azért is sikerült gyengébben, mert szokatlanul bő volt a termés. Werner Sombart az európai ember eltömegesedését azzal magyarázza, hogy Európa lakosságának száma az utolsó száz év alatt csaknem megháromszorozódott. Európa nem volt felkészülve ennek az óriási tömegnek a megnevelésére, nem tudta lehetővé tenni, hogy ezek a hagyományos kultúrát magukba fogadják. Ezt a gondolatot erőszakolás nélkül alkalmazhatjuk az elmúlt évek papnevelésére is. Míg a régi békeidőben osztályonként 8—10 kispapot neveltek a szemináriumok, a két háború közötti többé-kevésbé zavaros időkben 25—30 növendékük is volt osztályonként. A számok emelkedésével természetesen legkövetkezt be itt is a minőség csökkenése.

Most azután az a helyzet, hogy részint a rosszabb minőség kisebb vonzóereje miatt, részint az általános változás következtében a kispapok száma megfogyatkozott, de a minőség érdekében még ezt a mennyiséget is rostálni kellene. Fájdalmas feladat, de ha a hivatást Isten ajándékának tartjuk és valljuk, hogy nem a számok erejében győz az Isten, vállaljuk a végrehajtását. Ha a mustot az esőn hagyjuk, nem csodálkozhatunk rajta, ha a belőle erjedő bor erejét és értékét veszti. A végén még a gazdája sem becsüli meg. S ez a lenézés nemcsak a belekeveredett víznek szól, hanem a bornak is, pedig igazán nem tehet róla, hogy szüretelő kádját nem fedték be vagy nem állították tető alá.

A szelektálás ellen nem is szól más, csak az, hogy sok helyen nem lenne pap, ahol eddig volt és kevesbednék az istentiszteletek száma. Ez az érv kétségtelenül súlyos és megfontolást érdemel, de amint a szelektáció hívei hangsúlyozzák, nincsen olyan állapot, melyben döntő súlyra emelkedhetnék. A papot nem lehet a suszterség mértékével mérni: „Hát minden suszter jó suszter? Suszter és kész!”

(P. L. 8., 43.) „Jobb, ha három községnek van egy papja, aki valóban evangéliumi szellemet sugároz, mintha egy községnek van három papja, akik nem sugároznak evangéliumi szellemet.” (P. L. 6., 74.) Hogy azonban itt nemcsak a jóról és a jobbról lehet beszélni, hanem a rosszról és a legrosszabbról is, arra vonatkozólag idézhetjük Malakiás prófétát: „Mondja a seregek Ura nektek papok, akik megvetitek nevemet . . . így engesztelitek ti az Úristen színét, hogy irgalmazzon nektek . . . Bárcsak bezárná valaki közületek a kapukat, hogy ne gyujthassanak tüzet oltáromon hiába! Nem lelem én kedvemet bennetek . . . ha nem akarjátok megszívlelni, hogy megadjatok nevemnek a dicsőséget . . . akkor ínséget bocsátok rátok és átokká változtatom áldástokat . . . Ime én levágom karotokat, arcotokba szórom ünnepeitek szemetét és azzal együtt viszerek majd ki titeket . . . Mert a pap ajka tudást őriz és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe. Ti azonban letértetek az útról és sokakat megbotránkoztattatok . . . Ezért én is megvetésre méltókká és alávalókká tettem titeket az egész nép előtt.”

Az Urat tehát valóságos undor fogja el a szív nélkül bemutatott áldozatok láttán. Ha egyáltalában nem volna áldozat, nem bántaná annyira, mint a megszokásból, látszólagos törvénytiszteletből fakadó bemutatás. Tisztességesebbnek látná azt az embert, aki a templom ajtajának bezárásával megakadályozná az ilyen istentiszteletet, mint azt a papot, aki gépiesen, lélek nélkül mutatja be. Egyenesen kiirtással fenyegeti meg az ilyen papságot, melynek még a holttestét is a szemétre vetik.

Az idő viselő, nem tudjuk, hogy holnapra milyen napok születnek. A magyar katolicizmusnak vannak a nagy időkhöz méltó, nagyszerű elhatározásai. De vannak merev elzárkózásai is. Vannak, amiket akkor sem akar, ha ezektől függ, amiket szeretne. A nagy célok érdekében nagy változásoknak kell bekövetkezniök a szemínáriumok életében is.

Sokáig időztünk ennél a kérdésnél, pedig amikor ezt az írást elkezdük, azt hittük, egy közleményben elfér az egész. Most előre is szíves türelmet kell kérnünk a harmadik folytatásra.

Jászfákóhalma.

Lékó Béla

Dr. Vanyó Tihamér O. S. B.: Az egyháztörténész szemhatára. Pannonhalma, 1943, 8-adr., 48. l. (Különlenyomat a Regnum Egyháztörténeti Évkönyv 1942—43. évi Szekfű Gyula Emlékkönyvéből.)

A magyar katolikus tudományban az egyháztörténelemnek mindig előkelő hely jutott osztályrészül. Péterfy, Pray és Katona hagyományai akkor is számos és buzgó követőkre találtak, amikor a liberalizmus korában a teológiai tudományok általában kevésbé virágzottak. Az egyháztörténelem, éppen jeles művelői révén, az egyetemes magyar történettudományban fontos helyet foglalt el; a századfordulón Fraknoi, Karácsonyi, Békefi, Kolányi, Bunyitay a magyar történettudomány legjobbjai sorába tartoztak. Ennek a nagy katolikus történetíró nemzedéknek azonban mintha nem lett volna folytatása. Az újabb papi nemzedékekben a multhoz viszonyítva csak szórványosan jelentkezett erősebb érdeklődés a történelem és a sajátosan egyháztörténeti kérdések iránt. Némelyek ezt annak tulajdonították, hogy napjaink szociális munkája, az egyesületi élet sokféle ágazata annyira le-

foglalja a papságot, hogy nem marad ideje a történelmi kérdésekben való elmélyedésre. Pedig az egyháztörténelem átmeneti pangásának nem ez volt az oka. A századforduló után maga a történettudomány került válságba. A pozitivistá szellemi történettudomány sem anyagával, sem módszereivel nem elégítette ki többé a vele szemben támasztott követelményeket. A történelmi materializmus történetszemlélete helyébe a szellemtörténeti nézőpont és módszere lépett. Nem véletlen, hogy ezt az új történeti felfogást és módszert éppen a katolikus szellemű történétírók, élükön Szekfű Gyulával és Hóman Bálinttal, képviselték először a magyar tudományban. A szellemtörténet térfoglalása magával lendítette az egyháztörténelmet is. Az új elvek és módszer alkalmazása itt is rendkívül termékenynek bizonyult. Az egyháztörténetírás regionális művelésére szinte minden egyházmegyében, szerzetesrendben, munkaközösségek vagy más ad hoc tömörülések alakultak. Munkájuk azonban korántsem volt könnyű. Ha a feladat — egy egyházmegye, plébánia vagy kolostor történetének megírása — a régi is maradt, de az új módszer más, szélesebbkörű, többágú felkészülést kívánt az egyháztörténelem új és lelkes művelőitől is. Szükség volt ehhez az egyháztörténelem szellemtörténeti szempontú teoretikusára is. Ezt a nem csekély feladatot vállalta Vanyó Tihamér, a pannonhalmi bencés tanárképző főiskola jeles történetprofesszora. A történetírásban elért sikerei után kezdett elméleti kérdésekkel foglalkozni. Első ilyen természetű alapvetése volt: *Hogyan írjuk meg egy egyházmegye történetét?* Ezt nyomon követte: *A plébánia-történetírás módszertana*. Mindkettő nemcsak a szakirodalomban talált elismerésre, de hatásuk is kétségtelenül felismerhető legújabb egyháztörténetírásunkban.

Amíg Vanyó első két tanulmánya egyházi intézmények történetírásának elméleti kérdéseivel foglalkozott, legújabb művében már hangsúlyozottan szellemtörténeti kérdéssel foglalkozik, milyen legyen az egyháztörténetíró lelki alkata, mit öleljen fel a szemhatára. Vanyó ezzel a tanulmányával, ahol a módszertani fejtegetéseket mindenütt gazdag és széleskörű könyvészeti tájékoztatás követi, kétségtelenül hézagpótlót alkotott. Munkája nemcsak azokhoz szól, akik az egyháztörténet gyakorlati művelői, hanem azokhoz is, elsősorban a papsághoz, akik tájékozódást keresnek az egyháztörténelem mai főkérdései felől. Nem kétséges, hogy Vanyó munkája egyrészt termékenyítően fog hatni egyháztörténetírásunkra, másrészt tárgyilagos felfogásával széles körök előtt tesz tanúságot arról, hogy minő emelkedett szellem hatja át egyháztörténetírásunkat és minő jelentős részt vesz az nemzeti történetünkben és mennyivel járul az emberi szellem történetéhez. Vanyó szép munkája jelentős mérföldkő a magyar egyháztörténetírásban, irányt mutat annak művelésére.

Dr. Tóth László
egyetemi tanár

Dr. Erdey Ferenc: Engeszteljünk szentségben. Korda R. T. kiadása. 1943. 68 lap. Ára 2 P.

Dr. Erdey Ferenc: „Praedixi vobis!” Szalézi Művek kiadása. 1943. 116 lap (kicsi alakban). Ára 1 P.

Dr. Erdey Ferenc: Engesztelő szentmiséldozat. Szalézi Művek kiadása. 1943. 112 lap (kicsi alakban). Ára 1.50 P.

Az engesztelés országos mozgalma kiváló vezető apostolának írásai ezek. Aki tudja, hogy Dr. Erdey Ferencnek mekkora munkatere és elfoglaltsága van az engesztelés mozgalmán kívül is, azt méltán meglepi az a munkáim, amellyel Dr. Erdey fáradhatatlan buzgósággal viszi előre ezt a nagyjelentőségű mozgalmat. Nagyjelentőségűnek mondjuk, mert Magyarország megmentése érdekében alig lehet ma fontosabbat tenni, mint szívvel-lélekkel beállni az engesztelés munkájába.

E könyvecskék előadásokból születtek.

Az első és harmadik könyvecske tartalma világos már nevükből. A második könyvecske az utóbbi idők nagy nehézségeit vázolja és azok megoldását adja a Boldogságos Szűz kegyes pártfogásában, fatimai utalásokkal.

Erdey egyéb műveinek tulajdonságai jellemzik ezeket is: erős hit, világos gondolkodás, mély meggyőződés, könnyed fogalmazás és kifejezés.

Veritas. A dominikánus kispapok Szent Pál Körének kiadványa. 1942/43. Kézirat gyanánt.

Örömmel üdvözljük Szent Domonkos legifjabb magyar fiainak első zsengéjét. Méltó is, hogy miután az ország különböző teológiai főiskolái annyi figyelemreméltó megnyilatkozással szerepeltek az utóbbi időben, a domonkos kispapok értékes munkája se maradjon rejtve a testvéri körök előtt. A kiadvány mindenben ki is elégtelt várakozásunkat. Komoly tartományfőnöki előszó és a Kor elnökének bevezető cikkei után tanulmányok és egyéb beszámolók következnek, melyekből megismerjük ennek a közösségnek egész életét, tudományos és apostoli szellemét, azokat a sajátos értékeket, melyek a dominikánus rendet jellemzik az Egyház nagy kincsházában. Helyt kapnak a mai társadalmi problémák, különösen: Előkészítés a hitre, A vallás és az élet különválasztása, A társadalmi kérdés és az Egyház, Lehet-e a kereszténység tömegmozgalom című tanulmányokban. Boldog V. Ince és az unio, Közösségi imánk, Előírja-e a természetjog... egy a nemzeti államok felett álló szervezet létesítését? című cikkek egyenesen uniós és békekérdésekkel foglalkoznak. A mai katolikus regény francia és magyar vonatkozásait kereső dolgozat, nem kevésbé aktuális. A problémafelvetés és az elmélyedő feldolgozás egyaránt becsületére válik a körnek, melytől még sok értékes munkát várhat a magyar kispapság. A magyar kispapegység is ily megnyilatkozások segítségével halad a kiteljesedés felé, a kölcsönös megismerés és egymás értékeinek megbecsülése útján. Kívánjuk a Veritasnak, hogy Szent Tamás szellemében méltó utódokat képezzen saját kebelében a magyar rendtartomány neves fiainak.

P. Sinzig Péter O. F. M.: Embersorsok a viharban. (Menekülés a vörös pokolból.) Fordította: P. Nagymányoky Gilbert O. F. M. II. kiadás. Kiadja: Ferences Missziók Országos Ügyvivősege. 144 lap.

Hálás lehet a magyar olvasóközönség e könyv írójának és fordítójának. Ma ugyanis még kevés van az ilyen katolikus regényekből, amelyekben erőltetés nélkül, az élet közvetlenségében és természetességében kapjuk meg a katolikus világnézet értékeit és szépségeit, és a legmélyebb emberi problémáknak ebben a világnézetben való könnyed megoldásait. A görögkeleti vallástól a római katolicizmusig, a vallástalanságtól a legmagasabb szerzetesi lelkületig, a kapitalista szellemtől a legönzetlenebb önfeláldozásig, nemcsak óriási távlatokat köt össze ez a mű, hanem ezeknek a hosszú utaknak fejlődési lélektanát is mesterien megrajzolja.

Ugyanekkor nagyon számol a mű a modern olvasó lélektanával: filmszerűen peregnék a történések képei, rövid fogalmazásban s ugyanakkor áttetszően világos, tökéletes darabokban. A fordítás is sikerült.

Lelkipásztorok munkáját jól támasztja alá a regény a legkülönbözőbb világnézeti és lelkiismereti szempontokból. (Pl. kevés ecsetvonással is nagyszerűen világítja meg a vegyesházasság problémáját.)

"SIC LVCEAT
LVX VESTRA =
CORAM HOMI-
NIBVS, VT...GLO-
RIFICENT + PA-
TREM+VESTRVM!"
MATH.5./16/.

KISPAPEGYSEĞ

Szól a leglelkesebb kispap.

Máriabesnyő, 1943 augusztus 6.

A koradélutáni napban káprázik a szemünk. Erőltetve nézünk innen, a kegytemplomhoz vezető út aljából, a székelykapu mellől, az állomás felé. A vonat már elpöfögött. Várt vendégünket még mindig nem látni.

A magas vasúti töltésről kis csoport ereszkedik le. Köztük egy „fehér” teológus is.

— Jönnek!

Csoportokba verődve beszélgetünk tovább. Végre megérkeznek. Rejtett szorongásunk azonnal feloldódik, amint vendégünk mosolygó arcát meglátjuk.

Indulunk a gyűlésterembe: a hűvös altemplomba. Az utolsó délutánnak két teológus-előadása elhangzik még, aztán:

Méltóságos és Főtisztelendő dr. Mihalovics Zsigmond pápai prelátus úr, az A. C. orsz. igazgatója, a következő beszéddel zárja be a kispapegységi megbeszéléseket.

Kedves Tisztelendő Urak!

Kispapegységi megbeszéléseik befejezéséhez jöttem el Önök közé, de már értesültem arról, hogy mily szépen és jól sikerültek eddig is ezek a megbeszélések. Nagy öröm ez számomra, hogy kispapjaink ebben a kánikulában oly áldozatkészen ide összejöttek, hogy a jövőendő nagy feladatait megbeszéljék, s azok megoldásához erőiket összeadják. Valóban jó összejönniök azoknak, akik az Úr szállójének kapujában állnak, annál is inkább, hisz a közeljövő papjainak élete sokkal küzdelmesebb lesz, mint a mienk volt.

Kánikulában jöttem Önök közé e kellemes, hűvös helyre, kánikulából, amilyen maga az élet is: tikkasztóan perzselő, poros, mindent elfonnyaszt — sajnos, még papokat is.

Különböző papi típusok jutottak eszembe most, mikor lelkes előadásait hallgattam, melyekben az ideális papi típust állították maguk elé, azt a papi típust, melyet valóban tökéletesen így lehet visszaadni: áldozat népéért, hogy annak élete legyen és bővebben legyen... Ismertem egy gyöngéd, kedves papi lelket — s az illető aposztatált. Ha fölvetem a kérdést: hogyan jutott ide? — válaszul azt kell felelnem: elsodorta a társadalmi élet. De ezenkívül mennyi aposztata van még? És hányan vannak, akik, ha nem is hajtják végre kifelé az aposztáziát, lelkükben már régen messze kerültek az ideális papi lelkülettől!

Nem egy pap kerül összeütközésbe híveivel. Ezek a papi tekintély megkövetelésével akarnak eredményt elérni. A lekipásztori siker pedig egészen máson fordul meg... Ifjúkori töprengéseimre ismertem most rá: hogyan lehet nekünk is mártirokká lennünk, mártirokká akkor is, ha nem kerülünk abba a helyzetbe, hogy a fejünket vegyék. A modern mártíromság: annyit dolgozni, hogy idegileg emésztődjünk föl. Az a pap, aki csak a stóláját számlálja és csak annyit hajlandó köteles-

ségének tekinteni, amennyit a codex és a zsinat szorosán előír, természetesen nem jut el ide, de ez nem is fog sohasem szeretetre, megbecsülésre találni híveinél. Azok a papok találnak egyedül megbecsülést, akik merik, ha kell, vállalni a teljes megsemmisülést is, akik meg tudják előre ajánlani Istennek egész életüket áldozatul népükért, bármilyen formában követeli is Ő azt tőlük, s mindenkinek mindenévé mernek és tudnak válni, nem féltve önmagukat. Ha ilyenek leszünk, senki minket ebből az országból kiűzni nem tud, mert a nép mellénk áll.

Sajnos, vannak olyan papok is, akik semmibe nem veszik a szervezeteket, haragusznak minden központra, legjobban az A. C.-ra. Nem nézik, mennyi segítséget, szellemi és anyagi támogatást kapnak ezen központok révén. Pedig a központok nevelik a papok számára a világi apostolokat, programot adnak, eszméket és egységes irányítást nyújtanak. Nekünk ma egy világot kell megváltanunk! Kevesen vagyunk, nem is juthatunk be mindenhová. Ezért kell megvalósulnia az utolsó pápák nagy gondolatának: egyházi és világi apostolok egységes célért egységesen megszervezve dolgozzanak pontos, átgondolt program szerint.

Nagyon örülök a mai napnak, amint hogy nagyon örülök az uniós mozgalomnak is. A Papi Lelkiség nyolc kötete is mutatja, mennyire egységesek akarunk lenni, nem forradalomban, de abban, hogy jó papok, igénytelen, csak a lelkeket szerető és kereső papok legyünk.

Maradjunk mindig fiatalos lelkek. Léleekben soha ne öregedjünk meg. Semmi sem számít előttünk, ami nem Isten dicsőségére vezet. A holnapot nézzük, azért dolgozzunk. Akarjunk közben megsemmisülni, hogy tökéletes áldozattá válhassunk népünkért, melynek élete ebből fog fakadni, és pedig mind bővebben...

Rövidesen elhangzik a Te Deum a jóságos Istennek. Kérem Őt, áldja meg ezt az egységmozgalmat. Adjon ez az új, magyar Cluny szent magyar papokat. Adja Isten, hogy az a sok kegyelem, mely itt szétáradt, minél több és minél értékeőbb gyümölcsöt teremjen.

A lelelkesebb kispap.

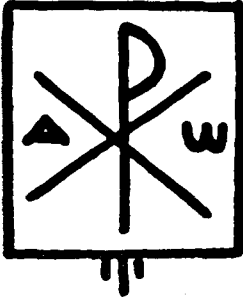
A Prelátus úr kedves, lelkes beszédére P. Hunya válaszolt. E szavakkal kezdte:

— Méltóságos Uram! Meg kell vallanunk, hogy kedves meglepetés ért bennünket. Mi úgy tudtuk, hogy Méltóságod személyében a tekintélyes pap, a nagy szervező és széles látókörű ember jön közénk, de azt csak most látjuk, hogy a lelelkesebb kispappal állunk szemben.

A felcsattanó taps jelezte, hogy a Páter mennyire ajkunkról vette le a szót.

Azután felvonultunk a barokk templomba. A „Téged Isten dicsérünk” olyan lelkesen zúgott, mintha nemcsak 50 kispap, hanem minden magyar teológus szíve összedobbant volna ezen az ősrégi Mária-kegyhelyen. A Magyarok Nagyasszonya itt, mintha egygyé forrasztotta volna legkedvesebb fiait, hogy Országát most velük mentse meg.

A jövő igazolja, hogy a Szűzanyának minden fia bent van-e ebben az elszánt csapatban.

„VT SINT VNVM, SICVT
ET NOS” IOANN. 17./11/.

EGYSÉG.

Füstbe ment fery?

Megalakítottuk a Sajtó Munkakör sokszorosító Szakosztályát. Feladata:

e1. Összegyűjteni a szemináriumokból a köz számára értékes kispapi művaket: Kidolgozott terveket, ünnepélműsorokat, papszentelési ünnepélyanyagot, mikulásra, farsangra való jeleneteket stb. . . . Vagyis minden olyknt, amelynek másutt is nagy hasznát vennék. Mi az összegyűjtött dolgokat lesokszorosítanók és szétküldenők. Esetleg egyes helyekről megírhatná, hogy mire van szükségük és mi olyan anyagot gyűjtenénk össze.

2. Mivel egyes szemináriumokban talán már el is indult volna a kinti fiatal papokkal való kapcsolat fölvetelére a körlevél, ha lenne hol, lesokszorosítsák, azért a sokszorosító szakosztály lesokszorosítaná körleveleiteket — esetleg mást is — és 2 hét leforgása alatt visszaküldené.

3. Hiánypótló művek kiadása. Az első lehetne a „Miben fogjunk össze” c. cikkben felvetett szótár. A kiadást így gondolnók: Az egyes szemináriumok tehetségük szerinti összeget adnának (részvényt vennének). Kb. 1200 P-t kellene így összeadnunk. A kiadással nemcsak az alaptöke jön vissza, hanem gyarapodás is lesz. Most két eset lehetséges:

a) Kiosztjuk a gyarapodást már az első vagy későbbi kiadások után. Ebből az egyes szemináriumok közös célt szolgáló eszközöket vennének (filmalap, sokszorosítógép stb. . . .)

b) A járulékot nem osztjuk ki, hanem mindig nagyobb vállalkozásokba kezdünk és végül országos kispapi célokat szolgáló művekbe fektetjük. — Hogy melyik elgondolás jobb, döntések el.

Most jön a füstölgés!

Nem kapunk sokszorosító papírt. Körleveleiteket azért lesokszorosítjuk, ha küldötök hozzá papírt. Szükség esetén jó a közönséges ívpapír is.

Az első pontot úgy lehetne megvalósítani, hogy az igazán értékes műveket a Kispapegységben leközzölnők. Az első lesz a már sürgetett primícia-délutáni ünnepély. Célja: A nép ismerje meg, hogy a pap érte van. A műsorból csak a jelenetet kell kidolgozni. A többi számokat jelezni forrásmunkákkal együtt. A jelenetet népi játékokból vagy összegyűjtött vallásos népszokásokból lehetne szépen összeállítani. Aki vállalná ennek a tervnek kidolgozását, jelentkezék. Nevét a körlevélben közzétesszük és a szemináriumokból hozzá küldik elgondolásaikat.

Az egész tervhez kérem a mielőbbi hozzászólásaitokat.

Perjés István
Veszprém

Egységünk szelleme.

Irta: Windauer István S. J. (Kassa)

(Folytatás.)

Együtt.

Az Isten országának diadaláért nem elég az egyéni lelkesedés, egyéni munka. Kell még valami: az együttes törtetés, az együttes munka. Egy ember nem győzhet, egy ember nem állhat szembe tömeggel.

Nyujtsunk egymásnak kezet, fogjuk meg jó erősen, akár a közönyösek feje fölött. Ha tizenkét ember ugyanazt akarja, és velük van az Isten is, akkor csodadolgot művelhetnek.

Irjunk ebbe a lapba: számoljunk be egymásnak; tudjuk hogyan állunk, lássuk, hogy nincs ok a csüggedésre. Összetartozunk: mélyítsük el az egység teológiai alapjait, a misztikus Krisztus, a szállító és szállóvessző gondolatát; segítsük egymást minden módon, de legalább ne gáncsoskodjunk!

Sokan vagyunk, ezértéle életkörülménnyel, még több adottsággal, különféle életformákban, és egységet kell alkotnunk! Külön-külön nem tehetünk semmit. Együtt: mindent! A sokaságba egységet hoz az egy cél. Ha egy célra törekcsenek sokan, akkor az az egy cél lelkükben közös vonásokat, közös erő-csomópontokat alakít ki, ezek biztosítják azután a további, maradandó egységet az egyesek működésében.

Közös világnézet.

A közös vonások, melyek az egy cél: az emberek túlvilági és evilági életének Isten gondolata szerinti alakítása hatására bennünk kialakulnak, kb. ezek:

1. *Az egyforma világszemlélet. Az emberiség, a történelem, az anyagi világ, a kultúra és civilizáció, mind az Isten gondolatának valósulása lesz szemünkben. Tehát nem rossz az anyag, nem rossz a történelem, nem ördög találmánya a technika stb., mert az Isten gondolata. Ezt építheti bennünk Szent Agoston „Civitatis Dei”-je. Ezt az univerzális látást. Amelyben minden teremtett dolog semleges; rossz vagy jó általt lesz, hogy a szabadakaratú ember a földi élet Isten-himnuszába vagy a földi élet sátán-dicsőítésbe kapcsolja-e önmaga által.*

2. *Ez a nagy látás azonban nem állít meg bennünket, ez a „rend”-szemlélet nem tesz statikussá bennünket, mert éppen azt emeli ki, hogy mindez áll vagy dől az embereken. Tehát a legmagasabb ösztönzést adja a cselekvésre, a munkára vagy az imára, vezeklésre: ezért a célért. Itt semmiesetre sem helyes tehát a stoikusok statikus világszemlélete. P. Bangha „Világhódító Kereszténység”-e lobogja bele a mai fiatalság lelkébe ezt a dinamizmust.*

3. *De a politikai, társadalmi, gazdasági életet, a mély és magas kultúrát, a civilizációt, ezeknek ezernyi megnyilvánulását, nemcsak azért akarjuk az Isten gondolata szerint alakítani, hogy ez is Őt dicsőítse, az embert pedig boldoggá tegye, hanem azért is, mert ezek azok a tényezők, amelyek a modern ember életét teljesen telőlelik, át- meg áthatják; ha tehát ezek már az Istenre vannak irányítva, sokkal könnyebben jut el maga az ember, az általános, a tömegember is az Istenhez. Bizonyítja ezt az ellenkezője is: az, hogy ma mindez a sátán szolgálatában áll, tehát a mai ember ezeken indulva áll be szintén sátán-szolgának. Ezért mondják ma sokan a szemünkbe, hogy a papok nem ismerik az életet, nem tudják mit kívánnak.*

A mi utunk tehát ez: a mai élő kegyelmi embernek, leginkább a papnak az a feladata, hogy az emberi életet át- meg átszövő kultúr- és élettényezőket irányítsa az Isten felé, hogy azután ezek által az Istenhez tudja vezetni a tömegeket is, akik ma egyre jobban szakadnak el az Egyház testétől.

Ez nem más, mint a régen vitatott alkalmazkodási módszer, amelyet most évszázadok mulva: éppen a legszükségesebb időben hagyott jóvá a Szentatyja. (Dr. Semptey László: Az alkalmazkodás módszere a hithirdetésben.)

4. A mai idők papi ideálja tehát nem a tudós, nem is az aszkéta, nem a jámbor, de még kevésbé a szalón-abbé papi típusa, hanem a teljes, boldog élet megoldását ígérő és a valóságban megadni tudó krisztusi jóságú, mindenkit megértő papi lélek. Akiben minden körülmények között meg lehet bízni, aki erős ember. De ennek a papnak értenie kell a közgazdaság-tudománytól, földbérlet-szövetkezettől a mélyépszichológián, kultúrfilozófián át a modern liturgikus templomdíszítésig, mindenhez az égvilágon. És mégis, mind e mellett ismernie kell Szent Pál textusát a különféle adományokról (Róm. 12.); és ha ő maga nem ért valamihez, ahhoz ne szóljon hozzá, hanem bizza megfelelő, komoly szakemberekre.

Nem mi kezdünk.

Ezek a gondolatok azonban nem bennünk születtek meg először. Nem mi találjuk ki, mint elvont doktrínát. A gyakorlat, a legnagyobb tekintély igazolta már ezeket, mi csak ebből vezetjük le ezeket a gondolatokat.

Korhadó, bomló világunknak, társadalmunknak mélyén megindult a nagy építőmunka, amely csak a mai épület romjainak eltakarításakor fog előtűnni. A Hivatásszervezet, a KALOT, az EMSZO, a KIOE, az intelligencia: az egyetemi, középiszkolási ifjúság tömegei mélyén alakuló hadseregek, a kispapegységet, papi egységet elindító, hallgató, de annál többet dolgozó tábor, a katolikus ifjúság bátorhangú folyóirata, az Új Élet hosszú ideje dolgoznak már ennek az ideálnak eléréséért, ezért a világnézetért...

P. Bangha munkái, az Eucharisztikus Kongresszus előrevetett fényei voltak az eljövendő idők nagy diadalainak.

Forrong körülöttünk az egész világ, de mindenhol titkos tüzek lobbannak, érdeklődő, tapogatózó emberek közelednek a magyar kezdések felé, egy új világ képe bontakozik ki a mai világot áttekintő ember előtt.

Lehetetlen, hogy ennyi bátor kezdés, ennyi nagyszerű munka és akarás, ennyi kivételesen nagy ember cél nélkül akarjon, értelmetlenül dolgozzon a semmiért.

„Örülök, hogy a mi korunkban élhetek.” (XI. Pius.)

E gondolatok valósításához azonban nem megfelelő a mai, majdnem egészében neobarokk szellemiségű, cím- és rangkørságban szenvedő, gyűjtőszenvédélyének élő papi lelkiület, ide új emberek, új szellemiség kell. Tisztelet és becsület azoknak, akik ilyen általános korhangulatban kivételek tudtak maradni. Hála Istennek, vannak ilyenek! A jövőben azonban a kivételeknek éppen az ellenkező oldalon kell lenniök.

A kispapi felkészülés a legalkalmasabb idő arra, hogy ezt a szellemiséget, ezt az új gondolatvilágot a lelkünkbe gyökereztessek, úgyhogy onnét sem a kápláni évek csalódásai, sem a későbbi évek nyugalma ki ne tudják irtani, hogy egész életünk végéig hősi harcokat legyünk annak az eszmének, amely egyedül teheti boldoggá az emberiséget, nemcsak odaát, hanem már ezen a földön is.

HIREK.

Kalot hírek. Illésy Péter március előtt nem készül el az ígért primícia-képekkel, de lehet, hogy még arra sem. Értesülésünk szerint egyik vázlatát a nagyváradi kispapok karácsonyi meghívójához kölcsön adta. Örülnénk, ha nagyváradi Testvéreink küldenének mutatónba minden Szemináriumba. — Karácsonyra megjelenik Molnár tanár úr könyve: Magyar táncgyományok. (Első kötet.)

Székesfehérvárott október 30-án kispapok kapákkal, gereblyékkal rendbehozták a kispapok és papok sírját. — Szokás, hogy karácsonykor házi betlehemmél járják végig az előjárókat és betérnek énekelve minden cellába. — A cserkészcsapatban hilaritas-órs is működik. Feladata a „lógós közületeket” (lógósorrú testvéreket) vidámságra hangolni. — A liturgiában igyekeznek lelkileg is eggyé forni. Megvalósították a szentmisében a felajánlási körmenetet is: mindenki ostyát tett a paténára.

Kolozsvárott év elején minden teológus vallásnéprajzi gyűjtéssel tartozott megjelenni. Egyik testvérrel történt a nyári gyűjtés közben: Szabolcsban jártam a falut. Aki 60 évesnél idősebbnek vallotta magát, katolikus volt, templomba járt, az nem menekült meg. Így jutottam el a falu végén Kulcsár nénihez. A férjével együtt a 70 felé közelednek. Mondott is érdekes dolgokat Kulcsár néni. Emlékezetből, imakönyvből... Megköszöntem az elmondott imákat és továbbálltam a homokon. Kulcsár néni a kapuig kísért unokájával. Este rokon körben, vacsora alatt, éppen a kutatás élményeiről számoltam be, amikor kopogtattak. Kulcsár néni kis unokája volt. Karján kosárral. Engem keresett. A kosarat letette elém. Megnéztük, mi van benne. Egy csirke és négy tojás... Nagymamája küldte — nekem. Zavaromból a kisleány ébresztett fel. Kérte a kosarat. Kivettük hát a csirkét meg a tojásokat a kosárból. A kisleány kedves Dicsértessékkal elköszönt, de előzőleg még az asztalra tett egy kétpengőt.

— Ezt is a nagymama küldte a tisztelendő úrnak... szivarra.

Hát ez már sok volt a jóból. A pénzt visszaadtam. Másnap délelőtt újra elmentem Kulcsár nénihez.

Nem is hagyott szóhoz jutni.

— Lelkem, tisztelendő úr, ne is említse azt a semmiséget. Nekem olyan jól esett, hogy kicsi házunkat egyszer már reverenda tisztelte meg.

Pécs. Október 4-én Máriagyűdre zarándokoltak. Háromnapos nagymise után megvendégelték őket a ferencesek. — Október 21-én volt a szüret. Este az előjárók, a vendégpapok és kispapság, a cserkészek pompás tábortűznél mulatott. Miki és Maki (bábjáték) utánzói még ma is nagy derűtséget keltenek. — A Magyar iskola keretében szónoki szakosztály nyílt. Fr. Tőreki Odön S. J., a Pius-gimnázium egyik magisztere elmondja, mit végeztek ők egyéves szónoki kurzusokon.

Szegeden Szent Gellért ünnepén díszakadémiával hódolt a kispapság elhunyt nagy püspöke emlékének. Délután átmentek a Fogadalmi-templom sírboltjában lévő kriptához és elimádkozták az Off. defunctorum-ot. Gondolatban azok a kispapok is idezarándokolnak a kriptához, akik két évvel ezelőtt hallgatták a jóságos főpásztor biztatását a kispapegységre. — A Szemináriumban tarka képet talál a szemlélő: kék, fekete, fehér reverendák. Három premontrai teológus, akik eddig Rómában tanultak és 12 SVD-s növendék is, akik Bécsből jöttek, itt folytatják tanulmányaikat. — Szeptember 24-én tartották a hagyományos őszi kirándulásukat a jezsuita villára. Igen vidám hangulatban: énekszó, kugliversenyek és fürdés közben töltötték el a napot. — Október 30-án a kommunikáció 12 merész tagja csónakkirándulást rendezett a Tiszán. A cél a lelkigyakorlat utáni felüdülés és evezős-kiképzés volt. A gyakorlatban ez azt eredményezte, hogy az evezni tudók jóvoltából az utasok többé-kevésbé vizesen kötöttek ki. A hangulat ennek ellenére igen jó volt. — November 2-án kezdődtek az izgalmasnak ígérkező asztalitenisz mérkőzések a házi bajnoki címért. Ilyen párok alakultak ki: Kék—fehér, kék—fekete, fehér—fekete. Eredményükről még nem futott be jelentés.

Vácott Márton Lajos festette a kápolnát. Nyolc freskóban ábrázolja a pap életét, kezdve a kispapságtól a megdicsőülésig.

Esztergomban a tanítóképző beköltözött a szemináriumba. Az építkezést már rég befejezték. A teológusok nagy érdeklődéssel várták a testvéreket. Azóta már biztosan össze is melegedtek és a „mozgósítás” kiterjesztésén gondolkodnak. A tanító és pap biztosan találkozni fog, mert a kispap és kistanító már összeleegszenek. Nem lehetne más képzősökkel is kapcsolatot teremteni?

Győr. Egyik „érdi” teológus a nyáron már munkába állt. Falujában a diákok valami szövetség-félét alakítottak. Tiszteletbeli elnökük a plébános. Testvérünk ezekkel a vagány diákokkal dolgozott együtt. Reméljük, tapasztalatait, terveit kamatoztatja a köz számára is.

Nagyváradon a kispapok tevékenyen résztvesznek az A. C. helyi szervezeteinek munkáiban. Örömmel üdvözlünk Benneteket, kik komoly munkátok mellett ezt is vállaltjátok. Reméljük, tapasztalataitokat, eredményeiteket értékesítitek a köz számára is.

Veszprém. A Bakony második legmagasabb csúcsát: a Papod-ot járták meg az egyik kiránduláson. A kirándulásnak furcsa két eredménye lett. Egy teológus meg-

járta: ott maradt a cingulum. A másik: tudvalevő dolog, hogy innen, a Papod tetejéről állandóan szél zúdul le a városra, főleg pedig a kiugró vár fokán álló Szemináriumra. A szél szinte megszakítás nélkül fűtül a cellák ablakában. A kiránduláson saját otthonában keresték fel a teológusok a medvét. Felültek a legmagasabb helyre és — most ők fűtültek, vagyis inkább furulyáztak a bakonyi szélnek. Az eredmény meglepő lett. A szél elhallgatott (igaz, csak aznap), de a szemináriumban napról-napra szaporodnak a furulyák. Eddig 15 van. Igaz, a papodi szél újra fűtül, de most a teológusok belül pikulálnak rá. Csak úgy mellékesen megjegyezzük, egyik elöljárónk is vett már furulyát. Így hát nyugodtan művelhetjük az egyetlen magyar hangszeren zenekultúránkat. — Egy érdi kispap regőcs csoportot szervezett a nyáron, egy másik műsoros délutánt rendezett Kalot-programmal. — Felszentelt testvéreinknek elküldtük a sokszorosított körlevelet. Ők egymással és mi övelük ezeken keresztül kapcsolódunk össze.

Szombathely. Unnapi díszgyűléssel hódoltak október 4-én szeráfi Rendalapítójuknak a ferences teológia kispapjai, mely ünnepségre az egész helybeli püspöki szemináriumot meghívták. Ez nem egyedülálló eset, mert kölcsönösség folytán többször megismétlődik évente a kispapegység szellemében. Ezt szorgalmazza ezenkívül még a leventeség is, amennyiben egy szívvel, egy lélekkel vágják a díszmenetet és éneklük pacsirtadalos ajakkal legszebb katonanótáinkat. Legyen ez példaképpül ama városok szemináriumainak, ahol több teológiai főiskola van!

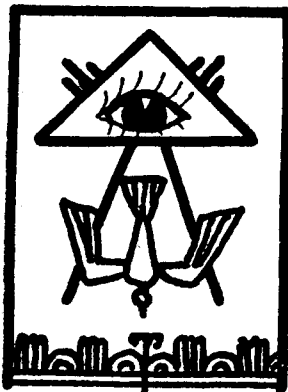
Péлитőldszentkereszt. (Szalézi.) Két búcsú volt a kegyhelyen, szeptember 14-én és Szent Vendel napján. Körülbelül 5—6 ezres tömeg fordult meg az újjáalakított Szent Vendel-kápolnában. — A testvérek labdarúgómérkőzéseken, tekeversenyeken kívül dunai halászkirándulást is rendeztek. Úgy értesülünk, hogy halat magukkal vittek paprikásnak, félve, hogy hiába halászgatnak majd. Nem is csalódtak. — November 6-án 30 éves emlékünnepeét ülték annak, hogy magyar földre letelepedett az első szalézi, itt Szentkeresztben. Minden magyar kispap meleg szeretettel gondol most Rátok. Hisszük, hogy krisztusi küldetések segíti a boldogulás felé szegény népünket. — A szentkeresztű őszhöz tartozik a teológusok hangulatos kukoricafosztása, a gyümölcsfák bekötözése az erdei vadak ellen. Talán jobban mértük ezt, ha az erdő közepébe képzjük az egész települést.

Kassa. (S. J.) Alig tértek vissza a kéthetes nagyvakációból, kezdődött a szokásos nyolcnapos lelki gyakorlat P. Kerkai vezetésével. Szent Ignác ünnepére fejeződött be. Ezen a napon szokás kihirdetni a következő évi beosztásokat. Bella, Lőrinc Szegedre, a teológiára, Holper, Horváth, Jaschkó, Tőreki Pécsre, Hitter, Jancsó, Tanyi, Rózsa, Krusniczky Kalocsára, Ugrin Szatmárra kerültek egy-két évre felügyelőnek a fiúk közé. — Az egész hét fáradalmaikat csütörtökön szokták kipihenni. Ezen a napon ősrégi jezsuita szokás szerint nincs előadás, mindenféle tanulás tilos, és hacsak az idő engedi, hosszú kirándulásokat tesznek a környékre. Az idei kivételesen hosszú ősz nekik kedvezett, és még november elején is akadtak vállalkozó szellemű emberek, akik egésznapos kirándulások keretében maguk kotyvasztották ebédjüköt a szabadban. Harminc-negyven kilométeres séta egyébként közönséges teljesítmény ezeken a csütörtöki szünnapokon. — A város életéből is kiveszik némileg a részüket. A három Légo-alkörzetben parancsnok-helyettesi szolgálatot teljesítenek, személyenkint havonta kb. háromszor. — Kassa visszatérésének ötödik évfordulóján rendezett ünnepségek egy részén is résztvettek. Néhányan a közeli elemi iskolákban és a városzéli szegény-telepen gyermekekkel is foglalkoznak. Munkájuk lényeges része azonban a falak mögött folyik: ott készülnek csöndben az egyelőre még távoli, úgynevezett „jövőre”.

Szentelendőket érdekl.

A pappászentelés szertartása magyarázattal, magyar szöveggel kapható a szegedi teológusoknál. Nyolcadív nagyság, 8 oldal. Ára: kb. 20 fillér. A szentelendő hozzátartozói szenteléskor hálások lesznek ilyen tájékoztatóért.

„MIHI ENIM VIVERE
CHRISTVS EST” .EP.AD PHIL.1.

LELKISÉG.

Rovatvezető: Csutak László.

A közösség sodró erejével lesz győzelem!

Ki lesz a győztes?

Ez a kérdés izgatja ma az embereket. A küzdő felek mindegyike egyaránt hirdeti, hogy biztos a győzelemben. Ezt harsogják a rádiók, erről írnak az újságok. Egy rádió nyugodtan világgá kiálthatná: a győztesek mi leszünk . . . a Vatikán leadója . . .

Mi tudjuk, hogy ebből a küzdelemből s minden ezután következő harcból is, csak győztesen kerülhetünk ki. A mi vezérünk, Krisztus, egymaga legyőzte Isten Országá összes ellenségeit. S végérvényesen eldöntötte a történelem összes küzdelmének végső kimenetelét.

Nagy lehetőségek.

A diadalmaskodó Isten Országának választott s meghívott apostolai előtt nagy lehetőségek állnak.

Isten ígését hirdethetik az emberi tanításoktól megzavarodott ember-testvéreknek, visszavezetve őket a tévedések, kétségek sötétségéből az igazság világosságára.

Isten szeretetét sugározhatjuk az önzéstől, irigységtől s kegyetlenségtől rideg világba és megtaláljuk az igazi boldogság tiszta örömét.

Isteni élet teljességéhez, békességéhez vezethetjük el azokat, akik nem ismerik az igaz életet; a teljes tökéletes életet.

Krisztus Király Országának, az igazság és élet, a szentség és kegyelem, az igazságosság, szeretet és béke országának lehetünk diadalmaskodó harcosai s a Szentlélekkel építő munkásai.

Nagy feltétel.

Tudjuk, hogy mindennek előtt bennünk kell diadalmaskodnia Isten Országának, csak azután hódíthat általunk. Tudjuk, hogy nemcsak élő, hanem eleven, életerős tagjai kell hogy legyünk Krisztus Testének, mert csak Általa, Vele és Benne lehet gyümölcsözővé s áldásossá életünk.

Tudjuk azt is, hogy a szeminárium biztosítja a lehetőségét lelki fejlődésünknek. Önévelésünk, aszkézisünk munkálkodik a teljes kibontakozásán. Minden ennek a szent célnak szolgálatában áll.

A kispapegység is.

A papságra hivatottakat Isten akarata nemcsak elkülöníti a világtól, hanem tagjaivá teszi őket ugyanakkor egy szent közösségnek. Nem csupán az egy hivatás, közös felkészülés, a külső keretek tesznek minket közösséggé, hanem lelki fejlődésünkben, papiségünk alakulásában is összetartozunk, valóságos egységet alkotunk. A kispapegység tehát nem új eszme, még kevésbé lelkes fiatalok szép álmódozása. A kispapegység valóság. (Mevolt akkor is, mikor még senki se beszélt róla. Meglesz akkor is, ha akadnának olyanok, akik nem foglalkoznak vele.) De hogy lesz-e áldásos hatással kispapi életünkben célunk megvalósítására, az tőlünk függ. A kispapegység mozgalma azon fáradozik, hogy legyen. Azért erősítgeti az összetartozás tudatát, azért ébresztgeti a felelősségérzetet, biztatja egymás megsegítését. Ezért alakított munkaközösségeket. Ezek mind a lehetőségek szerint abban igyekeznek segíteni, hogy a nagy feladatunk megfeleljünk.

Kegyelmi munkaközösség.

Felkészülésünk a nagy lehetőségek kihasználására, az igazi apostoli életre papi lelkiség kialakításával, papi jellem fejlesztésével lényeges és sorsdöntő feladatunk. *Még csak nem is sejtjük, hogy mit jelentene ezen a téren is a testvéri összefogás! Mit tehetne a közösség az egyesért. S a közösség tagjai kölcsönösen egymásért.*

A kegyelmi munkaközösség, a máriabesnyői megbeszélések útmutatásának megfelelően, csak szerényen továbbhalad a már megkezdett úton.

Szorgalmazzuk az egymásért való imádkozást. Tudjuk, hogy mennyire szükségünk van az isteni kegyelemre. A kegyelemszerzésnek Isten által rendelt eszköze az imádság. Ezért szükséges, hogy sokat imádkozunk egymásért.

Érdemes továbbfejleszteni a testvér-szeminárium mozgalmát. Legyen a testvér-szemináriumok közt közvetlenebb kapcsolat. Együttműködés valamilyen téren.

Foglalkozunk végül az önévelésnek az egység szempontjából fontos és időszerű kérdéseivel.

Legfőbb kötelességünk.

Mindenkori papi kötelesség engesztelni a nép bűneiért. Krisztus áldozata engesztelő áldozat. Sajátosan papi munkát végezhetünk mi is már a szemináriumban engesztelésünkkel.

Lelki fejlődésünk nagy gátlásai: bűneink, mulasztásaink, a kegyelmek eltékozlása. Ezekért is engesztelnünk kell.

A mostani sorsdöntő idők pedig arra készítetnek, hogy fokozottabb buzgósággal s nagylelkűséggel engeszteljünk.

Legfőbb kötelességünk tehát az engesztelés.

(Egy Spirituális Úrnak hozzánk intézett leveléből idézzük a következőket:)

„Súlyos történelmi fázisban élünk. Bennünket csak Isten segíthet meg — Jézus Szíve és a Szűzanya által. E megsegítésnek nagy föltétele, hogy népünk, nemzetünk térjen meg igazán Istenhez! Ez azonban nem egyszerű dolog. Ezért a jobbaknak sokat kell imádkozniok, engesztelniök s fokozottan jóknak kell lenniök!

Főnséges programm ez a kispapságnak.

Fokozott büntelenség, jóság, becsületesség! Lelkiismeretes munka!

Több ima és vezeklés, engesztelés. — S ajánljuk ezt hazánkért, népünkért! Nagy bizalommal, hogy sokat jelent ez is Isten előtt népünk jövőjét illetőleg."

Kolozsvár, 1943 Mindenszentek ünnepén.

Csutak László
V. é. papnövendék,
a kegyelmi munkaközösség vezetője.

Fuldokló hal a vízben.

Aki a közösség erejét nem tudja kihasználni, annak kárára válik, amit Isten fejlődésére rendelt.

Besnyői megbeszéléseink szerint a kispapegység kispapok együttműködése a teljesértékű pappá fejlődés érdekében. Kissé paradoxonnak látszik ez a célkitűzés, ha figyelembe vesszük, hogy a lelki fejlődés nem más, mint a kegyelemmel való (tevékeny) közreműködésünk eredménye. Tehát két tényezőtől függ az egész papi fejlődés: 1. kegyelem, 2. közreműködés. — A kegyelem Isten ingyenes ajándéka, a közreműködés sajátos, egyéni munka, amit helyettem senki el nem végezhet; sem a spirituális, sem a közösség. Ha most a kispapegység mégis az egész pappá fejlődés előmozdításán akar dolgozni, hol az ő munkatere? — Talán ebben a látszólagos paradoxonban gyökerezik mindazok elgondolása, akik az egész egységmozgalomban mondvacsinált levegőverdesést és hiábavaló akarnokságot látnak.

VAN MUNKATÉRI

A paradoxon csak látszólagos. Az élet azt igazolja, hogy a bőségebb kegyelem kieszközlése lehetséges, s ez is kispapegységi feladat. Igazi munkatér a második! A kegyelemmel való közreműködés nem történik bura alatt, minden külső behatástól elzárva, hanem nagyon mélyen beleágyazva egész környezetünkbe. Hogy csak egészen kézenfekvő tényekre mutassak: Az örök cél szép és korszerű megmutatása fokozottabb munkára ösztönöz. Szent közösségben azután valóságos teher a hibánk, és igyekezzünk tőle szabadulni, valósággal íj rossznak lenni. És fordítva: széthulló, természetes (elkileg fejletlen) közösségben úgy ízlik a lélek és olyan nehéz a jószág. (Legalábbis a közösség számára.) Hogy valaki milyen mértékben működik közre a kegyelemmel, abban igen sok külső és belső tényező játszik közre. Ezen tényezők között egyike a legfontosabbnak a mi számunkra a szeminárium közösség, a közösség szelleme. — Ime itt egy hatalmas munkatér! Ismerjük fel és ismerjük meg a közösségi szellem óriási hatalmát a papi jellem kialakításában. Azért az eddig alig méltatott területet vegyük céltudatos művelés alá. Ez sajátos és rendkívül fontos kispapegységi munka.

MI A HELYZET?

A szemináriumba Isten hívó szava összeterel 30—40—50 kispapot. Ennyi ember egy épületben él, ugyanazon napirendet tartja, egymással érintkezésbe lép — a számból közösség lesz. Kialakul a közösség szelleme, mely lehet csupán természetes és természetfölötti, szent... Megindul az élet az egyesek természetes adottságai alapján. Kettő-hárman egymásra, barátokra találnak s a többi körükből mintegy kizárják. Apróbb csoportokra — klikkekre — szakadozik a közösség. Végeredményben az élet apró rokon- és ellenszenvék irányítása alatt áll. Így hamarosan holtpontra jut a természetfelettiesség, először a közösségben, azután az egyéni életekben. Jönnek az ellentétek, esetleg veszekedések, rossz imádságok, apró kihágások, végül hatal-

mas zuhanások, hivatáspusztulások. Ez a természetes közösség, mely könnyen kialakulhat; — a nem művelt föld gazt terem.

A SZENTLÉLEK GONDOLATA A KÖZÖSSÉGGEL NEM EZ!

Értsük meg Isten terveit, legyünk munkatársai ezen az áldásos, de nehéz talajon.

Az előljárók részéről történő indítások sohasem olyan életképesek, mint azok, amelyek a kispapok lelkéből fakadnak saját társadalmuk megszentelésére. A kispapegység sajátos célja, hogy rámutasson az ilyen természetes alapokon álló közös élet kárára, elégtelenségére. Istentől rendelt feladatunk, hogy öntudatosan segítsük, célratorően munkáljuk a közösség természetfölötti szellemének kibontakozását. Ezt pedig nem ismertük fel. Ezen a területen is induljon meg a munka. Vegyük tervbe: céltudatosan dolgozni a szent, természetfeletti gyökérből táplálkozó közösség kialakulásán.

A TERMÉSZETFELETTI KÖZÖSSÉG KŐ-ALAPJA.

Hogy a gyakorlati kivitel könnyebb legyen, az alábbiakban röviden felvázolom a természetfeletti közösség kő-alapjait és azután kipróbált (gyakorlati) módokat és eszközöket ajánlok. A szent közösségi élet legmélyebb alapja, legfőbb parancsolója s talán egyetlen megvalósítója az Eucharisztia, mégpedig két formában:

1. A közös hivatásból származó együttlétünknek, összetartozásunknak természetes alapja. A mi közös életünkhöz ez az alap nem elég. Még az a tudat sem elég, hogy közösek céljaink, eszményeink, nehézségeink. A mi közös életünk egyetlen alapja az Eucharisztia — mint áldozat. (Eucharistia, ut sacrificium.) A mindennapi szentmise a mi közös áldozatunk a mennyei Atyának. E fölséges igazság mély átélése (liturgikus mozgalom) a közösségi élet számára nem lehet eredménytelen. Közös cselekedetekből közös szellem fakad. Ez a szellem már nem természetes hajlamok eredője, hanem eucharisztikus áldozatból fakadó természetfeletti szellem.

2. Amikor magunkhoz vesszük az Oltáriszentséget (szentmise közben), tulajdonképpen az eucharisztikus áldozatból részesedünk. Miként a pogány áldozatoknál a feláldozott állatok maradék húsából lakmároztak, úgy mi is a Szeplőtelen Bárány testét magunkhoz vesszük. Ez a vevés közösségben, egy asztalról, valóságos lakoma formájában történik. „O, Sacrum convivium, in quo Christus sumitur!”

A szent lakomában figyeljünk meg egy fontos mozzanatot. Krisztus ugyanazon testéből részesedik mindenegyedű áldozó. Ugyanazon és egész Krisztust vesszük magunkhoz mindnyájan. Csodálatos egyesítő ereje ez az Eucharisztianak! A szentáldozásnál vagyunk a legmélyebben testvérek. Ott vagyunk egy percre (míg mindenkiben a színnel jelen van az Úr Jézus) igazán egyek mindnyájan. Ne törjük meg ezt a közösséget. Órizzuk, vigyük ki a közösségi életünkbe. „Egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (I Kor. 10, 17.) „Egy test vagyunk sokan”, Jézus testével táplált egy test. Ez legyen jelszavunk!

A consecratio, sacrum convivium gondolatát értsük meg, teljesítsük ki közösségi életünkben. Ezek az alapokon kell kibontakoznia a szent, természetfölötti közösségi szellemnek. A személyes kicsinyességek, nehézségek itt mind feloldódnak, átalakulnak. A növekedést Isten adja. De igenis kötelességünk közreműködni, Isten munkatársaivá lenni.

CSELEKEDJUNK IS VÉGRE!

Miképpen? — A szent lelkesedés tanácsokat is fog adni. Én is megemlítek egy-két már jól bevált módot. (Csak egészen röviden, a lényegét vázolom, az érdeklődőknek további utasításokkal készséggel szolgál a kegyelmi munkakör.)

El kell hárítani az egyesek természetéből származó akadályokat. Vannak emberek, akik egy szerepben szeretnek fontosak lenni. Ez a szerep rendesen a mindent lebecsülés, a cinizmus, az állandó ellenzékiesség. Mások saját gyöngéikben hízalgót találnak. Az ilyen álarcok akadályai az illető előhaladásának és a közösség felemelkedésének. — Meg kell vonni a bököt.

Saját hibáinkat rendszeren nem tudjuk felfedezni; jólesik, ha valaki, jóbarátunk figyelmeztet rá. Ezt a figyelmeztetést ki kell építeni: *correctio fraterna*.

Terjesztetni, ismertetni, átélni a liturgikus gondolatot.

Szervezzünk kegyelmi napokat. Lehet zárt körben vagy az egész szeminárium belevonásával. Öt-hatéves kispapéletünkben legalább évente két-három hétig próbáljuk meg az ideális kispapi életet. Határozzuk el a napirend pontos, lelkiismeretes megtartását. Végezzünk komoly munkát: tanulás óráról-óra, minden idő felhasználása... Naponta végezzünk szentségimádásokat, akár privátim, akár közösségben. Minden fáradságunkat, munkánkat ajánljuk fel e célra: édes Jézus, vond szent Szívedhez és szenteld meg a mi kispapi közösségünket.

Beszélgünk komoly papi témákról. Társalgásainkba vigyünk papi témákat azért, hogy mindenkiben öntudatosítsuk nagy céljainkat.

Szervezzünk imatábort a több kegyelem kiesésére.

Természetesen a jó példa minden eszköz felett áll. A szent élet vonz, alakít, hat, ellenállhatatlan.

Talán sokak számára nem mondtunk új dolgokat. Nagyon örvendetes. Ezeket az alapvető igazságokat azonban addig kell ismételnünk, kiáltanunk, míg minden magyar kispap szívéhez eljutnak. Ezek átélése után tehetünk további lépéseket. Elsősorban ezen a fronton kell megvalósítanunk az egységet, Isten segítségével, saját buzgóságunkkal.

Pál Dénes IV. é. teológus
(Kolozsvár)

TERVEK — GONDOLATOK.

P. Szunyogh Xav. Ferenc, lelkigyakorlatunk ezévi vezetője gyakorlati módozatot adott, hogyan élhetünk a zsolozsma szellemében mi, akik még nem breviáriumuzunk:

Laudesre mondjuk: *Laudetur Jesus Christus!*

Primára: Öntudatos keresztvetés.

Tertiára: *Veni, Sancte Spiritus.*

Sextára: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.*

Nonára: Imádunk és áldunk Téged, Krisztus...

Vesperaere: valami Oltáriszentség-köszöntőt, pl.: *Adoremus in aeternum SS. Sacramentum.*

Completoriumra: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.*

Kundra Sándor, Székesfehérvár

*

Felvetem az eszmét, — ehhez kellenének hozzászólások, ötletes kibővítések, új meglátások stb. — hogy a második félévnek egy meghatározott vasárnapján, ugyanabban az órában — például déli 12 és 13 óra között — az ország minden szemináriumában hangozzék el a kispapegység kegyelmi erőszükségletéről és kegyelmi hatásáról egy megfelelő előadás. Továbbá az elmélkedést, a vecseryét és a nap minden imáját végezzük e napon szintén a kispapi kegyelmi egység megvalósításának szándékára.

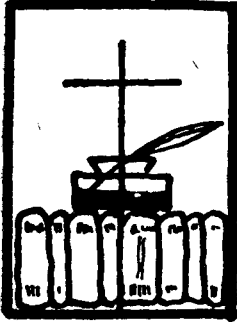
Gellért László, Kolozsvár

*

Nagyon szép volna, ha a következő karácsonykor minden szemináriumban betlehemes játékot rendeznének. A megrendezés nem ütköznék nehézségbe, hiszen minden szemináriumból volt valaki Érdén. Nagyon szép volna, ha az ott látott betlehemes játékot adnák elő a helyzethez alkalmazkodva. Ezáltal is kifejezést nyerne az az eszme, amelynek e lapokon is szolgálatában állunk.

Birtók Ferenc, Kolozsvár

"DOCETE OMNES
GENTES" **MATH. 28./19/.**

ÖNKÉPZÉS.

Rovatvezető: Hölvényi Olaf S. O. Cist.

Miben fogjunk össze?

Minden összefogásnak kell világos, pozitív, reális célkitűzést találnia. A hiányok helyett a megvalósítandó feladatokat hangsúlyoznia. Szidás helyett az építést. Visszatartás helyett belendítést. Kérdőjel helyett felkiáltójelet.

Azok az egyesülések, melyek idáig eljutottak, már fél győzelmet arattak. De a fél győzelemből még könnyen lehet teljes vereség. Csak az kell, hogy itt megálljanak és beássák magukat a földbe.

A pozitív megfogalmazásokból lesz az üres csattogtatása lesz: termékeny megfontolásokból nagyképű problematizálás.

Ezen a fokon igényesebb és használhatóbb tagok elhagyják az egyesülést azoknak a selejtesebb elemeknek nagyobb örömeire, akik azután fokozottabb problematizálás mögé bujtatják tehetetlenségüket.

A második szabály: a pozitív eszmei megfogalmazás minél előbb konkretizálódjék! Az az ember törvénye, hogy a gondolatból tett legyen.

Beteg társadalom az, ahol a gondolatból nem lesz semmi. A szabadság, egyenlőség, testvériség eszméjéből milyen hamar lett az emberi jogok, nagyobb kenyér, több emberi megbecsülés vallása! Minden termékeny gondolatnak olyanra kell lennie, mint az embernek: életnek testben. Az Isten is azóta kezd többet jelenteni nekünk, mióta megtestesült Krisztusban.

Vetítsük ezeket a törvényeket a mi összefogásunkra.

A negatív eszméknek minden vonalon át kell menniök a pozitívekbe. Papok összefogásának legfőbb célja a hívek segítése, mert a papot a hívek szolgálatára szentelik. Ez a segítség természetesen elsősorban lelki, de másodsorban testi (a lelki javaknak természetes javakkal való összefüggése miatt). De már itt megjegyezzük, hogy a pap, azáltal, hogy pap, nincs felmentve az általános emberi kötelezettségek alól. Így az irgalmasság lelki cselekedeteinek gyakorlása nem ment fel az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlása alól: éhezőknek ételt adni, mezíteleneket ruházni...! Aki szeret, az betölti a törvényt. A legnagyobb szeretete pedig annak van, aki életét adja barátaiért.

A papi összefogás tehát csak a másokért való életadás vonalában teljesedik ki.

A pap felmorzsolódik másokért, s közben, sőt ezzel eléri a saját célját is. Ennek a felmorzsolódásnak minél teljesebbnek s minél gazdaságosabbnak kell lennie. Ezt támogatja: papok egymás ismerése, egymás segítése, egymás kérdéseinek ismerete. De ezek mind csak másodlagos célok, eszközök a főcélért. Ezért a papi egység kérdéseit egymás között mindig ezzel a beállítással kell tárgyalni. Különben a külső megfigyelőnek úgy tűnhetik fel, hogy bizonyos papi hatalom elérése a cél, vagy legalábbis a

kor tömörülési vágyának egyfajta megnyilvánulásával van dolga.

A pap ne úgy szerepeljen a megbeszéléseken, mint jóbarát, azonos foglalkozású, hanem mint aki másokért van. A kérdések mindjárt más irányt vesznek, hasznos szempontok merülnek fel, hasznos megoldások jönnek, s távol esik minden önző vagy csupán korszerű szempont.

Mindig többet kell hangsúlyozni a minden emberre, de a papra kétszeresen kötelező emberszeretést. Legalább mi tesszük azt a tudományt, melynek a közepe az ember. „Mindenek pedig az emberért teremtettek.”

Most jön a második törvény. A szeretet általános kötelezettsége jelenti, hogy minden embert szeretni kell. Aki egy embert is kihagy, részrehajló. Nem jelenti ez azonban a mindenkiről való gondoskodás kötelezettségét. „Én csak Izrael házának eltévedt juhaimhoz küldetem.”

Aki mindennel foglalkozik, annak egy dolga sincs, amivel hasznosan foglalkoznék. Az embernek csekély a képessége. Egy édesanya csak egy családhoz van utalva. Egy gyökér csak egy fához visz. Egy szív csak egy testet éltet. Vannak az életben kötelező állásfoglalások. A katona ott köteles örködni, ahová állították. A Vezuv lábájában maradt katona örök emléke a helytállásnak. Az édesapát oda állította az Isten egy család élére, arról köteles gondoskodni.

A pap se felelős minden népért, csak amelyhez odaállították. A magyar papnak a magyar nép közt kell az őrséget állnia. Nem jelenti ez a svédek gyűlöletét, csak azt jelenti, hogy ki hová állítotott, ott állja meg a helyét. Sőt így szereti a másik népet is, ha a magáéról a lehető legjobban gondoskodik. Ha a francia papok nem tudtak volna semmit a magyarságról, de meg tudták volna javítani a francia népet: így szerették volna a magyarságot, mert akkor nem kellene féltetni a híveket a francia könyvektől, divatoktól, filozófiáktól. Sőt kezükbe adhatnánk mint nevelő eszközt a francia könyveket, divatokat és filozófiákat.

Ha minden pap megteszi kötelességét saját népével szemben, azzal használ leg-többet a többi népek is, s kijön az általános szeretet. Mindig szomorú, ha papok jobban ismerik könyvekből az orosz parasztot és a francia kispolgárt, mint a magyar parasztot és a magyar kispolgárt.

Ezek nem értik meg a pompeii katonát.

A magyar papnak kötelessége a magyarság ismerete.

A lélektan csak általános embert ismeret. Általános ember pedig nincs. Másképp elbizakodott a magyar, mint a német. Másképp hiú a magyar, mint a francia. A magyarságon belül is vannak típusok. Valaki matyók között volt plébános sokáig, s megszokta, hogy ha a matyót kidobta, visszajött ötször is alázatosan. Később lekerült az Alföldre, s természetesen magával vitte az eddig kialakult csalhatatlannak hitt népmiszeretét. Az eddig sikeres bánásmódnak az lett az eredménye, hogy a kidobott kunok nem jöttek vissza, s egy év múlva már csak feleannyian jártak a templomba.

A magyarsággal való bánásmódnak egész tudománynak kellene lennie, amit összeszednének a kispapok, papok, utódaiknak áthagyományoznák vagy könyvvalakban kiadnák. Biztos, hogy abban az évben a legértékesebb könyv lenne a Kárpátok között. Érdekességgéppen is össze lehetne gyűjteni egy szótárt azokból a szavakból és kifejezésekből, melyeket szentbeszédekben használni nem szabad. Ezek jórészt tiszteltetelmű kifejezések, melyeket azért használtak, mert valahol s valamikor mondtak valamit. Ma pedig azért kell elhagyni, mert nem mondanak semmit. Mindig neveléses például, ha a szónok teljes beleélés-sel ecseteli az élet tengerének veszedelmeit az alföldi magyarok előtt, akik sohasem láttak tengert (nem úgy, mint a nyugati, tenger mellett lakó népek, akikről vettük a kifejezést). Ellenben láttak sár-tengert, amelyben éppúgy elül a kocsi, mint akármilyen sajka az élet tengerén.

Ha ördögről beszélünk, általában nem hagyhatjuk ki csatlóseit. Csatlósei a régi úrnak voltak, akik vezették a lovát, kísérték fegyveresen, ha útra kelt. Ma nem mond semmit.

A nyílt sisakkal való harc is gyakori volt a középkorban. A mai katonaviselt ember nem tudja, hogy mit értsen alatta, mert ma a harcban éppen homlokukra húzzák a sisakot.

A lelki sebekbe még mindig irt és balzsamot csepegtetünk: az 1500 évvel ezelőtti kor kétségtelenül legmodernebb orvosságait. De a prédikációkban még nem talált helyet a kinin, aspirin, fertőtlenítés, vérátömlesztés: mindmegannyi önmagától felkínálkozó elsőrangú jelkép.

Hiányzik egy olyan szótár is, amelyet használni kellene a szentbeszédekben. Ezek: a mai kortól és a magyarságtól használt kifejezések. Jézus mindig abból a területből vette kifejezéseit, ahol járt. Olajfáról vagy szőlőről a szerint beszélt, hogy Judeában járt-e vagy Galileában. Az evangéliumból megismerjük a Szentföld faunáját, flóráját, társadalmi szokásait, foglalkozásait, adórendszerét. Mert Jézus úgy beszélt, hogy értsék; s nem úgy, hogy ne értsék.

Hol vannak még a magyar prédikációkból a kökörtcsin, pipacs, szarkaláb? A gilige túske pl. nagyszerű hasonlat a bűnre: ha bemegy az emberbe, nagyon fájdalmas s nehéz kihúzni.

Hol vannak a fészekrabló mátyásszajkó, gólya, fecske, a kicsinyeit önmagával fedező bibic? — A népmesék, szólásmondások, közmondások?

Az öltözködés, vendégvárók, lakodalmi szokások?

A balladák, népdalok nyelve még szónokára vár...

Az egyes vidékeknek megfelelő alkalmazásokat százával lehetne és kellene találni. A magyar nyelvnek úgyszólván jellegzetessége a szemléltetés. Az igehirdetést új alapokra lehetne fektetni, aminek az lenne az egyik haszna, hogy meg is értenék.

Csak néhány szót még a magyar pap szociális érdeklődéséről.

Már említettük az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlását. A magyar papnak éreznie kell hívei kenyérgondját. Nem jó hatást kelt, ha a lenézett matériával a pap meglehetősen biztosítja magát, s hívei éhes szemét a túlvilág lakomájára függeszti. Az anyagi függetlenség fontos a pap részére, de ugyanúgy fontos a szegény ember részére, aki 4–5 gyereket nevel fel. A betegek tömegét gyógyító s kenyereket szaporító Krisztus sokszor jelenjen meg az egységet kereső pap szemé előtt.

Igy az lesz az eredmény, hogy hasonlóbbak leszünk főbb vonásaiban a valóságos Krisztushoz.

Lendvai Mihály S. J.
Kassa.

Hirdessél!

Amilyen adatot, forrásmunkát, útbaigazítást, műsort nem találsz meg saját szemináriumodban, talán megtalálják másutt. Hirdetésedet küldd be a Kispagegység szerkesztőjéhez.

Hozzászólások a „Ki a magyar . . .“ problémához.

A nemzetet, a nemzet értékét nem tudjuk pusztán biológiai, fajelméleti alapon megokolni, mivel ez: „az első kulturális jelenség felmerülésével csődöt mond, hisz ez nem a vér, hanem a szellem alkotása“, a nemzet, a magyarság szellemét kell magunk elé állítanunk, s azt kell behatóbb vizsgálat tárgyává tennünk. Mit jelent tehát a magyarság szelleme? Jelenti ez azt a minden helyzetben magát feltalálni tudó gondolkodást, amely a történelem minden pillanatában a helyzetnek megfelelően tud dönteni sorsa felől, s ezt a döntést egyetemes emberivé tudja felmagasztosítani.

A nemzeti eszme ugyanis egyes koráramlatoknak, illetve követelményeknek megfelelően változik ugyan, de egy magasabb kultúrszintézisben mindig ugyanaz. Amikor a magyarság ideért Európa határára, meg tudta látni, hogy mi fogja helyzetét itt, e veszedelmes helyen megszilárdítani. El merte fogadni a kereszténységet, s az ezzel járó nyugati, kultúrközösségi hatásokat, de ezt csak annyiban és úgy, hogy belőle haszna származzék. Nem közönséges értelemben beszélek itt haszonról; hasz-

not jelent természetesen, de nemcsak partikuláris nemzeti hasznot, hanem többletet, illetve hasznot az egyetemes emberiség számára: megvédeni a keresztény kultúrát és a keresztény Embert. Nem feledkezett meg azonban sohasem arról, hogy nem lehet csak „nyugati, fiskális magyar”, mindig gondolt arra, hogy az emberiség számára csak teljességében jelent értéket. A kapott sajátosan idegen szellemi behatásokat fel tudta dolgozni s magyarrá tudta tenni.

Nem szabad szégyelnünk ázsiai eredetünket, de nem is szabad „állandóan csodaszarvasokat kergetnünk”. Történelmi életünk nagyjelentőségű mozzanatait, fejlődéstörténetünk érdekes kettősségeit csak úgy érthetjük meg igazán, ha szem előtt tartjuk ezt a nagyon fontos etnikai sajátágunkat. Tehát mindenekelőtt a szellem történetét kell figyelemmel kísérnünk, mert mindent ez éltet, s egyes faji sajátágok, illetve megvalósult adottságok csak szimbolumai — Széchenyi használja ezt a szót — a mindent éltető szellemnek. A szellemet természetesen biológiai adottságok korlátozzák, illetve előre meghatározzák, de a környezet ezt a behatást alakíthatja. A szellemtörténet pedig a mi sajátágos viszonyaink között érdekes módon kapcsolódik a kereszténységgel. A kereszténység szerzett hazát, helyesebben ez tartotta meg itt e hazában a magyarságot, a kereszténység állított a nemzet elé következő célokat, magasztos örök emberi eszményeket, s a kereszténység égette ki, illetve csiszolta ki tisztára morális tényezőkké a következő fogalmakat: kultúra, népi érdek, hazafiság, nacionalizmus, honvédelem.

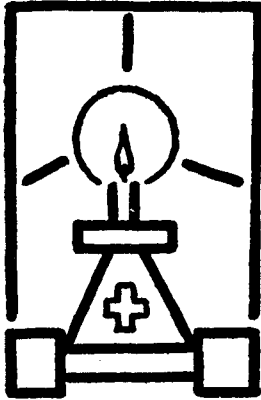
Ezekután az első, amit le kell szögeznünk az, hogy az ember magyarrá nem születik, magyarrá csak életünk által lehetünk. A magyarság nemcsak biológiai formátum, — az is — hanem annál sokkal több: önkíradás, sorsvállalás és hivatástudat. „A magyar népnek nincs csekélyebb hivatása . . . mint képviselni ázsiai bölcsőjében rejtőz, eddigelé sehol ki nem fejlett, sehol érettségre nem virult sajátágait; sajátágait egy törzsökfajnak” — ez Széchenyi magyarsága s csak ez lehet a mi célunk is. Mivel pedig a magyarság oly „erkölcsi test, amely az emberiségnek alkotórésze, s azon lépcsők egyike, melyeken az emberi nem mind magasabbra emelkedhetik a tökéletesülés felé” — ez, láthatjuk, nem kész adottság, hanem magasztos cél, megvalósítandó eszme. Éppen ezért nem is lelki vagy vérszerinti magyarságról beszélünk, hanem értékmagyarságról, m i n ő s é g i m a g y a r s á g r ó l.

Itt azonban új fogalmakkal találkozunk. Hivatás, feladat, sorsvállalás — s cselekvés. Megint meg kell állapodnunk abban, hogy a magyarságot csak a Dunamedencében vizsgálhatjuk, a népek országútján, itt a szellemi áramlatok végvárain, mert a magyarság csak itt jelent többletet és értéket az emberiség számára. Csak egy feladatot ismerünk, s csak egy hivatástudat éltethet bennünket: ez a szentistváni nemzeteszme. Ez jelenti a kereszténység és a magyarság egymásra találását, a kereszténység és magyarság „szent frigyét a Dunamedence templomában” — ahogy Teleki mondotta — s *jelenti*, hogy magyarnak csak az mondhatja magát, „akiben a magyar érzés egyeduralkodóvá válik”. (Teleki.) Ebben az értelemben tehát az a magyar, aki a magyar multból él, továbbadja a magyar hagyományokat, s aktív munkával fejt ki kulturális munkásságot. Kulturális munkát értünk a mezőgazdasági munkán éppúgy, mint az iparos mesterségén, mert a tevékenység szüli az alkotásokat és művészetet, nemcsak az adottságot, akár anyagi, akár szellemi adottságról van szó. Csak az tartozik a nemzethez, s ennek alapján csak azt hívhatjuk magyarnak, aki a nemzeti feladatokat vállalja, s tud egészen a magyarságért élni. És éppen ez jelenti a legnagyobb feladatot: élni tudni a magyarságért.

(Folytatása az „Apostoli élet” rovatban.)

Zirc, 1943 november.

Fr. Veréb Jusztinián S. O. Cist.

„ET LVX IN TENEBRIS LVCET” IOANN. 1./5/.

APOSTOLI ÉLET.

Rovatvezető: Gellért László.

MOZGÓSÍTÁS.

Hatalmas erővel kell elindítani az értelmiség beszervezését. Az egyetemi ifjak meghódítására elindult a „Sziklán állunk”. „Ostoba sovinizmus az, amely ketrecbe zárkózik és a feléje nyúló testvérkezet ellöki . . . Találjuk meg egymást, alkossunk láncegységet s egy szivdobbanással, egy vérlüktetéssel, egy sors- és feladatvállalással tisztázzuk elveinket, vizsgáljuk nézeteinket, mondjuk ki teendőinket” — írja az első szám. Ahol tudod, terjeszd ezt a lapot. Biztos van egyetemista ismerősöd!

Gigászi harcnak kell elindulnia a nemtörődömség, a hamis próféták és züllés ellen. Ebből a harcból mi is ki akarjuk venni részünket!

A középiskolákba be kell vetnünk az eszmét! Mérhetetlen jelentősége van ennek. Ma, amikor a falusi legény már világnézeti mozgalomban küzd, a középiskolás diák minderről semmit sem tud. Ereje eltesped, vagy máris beáll olyan szekérbe fanatikus harcosnak, amelybe az aluszékonyabbak csak egyetemi éveikben sodródnak bele.

És nem lesz belőle katolikus óriás, hanem — nyárspolgár.

Kisszemináriumainkon, ismerős diákokon vagy tanárokon át dobjuk bele a középiskolákba az eszmét. Ha mód van rá egypár előadásra, annak megrendezésére is átmehetünk.

Ide tartoznak a kereskedelmik, tanítóképzők mozgósításai is. Mérhetetlen jelentősége volna, ha a magyar kispapság világnézeti mozgalomban egygyé tudna forrni jövő munkatársaival.

Testvérek! Sodró erőt ad az munkánkban, hogy erőfeszítésünk nem oszlozik a magukra maradt nagy magyarok hiáavaló önodaadásában, hanem szinte mindegyikünk megsokszorozódva gyújt az országot minden részén, ahol csak kispap él: — vagy nem is mi: az egyetlen eszme ölt testet száz és száz alakban és jön ellenállhatatlan erővel hódítani!

Hozzászólások a „Ki a magyar . . .“ problémához.

(Folyt.)

A SORSKOZÓSSÉG LÉLEKTANI ELEMZÉSE.

MI A SORSKOZÓSSÉG?

Itt megkülönböztetném a sorsközösséget a vére és lelke szerinti magyarnál és a nemzetiségi magyarnál, aki vállalja azt.

Először nézzük a *nemzetiségeket*. „Sorsközösséget vállalni annyi, mint azonosítani magamat a rajtam kívül álló közösséggel: tudatban, érzelemben, célban, cselekvésben, áldozatban.” Ha megfigyeljük, értelmi, akarati és érzelmi összetétel. *Többet már kívánni nem is lehet, de kevesebbel meg nem elégedhetünk. Egész embert kíván ez is.*

A sorsközösség vállalása bonyolult lélektani folyamat eredménye. Mert miért vállalja valaki? Nincs látszólag más támaszpontunk, mint az, hogy itt lakik. De ebbe nem nyugodhatunk bele, mert túlságosan anyagias. Itt a jövője, talán vagyona, vagy fél a hatóságoktól; ezek nem méltók a hazaszeretet motiválására. Nem is lehet ebből igazi hazaszeretet, mert az belső aktus. Érezzük, hogy ennél több és érzi az ember, hogy bárhova kerülne és bármilyen anyagi körülmények közé, a hazája mégis csak itt van. Noha lehet, testvérnépe más hazában él. Mi az a plusz, ami mégis ide köti? A megoldást nem találom máshol, mint Istenben. Nem véletlen, hogy itt vagy ott születtem, hogy itt vagy ott lakom, ennek vagy annak a népnek fia vagyok. Ez az Isten örök elhatározása, és az a szándéka velem, hogy itt, ilyen nép mellett, vele összefogva, egy államba tömörülve munkáljam földi és örök boldogságomat. Tehát Istentől rendelt hivatás ez. Ez a szilárd alapja a nemzetiségi kérdésnek. Persze az Isten mást is adott: faji tulajdonságokat vérségileg kapcsolt valamely néphez, amelyekkel senkinek sem kell felszámolnia, mert ez is az Isten szándéka és nincs ellentétben az előzővel. Éppúgy, mint a családon belül a szülők és testvérek szeretete nincs ellentétben a haza és embertársak szeretésével. Tehát a faji adottságokat is szabad, adott esetben kell fejlesztenie az embernek, mert ezért adta az Isten.

Ez a lélektani folyamat azonban nem megy mindig gyorsan.

Akik pedig már régóta, sőt évszázadok óta itt laknak, azoknál is megvan a nemzetiségi probléma. Biztos, van külső oka is ennek, mégis azt mondanám, nem neveltünk jól. Olyant kívántunk tőlük, amitől visszariadtak. Törvényeink ugyan megvoltak és megfelelőek, de közvéleményünk nem támasztotta alá ezeket. Iskoláink, hivatalaink mindenütt külsőleg próbáltak magyarosítani — Széchenyi szavával: meszelni — mintegy felkiáltójelként nemzetiségeink felé: „Ha igaz magyarok akartok lenni, ezt tegyétek.” Szégyelték sokan nemzetiségi származásukat és imponált nekünk, ha valaki elfelejtette anyanyelvét és hátat fordított népének. Ismét csak azzal a hátsó gondolattal: most lettetek jó magyarok. Persze, ezt a szükségtelen áldozatot nem tudja mindenki meghozni és így szeparálódott sok ember a magyarságtól. Erre mintegy reakcióként jött a védekezés és akik egy nép sorsát jobban látták és irányítani is tudták (intelligencia), menteni kezdték a nemzetiségeket a felszívódástól, és bizony sokszor a magyarság ellen hangolták őket. Ezzel ugyan elérték a felszívódás csökkenését, de megzavarták a harmóniát a magyarság és a nemzetiségek között. Tanítsuk meg az embereket a helyes nemzetiségi magyarságra is. Vannak jogaik és vannak kötelességeik, ezt mindenki elismeri, de ne kívánjuk azt tőlük, amihez jogunk nincs, de nem is szükséges.

Azután vegyük figyelembe az utódállamok magyarelles propagandáját is, amellyel sok emberbe beleoltották a magyarság elleni gyűlöletet. Tehát ők neveltek, mi pedig nem akarunk nevelni?

MI LEGYEN TEHÁT A FELADATUNK

a nemzetiségekkel szemben? Legyen a magyarság olyan nép, amellyel érdemes sorsközösséget vállalni. Legyen valami plusz bennünk, ami imponál mindenki előtt. Ez a plusz legyen meg a szellemi, gazdasági és állami életben. Itt a munkánk: Fel-emelni a magyarságot. Legyen művészetünk, amely nem másolat. Az általános műveltséget emeljük magasabbra; a szakműveltséget növeljük minden foglalkozásban. Ezek önmagukban is nagy értékek, de ha a magyarság primátusát tekintjük, egyenest hivatást kell éreznünk arra, hogy népünket műveljük.

Igy tekintsük tehát a sorsközösséget és ilyen szemmel nézzünk nemzetiségeinkre. Most kerülne sor arra, mit jelent a sorsközösség a magyar népen belül. Ezt talán máskor, ha az idő és hely engedi. Addig is próbáljunk nemzetiségi lélekelemzéssel közelebb jutni e nagy problémánkhoz. *A különböző vidékeken lakó testvérek ismertethetnének egy-egy nemzetiségi típust, azok gondolkodását, egyszerűen lélektani rajzot adhatnának a magyarsághoz való viszonyukról.*

B. J. Vác.

Építs, ne rombolj!

Suttogó propaganda indult meg nemcsak a Szentatya, hanem minden ellen, ami építeni akar. Sokan talán öntudatlanul, de szócsovei lettek ennek a szomorú rombolásnak. A jóhiszeműségben nem akarunk kételkedni, de mi a jövő papjai elvárjuk, hogy minden katolikus építsen. Egyetlen sziklává kell tömörülnie a katolikusságnak, nem pedig egymást maró pártokká morzsolódnia. Azért csodálkozunk a „Jelenkor” magatartásán. (Almássy: A Kat. Nagygyűlés után. Okt. 15. szám; Gogolák: Keresztény felelősség. Nov. 1. szám.) Ha ennek az irányznak képviselői is csak a jövő boldogulást tartják szem előtt, akkor egyéb módja is volna a helyes bírálatnak, mint egy-egy papnak (P. Varga) minősíthetetlen leminősítése vagy katolikus megmozdulás nyilvános bírálgatása az ellenfél nagyobb öröme.

Egyébként mi kispapok odaállunk a szombathelyi testvérek mellé: (Magyar Vetés, 1943 nov. 20. szám.)

Igazatok van Testvérek!

„Tudjuk, nemcsak magunk, hanem az egész magyar kispapság, valamint a mozgalomhoz csatlakozott sokezer magyar ifjú nevében is tiltakozunk a közönséges támadás ellen!”

Nem jóslgatunk, csak idézzük a Magyar Vetést tovább:

„Akik a Hivatásrendet támadják, hamarosan megtudják majd, hogy a felnövekvő magyar értelmiségnek s a magyar társadalom leendő világnézeti vezetőinek — elsősorban a fiatal papságnak — mennyire teljes a Hivatásrendiség melletti állásfoglalása.”

Arcképünk.

Készítette: Minden kispap. Megtekinthető: Rendesebb egyetemisták lelkében.

Egy orvostanhallgatóval ülök szemben. Valamikor osztálytársak voltunk. Szeme néha csodálkozást árul el, de azért felelget kérdéseimre.

— Mit gondolsz? Miért mennek a fiúk ma papnak? Az elhelyezkedés könnyű, a nyugodt megélhetést sem keresheti a mai fiatalság a papságban. Ma a hősies-

ség vonz, nem pedig a tunyaság. Egyébként is emberileg nem karrier manapság papnak lenni.

Erre nem tudott választ adni, de azt mondta, ha nem orvosnak ment volna, akkor ma ő is reverendában járna. Miért? Nem tudja. Így fejezi be:

— Itt is jó megélhetés van. Igaz, most már ha egy fillért sem adnának, akkor is gyógyítanék. Így lehetek ti is.

Mínta összetalálkozott volna a lelünk. Ránéztem.

— Hát mi a felfogásod képzésünkről?

— Tudod, ti nagyszerű kiképzést kaptok a bibliából és szaktárgyaitokból, de egyet nem tanultok meg: Hogyan kell az emberekre hatni. Hogyan kell őket meggyőzni. Pl. most hogyan tudnál engem meggyőzni arról, hogy gyilkosság a magzatölés, ha az anya élete csak így maradhat meg. A gyermek úgyis meghalna. Így legalább egy halál lesz.

Hiába hoztam a teológiai érveket. Az én jóhiszemű barátom a természetes ész feleletét kereste. Adtam ilyent is, de az meg gyenge volt.

Lélekzetnyi szünet, majd:

— Nem tudjátok, hogy mindenféle foglalkozásban van valami, amit nem tud az illető a vallással összeegyeztetni. Ő nem hozakodik elő problémájával, ti nem ismeritek — és elbeszéltek a feje fölött.

Barátom szemében igazi jóindulat tükröződött.

— Képzésünk — kezdem újra — milyen viszonyban állhat a többi főiskolásokéval?

Más főiskolások is többször fölteheték neki ezt a kérdést, mert gyorsan számlálja az ujján. Mi úgy az ötödik vagy hatodik helyre kerültünk. Közvetlenül előttünk a Ludovika-akadémia.

Hirtelen elakadtam a kérdezésben, bár sejtettem előre a választ. Míg az ólmos égbe fúródott tekintetem, ismét megszólal:

— Tudod, pajtás, nálatok az a baj, hogy míg kispapok vagytok és még utána is néhány évig nagyszerűek vagytok. De később elhallgattok. Tudod, az ilyen papoknak nem tudok hinni. Érzem, hogy önkénytelenül is olyan elvet vall, amelyik nem zavarja érdekeit.

Rövid csend. Majd:

— Szóval azt gondolod, hogy később feladjuk elveinket?

— Igen.

Gyorsan átvillant bennem: Megmond-

jam-e neki? Úgysem érti meg. Dicsek-vésnek veheti. De mégis!

— Látod, ez az elvfeledés igen nehéz lesz nálunk. Mi kispapok és papok megbeszéljük egymással elveinket, és úgy indulunk az életbe. Ott kinn is tartani fogjuk a kapcsolatot, éppen azért, hogy az a bizonyos köpenyegfordítás be ne következzen. Ha valakiről észrevesszük, hogy leszakadt, felkeressük. Figyelmeztetjük, felrázzuk... Ez a mozgalom egyre erősödik.

Hirtelen emeltebb hangon kérdez, mint aki bizonyosságot akar szerezni.

— Mi a véleményed a zsidókérdésről? Röviden előadom.

Mint akinek kezében bizonyíték van, így szól:

— Na, jól van. De tíz év múlva, ha megváltoztál, jaj neked!

Érdekes! Egy orvossal vitatkoztam, és az is azt mondta: Tíz év múlva szeretnék magával találkozni.

Kirukkoltam a nagy kérdéssel is.

— Hát milyen papokat vártok ti?

— Olyanokat, mint P... — és megnevezett egy mindenkinek, de különösen az „érdieknek” ismerős atyát. — Az aztán pap!

Feláll, menni akar. Még egy utolsó kérdés:

— A celibátus?

— Egy vegyes községben láttam, mi az áldása. Igaz, a katolikus pap sem volt szent, de többet ért, mint a protestáns. Hanem azokat a papokat, akik vétének a tisztaság ellen, — igaz, a rendet levenni róluk nem lehet, de — én kitenném a papságból.

*

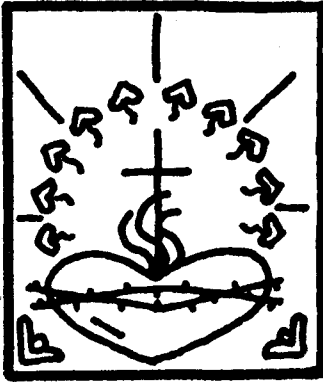
Mozgalmak vezetéséhez nélkülözhetetlen kérdések.

1. A fentebbi csak egyetlen embertípus lelkében lévő arcképünk. Feltétlenül szükségünk van arra, hogy tisztán lássuk más embertípusok: parasztok, munkások, vad ellenségek, gyerekek stb. lelkében, milyen képünk van.

2. A másik tanulságos munka: Foglalkozási ágak, kor és nem szerint kikutatni, mi az a pont életükben, ami miatt az orvos szerint nem hihetnek. Egészen rövid, frappáns meglátásokra gondolok. A munkát megoszthatjuk Kalot, Emszó, Kioe stb. mozgalmi vezetők között.

Aki a munkában részt akar venni, mielőbb jelentkezzen, hogy feloszthassuk a munkaterületet.

"QVAM BONVM...
HABITARE FRATRES
IN VNVM" PS. CXXXII. 4.

ÉLETÜNK.

A MECSEK ALATT.

Pereg képzeletünk filmje. Elvonul itt alattunk a Sziget-hegység nagy erdősége, távolabb ezüstösen csillog a Duna, itt délre pedig a Dráva. Leereszkedünk a földre. Egy pillanatra megállunk a pécsi székesegyház előtt, aztán tovább indulunk. Itt előttünk a szeminárium nagy, sárga épülete. Becsengetünk. Mosolygó kispap jelenik meg és beszél a távolban rájuk gondoló más kispapoknak:

A PÉCSI SZEMINÁRIUM ÉLETÉRŐL.

Minden szemináriumot nevezhetnénk apostolok iskolájának, hiszen Isten küldöttei, apostolai készülnek itt jövő hivatásukra. De a mi szemináriumunk különösen megérdemelné ezt a nevet, mert itt valóban az apostolok lábainál tanulnak az ifjú leviták. Tudni kell u. i., hogy udvarunkon a 12 apostol hatalmas szobra áll intón és figyelmeztetón. Ez a környezet természetesen komolyságra int és sokszor elgondolkoztat bennünket. Ha az ember végignézi a 12 kemény férfi frontján, meglátja, miért tudták ezek meghódítani a világot. Feltűnik, hogy egyiknek aranykulcsot, másiknak méregpoharat, harmadiknak kardot adott kezébe a Gondviselés, de a szeme mind egyiknek messze néz, mintha most is a lelkeket vigyázná. — Ha most leírok néhány apróságot szemináriumunk életéből, kérlek beneteket, Kispaptestvérek, éljétek bele magatokat ebbe a környezetbe és fogadjátok bemutatkozásunkat olyan szeretettel, amilyennel mi azt nyújtjuk.

Szemináriumunk védőszentje Szent Pál apostol. Kápolnánk festményei az ő megtérésének történetét ábrázolják, oltárképünk pedig szemének megnyílását. Búcsúnk január 25-én, Szent Pál megtérésének ünnepén van. Ezen a napon a főduktor minden évben latin

nyelven dicsőítő beszédet mond Szent Pálról Püspök atyánk, a ft. Székeskáptalan és más egyházi és világi előkelőség jelenlétében. Nagy esemény ez természetesen a mi hétköznapi életünkben. Már jóelőre várjuk és utána is még sokáig beszélünk róla.

Egy másik érdekesség talán az, ahogyan a májust megünnepeljük. Minden második nap egy-egy teológus mond szentbeszédet, amelyre ft. Elöljáróink, sőt a város papságából is számosan eljönnek. Szinte megható, hogy előljáróink nem bíráló szándékkal, hanem mint szentbeszédet hallgatják szavainkat. Eszünkbe juttatja ez a papszentelésnek azt a gyönyörű mozzanatát, amikor az újonnan szenteltek megáldják előljáróikat. Van ebben valami fenséges személytelenség és mélységes átérzése annak, hogy Krisztus él bennünk és szól belőlünk.

Mint szemináriumunk, úgy Egyházirodalmi Iskolánk is Szent Pál nevét viseli. A Szent Pál Társulat munkájáról is érdemes lesz néhány szót szólni. Az utóbbi évek folyamán munkánkat azzal tettük rendszeressé, hogy előadásorozatokat tartottunk. Így tárgyaltuk le Rosenberg „Mythos“-át, a Missziós Szakosztály rendezett egy előadásorozatot a misszióról dogmatikai, aszkétikus, egyházi szempontból. Úgyszintén elkezdtünk egy etikai előadásorozatot, amely még most is folyik. Ezzel elértük, hogy akinek nehézséget okozott a témaválasztás, könnyen kaphatott aktuális, szép témát a teológia köréből. Természetes, hogy azért a szabad témákat sem zártuk ki.

Missziós Szakosztályunkról csak annyit, hogy egyedülálló eredménnyel dolgozik. Nemcsak a szemináriumi bolt, trafik- és könyvvásárlás van a kezében, hanem szinte az egész egyházmegye papságát is ő látja el külföldi könyvekkel. Természetesen nagy forgalmat bonyolít le és a misszióknak óriási anyagi hasznot hoz.

A Szociális Szakosztály munkájában érdekesség a karácsonyi gyűjtés. Karácsony előtt minden évben gyűjtést rendez, az összegyűjtött pénzből pedig több szegény családot segít. Ajándékainkat mindig magunk visszük el szegényeink lakására. Elbeszélgetünk velük, elénekelgetünk a gyerekekkel és pár jó szóval igyekszünk elkeseredett lelkükre egy kissé hatni. Olyan meghatóan hangulatos várni a nyomortanyán azt a kis Jézust, aki istállóban született, mert „övői be nem fogadták“, és látni, hogyan várják Őt szegényei, Őt, Aki önként szegénnyé lett, mert szerette őket. Szébb előkészületet karácsony ünnepére nehéz találni.

Az iskolai év hangulatos lezárása szokott lenni az egésznapos kirándulás szemináriumunk egyik birtokára. Itt búcsúztatjuk el ötödéves testvéreinket, akik kilépnek az Úr szőléjébe.

Elmondottam néhány apróságot, amiről úgy gondoltam, hogy érdeklődésre tarthat számot. Kérlek Benneteket, kedves Kispaptestvéreim, fogadjatok minket szeretetetekbe és emlékezzetek meg rólunk imáitokban úgy, ahogyan mi is imádkozunk testvér-szemináriumunkért és minden magyar kispapért.

Schreiber Rudolf
pécsi teológus

A beküldött cikkek száma.

Pannonhalma 1, Kassa S. J. 6, Szeged S. J. 1, Szeged világi 4, Esztergom 3, Kassa 2, Kolozsvár 6, Vác 4, Zirc 5, Pécs 1, Eger 1, Veszprém 3, Szombathely O. F. M. 2, Budapest kapucinusok 1, Ungvár 1 (kép), Székesfehérvár 2. Ezekből csak 2 költemény és egyetlenegy novella. A még le nem közölt cikkek vagy következnek vagy felhasználjuk valamilyen formában. A cikkek írásánál főelv legyen: Lehetőleg a lapban felvetett terveket építések tovább röviden és érdekesen. Természetesen új ötletek, gondolatok is jöjjenek. A nemes versenyben várjuk a még nem jelentkezetteket is.

És még valamit: Ne írjon senki — lehetőleg — két nyomtatott oldalnál hosszabb cikket. Lapunk terjedelme korlátozott. Hosszú cikkek rövidítése pedig igen körülményes.

Amit átmentettem.

Advent van megint: a várakozás, a csodavárás ideje... A liturgia lila színt ölt s a Messiás után sóvárgó ószövetséget idézi emlékezetünkbe: Rorate coeli desuper... Bűnbánatot hirdet s csodát ígér: a várva-várt Megváltó világrajötétét.

Nemcsak az első, az igazi, a négyezer éves ádvent volt a csodavárás és bűnbánat ideje, hanem a mostani is az, de még a gyermeklelkek kis Jézus-várása is csodavárással és bűnbánattal bearanyozott és megszentelt napok.

Ádventben még a kicsik is magukba szállnak a maguk módján, s javulást ígérve, várják karácsony csodáját: a kis Jézust s ajándékosztó követeit, az aranyhajú angyalkákat.

Ádvent idején a szeminárium imádságos csendjében is valami különös izgalom szállja meg a kispapokat. Olyan, amelyet csak ádventben tapasztalhat magán az ember. Talán a csodaváró gyermekkor szemináriumba átmentett boldog izgalma ez, mely olykor-olykor meglepi az embert s régmúlt időket juttat eszébe...

Régi kedves emlékek rajzanak körül s egy percre teljesen elfeledtetik velem a jelent és környezetemet.

Egy meghitt családi lészek elevenedik meg előttem, hol a szerető édesanya meleg pillantása simogatja a kályha mellé kuporodott gyermekeit. Nehéz volna hirtelen eldönteni, hogy a barátságosan duruzsoló kályha vagy a gyermekiért dobogó szív teszi-e melegebbé, otthonosabbá a szerény kis hajlékot; s ugyancsak lehetne azon is gondolkozni,

vajjon a kályhából kiszüremelő fény avagy az édesanya szeretettől csillogó szeme varázsolja-e inkább meghitté a sötét szoba sarkát?...

A borzas fejű öcsike most már éppen harmadszor hallgatja végig részvevő csodálkozással az első karácsony történetét, de még mindig sok a kérdezni valója ennek ellenére is: ... És miért nem engedték be a bácsik a Jézuskát? Nem szerették? ... Kis boci is volt ott? Csacsi is? ... És nagyon fázott a kis Jézuska? ... S aztán helyesbítőleg szól közbe: De a kis bojtár is velük ment! ...

Aztán felcsillan a szeme: Ugye, minket is szeret a Jézuska? Hozzánk is el jönni? — hallom tovább csengő hangját, s türelmetlenül vár a feleletre... Majd kis szíve túlárado örömeivel el kezd csevegni, s testvérkéit túlszárnyalva, alig bírja elsorolni, mi mindent szeretne kapni a Jézuskától: katonákat, egész hadseregre valóit, ágyút, repülőgépet, puskát, amelyik nagyot szól... (Ki tudná elsorolni a gyermekszívek kívánságait?!...) S érte örömmel ígér viszonzásul javulást, sőt még a főzelék elfogyasztására is hajlandónak mutatkozik — csakhogy a Jézuska szeresse. Igaz, még a gondolatára is az a kényelmetlen érzés fogja el, mint mikor előtte párolog: összeszorul a torka, — de reméli mégis, hogy a Jézuska látogatásának kiérdemléseért sikerül majd valóra váltani „hősies” elhatározását...

Finom borzongás fut végig törékeny testén. Alig észrevehető, de elég erős ahhoz, hogy az öcsikét átkaroló édesanya észrevegye, telfogja anyai szívével.

De nini, az édesanya szíve is mintha kissé elszorulna s futó bánat jelennék meg szép szemében. De ezt az öcskös nem vette észre, ő tovább áradozik s nagy igyekezettel sorolja el, mit szeretne még a Jézuskától...

(Az öcsi helyett csak a bátyja veszi észre azt a fájó szívdobbanást és az édesanya szemébe kiült bánatot. S ő meg is érti. Pedig már régen eltűnt az a bánat szeméből, már megtört az anyai szem sugára is... Az a fájó szívdobbanás is a múlté, sőt dobogni is megszűnt már a szerető szív, s most némán porlad egy kis íalu akácós temetőjében.)

Az öcsike pedig tovább csacsog... S mikor már ő is kifogyott a szóból, felcsendül a gyermekajkakon a csodát esdő ének: „Harmatozzatok, égi magasok...”

Öcsike még nem érti az éneket. Ő tovább is a Jézuska jövetelét forgatja búksi fejében. A Jézuska ajándékai és az azt hozó angyalkák tartják lefoglalva képzeletét. Elmerengve nézi a sötét szoba falát, hová a duruzsoló kályha lobogó lángja különös táncoló árnyakat vet. Képzelete megelevenedik s ajándékot hozó angyalkákká kerekíti ki a rőt árnyakat, míg el nem nehezül s le nem csukódik a szeme... Feje is lehanyatlík az édesanya ölébe.

A kályha tüze ráveti kiszűrődő fényét: szája körül mosoly vibrál. Már messze jár az öcsike: — amint az édesanyák szokták mondani — a Jézuskánál s angyalokkal játszadozik.

Valóban angyalokkal álmodik. Tovább színezi képzelete a táncoló árnyakat s csodaváró kis lelke előtt valóban megjelennek az örömet, ajándékot osztó angyalok... Hallja ezüstcsengőjük kristálytisza hangját is... Örömmel nyúlna az ajándék után, de maszatos kis keze erőtlenül lehanyatlík; már mélyen alszik...

Felriadok merengéséből. Eltűnik a szerető édesanya, a pajkos öcsi, a csillogószemű testvérek bájos családi köre — ezek már mind a múltéi...

Az ádventi ének, a derengő szoba képe azonban nem tángitanak, s mintha még most is hallanám az ezüstcsengő csilingelését... A szoba falán továbbra is ott táncolnak az árnyak. De nem a duruzsoló kályha vetíti azokat a falra, hanem az ádventi koszorú egy szál gyertyája pislogva erőlködik a sötétséggel, s kispapok családias együttese éneklí megilletődött hangon, csodaváró lélekkel: „Harmatozzatok, égi magasok...” S a csengő sem az angyalok ezüstcsengtyűje, hanem a szemináriumi csengő valószínűságra ébresztő, kötelességre figyelmeztető szava...

Igen, most már ismét a jelenben vagyok.

Nehéz visszatérni ide... Vissza a durvaság, a fegyverek jelenébe, az eszmék, a gondolatok zagyva rendszerébe, sötét összevisszaságába. Sajgó lélekkel mondom búcsút a békés, gondtalan múltnak — de fértias elszánással. S a múltból átmentett csodaváró lelkemmel, szívvel-lélekkel kapcsolódom be testvéreim imájába: „Harmatozzatok, égi magasok...”

Harmatozzátok az Igazt, a béke Fejedelmét, a világ Világosságát... Azt, akit tudva vagy talán csak sejtésekben, de várnak, epednek a szomjas lelkű, a földi vándorútban, a hosszú éjtszakában elcsigázott vándorok...

Hiszen Te tudod, hogy
Téged vár epedve az emberek lelke;
Jöjj hát, édes Udvözítőnk!...

Jöjj és hozd el a Te békédet!

Koppány Béla

UZENET

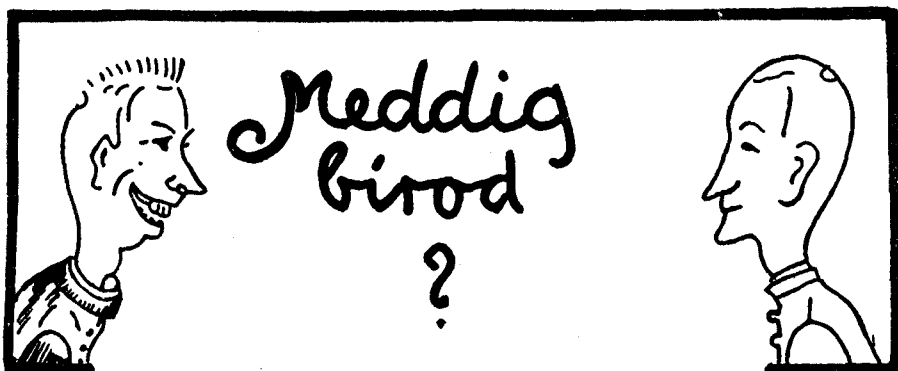
A „Lelkiség” rovat cikkeit Csutak László (Kolozsvár, Magyarország 38.);

az „Önképzés” rovat cikkeit Hölvényi Olaf (Zirc, Monostor);

az „Életünk” rovat cikkeit Gellért László (Kolozsvár, Magyarország 38.);

egyéb cikkeket Perjés István (Veszprém, Szeminárium) címére küldjük.

Beküldési határidő: február 1.

Fonák Fridolin észrevételei az egységről.

(Fonák Fridolint nem kell külön bemutatni. Minden szemináriumban megtalálható. Nem mindennapi elvei miatt érdemesnek tartjuk, hogy a M. b. rovatban minden alkalommal megszólaljon és magvas észrevételein épüljön a tisztelendő olvasóközönség.)

A lelkem mélyéig fel vagyok háborodva! Minden szeminárium a kispapegységet hangoztatja. Beszélnek, beszélnek... De cselekedni? Azt nem!

Most olvasom ugyanis Dundi Dezső legjobb barátom levelét a szomszéd szemináriumból.

Fogózzatok meg, kispapegység hívei! Dezsőék félhatkor kelnek! Ismétlem: félhatkor! Mi pedig ötör... Hát egység ez? Hát létezik kispapegység? Nem, és százszor nem! Amíg mások félhatkor kelnek, mi pedig ötör, addig senki se merjen előttem egységről beszélni! Dictum est!

A tél örömei.

Mosolygunk, mosolygunk, az igaz. De itt a tél, az is igaz! Télidőben pedig általában: mosolygás helyett fázni szokás. Viszont a fázás ellen varázsszer az ének.

Két ilyen „balzsamírt” közlünk a fázósabbak részére.

Az első a „Tizenhárom ezüstpityke...” dallamára gyógyít. A következőkép:

„Tizenhárom fokot mutat sokszor a hőmérő,
Csak az a baj, hogy mellette „mínusz” a kísérő!
Igy éltünk mi egész télen, fagyban meg viharban,
Nem volt ennél külön hideg Szabolcs- meg Biharban...”

A másik balzsam a „Megjött már a fecskemadár...” receptjére készült. Egyesek szerint valódi varázsszer. Főleg a költőgető hetesek számára:

„Megjött már a tél, a hideg,
Régen itt van nálunk,
Különösen estefelé,
No meg reggel, fázunk.
Jégvirág nyit az ablakon,
Nincs szebb annál semmi:
Harsog a vekker, zúg a vekker,
Fel kellene kelni...”

A hideget, a borzongást, a didergést könnyű társítani — ugye, mindenki kitalálja? — a félévi vizsgával.

Ez is télen van és érdekes természeti tünemény, — szinte megmagyarázhatatlan! — hogy a kispapnak vizsgák előtt melege van, de ugyanakkor mégis fázik az examentól... (Előre, fizikusok!...)

De az önbizalom felgerjesztésére szolgáljon az alábbi gyógyszer:

„Valde beném is volt nékem,
De keservesen szereztem.
Éjjel-nappal csak tanultam,
De a vizsgán nagyon tudtam...
Mikor mentem hazafelé,
Gratuláltak mindenfelé...
Ragyogtak a valde benék,
De nekem már ez se elég!

Igaz, hogy ez kiváló gyógyszer az „Édesanyám is volt nékem...” dallamára,
de azért nehogy valaki csakis erre hivatkozzék a vizsgán!...

*

Psychologia examinis

Lélektani dráma két felvonásban.

Személyek:

Első kispap
Második kispap.

Első felvonás.
(Történik a vizsga előtt három nappal.)

Első kispap:

Elkészültél?

Második kispap (legyint):

Barátom! Vége mindennek! Nem tudok semmit! Otven oldalas tétélek!
Ha megpukkadok, akkor se tudom megtanulni... Mit, megtanulni? Leg-
alább egyszer átolvasni, de arra sincs idő... Az lenne a legjobb, ha
neki se mennék a vizsgának... Csak átcúsúznék valahogy...

Első kispap (sajnálkozva):

Szegény...

Függöny.

Második felvonás.
(Történik a vizsga után három nappal.)

Első kispap:

Gratulálok!

Második kispap (legyint):

Ugyan, hagyd! Nem is engedtek beszélni... Hátha még az egész tételt
elmondhattam volna... Ebből a tárgyból igazán nem nehéz jelesre fe-
lelni. Az a helyzet, hogy túl könnyű volt... De igaz, hogy tanultam is!

Első kispap (sajnálkozva):

Szegény...

Függöny nagyon gyorsan és szégyenkezve legördül.

VÉGE.

FOLYAMATBAN A PIKULA

*A furulyavásárlás láza sokat elkapott Szemináriumunkban. Egyik
testvérünktől kérdezik:*

- *Te nem rendelsz pikulát?*
- *Már folyamatban van.*
- *Hogy-hogy?*
- *Csorog utána a...*

TARTALOM:

Krisztus követségében. — Drahos János (1)
A Fej és a tagok közös élete. — Eröss Alfréd (4)
A pap természetfölötti élete. — Halász Pius (13)

Lelki élet:

A hitből való élet. — Páter Ernő (30)
Az új világ Hajnalpírja. — K. J. (34)
Valaki felelős! — Erdey Ferenc (41)
Krisztus-követésünk. — Vönöczki Fábián (47)
Jézus él bennem. — V. A. (51)

Jópásztori szellem:

Korunk apostola. — Gyenis András (53)
Páter Mateó. — Páter Ernő (58)
Próbálkozások „Keleten” és a „Kelettel”. — Vécsey József Aurél (63)
Kérjétek az aratás Urát — és cselekedjétek! — Henkey-Hönig Károly (77)

Önképzés:

Hogyan és mit tanuljunk Prohászka műveiből? — Haliczky Z. Béla (81)

Egység:

Az egység lelke. — Kerkai György (85)
Ez is paptestvéri közreműködés! — Asztalos Lajos (91)
Egymás között és a nyájjal imában együtt. (92)

Confiteor:

Valami az imaéletről (95)
A kegyelmi indítások világából. — L. G. (96)
A papi végrendelet. — Dénes Nándor (99)
Vita egy lényeges kérdés körül . . . — Kiss László (102)

Liturgia:

Szentmise és zsolozsma. — Schnattner Szigfrid (106)
Doxologia a zsolozsmában. — Szeberényi László (112)

Szerzetespap:

Isten felé. — N. T. (118)
Apostol és szerzetestanár. — Bognár Benedek (122)
Jezsuita lelkiség. — Gálffy László (126)

Depaul Szent Vince és a papság reformja. (Folyt.) — Janisch Mihály (133)

Szaléziak lelkiisége. — Novák János (142)

Szent Ferenc és a világi papság. — Nagymányoky Gilbert (153)

Magyar népünk papja:

Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata? III. rész. — V. J. (157)

Magyar papi lelkiiség. — Lékó Béla (171)

Kispapegység. (185)

Beküldött könyvek (84, 117, 156, 181, 182, 183)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M:

Volumen hoc tractat *de supernaturali* in relatione ad vitam sacerdotalem.

Articuli fundamentales:

- In legatione Christi. (1)
- Vita communis Capitis atque membrorum. (4)
- Vita supernaturalis sacerdotis. (13)

Vita spiritualis:

- Vita fide formata. (30)
- Aurora mundi regenerati. (34)
- Aliquis respondere debet! (41)
- Nostra imitatio Christi. (47)
- Jesus vivit in me. (51)

Spiritus boni pastoris:

- Apostolus aetatis nostrae. (53)
- Pater Mateo. (58)
- Conamina in „Oriente“ et cum „Oriente“. (63)
- Rogate Dominum messis — et operamini! (77)

Studium:

- Quomodo et quid discamus ex operibus episcopi Prohászka? (81)

Unitas:

- Spiritus unionis. (85)
- Etiam haec est cooperatio fraterna sacerdotalis. (91)
- Pastores inter se et cum grege uniti in oratione. (92)

Confiteor:

- Aliquid de praxi orandi. (95)
- Ex motionibus gratiae. (96)
- Testamentum sacerdotale. (99)
- Quaestio aliqua magni momenti disputatur. (102)

Liturgia:

- Sacrificium missae et breviarium. (106)
- Doxologia in officio divino. (112)

Sacerdos regularis:

- Versus Deum. (118)
- Apostolus et magister seu professor regularis. (122)
- Spiritualitas Societatis Jesu. (126)
- Sanctus Vincentius a Paulo et renovatio sacerdotum. (Cont.) (133)
- Spiritualitas Salesianorum. (142)
- Sanctus Franciscus de Assisi et sacerdotes saeculares. (153)

Sacerdos populi Hungarici:

- Habetne sacerdos Hungaricus munus salvandae gentis? III. (157)
- Spiritualitas sacerdotalis Hungarica. (171)

Unio levitarum. (185)

- Libri in redactionem missi. (84, 117, 156, 181, 182, 183)

Egy plébános és hívei gyakorlata.

„A papszombatot évek óta tartjuk. A szívgárdisták szép imádságokat tudnak. Úrfelmutatás után közösen mondják el a papokért ezeket az imádságokat. A szívgárdisták vezetője közben hangosan, értelmesen más imákat is mond.

Ebben a hónapban papszombaton a misét én mondtam. A rorátéval kapcsolatban. Az ádventi oktatások tárgya az idén az egyházi szertartások. A szentmise első főrésze: a felajánlás volt soron. Elmondtam, milyen nehéz a paténa és a kehely, mikor azokat a pap felajánlja. Rájuk nehezedik az áldozópapnak minden gondja. A leg súlyosabb gond: a lelkek üdvének gondja. Ebben a híveknek is az áldozópap segítségére kell jönniök. Emondottam, hogy a cseh időben, mikor házkutatás előtt állottam, minden levelemet elégettem, hogy ne turkáljanak azokban illetéktelen kezek. Az a kispap, aki ezt a munkát végezte, kérte, hogy azokat az üdvözlő táviratokat, melyeket a primástól vagy püspököktől kaptam, azokat a leveleket, melyeket más egyházi vagy világi méltóságoktól vagy szüleimtől kaptam, legalább ezeket őrizzem meg. Kímélet nélkül mindent elégettem. Csak egyet őriztem meg! Azokat a lelki csokrokat, miket az elsőáldozóktól, az iskolát elhagyó növendékektől, az Oltáregylet és a Hitterjesztés Műve tagjaitól, a szívgárdistáktól, a kedves nővérektől kaptam, ezeket megőriztem. Ezeket legszívesebben koporsómba zárva magammal vinném a másvilágra. Az a sok-sok ezerre menő szentmise, szentáldozás, lelki áldozás, önmegtágadás, röpima, szentséglátogatás, rózsafüzér, litánia, alamizsna felajánlása: ezek papi életemnek legdrágább kincsei! Ezek segítettek engem, hogy papi hivatásomat az Úr Jézus Szíve szándékai szerint teljesítsem!

Igy kell minden papot segítenünk! Etc., etc. — Ezen a napon 284-en járultak a szentáldozáshoz.

Minden vasárnapon — már több, mint 10 éve — imádkoznak a hívek közösen — szintén Úrfelmutatás után — jó papokért a Szentatya szándéka szerint.

Az oltáregyleti tagok a vasárnap délutáni szentségimádás alatt következetesen imádkoznak jó papokért.

Az imádságok praktikus megoldása: Híveim egy teljesen szegény kispapot a világon minden lehetővel elátnak: cipőtől kezdve a ka!apig, fehér-, ruha- és ágyneműt, írószereket, szappant, tartásdíjat, szóval mindent, de mindent a híveim fedeznek. Könyveket, imakönyveket, breviáriumot stb., stb. Az illető kispap úgy fel van mindenre szerelve, hogy a legjobb módú kispap sincs úgy ellátva. Azonfelül havonkint még csomagot is kap.

A nyáj a pásztorért imakönyvet megvettem.

Azt akarom még terjeszteni.”

